

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI**

**POLİHÖRİSTİK KARAR VERME TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE İSRAİL’İN
2006 LÜBNAN MÜDAHALESİ KARARI**

Yüksek Lisans Tezi

Erkan VAROL

Ankara-2017

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI**

**POLİHÖRİSTİK KARAR VERME TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE İSRAİL’İN
2006 LÜBNAN MÜDAHALESİ KARARI**

Yüksek Lisans Tezi

Erkan VAROL

Tez Danışmanı
Yrd. Doç Dr. Atay AKDEVELİOĞLU

Ankara-2017

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI**

**POLİHÖRİSTİK KARAR VERME TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE İSRAİL'İN
2006 LÜBNAN MÜDAHALESİ KARARI**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Yrd. Doç Dr. Atay AKDEVELİOĞLU

Tez Jürisi Üyeleri

Adı Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.../.../...20..)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER.....	i
TABLolar LİSTESİ.....	iv
KISALTMALAR.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

POLİHÖRİSTİK KARAR VERME METODU

I.	Polihöristik Karar Verme Metoduna Giriş.....	13
A.	Bütünsel Olmayan Araştırma Örüntüsü.....	18
B.	Boyut Tabanlı Değerlendirme.....	20
C.	Telifsiz Boyut Özelliği.....	22
Ç.	Tatmin Eden Seçenek Yaklaşımı.....	27
D.	Sıra Duyarlı Bilgi İşleme.....	29
E.	İki Aşamalı Karar Verme Süreci.....	31
II.	Polihöristik Karar Verme Literatürü.....	33
A.	Vaka Çalışmaları.....	34
B.	DeneySEL Analizler.....	43
C.	Zaman Seri Analizleri.....	46
Ç.	Polihöristik Metoda Yöneltilen Eleştiriler.....	49
III.	Metodun Uygulanması.....	53
A.	Karar Matrisinin Oluşturulması.....	53

B.	Polihöristik Hesaplamalarla Karara Varılması.....	56
----	---	----

İKİNCİ BÖLÜM

İSRAİL POLİTİK SİSTEMİNE BAKIŞ VE İKİNCİ LÜBNAN SAVAŞI

I.	İsrail'in Politik Sistemine Bakış.....	59
A.	Seçim Sisteminin Parlamento Kompozisyonuna Etkisi.....	60
B.	Çok Partili Koalisyonlar.....	63
C.	Koalisyonların Karar Alma Sürecine Etkisi.....	69
Ç.	Ordunun Politik Kararlardaki Etkisi.....	74
D.	İç Politik Beklentilerin Siyasi Kararlara Etkisi.....	87
II.	Lübnan Sorununun Ortaya Çıkışı.....	96
A.	İsrail'in Lübnan İşgaline Son Vermesi.....	101
B.	İkinci Lübnan Savaşına Uzanan Süreç.....	105
III.	Olayların Gelişimi.....	110
A.	Savaşı Başlatan Saldırı.....	110
B.	İsrail'in Tepkisi ve Müdahale Kararı.....	113
C.	İsrail'in Savaşın Amaçlarını Açıklaması ve Savaşın Sürdürülmesi.....	127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜDAHALE KARARININ POLİHÖRİSTİK ANALİZİ

I.	Olayların Analizi.....	129
II.	Karar Alternatiflerinin Belirlenmesi.....	132
III.	Değerlendirme Boyutlarının Belirlenmesi.....	136
IV.	Karar Vermenin İlk Aşaması ve Siyaset Boyutu.....	139
V.	Karar Vermenin İkinci Aşaması.....	160
A.	Askeri Boyut.....	161

B. Stratejik Boyut.....	169
VI. Karar Matrisinin Oluşturulması.....	178
VII. Karar.....	180
SONUÇ.....	184
KAYNAKÇA.....	202
ÖZET.....	232
ABSTRACT.....	234

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1.1 Örnek Senaryonun Karar Matrisi.....	56
Tablo-3.1 Karar Alternatifleri.....	136
Tablo-3.2 Karar Alternatifleri ve Değerlendirme Boyutları.....	139
Tablo-3.3 Karar Matrisi.....	180

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AMAN	: İstihbarat Birimi / Agaf HaModiin
ARGE	: Araştırma ve Geliştirme
BM	: Birleşmiş Milletler
PH	: Polihöristik
EBA	: Kriter Bazlı Eleme / Elimination by Aspect
EBO	: Etki Tabanlı Operasyon / Effect Based Operation
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
GLO	: Güney Lübnan Ordusu
BM GK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
IAI	: İsrail Havacılık Endüstrisi / Israel Aviation Industry
IMI	: İsrail Askeri Endüstrisi / Israel Military Industry
INS	: İsrail Donanma Gemisi / Israel Navy Ship
LEX	: Leksikografik / Lexicographic
MOSSAD	: İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü / Ha-Mossad le-modi'in u-le-tafkidim meyuhadim
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü / North Atlantic Treaty Organization
SOD	: Sistemsel Operatif Dizayn / Systemic Operational Design
UNIFIL	: Birleşmiş Milletler Geçici Lübnan Kuvveti / United Nations Interim Force in Lebanon

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana destek olan ve yol gösteren değerli danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Atay AKDEVELİOĞLU'na teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Uzun tez yazım dönemi boyunca entelektüel birikimi, bilgi ve tecrübesi ile bana sürekli yardımcı olan Dr. Emrah ÖZDEMİR'e özellikle teşekkür etmek isterim.

Çalışmamın farklı aşamalarında yardımları ile destek olan değerli arkadaşlarım Dr. Murat ÖZGER, Ertuğrul PALA, Mehmet DİNÇER ve sevgili kardeşim Özkan VAROL'a teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak da sevgili eşim Sibel ve kızım Ela'ya sabır ve anlayışlarından dolayı teşekkür etmek istiyorum. Tüm çalışmam boyunca araştırmalara ve tezin hazırlanmasına ayırdığım zamanları hep onlardan esirgemek zorunda kaldım. Gereğinden fazlaca uzayan tez yazım dönemi boyunca usanmayan destekleri tezimin neticeye ulaşmasında anahtar rolü oynadı. Bu nedenle tezimi sevgili eşime ve kızıma armağan ediyorum.

GİRİŞ

İsrail bir taraftan küçük yüzölçümüne ve nüfusuna diğer yandan ise siyasi yalnızlığına rağmen Ortadoğu'da önemli bir yer teşkil etmektedir. Ortadoğu ile ilgili yapılan birçok çalışma İsrail üzerine odaklanmıştır. Belirli dönemleri veyahut belirli ülkelerle olan ilişkileri üzerine birçok çalışma icra edilmiştir. Ülkenin çalkantılı siyasi hayatının kimi kesitleri ile ilgili dış politika analizleri yapılmıştır. Buna karşın İsrail'in dış politika karar alma biçimine yönelik görece olarak daha az çalışma göze çarpmaktadır. Yapılan az sayıdaki çalışmanın da büyük kısmı İsrail'in güvenlik gereksinimleri ve varlığını daha barışçıl bir ortamda devam ettirme çabaları üzerine yoğunlaşmıştır. Dahası birçok çalışma da ülkenin bu çabalarının, almış olduğu kararlara olan yansımaları ekseninde odaklanmıştır.

İsrail kurulduğu 1948 yılından bu yana, 2006 yılı Lübnan müdahalesi de dâhil olmak üzere, altı kez savaş tecrübe etmiştir. Gazze ve Batı Şeria bölgelerinde Filistinli paramiliter gruplarla yaklaşık yirmi yıldır düşük yoğunluklu bir çatışma içerisinde. Başta İran olmak üzere ve bunun yanında birçok Arap ülkesi İsrail'in haritadan silinmesi gerektiğini belirtecek ölçüde bir düşmanlıkla İsrail'in varlığını tehdit etmektedir. Algılamış olduğu bu tehditler de İsrail'de bir hayatta kalma endişesi yaratmıştır. Bu endişe ülkeyi sürekli olarak teyakkuz halinde yaşamaya sevk etmiştir. Üstelik kimi zaman asimetrik askeri tedbirler almasına neden olmuştur. Bu asimetrik tedbirlerin bazılarının doğal sonucu olarak özellikle Gazze ve Batı Şeria bölgelerinde sebep olduğu sivil zayıat dünya kamuoyunun haklı olarak tepkisini çekmiştir. Bunun yanında Irak ve Suriye gibi komşu ülkelerin nükleer santrallerini dahi kendi varlığına bir tehdit olarak görmüştür. Ani hava saldırıları ile iki ülkenin

nükleer reaktörlerini ortadan kaldırmıştır. Kendi varlığına yönelik hissettiği yoğun tehdidin genel manada İsrail'in dış politikasını belirlediğini ve komşularıyla olan ilişkilerinin sınırlarını çizdiğini belirtebiliriz.

İsrail diğer bölge ülkelerinin aksine demokratik parlamenter bir siyasi yapıya sahiptir. Çok sayıda siyasi partinin dâhil olduğu koalisyonlar ile idare edilmektedir. Ordunun ve radikal dinci unsurların siyasette ağırlığı oldukça fazla hissedilmektedir. Kamuoyu bilinci ve kamuoyunun siyasetteki etkisi keza oldukça fazladır. Bir arada bulunması eşine az rastlanan tüm bu unsurlar nedeniyle İsrail'in dış politika kararları birçok araştırmacı tarafından incelenmeye değer bulunmuştur. Bu incelemelerin çoğunluğunun klasik dış politika analizi biçiminde gerçekleştirilmiş olduğu görülmüştür.

Dış politika analizinin bilimsel karar verme modelleri ışığında icrası literatürde daha az yer kaplamaktadır. Klasik rasyonel karar verme yaklaşımının temel analitik modelleri olan Rasyonel Aktör Modeli ve Beklenen Fayda (*Expected Utility*) Teorisi'nin kullanıldığı dış politika karar verme analizleri bu bilimsel çalışmaların bir kısmını oluşturmaktadır. Bu modellerde karar vericilerin rasyonel oldukları kabul edilir. Rasyonel karar vericiler mevcut tüm karar alternatiflerini, değerlendirme boyutlarına göre analiz ederler. Analiz neticesinde maksimum faydayı sağlayan alternatif tercih edilir.

İlerleyen zamanlarda klasik rasyonel yaklaşıma alternatifler ortaya çıkmıştır. Özellikle insanın doğası gereği rasyonel olamayacağı vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu

yaklaşımlara göre özellikle karmaşık karar problemlerinde karar alternatiflerinin tamamının tespit edilmesi her zaman mümkün olamayacaktır. Bunun yanında alternatiflerin analizleri sırasında karar vericilerin bilişsel kısıtları rol oynayacaktır. Karar vericilerin bilgi seviyesi, inançları, geçmiş tecrübeleri vb. etkenler karar verme sürecini etkileyecektir. Hatta kimi zaman karar vericiler maksimum faydayı aramak yerine tatmin eden bir seçeneği tercih edeceklerdir. Kimi zaman da maksimum faydayı elde etmeye çalışsalar da insan doğasının sınırlılıkları buna izin vermeyecektir. Karar vericiler bazı karmaşık karar problemleri karşısında ise bilişsel kısa yollar kullanarak kimi alternatifleri üzerinde fazlaca düşünmeden eleyeceklerdir. Bu eleme işlemi sırasında rasyonel bir analize gerek duymayacaklardır. Bu doğrultuda bilişsel karar verme yaklaşımlarının temel modelleri olan Siberetik Model ve Beklenti Teorisi'nin kullanıldığı dış politika karar verme analizlerine yine az da olsa rastlanmaktadır.

Karar verme analizi alanında en yeni metotlardan birisi de Polihöristik (PH) Karar Verme Metodu'dur. Tezimin de esasını oluşturan PH karar verme metodu hakkında tanıtıcı bilgi vermeden önce karar verme ile ilgili bazı basit açıklamaları yapmanın metodu anlamak açısından yardımcı olacağını düşünmekteyim. Herhangi bir karar problemi ile ilgili mevcut karar seçeneklerinin her birine karar alternatifi adı verilmektedir. Bu alternatiflerin karar verici tarafından analiz edildiği her bir kriter ise değerlendirme boyutu olarak adlandırılmaktadır. Karar verme sürecinde birçok analiz stratejisi kullanılmakta olup bunlardan ikisi telafili ve telafisiz analiz stratejisidir. Telafili stratejide boyutların önem açısından birbirine üstünlüğü bulunmamaktadır. Bu stratejide herhangi bir boyuta göre değerlendirilen bir karar

alternatifinin aldığı düşük bir puan bir diğer boyuttan aldığı yüksek bir puanla telafi edilebilir. Telafisiz stratejide ise bir veya birkaç boyut önemi bakımından diğer boyutların önüne geçer. Bu boyutlara kritik boyutlar adı verilir. Genellikle bu kritik boyutun sayısı bir tanedir. Telafisiz stratejide kritik olarak belirlenmiş boyuttan alınan düşük bir puan başka bir boyuttan alınan yüksek bir puanla telafi edilemez. Hatta kritik boyutun kabul eşiğini geçemeyen karar alternatifi diğer boyutlar bakımından incelenmeye gerek duyulmaksızın doğrudan elenir.

PH karar verme metodu ilk olarak 1993 yılında Alex Mintz tarafından ortaya atılmıştır. Model karar verme faaliyetinin iki aşamalı bir süreç olduğunu savunmaktadır. İlk aşamada karar vericiler telafisiz karar verme stratejisini kullanırlar. Buna göre karar vericiler kritik olarak belirlenen boyutun kabul edilebilir eşiğini geçemeyen karar alternatiflerini üzerinde fazlaca düşünmeden elerler. Böylece kimi karmaşık karar problemlerindeki çok sayıdaki karar alternatifi elenerek ikinci aşamaya daha az seçenek bırakılır. Kalan az sayıdaki seçenek üzerinde daha uzun düşünülerek analiz yapılması mümkün hale gelir. Neticede karar verme süreci basitleştirilir. Karar vermenin ikinci aşamasında, kalan karar alternatifleri klasik rasyonel karar verme modelleri kullanılarak analiz edilir. Bu kapsamda en fazla fayda getireceği öngörülen alternatif tercih edilir. PH metoda göre siyasi liderlerin en nihai hedefleri iktidarlarını sürdürmektir. İktidarlarının devamını tehdit edecek herhangi bir karar alternatifi kabul edilmez. O nedenle genellikle karar vermenin ilk aşamasında “siyasi boyut” kritik telafisiz boyut olarak tayin edilir. Bununla beraber araştırmacılar stratejik, diplomatik veya askeri boyutları da kendine özgü şartları altında kritik telafisiz boyut olarak tayin edebilirler.

PH metot karar verme analizi alanına iki bakımdan yenilik getirmiştir. İlk olarak karar verme analizi sürecini iki aşamaya ayırmıştır. İkinci olarak da hem rasyonel hem de bilişsel analiz yöntemlerini kendi bünyesinde entegre etmiştir. Özellikle ilk aşamada kritik telafisiz boyut vurgusu oldukça önemlidir. Siyasi liderlerin dış politikaya yönelik almış oldukları kararları açıklama kapasitesi metodun bu vurgusu nedeniyle önemli ölçüde artmıştır.

Karar verme alanında görelî olarak oldukça yeni ortaya çıkan PH metodun kullanıldığı kapsamlı bir İsrail dış politika analizine rastlayamadım. Karar verme alanının bilişsel ve rasyonel yaklaşımlarını entegre eden PH metodun, İsrail'in dış politika kararlarının altında yatan yönlendirici mekanizmayı anlamak açısından yarar sağlayacağını düşünmekteyim. Üstelik sadece karar verme sürecinin ürünü olan kararın yanında bu kararın nasıl alındığını anlamak bakımından da fayda sağlayacaktır. Bunun yanında siyasi liderlerin iktidarını sürdürme isteğinin dış politika kararlarının alınmasına olan etkisini tayin edebilmek için de PH metot oldukça faydalı olacaktır. Bu çerçevede İsrail gibi kendine has özellikleri ile Ortadoğu politik yaşamının vazgeçilmez bir aktörünün kararlarının ve bu kararların alınma şeklinin PH metot doğrultusunda incelenmemiş olması sorun olarak tanımlanmıştır. Bu sorundan hareketle bu tezde İsrail'in dış politika karar alma şeklinin PH karar verme metodu bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu inceleme İsrail'in 2006 yılı Lübnan müdahalesi örneğinde gerçekleştirilecektir.

İsrail'in Güney Lübnan'ı işgaline tepki olarak doğan Hizbullah, bu bölgede 1980 yılından bu yana etkindir. Buradan İsrail'e yönelik olarak gerçekleştirdiği

saldırlara karşı İsrail kimi zaman asimetrik tepkiler vermişti. Zamanla İsrail kamuoyunda Güney Lübnan'ın işgalinin sürdürülmesinin marjinal faydasının azaldığına yönelik eleştiriler oluşmaya başlamıştı. Buna ilave olarak söz konusu bölgede yaşanan asker kayıpları da kamuoyunun tepkisine neden olmaktaydı. Bu tepkilerin de etkisiyle İsrail tek taraflı olarak aldığı bir kararla Mayıs 2000'de Güney Lübnan'dan çekildi. İkinci Lübnan Savaşı'nın başladığı 2006 yılı Temmuz ayına kadar söz konusu bölgede görece olarak bir hareketsizlik hâkim oldu. Hizbullah'ın belirli zaman aralıklarıyla gerçekleştirdiği provokasyonlarına en minimal tepkiler verildi. Sonraları İsrail tarafından kasıtlı olarak izlendiği anlaşılan bu politikaya çevreleme (*containment*) adı verilmişti. Bu politika kapsamında Hizbullah saldırıları ve asker kaçırma teşebbüsleri lokalize edilmiştir. İsrail kuzeyinde, Gazze Şeridi ve Batı Şeria cephelerine ilaveten, yeni bir mücadele cephesi açılmamaya çalışılmıştır. Söz konusu dönemde Başbakanlık yapan aynı zamanda İsrail ordusunun parlak ve saygın eski generalleri olan Ehud Barak ve Ariel Sharon bu politikayı takip etmişlerdir. Füze saldırıları, asker kaçırma teşebbüsleri, mayınlama vb. Hizbullah provokasyonlarına rağmen çevreleme politikasına sıkı sıkıya bağlı kalmışlardır. Son Başbakan Ariel Sharon'un ağır bir felç geçirerek bitkisel hayata girmesi sonucunda iktidardaki Kadima Partisi'nin iki numaralı ismi olan Ehud Olmert 2006 yılı ilkbaharında yapılan seçimle başa gelmiştir. Dört partili koalisyonun Kadima'dan sonraki büyük koalisyon ortağı İşçi Partisi lideri Amir Peretz, İsrail kabinesinin Başbakan'dan sonra en prestijli koltuğu olan Savunma Bakanlığı koltuğuna oturmuştur. Hem Olmert hem de Peretz'in ortak özelliği savunma ve güvenlik konularında tecrübeye sahip olmamalarıdır. Kamuoyu nezdinde destekleri ve güvenilirlikleri Başbakan Olmert'in kritik %40 oranı civarında iken Peretz'in %20

gibi oldukça düşük bir oran civarındadır. Üstelik aynı dönemde görev yapan İsrail ordusu Genelkurmay Başkanı Dan Halutz da ordunun Hava Kuvvetleri kökenli ilk Genelkurmay Başkanı'dır. Hava hâkimiyeti konseptine gönülden bağlanmıştır. Klasik kara savaşları döneminin sona ermekte olduğuna inanmaktadır. Aynı yıl Haziran ve Temmuz aylarında ilki Hamas ikicisi ise Hizbullah tarafından gerçekleştirilen iki asker kaçırma olayı neticesinde ülkede kritik bir kamuoyu atmosferi oluşmuştur. Yeni lider troykasının özellikle sivil ayağı asker kökenli seleflerinin uzun bir süre başarı ile takip ettikleri çevreleme politikasını terk etmişlerdir. Bu politikanın aksine hareket ederek kuzeyde yeni bir cephe açıp İkinci Lübnan Savaşını başlatmışlardır.

Bu çalışmada olayların gelişimi, karar aktörlerinin söylemleri ve kamuoyu görüşleri incelenerek analiz edilecektir. Savaş sonrası değerlendirmeler, analiz ve raporlar ışığında daha önce asker kökenli seleflerin başarı ile uyguladıkları çevreleme politikasının Başbakan Ehud Olmert ve Savunma Bakanı Amir Peretz tarafından niçin terk edildiği ana sorusunun cevabı aranmaya çalışılacaktır. Bunun yanında şu alt soruların da cevabı bulunmaya çalışılacaktır: Müdahale seçeneği niçin hava harekâtı alternatifi ekseninde odaklanmıştır? İsrail'i iç ve dış politikada sıkıntıyı sokabileceği tahmin edilebileceği halde Lübnan sivil altyapısı niçin vurulmuştur? Geniş kapsamlı bir kara harekâtı seçeneği başlangıçta niçin tercih edilmemiştir? Tüm bu soruların cevapları PH karar verme metodu çerçevesinde açıklanmaya çalışılacaktır.

İsrail’de ülkenin tamamı bir tek seçim bölgesi olarak kabul edilmektedir. Seçilme barajının %2 olarak uygulandığı seçim sisteminin sonucu olan kozmopolit bir parlamento mevcuttur. İrili ufaklı birçok siyasi parti temsilcisi İsrail parlamentosu olan Knesset’e girebilmektedir. Siyasi spektrumun en ucunda yer alan radikal partilerin yanı sıra emekliler gibi çok küçük grupları temsil eden partiler de parlamentoda yerini alabilmektedir. İsrail’de kurulduğu günden bu yana parlamentonun doğal yansıması olan çok partili koalisyonla dayalı hükümetler iktidarda olmuştur. Ülke koalisyon haricinde bir hükümet biçimi tarafından yönetilmemiştir. Hiçbir siyasi parti tek başına iktidar olabilecek oy sayısına sahip olamadığından ülkede tek partinin iktidarı bugüne kadar tecrübe edilmemiştir. Kurulan hükümetler çoğu zaman dünya görüşü oldukça farklı siyasi partileri koalisyon çatısı altında toplamak zorunda kalmıştır. Zamanla farklı görüşleri ve farklı ajandaları olan irili ufaklı bu partileri birarada tutmak siyasi bir maharet olarak öne çıkmıştır. Bunu başaran liderler İsrail kamuoyunda da kabul görmeye başlamıştır. Koalisyon içerisinde karar almak giderek zor bir hal almıştır. Hatta zamanla ülkenin çıkarına olabilecek kimi stratejik kararlar alınamamış ve koalisyonun devamı için kurban edilmiştir. Dahası koalisyonun idamesi için ülkenin o günkü şartlarda zararına olacak kimi saldırgan politikalar tercih edilmek zorunda kalmıştır. İsrail iç politikasında koalisyonun devam ettirilmesi en önemli amaçlardan biri haline gelmiştir.

İsrail stratejik karar verme mekanizmasında ordunun oldukça kudretli bir yeri bulunmaktadır. Kapsamlı analiz ve istihbarat yetenekleri sayesinde ordunun politika üretme, değerlendirme ve uygulama kapasitesi oldukça yüksektir. Karar alma

sürecinin muhtemel tüm üyelerine kıyasla çok daha gelişmiş ve kurumsallaşmış bir sisteme sahiptir. Demokratik ülkelerde pek de alışık olunmayan bu durum İsrail’de olağan olarak görülmekte ve hatta ulusal bir değer olarak algılanmaktadır. Emekli askerlerin siyasette boy göstermesi sıradan bir durumdur. Hatta kamuoyunda asker kökenli siyasetçilere güven daha fazladır. Kamuoyu asker veya güvenlik kökenli, güçlü, kararlı ve karizmatik liderleri tercih etmektedir. Asker kökenli olmayan siyasetçilerin özellikle güvenlik ile ilgili konulardaki kararları daha fazla tartışma konusu olabilmektedir. Siyasi liderler açısından ordu ile hemfikir olunan kararların riski daha azdır. Dolayısıyla siyasi liderler dış politika ile ilgili kararlarında ordunun pozisyonunu gözetmek zorunda kalmaktadırlar.

İsrail’in kendine özgü koalisyon yapısı ve ordunun kararlara olan etkisi değerlendirildiğinde dış politika kararlarının alınması daha da ilginç bir hale gelmektedir. Söz konusu kararlar alınırken bu tür iç politik beklentiler gözetilmesi gereken hususlar olarak öne çıkmaktadır. Koalisyonun devamını tehdit edebilecek ve ordunun görüşü hilafındaki bir karar kamuoyu karşısında da siyasi liderleri zora sokmaktadır. Güvenlik konularında ılımlı bir tutum dahi kararsız, zayıf ve çekingen bir lider profili çizebilmektedir. Bu durumda iktidarı kaybetme riski belirebilmektedir. Tüm bu iç politik etkenler karşısında Temmuz 2006 krizi siyasi liderler açısından hem bir problem alanı hem de bir fırsat alanı yaratmıştır. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın hipotezi “İsrail’in 2006 Lübnan müdahalesi kararını ve müdahale şeklini belirleyen temel etken iç politik beklentilerdir” şeklinde belirlenmiştir.

Yukarıda belirtilen araştırma sorularına yanıt aramak ve mevcut hipotezimi sınamak için icra edilecek vaka analizinde, PH karar verme metodunun uygulanabileceği irili ufaklı birçok kararın bulunduğunu gördüm. Bununla beraber çalışmayı sınırlandırmak için, 12-17 Temmuz 2006 arasındaki zaman diliminde alınan müdahale ve müdahalenin sürdürülmesi kararı üzerinde bir analiz gerçekleştireceğim. Analizimde PH karar verme metodunun sunduğu şablon uygulanacaktır.

Çalışmamda konu ile ilgili yazılan kitaplar, bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler ve uluslararası sempozyumlarda yapılan sunumlar incelenmiştir. Özellikle Haaretz gazetesi olmak üzere günlük bazı siyasi gazeteler ve haber içerikli resmi ve özel internet siteleri de incelemeye dâhil edilmiştir. Müdahale kararından sonraki gelişmeler ve olaylar zinciri çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde PH karar verme metodu üzerinde durulacaktır. Bu bölüm “Polihöristik Karar Verme Metodu’na Giriş”, “Polihöristik Karar Verme Literatürü” ve “Metodun Uygulamaları” olmak üzere üç ana başlıktan oluşmaktadır. İlk başlık altında PH karar verme metodunu ortaya çıkışı, tanımı, özellikleri ve gelişim çizgisi incelenecektir. İkinci başlık altında metodun vaka analizleri, deneysel çalışmalar ve zaman-seri analizleri gibi açıklayıcı gücünü ortaya koymaya yönelik çalışmalar hakkında bilgi verilecektir. Bunun yanında PH metoda yönelik eleştirilere değinilecektir. Üçüncü başlık altında ise metodun uygulamaya konulması için gerekli olan karar matrisinin oluşturulması, PH analiz ve hesaplamalar ile ilgili bilgiler sunulacaktır.

İkinci bölümde İsrail'in politik sistemi ve İsrail Lübnan ilişkilerinin geçmişi hakkında bilgiler verilecektir. Bu bölüm “İsrail'in Politik Sistemine Bakış”, “Lübnan Sorununun Ortaya Çıkışı” ve “Olayların Gelişimi” olmak üzere üç ana başlıktan oluşmaktadır. İlk ana başlık altında İsrail seçim sistemi, kabinesi ve koalisyonlara dayalı hükümet yapısı hakkında genel bilgiler verilecektir. Bu yapısal özelliklerin ve ordunun karar verme sürecine ve karar aktörlerine olan etkisi hakkında değerlendirmeler yapılacaktır. İkinci ana başlık altında İsrail ile Lübnan arasındaki sorunların geçmişi ve olayların mevcut krize nasıl evirildiği hakkında çok genel bilgiler sunulacaktır. Üçüncü ana başlık altında ise Hizbullah tarafından 12 Temmuz 2006 günü İsrail sınır birliklerine yapılan saldırı ele alınacaktır. Saldırı sonrasındaki olayların gelişimi ve karar aktörlerinin kimi açıklamaları kronolojik sıra dâhilinde hikâye edilmeye çalışılacaktır.

Üçüncü bölüm analizin yapıldığı ve bulguların sunulduğu bölümdür. Bu bölümde İsrail'in 2006 yılı Temmuz ayında Lübnan'a yönelik almış olduğu müdahale kararı sürecindeki karar alternatifleri analiz edilecektir. Bu alternatifler PH metot çerçevesinde belirlemiş olduğumuz değerlendirme boyutlarına göre incelenecektir. İcra etmiş olduğumuz analiz neticesinde karar matrisi oluşturularak karar analizi yapılacaktır.

Sonuç bölümünde ise bir önceki bölümde yapılan analiz neticesinde elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılacaktır. İsrail'in müdahale kararı altında yatan esas unsurun iç politik beklentiler çerçevesinde şekillendiği

belirtilecektir. Bu yargıyı PH metodun etkin bir biçimde açıkladığına yönelik tespit ve değerlendirmeler ortaya konulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

POLİHÖRİSTİK KARAR VERME TEORİSİ

I. Polihöristik Karar Verme Metoduna Giriş

Dış politika analizi çalışmaları ilk ortaya çıktığı zamandan itibaren hızla gelişerek kapsamlı bir literatüre sahip olmuştur. Psikoloji, ekonomi, sosyoloji, kültür, kimlik, bürokrasi vb. birçok disiplin dış politika analizi çalışmalarında kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu alan giderek daha da kapsamlı hale gelmiştir. Bu alanda çalışan akademisyenlerin çalışmalarına esas teşkil etmek üzere daha çok rasyonel veya bilişsel yaklaşımları tercih ettikleri görülmüştür. Rasyonel yaklaşımlarda genel olarak karar verici herhangi bir karar problemi ile ilgili alternatif hareket tarzlarını ve bu hareket tarzlarının sonuçlarını tespit eder. Maksimum kazancı sağlayan alternatifini seçer.¹ Teorik olarak cezbedici olan bu yaklaşımların pratiğe tatbik edilmesinde sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Bu sıkıntılardan hareketle bilişsel yaklaşımlar olarak adlandırılan yöntemler geliştirilmiştir. Bilişsel yaklaşımları takip eden akademisyenler karar vericilerin rasyonel olarak kısıtlı olduklarını ve optimalden ziyade kâfi gelen çözümlere ulaşmayı yeterli gördüklerini² belirtmişlerdir. Karar vericilerin inançlarının, arzularının ve hatta karakterlerinin mevcut şartları ve karar problemlerini algılama biçimlerini etkilediğini iddia etmişlerdir. Dolayısıyla da kararlarını etkilediğini savunmuşlardır.³ Rasyonel yaklaşımları izleyen akademisyenler ise genel olarak bilişsel konuları gözardı etmişlerdir.⁴ Bilişsel

¹ Alex Mintz ve Karl DeRouen Jr., **Understanding Foreign Policy Decision Making**, New York, Cambridge University Press, 2010, s.57.

² Herbert A. Simon, "Human Nature in Politics: The dialogue of psychology with political science", **American Political Science Review**, Vol.79, No.2 (June 1985), s.295.

³ **a.g.e.**, s.294.

⁴ Mintz ve DeRouen Jr., **a.g.e.**, s.68.

yaklaşımlar karar verme sürecinin dinamikleri, karar verme süreci ve karara inanç ve tutumların etkisine odaklanırken rasyonel model tercihler ve sonuçlar üzerine eğilmiştir.⁵ Zamanla dış politika analizinin özellikle karar verme süreci çalışmalarında rasyonel-bilişsel rekabeti oluşmuş ve kökleşmiştir. Neack, rasyonel-bilişsel tartışmasına değinerek rasyonel modelin ve bilişsel modelin “uzlaşından uzak” olduğunu iddia etmiştir.⁶ Polihöristik (*Poliheuristic*) (PH) metot ise bu iki modelin uzlaşmaz olduğunu iddia eden akademisyenlerin aksine bilişsel ve rasyonel yaklaşımları birleştiren bir köprü vazifesi görmüştür.⁷

PH metot dış politika karar alma şeklini ve sürecini açıklamaya çalışır. Dış politika kararlarının barındırdığı koşulları ve bu koşullarla ilgili bilişsel süreçleri dikkate alır. Bütün bu koşulları bir araya getirir.⁸ Kapsayıcı özelliği ile hem kararın niçin alındığı hem de nasıl alındığı konusu üzerine eğilir.⁹ Metot ilk olarak 1993 yılında Alex Mintz tarafından ortaya atılmıştır. 1994 yılı Mart ayında Teksas Üniversitesi tarafından düzenlenen “Savaş ve Barış Üzerine Karar Verme: Bilişsel-Rasyonel Tartışması” başlıklı konferansta siyaset bilimleri camiasına resmi olarak sunulup tanıtılmıştır.¹⁰ Metot göreceli olarak oldukça yeni olmasına rağmen birçok çalışmada kullanılmıştır.¹¹

⁵ a.g.e., s.45.

⁶ Laura Neack, **The New Foreign Policy: Power Seeking in a Globalized Era**, Lanham, Rowman & Littlefield, 2008, s.43.

⁷ Mintz ve DeRouen Jr., a.g.e., s.78.

⁸ Steven B. Redd, “The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.46, No.3 (June 2002), s.336.

⁹ a.g.e., s.336.

¹⁰ Steven B. Redd, “The Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: Experimental Evidence”, (der.), Alex Mintz, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s.107.

¹¹ Alex Mintz, “The Decision to Attack Iraq: A Noncompensatory Theory of Decision Making.” **Journal of Conflict Resolution**, Vol.37, No.4 (December 1993), s.336.

Poliheuristic kelimesi İngilizce çok anlamına gelen *poly* ve kısa yollar anlamına gelen *heuristic* kelimelerinin birleşmesinden oluşmuştur. Karmaşık karar problemlerini basitleştirmek maksadıyla karar vericilerin kullanmış oldukları bilişsel mekanizmaları ifade etmektedir.¹² Braunstein, *heuristic* kelimesini açıklarken “karmaşık problemlere kısa sürede etkin çözümler bulmak maksadıyla çok sayıdaki mevcut alternatif çözümlerin miktarını daraltan problem çözme metodu”¹³ tanımlamasını kullanmıştır. Sniderman, Brody ve Tetlock ise *heuristic* kelimesini tanımlarken “politik seçenekleri etkili bir şekilde basitleştiren, organize eden, göreceli olarak daha az bilgi gerektiren ve buna rağmen karmaşık problemlere etkin çözümler sunan yöntem”¹⁴ açıklamasını yapmıştır.

PH metot çevresel ve kişisel farklılıklara, karar alma biriminin şekline ve değişik karar durumlarına göre farklı kısa yollar (*heuristic*) kullanılabileceğini savunur.¹⁵ Herhangi bir karar stratejisi karar vericinin alternatif hareket tarzları arasından birini seçerken kullandığı prosedürlerden oluşur. Karar stratejisi aynı zamanda takip edilen prosedür setinin karara ulaşabilmek için nasıl kullanılacağını belirleyen karar kuralını da kapsar.¹⁶ PH metot özellikle karar verme prosedürünün ve karar kuralının sabit ve standart olmadığını vurgular. Aksine söz konusu prosedür ve kural karar alıcının hedefleri, karar alıcının faaliyet gösterdiği etki alanı ve diğer durumsal kısıtlar gibi iç içe geçmiş kimi değişkenlere bağlı olarak her bir olayda

¹² Mintz ve DeRouen Jr., **a.g.e.**,s. 79.

¹³ Myron L.Braunstein, **Depth Perception Through Motion**, New York, Academic Press Inc., 1976, s.155.

¹⁴ Paul M.Sniderman, Richard A. Brody ve Philip E. Tetlock, **Reasoning and Choice Explorations in Political Psychology**, Cambridge, Cambridge University Press, 1991, s.19.

¹⁵ Margaret G. Hermann ve Charles F. Hermann, “Who Makes Foreign Policy Decisions and How: An Empirical Inquiry”, **International Studies Quarterly**, Vol.33, No.4 (December 1987), s.373.

¹⁶ Beach R. Lee ve Mitchell Terence R., “Decision Making Research”, Seattle, Washington Üniversitesi’ne Aralık 1976’da sunulan teknik rapor, s.2.

farklılık gösterir.¹⁷ PH metot karar vericiye kendi bilişsel bireysel özelliklerine ve değişen durum ve şartlara göre karar sürecini adapte edebilmesi için yeterli esnekliği sunan bir seçim yöntemi sunar.¹⁸

Karar verme sürecinde çok sayıda kısa yolun kullanıldığı anlamını işaret eden *poly* kelimesi metodun orijinal isminde “*poli*” biçiminde kullanılmaktadır. Bunun maksadı söz konusu metodun kritik önemi haiz bir diğer öne çıkan özelliğine dikkat çekmektir. Özellikle dış politika kararlarının siyasi yönüne vurgu yapma ihtiyacı dolayısıyla¹⁹ *policy* kelimesine atıfta bulunmak istenilmiştir. Buradaki temel varsayım karar vericilerin kazanç ve kayıpları, fayda ve zararları, risk ve ödülleri ve de başarı ve başarısızlığı her şeyden önce siyasi yansımaları doğrultusunda değerlendirdikleri yargısıdır.²⁰ Mintz, politikacıların başarı ve başarısızlığı siyasi açıdan değerlendirdiklerini belirtmiştir. Ona göre iç siyasi kaygılar, kararların altında yatan esas unsurdur.²¹ Redd de benzer şekilde politikacıların daha çok kendilerine olan kamuoyu desteği, liderliklerine yönelik tehditler ve politik olarak hayatta kalma ihtimalleri ile ilgilendiklerini iddia etmiştir.²² Kahneman ve Tversky ise liderlerin başarıya ulaşmaktan ziyade başarısız olmamaya çalışmayı yeğlediklerini belirtmişlerdir. Çünkü kayıplardan kaçınmaya çalışmanın tüm diğer

¹⁷ Alex Mintz ve diğerleri, “The Effect of Dynamic and Static Choice Sets on Political Decision Making: An Analysis Using the Decision Board Platform”, **American Political Science Review**, Vol.91, No.3 (September 1997), s.555.

¹⁸ **a.g.e.**, s.556.

¹⁹ Redd, **Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: Experimental Evidence**, s.103.

²⁰ Steven B. Redd ve Alex Mintz, “Policy Perspectives on National Security and Foreign Policy Decision Making”, **Policy Studies Journal**, Vol.41, No.1 (2013), s.17.

²¹ Alex Mintz, “How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective”, **Journal Of Conflict Resolution**, Vol. 48, No. 1 (February 2004), s.7.

²² Redd, **Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: Experimental Evidence**, s.103.

değerlendirmelerin üstünde olduğunu ileri sürerler.²³ Mintz ve Geva da aynı doğrultuda dış politika kararlarında siyasi boyutun önemli olduğunu, politikacıların kamuoyu desteği ve onayı doğrultusunda hareket ettiklerini ifade etmişlerdir. Politikacıların riskten kaçınarak kendilerini siyasi olarak sıkıntıya sokacak hareket tarzlarını ilk planda elimine ettiklerini belirtmişlerdir.²⁴

PH metoda göre karar vericiler iki aşamalı bir süreç izlerler. İlk aşamada bilişsel kısa yolları kullanarak mevcut alternatifleri daraltırlar. İkinci aşamada kalan alternatifler daha basitleşerek üzerinde çalışılabilecek miktara iner. Bu sayede karar vericiler kazançları maksimize etmek ve kayıpları minimize etmek adına analitik ve fayda amacı güden (*expected utility*) analiz yöntemlerini uygularlar.²⁵ İki aşamalı bir karar verme sürecine sahip olarak metot, karar verme alanının rasyonel yaklaşımının kabulleri ile söz konusu alanın bilişsel yaklaşımının kabullerini entegre eden bir köprü vazifesi görmektedir.²⁶

PH metot ilk olarak 1993 yılında ortaya atılması nedeniyle literatürde görece olarak oldukça yeni olmasına rağmen birçok değişik kararı açıklayabilmek üzere kullanılmıştır. Güç kullanma kararlarından koalisyon oluşturma ve anlaşma imzalama kararlarına kadar çok sayıda vaka analizine konu olmuştur.

²³ Daniel Kahneman ve Amos Tversky, "Prospect Theory: An Analysis Of Decision Under Risk", **Econometrica**, Vol.47, No.2 (March 1979), s.288.

²⁴ Alex Mintz ve Nehemia Geva, "The Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making", (der.), Nehemia Geva ve Alex Mintz, **Decision Making on War and Peace: The Cognitive-Rational Debate**, , Boulder, Lynne Rienner, 1997, s.84.

²⁵ Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making: An Experimental Study**, s.336.

²⁶ Mintz, **How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective**, s.4.

PH metot beş esas üzerine kurulmuştur: i) bütünsel olmayan (*nonholistic*) bir araştırma örüntüsüne sahip olma, ii) boyut tabanlı değerlendirme (*dimension-based*), iii) telafisiz (*noncompensatory*) karar kuralı, iv) tatmin eden/kâfi gelen (*satisficing*) yaklaşım, v) sıra duyarlı araştırma (*order-sensitive*).²⁷

Kısaca metodun ortaya çıkma amacı, tanımı ve en temel hususlarını belirtmeye çalıştım. Bundan sonraki bölümde metodun esasları hakkında biraz daha kapsamlı bilgi verilecektir.

A. Bütünsel Olmayan Araştırma Örüntüsü

Siyasetçiler kararlarına temel olan bilgileri farklı şekillerde toplarlar. Topladıkları bilgileri ise farklı metotlarla algılar ve analiz ederler. Bu bilgi toplama, anlama ve algılama metotları da bilginin işlenme şeklini belirleyerek kararların nasıl alındığını ortaya koyar. Dolayısıyla bilgi araştırma ve işleme örüntüleri dış politika kararlarını etkiler.²⁸

Dış politika karar alma teorilerinin rasyonel kolunun baskın yaklaşımı olan rasyonel aktör modeli, eldeki tüm bilgilerden azami oranda faydalanmayı ve geniş kapsamda karşılaştırma yapmayı esas aldığı için bütünsel (*holistic*) bir araştırma örüntüsü kullanır.²⁹ Bütünsel araştırma örüntüsünde karar ile ilgili alternatif hareket tarzları, kararı etkileyen kriter ve boyutlar ve alternatiflerin kriter ve boyutlar

²⁷ Mintz ve Geva, **a.g.e.**, s.87.

²⁸ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.33.

²⁹ Andrew Sage (der.), **Concise Encyclopedia of Information Processing in Systems and Organizations**, New York, Pergamon Press,1990, s.232-242.

açısından değerlendirmelerine yönelik tüm bilgiler analiz edilir. Bütünsel araştırma örüntüsü formel ve oldukça fazla emek isteyen bir araştırma şeklidir.³⁰

PH karar verme metodunun da kabul ettiği bilişsel yaklaşımın temel argümanına göre insanın bilişsel kapasitesi sınırlı ve eksiktir. Bu nedenle karar vericilerin bütünsel bir bilgi araştırma örüntüsünü kullanamayacakları değerlendirilir.³¹ Bütünsel olmayan bir araştırma örüntüsünün kullanıldığı durumlarda karar verici mevcut karar problemi ile ilgili bilgilerin ancak bir kısmını gözden geçirir. Çünkü karar problemi ile ilgili tüm bilgilere ulaşmak zaman tahdidi, yüksek risk, bilgi araştırma maliyetleri ve bilişsel sınırlılıklar nedeniyle çoğu zaman mümkün olmaz.³² Bu nedenle karar vericiler karara ulaşmak için analiz edilmeyi bekleyen alternatifleri *heuristic* adı verilen bilişsel kısa yollar kullanarak daraltıp basitleştirirler.³³ Böylece karmaşık problemlere daha az sürede daha az maliyetle çözüm üretmeye çalışırlar.³⁴ Mintz ve Geva mevcut karar probleminin zorluğunun ve karmaşıklığının artması ile paralel olarak *heuristic* adı verilen bilişsel kısa yolların kullanılma ihtimalinin de aynı ölçüde fazlaştığını belirtmektedir.³⁵

PH karar verme metodunu takip eden karar verici, bütünsel olmayan araştırma örüntüsünün basitleştirilmiş şeklini kullanır. Boyutlar üzerinden belirli bir standarda göre veya birbirleriyle karşılaştırarak karar seçeneklerini sırayla eler.³⁶

³⁰ Alex Mintz, Nehemia Geva ve Karl DeRouen Jr., “Mathematical Models of Foreign Policy Decision Making: Compensatory vs Noncompensatory”, *Synthese*, Vol.100, No.3 (1993), s.442.

³¹ Simon, *a.g.e.*, s.295.

³² Mintz ve DeRouen, *a.g.e.*, s.68.

³³ Sniderman, Brody ve Tetlock, *a.g.e.*, s.19

³⁴ Braunstein, *a.g.e.*, s.155.

³⁵ Redd, *The Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: Experimental Evidence*, s.107.

³⁶ Mintz, Geva ve DeRouen, *a.g.e.*, s.442.

B. Boyut Tabanlı Değerlendirme

Alternatif ve boyut tabanlı yaklaşımlar bilgi işleminin iki önemli metodu olarak görülebilir. Alternatif tabanlı yaklaşımlarda karar verici herhangi bir alternatif ile ilgili tüm bilgileri sırayla tüm boyutlar açısından inceler. Aynı işlemi mevcut tüm alternatifler için tek tek gerçekleştirir.³⁷ Boyut tabanlı yaklaşımda ise karar verici veya analizci her seferinde tek bir boyut üzerine eğilir. Mevcut tüm alternatifleri ve onlarla ilgili bilgileri belirlemiş olduğu bu boyut açısından değerlendirdikten sonra aynı analizi sırasıyla kalan diğer boyutlar bakımından da gerçekleştirir.³⁸

PH metot, karar vericilerin bilişsel ve çevresel kısıtlar ile karşılaştıklarında veya zihinlerini oldukça zorlayan karmaşık durumlar karşısında alternatif tabanlı bir değerlendirme yerine boyut tabanlı bir değerlendirme gerçekleştirdiklerini savunmaktadır.³⁹ Mintz, boyut tabanlı değerlendirmelerin bilişsel kısa yollarla birlikte kullanılmasının karar problemini basitleştirerek daha başa çıkılabilir hale getirdiğini öne sürmektedir.⁴⁰ Redd aynı doğrultuda karmaşık problemlerin bilgi işleme yükünün boyut tabanlı inceleme sayesinde başa çıkılabilir seviyeye indiğini belirtmektedir.⁴¹

Herhangi bir boyut birden fazla tema altında temsil edilebilir. Bu bağlamda örneğin seçilen bir alternatif ile ilgili siyasi değerlendirmeleri esas alan siyasi boyut; aynı zamanda kamuoyu yoklamaları, ülke içi muhalefet ve liderin popülerliği gibi

³⁷ David J. Brule, "The Poliheuristic Research Program: An Assesment and Suggestions for Further Progress", **International Studies Review**, Vol.10, No.2 (June 2008), s.268.

³⁸ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.33.

³⁹ Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making**, s.338.

⁴⁰ Alex Mintz, "Foreign Policy Decision Making in Familiar and Unfamiliar Settings", **Journal of Conflict Resolution**, Vol.48, No.1 (February 2004), s.93.

⁴¹ Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making**, s.337.

aynı tema çerçevesindeki birçok unsuru da kapsayabilir.⁴² Herhangi bir boyut ile ilgili değerlendirilmesi gereken tema, kriter, değişken vb. sayısı alternatiflere bağlı olarak farklılık gösterebilir.⁴³ Brule'un konuyla ilgili verdiği örnek, boyut ve tema ilişkisini açıklayıcı şekilde ortaya koymaktadır:

“Bir otomobil satın alınması ile ilgili karar probleminde karar verici her bir marka ve modeli maliyet boyutu altındaki yakıt sarfiyatı, sigorta masrafları, aylık banka kredi ödeme miktarı ve bakım masrafları gibi temalar bakımından analiz edebilir. Büyüklük boyutu altında ise koltuk genişlikleri, bagaj kapasitesi, park etme kolaylığı vb. temalar açısından inceleme yapabilir.”⁴⁴

Boyutların incelenme sırası genellikle analiz için gerekli olan bilgi miktarı ve bu bilginin karar probleminde olan etkisine göre belirlenir.⁴⁵ Mevcut bilginin yorumu analitik dikkatin hangi boyut üzerine yönlendirilmesi gerektiğini belirlemeye yardımcı olur. Tema ile olan ilgi seviyesi, belirsizlik miktarı ve eldeki problemin zorluğu⁴⁶ bu yönlendirmede göz önüne alınan diğer hususlardır.

Karar problemi ile ilgili alternatiflerin analiz edileceği boyutların nasıl belirleneceği konusunda takip edilecek standart bir prosedür veya evrensel bir tanım bulunmamaktadır.⁴⁷ Metodun önde gelen mimarları olan Mintz ve Geva diplomatik, askeri, siyasi ve ekonomik boyutları esas almıştır.⁴⁸ DeRouen uluslararası, dâhili etkenler ve siyaset başlıkları altında bir boyut belirlemesi yapmıştır.⁴⁹ James ve Zhang ise Çin Halk Cumhuriyetinin politik seçimlerini analiz ettikleri çalışmalarında

⁴² Mintz, **The Decision to Attack Iraq, A Noncompensatory Theory of Decision Making**, s.600.

⁴³ Eric Stern, “Contextualizing and Critiquing the Poliheuristic Theory”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol. 48, No.1 (February 2004), s.109.

⁴⁴ Brule, **a.g.e.**, s.268.

⁴⁵ Stern, **a.g.e.**, s.109.

⁴⁶ Mintz ve Geva, **a.g.e.**, s.85.

⁴⁷ Ralph L. Keeney ve Howard Raiffa, **Decisions with Multiple Objectives**, New York, John Wiley, 1976, s.32.

⁴⁸ Mintz ve Geva, **a.g.e.**, s.87.

⁴⁹ Mintz, Geva ve DeRouen, **a.g.e.**, s.445.

boyutları siyasi, askeri, ekonomik ve diplomatik olarak belirlemiştir.⁵⁰ Brule; Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Jimmy Carter'ın İran tutsak krizi kararını incelemiş olduğu çalışmasında boyutları askeri, stratejik ve siyasi olarak belirlemiştir.⁵¹

C. Telafisiz Boyut Özelliği

İçerisinde bir seçim işleminin bulunduğu karar problemlerine dair bilgi işleme örüntülerinde sıkça kullanılan iki yöntem de “telafili” (compensatory) ve “telafisiz” (noncompensatory) modellerdir.

Dış politika karar verme çalışmalarında başlangıçta kullanılan esas bilgi işleme modeli telafili modeldir.⁵² Telafili modelde herhangi bir boyuttaki düşük bir değer bir diğer boyuttaki yüksek bir değer ile telafi edilebilmektedir. Örneğin karar verici bir hasıma karşı güç kullanıp kullanmama konusunda karar verecekse siyasi boyuttaki düşük bir değer askeri boyuttaki yüksek bir değer ile telafi edilebilir.⁵³ Telafili modelin söz konusu olduğu bilgi işleme süreçlerinde karar alternatifleri ile ilgili sabit bilgi tüm boyutlar üzerinden işlenir.⁵⁴ Bu sabit bilginin boyutlar arası dolaştırılması nedeniyle telafili modeller alternatif tabanlıdır. Karar verici herhangi

⁵⁰ Patrick James ve Enyu Zhang, “Chinese Choices: A Poliheuristic Analysis of Foreign Policy Crises, 1950-1996”, **Foreign Policy Analysis**, Vol.1 (2005), s.31-54.

⁵¹ David J. Brule, “Explaining and Forecasting Leader’s Decisions: A Poliheuristic Analysis of the Iran Hostage Rescue Decision”, **International Studies Perspectives**, Vol.6 (2005), s.99-113.

⁵² Mintz, Geva ve DeRouen, **a.g.e.**, s.445.

⁵³ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.34.

⁵⁴ Robert Billings ve Stephen Marcus, “Measures of Compensatory and Noncompensatory Models of Decision Behaviour: Process Tracing versus Policy Capturing”, **Organizational Behaviour and Human Performance**, Vol.31 (1983.) s.333

bir alternatifi tüm boyutlar üzerinden analiz ederek bir sonraki alternatifi incelemeye geçer.⁵⁵

Telifli model iki yöntemden birisi izlenerek uygulanır. Bunlardan ilki olan lineer modele göre karar alternatiflerinin analizi için belirlenen her bir boyuta bir değer verilir. Ardından analiz edilen karar alternatifi için ilgili boyutların tüm değerleri toplanır. Karar verici tüm alternatiflerin toplam boyut değerlerini karşılaştırarak en yüksek değere sahip olan alternatifi tercih eder.⁵⁶ İkinci yöntem ise ilave (*additive*) fark yöntemidir. Alternatifler boyutlar açısından analiz edilerek farklar toplanır ve bu farklara bakılarak bir karara varılır.⁵⁷ Rasyonel yaklaşımın önde gelen karar verme teorileri olan beklenen fayda (*expected utility*) modeli ve kısıtlı rasyonel yaklaşım/sibernetik model genellikle telifli lineer bilgi işleme sürecini kullanır.⁵⁸ Telifli model kapsayıcı ve bütünsel bir bilgi araştırmasının yapıldığı bir inceleme biçimidir. Tüm karar alternatifleri ile ilgili mevcut bilgilerin tamamının tek tek tüm boyutlar açısından incelenmesi söz konusudur. En yüksek fayda sağlayan alternatifi arandığı bir süreci ifade etmesi bakımından bu model oldukça zaman alan ve bilişsel gayret gerektiren bir süreçtir.⁵⁹

Telifsiz modelde ise kritik olarak tayin edilen bir boyuttaki eşik değerinin alternatifler tarafından geçilmesi beklenir.⁶⁰ Bir alternatif kritik olarak değerlendirilen bir boyutta düşük bir değere (ör: siyasi olarak kabul edilemez

⁵⁵ John Payne, James Bettman ve Eric Johnson, “Adaptive Strategy Selection in Decision Making”, **Journal of Experimental Psychology**, Vol.14 (1988), s.536.

⁵⁶ Mintz, **The Decision to Attack Iraq, A Noncompensatory Theory of Decision Making**, s.597.

⁵⁷ Mintz, Geva ve DeRouen, **a.g.e.**, s.445.

⁵⁸ Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making**, s.340.

⁵⁹ Mintz, Geva ve DeRouen, **a.g.e.**, s.446.

⁶⁰ Mintz, **The Decision to Attack Iraq, A Noncompensatory Theory of Decision Making**, s.599.

seviyede ise) sahipse diğer boyutlar bakımından ne kadar yüksek değere sahip olursa olsun (ör: askeri olarak yüksek bir başarı vadeden bir seviyede ise) bu alternatif elenir.⁶¹ Mintz, söz konusu düşük değerın başka bir boyuttaki yüksek bir değer ile telafi edilmesi yoluna gidilemeyeceğini⁶² belirterek verdiği açıklayıcı örneğinde bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Yüksek kolesterol rahatsızlığı çeken bir hasta, içinde yüksek kolesterole sebep olacak fakat zengin besin değerlerine sahip üstelik de oldukça düşük fiyata satılan kaliteli bir ürünü satın almayacaktır...”

Karar verici yüksek ve düşük değerler arasında dengeleme veya değiş tokuş yapmaya çalışmaz. Boyutların değerlerinin birbirlerini yedeklemeleri, telafi veya tazmin etmeleri söz konusu değildir.⁶³ Bilgi işleme sürecinin kısıtları ve problemin karmaşası karşısında karar verici psikolojik olarak değerler arasında dengeleme yapmakta zorlanır.⁶⁴ Bu doğrultuda boyutlar arasında bir dengeleme söz konusu olmadığından alternatifler analiz edilirken izlenen süreçte her bir boyutta birbiriyle oldukça farklı miktarlarda bilgi işlenir.⁶⁵ Yani her bir boyutun alternatifleri analiz süresi birbirinden çok farklıdır.

Telafisiz bilgi işleme modelinin altında yatan düşünce alternatifleri çabucak eleyerek bilgi araştırma ve değerlendirme safhalarının basitleştirilmesidir. Bu safhaların hızlıca geçilerek karara varılmasıdır.⁶⁶ Bu bakımdan telafisiz model

⁶¹ a.g.e., s.598.

⁶² J. Kevin Ford ve diğerleri, “Process Tracing Methods: Contributions, Problems, and Neglected Research Questions”, **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, Vol.43 (1989), s.79.

⁶³ Raymond Dacey ve Lisa J. Carlson, "Traditional Decision Analysis and the Polyheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making." **Journal of Conflict Resolution**, (2004), s.40.

⁶⁴ Robin M. Hogarth, **Judgement and Choice: The Psychology of Decision**, New York, John Wiley and Sons, 1987, s.77.

⁶⁵ Mintz, Geva ve DeRouen, a.g.e., s.448.

⁶⁶ Payne, Bettman ve Johnson, a.g.e., s.536.

bilişsel kısa yollar kullanır. Bütünsel olmayan bir araştırma modeli takip ederek⁶⁷ karar verme sürecini basitleştirmeye çalışır. Mintz, karmaşık problemlerde telafisiz bilgi işleme modelinin kullanımına şu şekilde dikkat çekmiştir:

“Kararların gerçekte nasıl alındığını anlamaya çalışan birçok deneysel çalışma ve araştırma göstermiştir ki karar vericiler karmaşık bir karar problemi ile karşılaştıklarında nadiren kapsamlı ve bütünsel bir araştırma ve bilgi işleme süreci takip ederler.”⁶⁸

Önde gelen iki telafisiz bilgi işleme yöntemi kriter bazlı eleme (*elimination by aspect-EBA*) ve leksikografik (*lexicografic-LEX*) yöntemlerdir.⁶⁹ EBA bir tür sıra duyarlı eleme yöntemidir. Bu yöntemde boyutların birisi diğerlerine nazaran daha önemli olarak görülüp kritik olarak adlandırılır. Kritik boyutun eşik değerinin altında kalan alternatifler sırayla elenir. Eşik değerinin altında kalan alternatif başka bir boyut açısından çok yüksek bir değer getirirse de elenmekten kurtulamaz.⁷⁰ Ardından bir diğer boyuta geçilir ve süreç tekrar edilir. İşlem tek bir alternatif kalana kadar devam ettirilir.⁷¹ EBA’ya göre bir seçim işleminde tek bir alternatif seçilir, geri kalan alternatiflerin tamamı reddedilir.⁷² LEX yönteminde ise en kritik olarak değerlendirilen boyutta en fazla getiri sağlayan alternatif seçilir.⁷³ Bunların yanında tüm boyutlarda belirlenen eşiklerin aşılmasını ön gören telafisiz modeller olduğu

⁶⁷ Mintz, Geva ve DeRouen, **a.g.e.**, s.447.

⁶⁸ Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making**, s.340.

⁶⁹ Karl DeRouen Jr. ve Christopher Sprecher, “Initial Crisis Reaction and Poliheuristic Theory”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol. 48, No.1 (February 2004), s.58.

⁷⁰ Robert S. Billings ve Lisa L. Scherer, “The Effects of Response Mode and Importance on Decision-Making Strategies: Judgement versus Choice”, **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, Vol.41, 1988, s.17.

⁷¹ Payne, Bettman ve Johnson, **a.g.e.**

⁷² Billings ve Scherer, **a.g.e.**, s.2.

⁷³ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.37.

gibi⁷⁴ sadece bir boyut için belirlenen eşiği geçen alternatifini kabul eden telafisiz metotlar da bulunmaktadır.⁷⁵

PH metodun kullandığı telafisiz yöntemde ise EBA'da olduğu gibi tek bir alternatif kalana kadar karar verme sürecinin devam etmesi gibi bir kural her zaman aranmaz. Çünkü belirlenen tüm boyutların eşiklerini geçen birden fazla alternatif olması söz konusu olabilir. Hatta tek bir alternatif bile kalmış olsa kazançları maksimize, kayıpları minimize eden analitik analizler söz konusu alternatif için de icra edilmeye devam edilebilir.⁷⁶

PH metot karar vericilerin bazı alternatifleri, kritik olarak belirlenen bir veya birkaç telafisiz boyut açısından hemen elediklerini belirtmektedir. Karar vericilerin kalan alternatifleri rasyonel yaklaşımın öngördüğü şekilde daha detaylı biçimde analiz ettiklerini savunmaktadır.⁷⁷ Metoda göre dış politika kararlarını alan siyasi liderler herhangi bir karar alternatifini seçmeden önce bunun siyasi sonuçlarını hesaplarlar. Başarı ve başarısızlığı, maliyetleri ve faydaları, kazanç ve kayıpları, risk ve ödülleri siyasi perspektiften değerlendirirler. Dolayısıyla çoğunlukla kritik telafisiz boyut siyasi boyuttur.⁷⁸ Mintz, telafisiz siyasi boyut açısından liderin iktidarını tehdit eden aşağıdaki gibi konuları siyasi boyutun eşiğinden geçemeyen durumlar olarak tanımlamıştır:

⁷⁴ Robyn Dawes, "Social Selection Based on Multidimensional Criteria", **Journal of Abnormal and Social Psychology**, Vol.68 (1964), s.109.

⁷⁵ Hillel Einhorn, "The Use of Nonlinear, Noncompensatory Models As A Function of Task and Amount of Information", **Organizational Behaviour and Human Performance**, Vol.6 (1970), s.3.

⁷⁶ Mintz, **The Decision to Attack Iraq, A Noncompensatory Theory of Decision Making**, s.600.

⁷⁷ Alex Mintz, "Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making", (der.), Alex Mintz, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making: A Poliheuristic Perspective**, New York, Palgrave Macmillan, 2002, s.3.

⁷⁸ a.g.e., s.3.

“-Herhangi bir politika ile ilgili kamuoyunda düşen destek oranı
-Kamuoyu popülerliğindeki düşüş
-İlerleyen dönemlerdeki seçimlerde başarısızlık riski
-Parti içi muhalefet
-Rejimin devamına yönelik tehdit
-Partiler arası rekabet
-Hükümet veya koalisyonun çökme ihtimali
-Liderin meşruluğuna, onuruna veya iktidarına yönelik tehdit gösteriler ve tepkiler”⁷⁹

Ç. Tatmin Eden Seçenek Yaklaşımı

Telifsiz model boyutlar aracılığıyla hızlı bir şekilde bir tür eleme işlemi gerçekleştirmektedir. Bu nedenle beklenen fayda (*expected utility*) modelinin ön gördüğü gibi optimize eden bir bilgi işleme modelinden ziyade tatmin eden (*satisficing*) bir süreçtir.⁸⁰ Model, maksimize eden bir karara ulaşmak yerine kabul edilebilir bir seçeneğe ulaşmayı hedefler. Bunu gerçekleştirirken de kabul edilebilir seçeneğe ulaştığında, tüm alternatifler henüz tüm boyutlar açısından analiz edilmemiş olsa bile, bilgi işleme sürecini durdurabilir.⁸¹

Rasyonel yaklaşımın karar seçiminde izlediği metot olan beklenen yarar kuralı köklerini mikro ekonomiden almıştır. Buna göre karar verici bir karar problemi ile ilgili tercihlerini sıralarken amaçlarına ulaşmak için en fazla yararı sağlayan seçeneği tercih eder.⁸² Rasyonel yaklaşım karar vericinin alternatifleri ve bunların sonuçlarını belirleyebileceğini ve bu alternatifler arasından azami fayda

⁷⁹ Mintz, **How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective**, s.9

⁸⁰ Mintz, Geva ve DeRouen, **a.g.e.**, s.448.

⁸¹ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.35.

⁸² Sage ve diğerleri, **a.g.e.**, s.233.

sağlayanı seçeceğini kabul etmektedir.⁸³ Graham, rasyonel karar vericinin en çok arzu edilen neticeyi sağlayacak alternatifi seçtiğini belirtmektedir.⁸⁴

Simon ise insanın rasyonelliğinin sınırlı olduğunu belirtmektedir.⁸⁵ O; karar vericilerin karar verme faaliyeti sırasında mevcut olan bilgiyi seçtiğini, tam olmayan araştırma süreçlerini kullandığını ve optimalden ziyade tatmin eden bir alternatifi seçtiklerini savunmaktadır.⁸⁶ Ona göre yüksek bilgi edinme maliyetleri aktörleri alternatifler arasından kabul edilebilir olanı seçmeye itmektedir.⁸⁷ Steiner da karar vericilerin karmaşık karar problemlerini zaman kısıtı altında inceleyebilecek bilişsel kapasiteye sahip olmadıklarını belirtmektedir. Steiner bu biyolojik ve psikolojik sınırlılıkların karar neticesini etkilediğini ifade etmektedir. O; karar vericilerin bu nedenle bilişsel kısa yolları kullandıklarını ve çok büyük bir ihtimalle optimal alternatifleri seçemediklerini vurgulamaktadır.⁸⁸ Steinbruner benzer biçimde rasyonel yaklaşımların belirsizliği reddeden anlayışını eleştirmektedir. Yine rasyonel yaklaşımların her spesifik olayda ihtimal dahilindeki tüm seçeneklerin bilindiği şeklindeki ön kabulünü reddetmektedir. Steinbruner, önceden tahmin edilemeyen bazı faktörlerin ortaya çıkabileceğini hesaba katmayan varsayımların karmaşık problemleri çözemeyeceğini savunmaktadır.⁸⁹

⁸³ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.57.

⁸⁴ Graham Allison ve Philip Zelikow, **Essence of Decision: Explaining The Cuban Missile Crisis**, İkinci Basım, New York, Addison-Wesley Longman, 1999, s.29.

⁸⁵ Simon, **a.g.e.**, s.294.

⁸⁶ **a.g.e.**, s.295.

⁸⁷ Herbert Simon, **Sciences of Artificial**, Cambridge, MIT Press, 1969, s.263.

⁸⁸ Miriam Steiner, "The search for Order in a Disorderly World: Worldviews and Prescriptive Decision Paradigms", **International Organization**, Vol.37 (1983), s.423.

⁸⁹ John Steinbruner, **The Cybernetic Theory of Decision**, Princeton, Princeton University Press, 1974, s.18.

PH metot insan doğasının sınırlı rasyonel yapısını dikkate alarak karar verme süreci sonunda çoğunlukla tatmin eden seçeneklerin tercih edildiğini kabul etmektedir.⁹⁰ Dış politika kararları tipik olarak yüksek seviyede risk ve belirsizlik taşıyan göreceli olarak önemli kararlardır.⁹¹ Her karar probleminde optimal alternatifi bulmak için yeterli sürenin bulunmayacağı da açıktır.

D. Sıra Duyarlı Bilgi İşleme

Karar verme teorilerinin temel savlarından bir tanesi de değişmezlik prensibidir. Değişmezlik prensibine göre beklentiler arasındaki tercih sırası, ihtimallerin ve neticelerin tanımlanma şekline bağlı olmamalıdır. Aynı karar probleminin iki değişik formülasyonu aynı sonucu vermelidir.⁹² Herhangi bir karar probleminde alternatifler farklı biçimlerde çerçevelenebildiği (*framing*) gibi farklı sıralarla da analiz edilebilir. İster çerçeveleme ister sıralama farklı olsun değişmezlik prensibine göre sonuç aynı kalır.⁹³

PH metot ise bu prensibin aksini savunarak mevcut karar probleminin sunuş şeklinin (ör: kazanç ve kayıpların farklı referans noktalarını esas alarak değişik bağlamlarda çerçevelendiğinde) kararın neticesini değiştirdiğini ve dolayısıyla değişmezlik prensibini ihlal ettiğini savunmaktadır.⁹⁴ Maoz, alternatiflerin ve boyutların da karar vericiye farklı sıralarda sunulmasının farklı kararlara sebebiyet

⁹⁰ Mintz, Geva ve DeRouen, **a.g.e.**, s.448.

⁹¹ Jonathan Renshon ve Stanley Renshon, "The Theory and Practice of Foreign Policy Decision Making", **Political Psychology**, Vol.29, No.4 (2008), s.509.

⁹² George A.Quattrone ve Amos Tversky, "Contrasting Rational and Psychological Analyses of Political Choice", **The American Political Science Review**, Vol. 82, No.3 (September 1988), s.727.

⁹³ Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making**, s.341.

⁹⁴ Daniel Kahneman ve Amos Tversky, "Choices, Values and Frames", **American Psychologist**, Vol.39, No.4 (April 1984), s.343.

vereceğini belirtmektedir.⁹⁵ Mintz ve Geva, PH karar verme metodunun boyut tabanlı olmasının seçilecek alternatifin belirlenen boyutlar (diplomatik, askeri, ekonomik veya siyasi) açısından incelenme sırasına bağlı olduğunu belirterek değişmezlik prensibini ihlal ettiğini söylemektedir.⁹⁶ Aynı doğrultuda Redd de boyutların ve alternatiflerin sırasının kararı etkilediğini savunmaktadır.⁹⁷ Mintz ve DeRouen'in ikinci el araba örneğinden bahsetmek konuya ışık tutması bakımından anlamlı olacaktır:

“Satın almak için ikinci el bir araba ararken arabalara bakma sırası kararınızı etkileyebilir. Satın almayı düşündüğümüz araçlardan oluşan listemizdeki ilk birkaç araca bakıp bir tanesini satın almayı deneriz. Çünkü listedeki tüm araçları görmek için harcamamız gereken ulaşım masrafları ve gayret kabul edilebilecek seviyede olmayabilir. Dolayısıyla listedeki arabaların sırası hangi arabayı satın alacağımızı belirlemektedir.”⁹⁸

Araştırmalar liderlere sunulan bilginin sırasının dış politika kararlarını etkilediğini göstermektedir. Siyasi liderler pozisyonlarını olumsuz yönde etkileyeceğini değerlendirdikleri alternatiflere karşı hassas olup diğer boyutlar yönünden bu alternatifleri analiz etmeye gerek görmeden eleyebilirler.⁹⁹ Karar problemi ile ilgili gündem sırasını belirleyen siyasi danışman askeri danışmanın girdilerini almadan sıralamayı belirlemişse seçilecek olan alternatif ile askeri girdinin incelenmesinden sonra seçilecek olan alternatif farklı olabilecektir.¹⁰⁰

⁹⁵ Zeev Maoz, “Framing the national interest, The Manipulation of Foreign Policy Decisions in Group Setting”, **World Politics**, Vol.43 (October 1990), s.84

⁹⁶ Mintz ve Geva, **a.g.e.**, s.87.

⁹⁷ Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making**, s.342.

⁹⁸ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.33.

⁹⁹ Mintz, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making: A Poliheuristic Perspective**, s.3.

¹⁰⁰ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.33.

E. İki Aşamalı Karar Verme Süreci

PH karar verme metodu karar vericilerin iki aşamalı bir süreci takip ettiklerini ileri sürmektedir. İlk aşamada bilişsel kısa yollar kullanılarak mevcut alternatiflerin bir bölümü elenir. İkinci aşamada karar matrisi alternatifler ve boyutlar açısından daha kolay analiz edilebilir bir şekil alır. Ardından karar vericiler analitik, beklenen fayda teorisi ve LEX seçim kuralı biçimindeki yöntemlere başvurarak riskleri minimize ederken kazançları maksimize etmeye çalışırlar.¹⁰¹

Karar verme sürecinin ilk aşamasında teferruatlı olmayan, ayrıntıya ve detaya inmeyen araştırma gerçekleştirilir. Karar vericiler eldeki mevcut bilgileri belirlemiş oldukları boyutlar bakımından analiz ederken tüm alternatifleri tüm boyutlara göre detaylı olarak analiz etmekten kaçınırlar.¹⁰² Mintz, Geva, Redd ve Carnes karar verme sürecinin ilk aşamasındaki hızlı değerlendirmeye şu şekilde işaret etmişlerdir:

“Çok sık olarak dış politika kararlarının temelinde kritik olarak değerlendirilen bir veya birkaç boyut ışığında alternatiflerin kabul veya reddedilmesi esası bulunmaktadır.”

Suefeld ve Tetlock insanları bilişsel yöneticiler olarak tanımlamışlardır. Karar vericilerin mevcut karar probleminin önemi, verilecek kararın geri dönüşünün olup olmaması, kamuoyu görüşü, fırsatlar ve tehditler vb. hususlar doğrultusunda bilgi işleme sürecinin karmaşık yapısını düzenlendiklerini belirtmişlerdir.¹⁰³ Bu karmaşık yapı bilişsel kısa yolların işletilmesi vasıtasıyla analitik temelde yapılacak daha kapsamlı inceleme için basitleştirilmektedir. Dış politika kararlarının doğasında yer alan zaman kısıtı, tam olmayan bilgi ve eksik girdiler gibi özellikler ilk aşama

¹⁰¹ Mintz ve diğerleri, **a.g.e.**, s.554.

¹⁰² Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making**, s.336.

¹⁰³ Peter Suefeld ve Philip E. Tetlock, “Psychological Advice about Political Decision Making: Heuristics, Biases, and Cognitive Defects”, (der.), Peter Suefeld ve Philip E. Tetlock, **Psychology and Social Policy**, New York, Hemisphere, 1992, s.55-56.

elemesini gerekli kılmaktadır.¹⁰⁴ Levy insan bilgi işleme kapasitesinin biyolojik kısıtlarının, bireysel değerlerin, inanç ve tercihlerin ve krizlerin başlangıcında tam bilgi elde edilmesinin neredeyse imkânsızlığının ilk aşamada rasyonel bir analizi mümkün kılmadığını belirtmektedir.¹⁰⁵

PH metot iç politik beklentileri dış politika kararlarını şekillendiren esas unsur olarak kabul etmektedir.¹⁰⁶ Kriz durumlarındaki ihtimal dâhilindeki ciddi politik kayıp, karar vericiler için kabul edilebilir değildir. Bu nedenle karar vericiler politik kayıp yaratabileceğini düşündükleri ihtimalleri hemen baştan eleyerek bu kayıptan kaçınmaya çalışırlar.¹⁰⁷ Mintz ve DeRouen politikacıların kendi siyasi hayatlarına negatif bir etki yapacak seçeneği tercih ederek kendi ayaklarına sıkmayacaklarını belirtmektedirler. Hatta kamuoyu yoklamalarında popülerlik oranlarının %40 ila %60 arasında olması durumunda uluslararası arenada güç kullanma seçeneğini dahi uygulayacaklarını iddia etmektedirler.¹⁰⁸ Dolayısıyla iç politika ile ilgili temalardan oluşan ve de telafisiz olarak kabul edilen siyasi boyut yönünden yapılacak bir analiz PH karar verme metodunda genellikle karar vermenin ilk aşamasını oluşturur.

PH karar verme metodunun ikinci aşamasında rasyonel bir mantık yürütülür.¹⁰⁹ Kalan alternatifler mevcut boyutlar açısından değerlendirilirken beklenen yarar ve LEX seçim kuralı gibi analitik analiz gerektiren yöntemler

¹⁰⁴ James ve Zhang, **a.g.e.**, s.35.

¹⁰⁵ Jack S. Levy, Prospect Theory and International Relations Theoretical Applications and Analytical Problems, **Political Psychology**, Vol. 13, No. 2 (1992), s.293.

¹⁰⁶ Mintz, **How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective**, s.7.

¹⁰⁷ James ve Zhang, **a.g.e.**, s.35.

¹⁰⁸ Mintz ve DeRouen, **a.g.e.**, s.85.

¹⁰⁹ James ve Zhang, **a.g.e.**, s.35.

uygulanır.¹¹⁰ Beklenen yarar bakımından en yüksek kazanç sağlayan, LEX açısından ise en önemli görülen boyut bakımından en yüksek getiri sağlayan alternatif tercih edilir. Beklenen yarar veya LEX seçim metodunun hangisinin seçileceğini elde bulunan karar probleminin özellikleri belirler.¹¹¹ Bu seçimde karar vericinin kişisel özellikleri, bilişsel özellikleri ve diğer durumsal ve çevresel kısıtlar rol oynar.¹¹²

II. Polihöristik Karar Verme Literatürü

PH metot Alex Mintz tarafından 1993 yılında ilk olarak ortaya atılmasından bu yana belirli safhalardan geçerek gelişmiştir. Metot birçok çalışmada uygulanarak karar vericilerin söz konusu çalışmalara esas oluşturan olaylarda almış oldukları kararlara nasıl ulaştıklarını açıklamaya çalışmıştır.

PH karar verme metodunun ortaya çıkışından itibaren dört safhayı izlemiş olduğu ileri sürülmektedir.¹¹³ Buna göre birinci safhada karar vericilerin alternatif hareket tarzlarını hızlı bir şekilde elemelerini sağlayan telafisiz bilgi işleme örüntüsü tanıtılmıştır.¹¹⁴ İkinci safhada PH metodun bilgi işleme sürecinin beş özelliği ile dinamik ve statik bilgi girişlerinin metot üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur.¹¹⁵ Üçüncü safhada metot, liderler tarafından alınan bazı kararları açıklamak üzere

¹¹⁰ Stern, **a.g.e.**, s.108.

¹¹¹ Allison Astorino-Courtois ve Britanni Trusty, “Degree of Difficulty: The Effect of Israeli Policy Shifts on Syrian Peace Decisions”, (der.), Alex Mintz, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, New York, Palgrave MacMillan, 2003, s.32.

¹¹² Michelle M. Taylor-Robinson ve Steven B. Redd, “Framing and the Poliheuristic Theory of Decisions: The United Fruit Company and the 1954 U.S.-Led Coup in Guatemala”, (der.), Alex Mintz, **In Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, New York, Palgrave MacMillan, 2003, s.81.

¹¹³ Mintz, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making, A Poliheuristic Perspectives**, s.4

¹¹⁴ Mintz, **The Decision to Attack Iraq: A Noncompensatory Theory of Decision Making**.

¹¹⁵ Mintz ve Geva, **The Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making**.

gerçek olaylara uygulanmış¹¹⁶ olup son safhada ise uluslararası ilişkilerin kimi stratejik etkileşimlerini açıklamak üzere kullanılmıştır.¹¹⁷

Bundan önceki bölümde PH metodun bilgi işleme sürecinin beş özelliği ortaya konulmuştur. Bu aşamada PH karar verme metodunun açıklayıcı kapasitesinin ve temel önermelerinin geçerlilik seviyesini göstermeye çalışacağım. Bu maksatla metodun tatbik edilmiş olduğu gerçek vakaların ve deneysel çalışmaların öne çıkanlarından bahsetmeye çalışacağım.

A. Vaka Çalışmaları

PH metodun ilk ortaya çıkışından itibaren araştırmacılar birçok gerçek vaka üzerinden metodu test etmeye çalışmıştır. Güç kullanımı kararları, koalisyon oluşturma problemleri, uluslararası anlaşmalara taraf olup olmama seçimleri ve politik empati bunlardan bazılarıdır. Dahası otokratik rejimlerin liderlerinin aldıkları kimi kararları da kapsayan geniş bir yelpazedeki birçok karar çeşidi PH metodun süzgecinden geçirilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Alex Mintz 1993 yılında incelemiş olduğu Körfez Savaşı çalışmasında PH metodu ve temel prensiplerini tanıtmıştır.¹¹⁸ Mintz, çalışmasında PH metodun telafisiz boyut prensibini ortaya koyarken ABD yönetiminin Irak’a müdahale kararını PH perspektiften ele alarak metodun ilk vaka uygulamasını da gerçekleştirmiştir.

¹¹⁶ Karl DeRouen Jr., “Presidents and the Diversionary Use of Force”, **International Studies Quarterly**, Vol. 44, No.2 (2000), s. 317-328.

¹¹⁷ Allison Astorino-Courtois ve Brittani Trusty, “Degrees of Difficulty: The Effect of Israeli Policy Shifts on Syrian Peace Decisions”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol. 44, No.3 (2000), s.359-377.

¹¹⁸ Mintz, **The Decision to Attack Iraq: A Noncompensatory Theory of Decision Making**.

Mintz'e göre dönemin ABD Başkanı George Bush için telafisiz kritik boyut siyasi boyuttu.¹¹⁹ Mintz'in önündeki körfez krizi ile ilgili; *i)* Müdahale etme, *ii)* Çevreleme ve *iii)* Geri çekilme seçeneklerinden oluşan üç tane politika alternatifi bulunmaktaydı.¹²⁰ Kamuoyu hızlı ve kesin bir çözüm beklentisi içerisinde bulunduğu için Bush, birliklerini bölgeden geri çekme ve Irak yönetimini çevreleme seçeneklerini elledi. Böylelikle PH metoda göre karar vermenin ilk aşaması tamamlanmış oldu. Bu aşamada siyasi olarak kabul edilemeyecek olan alternatifler, üzerinde fazlaca düşünmeden elenmiş oldu.¹²¹ Kalan alternatif hareket tarzları karar vermenin ikinci aşamasında değerlendirilmişti. Bu aşamada uluslararası siyasi ortamın mümkün kıldığı ve en fazla net kazancı getireceği umulan "müdahale etme" kararı alınmıştı.¹²²

Karl DeRouen PH metodu bir başka ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower'ın bu kez müdahalede bulunmama kararını vermiş olduğu 1954 yılındaki Vietnam, Dien Bien Phu krizine tatbik etmiştir.¹²³ Fransızlar Vietnam'daki kriz ile başa çıkamayınca ABD'den krize müdahalede bulunması için yardım istemişlerdi. ABD yönetiminin önünde üç politika seçeneği mevcuttu: *i)* Kara harekâtı düzenlemek, *ii)* Sadece hava harekâtı düzenlemek ve statükonun devamından yana *iii)* Hiçbir müdahalede

¹¹⁹ a.g.e., s.606.

¹²⁰ a.g.e., s.607.

¹²¹ Brule, **The Poliheuristic Research Program-Assessment and Suggestions for Further Progress**, s.276.

¹²² Brule, **The Poliheuristic Research Program-Assessment and Suggestions for Further Progress**, s.276.

¹²³ Karl DeRouen Jr., "The Decision Not to Use Force at Dien Bien Phu: A Poliheuristic Perspective", (der.), Alex Mintz, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, New York, Palgrave Macmillan, 2003. s.11-28.

bulunmamaktı.¹²⁴ DeRouen, PH metodun öngördüğü şekilde karar vermenin ilk aşamasında kamuoyunun olası bir kara harekâtına karşı olmasından dolayı Eisenhower'ın karadan müdahale seçeneğini doğrudan elediğini belirtmiştir.¹²⁵ Kalan alternatifler karar vermenin ikinci aşamasında değerlendirilmiş olup rasyonel olmadığına kanaat getirilen hava harekâtı alternatifi de elenerek hiçbir müdahalede bulunmama seçeneği tercih edilmiştir.¹²⁶ DeRouen, müdahalede bulunmama sonucunda Vietnam'ın komünist kuvvetlere karşı kaybedilmiş olması stratejik açıdan kabul edilemez görünse de kamuoyunun tutumu karşısında alınması gereken politik riskin de kabul edilemez seviyede olduğunu belirtmiştir. DeRouen'e göre Eisenhower'ın müdahalede bulunmama kararında bu riski alamaması etkili olmuştur.¹²⁷

David J. Brule, ABD Başkanı Jimmy Carter'ın karşı karşıya kaldığı İran rehine kurtarma krizini ele almıştır. Karar problemi bir süper gücün oldukça aşağılayıcı bir krizi aşmak adına düzenlediği ve başarısız olduğu bir kurtarma operasyonudur. İlgili kriz ve alınan karar PH metot perspektifinden incelenmiştir.¹²⁸ Brule'un çalışmasına göre kriz karşısında Başkan Carter'ın sekiz politika seçeneği bulunmaktaydı: i) Diplomatik gayretler, ii) Ekonomik ambargolar, iii) Küçük ölçekli kurtarma operasyonu, iv) Büyük ölçekli kurtarma operasyonu, v) Pazarlıklar, vi) Zorlayıcı bombardıman, vii) Cezalandırıcı hava harekâtı, viii) İran limanlarının

¹²⁴ George C. Herring ve Richard H. Immerman, "Eisenhower, Dulles, and Dienbienphu: The Day We Didn't Go to War", **The Journal of American History**, Vol.71, No.2 (September 1984), s.343-363.

¹²⁵ DeRouen, **The Decision Not to Use Force at Dien Bien Phu: A Poliheuristic Perspective**, s.20.

¹²⁶ a.g.e., s.22.

¹²⁷ Herring ve Immerman, a.g.e., s.359.

¹²⁸ Brule, **Explaining and Forecasting Leaders' Decisions: A Poliheuristic Analysis of the Iran Hostage Rescue Decision**.

mayınlanması.¹²⁹ Brule’a göre liderler sürekli iktidarda kalmak istediklerinden ötürü iç siyasi kaygılar kararları belirleyen temel faktörlerdi.¹³⁰ Amerikan kamuoyu krizle yakından ilgilenmekteydi. Rehinelerin kurtarılmasını ve aktif bir yaklaşım sergilenmesini talep etmekteydi. Hatta Carter’in siyasi geleceği krizin çözümüne bağlıydı.¹³¹ Carter; PH metota göre karar vermenin ilk aşamasında kritik ve telafisiz boyut olarak değerlendirdiği siyasi boyutun kabul edilebilir eşiğinden, rehinelerin en acil şekilde salıverilmelerini sağlayacak eşikten, geçemeyen alternatifleri ilk planda üzerinde daha fazlaca düşünmeyerek elemişti. Böylece alternatifleri ikiye indirmişti. Neticede küçük ölçekli kurtarma operasyonu ve büyük ölçekli kurtarma operasyonu siyasi boyutun eşiğini aşan iki alternatif olarak ortaya çıkmıştı.¹³² Karar vermenin ikinci aşamasında Carter kalan iki politika alternatifini askeri ve stratejik boyutlara göre değerlendirmişti. Sonuçta küçük kapsamlı bir kurtarma harekâtı gerçekleştirmeye karar vermişti.¹³³

Steven B. Redd Kosova krizini ele aldığı çalışmasında ABD Başkanı Bill Clinton’ın Sırbistan ve Kosovalı Sırp’lar’a karşı müdahalede bulunma kararını PH metot çerçevesinde analiz etmiştir.¹³⁴ Redd, Başkan Clinton’ın kararının iç politik beklentiler ve danışmanı Madeleine Albright’in etkisi altında şekillendiğini iddia etmektedir.¹³⁵ Dolayısıyla çalışması iki boyutlu olup hem PH metodu hem de danışmanların dış politika kararlarını yönlendirmedeki etkisini incelemiştir. Odak

¹²⁹ a.g.e., s.103-104.

¹³⁰ a.g.e., s.104-105.

¹³¹ a.g.e., s.105.

¹³² a.g.e., s.105.

¹³³ a.g.e., s.107.

¹³⁴ Steven B. Redd, “The Influence of Advisers and Decision Strategies on Foreign Policy Choices: President Clinton’s Decision to Use Force in Kosovo”, **International Studies Perspectives**, Vol.6 (2005), s.129-150.

¹³⁵ a.g.e., s.129.

noktamızı PH metot üzerine kaydırırsak mevcut insani krizi çözmek ve NATO (*North Atlantic Treaty Organization*)’nun etkinlik ve caydırıcılığını muhafaza etmek maksadıyla Clinton’ın önünde altı politika seçeneği bulunmaktaydı: i) Hava harekâtı, ii) Kara harekâtı, iii) Diplomatik baskı, iv) Kosovalı Arnavutları silahlandırma, v) BM (Birleşmiş Milletler)’nin krizde inisiyatifi almasını sağlama, vi) Hiçbir şey yapmama.¹³⁶ Redd’e göre ABD Kongresinde Clinton’a olan destek azalmaktaydı. Üstelik krizde pasif davrandığına yönelik eleştiriler yükselmekteydi. Dahası Clinton’ın çözmesi gereken ve yargılanmaktan kurtulmak zorunda olduğu bir seks skandalı mevcuttu. Redd, Clinton’ın siyasi açıdan kendisini zora sokacağını değerlendirdiği pasif alternatifleri PH karar verme metodunun ilk aşamasına göre ellediğini iddia etmektedir.¹³⁷ Redd’e göre karar vermenin ikinci aşamasında kalan iki askeri seçenek olan hava ve kara harekâtı seçenekleri analiz edilmiştir. Politik açıdan maksimum kazancı sağlayacağı değerlendirilen hava harekâtı seçeneği tercih edilmiştir.¹³⁸

Brandon Kinne diğer araştırmacıların genelinden farklı olarak demokratik olmayan rejimlerdeki karar verme faaliyetini PH metodun süzgecine tabi tutmuştur.¹³⁹ Kinne, metodun otokratik rejimlerde alınan kararları da açıklama potansiyeline sahip olduğunu göstermeye çalışmıştır. Kinne, çalışmasında üç tip otokratik rejim tanımlaması yapmıştır: Tek parti otokrasileri, şahsi otokrasiler ve askeri otokrasiler.¹⁴⁰ Kinne, çalışmasında Stephen D. Krasner¹⁴¹ tarafından ortaya

¹³⁶ a.g.e., s.133.

¹³⁷ a.g.e., s.139.

¹³⁸ a.g.e., s.140.

¹³⁹ Brandon J. Kinne, “Decision Making in Autocratic Regimes: A Poliheuristic Perspective”, **International Studies Perspectives**, Vol.6 (2005), s.114-128.

¹⁴⁰ Kinne, a.g.e., s.116.

atılmış olan ve PH metodun da temel varsayımı durumundaki argümanı tekrarlayarak rejim şekli ne olursa olsun liderlerin ilk ve öncelikli olarak iktidarlarını sürdürmek istediklerini savunmaktadır.¹⁴² Kinne, Saddam Hüseyin’in Körfez Krizi esnasında Kuveyt’den geri çekilmeme yönündeki kararını, terörle mücadele kapsamında Pakistan’ın Irak’a asker göndermeme kararını ve Gorbaçov’un Sovyet dış politikasında gerçekleştirmiş olduğu değişiklikleri inceleyerek argümanını desteklemeye çalışmıştır. Yaptığı araştırmalar neticesinde otokratik rejimlerle ilişki içerisinde yer alacak olan demokratik rejimler bakımından üç sonuç ortaya koymuştur: Birincisi her bir otokratik rejim kendine özgü bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla “haydut devletler” (rogue states) biçiminde bir kategorize doğru değildir. İkincisi demokratik rejimlerin liderlerinin otokratik rejimlerle ilişkilerinde otokrasi biçimini dikkate almaları gerekir. Sonuncusu ise otokratik rejimlerde dâhili politikalar farklı anlama gelse de bu rejimlerin liderlerinin mantıksız gelen hareketlerinin temelinde ülkelerinde iktidarda kalma arzusu yatmaktadır.¹⁴³ Kinne çalışmasının neticesinde liderlerin kararlarının altında yatan ana amacın geleneksel rasyonel paradigmanın iddia ettiği gibi güçler dengesini gözetmek veya ittifak örüntüleri oluşturmak olmadığını iddia etmektedir. Kinne’ye göre liderlerin gözettiği asıl amaç PH metodun da temel varsayımı olan iç politik beklentilerdir. Yani iktidarda kalma arzudur. O, söz konusu bu çalışmanın aynı gerçeği tekrar teyit ettiğini vurgulamaktadır.¹⁴⁴

¹⁴¹ Stephen Krasner, **In Defence of the National Interest**, Princeton, Princeton University Press, 1978.

¹⁴² Kinne, **a.g.e.**, s.118.

¹⁴³ **a.g.e.**, s.126-127.

¹⁴⁴ **A.g.e.**, s.127.

Amy Below, Montreal ve Kyoto Protokolleri çerçevesinde ABD Başkanlarının aldıkları kararları PH metot perspektifinden açıklamaya çalışmıştır.¹⁴⁵ Güç kullanma seçeneğinin söz konusu olduğu kriz çözümlerinde test edilen metodun açıklayıcı potansiyeli, ozon delinmesi ve iklim değişikliği gibi çevresel konularla ilgili kararlar bakımından ele alınmıştır. Below, ABD Başkanları tarafından Montreal Protokolünün onaylanmasında ve Kyoto Protokolünün onaylanmamasında iktidarda kalma isteğinin temel hareket noktası olduğunu savunmuştur.¹⁴⁶ Below, çalışmasında liderlerin çevresel konularla ilgili bir karar vermek durumunda kaldıklarında PH metodun iki ayaklı karar verme sürecini işlettiğini belirtmiştir. İlk aşamada liderlerin siyaseten kendilerini zor durumda bırakacak alternatifleri doğrudan elediklerini, ikinci aşamada ise maksimum kazanca yönelik analiz gerçekleştirdiklerini iddia etmiştir.¹⁴⁷

Jonathan W. Keller ve Yi Edward Yang ABD-Çin ve ABD-İrak karşılıklı ilişkilerine PH metodu empati bakış açısından uygulamaya çalışmıştır.¹⁴⁸ Keller ve Yang çalışmalarında kimi krizlerin niçin silahlı çatışmaya evirildiğini, kimilerinin ise niçin barışçıl yöntemlerle çözüldüğünü ortaya koymayı amaçlamışlardır.¹⁴⁹ Keller ve Yang'a göre uluslararası sorunların başarılı çözümleri için tarafların birbirlerinin siyasi hareket seçeneklerini ve kısıtlarını empati yaparak anlamaları gerekmektedir.¹⁵⁰ Keller ve Yang uluslararası krizlerde empatinin PH metodun karar verme aşamalarının her ikisinde de gerçekleşebileceğini belirtmişlerdir. Onlara göre

¹⁴⁵ Amy Below, "U.S. Presidential Decisions on Ozone Depletion and Climate Change: A Foreign Policy Analysis", **Foreign Policy Analysis**, Vol.4, No.1 (2008), s.1-20.

¹⁴⁶ **a.g.e.**, s.16.

¹⁴⁷ **a.g.e.**, s.16-17.

¹⁴⁸ Jonathan W. Keller ve Yi Edward Yang, "Empathy and Strategic Interaction in Crises: A Polyheuristic Perspective", **Foreign Policy Analysis**, Vol.5 (2009), s.169-189.

¹⁴⁹ **A.g.e.**, s.170.

¹⁵⁰ **a.g.e.**, s.173.

karar vermenin ilk aşamasında gerçekleştirilen empati sorunların barışçıl çözümüne daha fazla katkıda bulunurken ikinci aşamada gerçekleşen empati daha az etkili olmaktadır.¹⁵¹ Yine empatinin tarafların her ikisi tarafından karşılıklı gerçekleştirilmesi durumunda liderlerin karşı tarafça kabul görmeyecek seçenekleri baştan eleyerek daha kısa yoldan çözüme ulaşabileceklerini vurgulamaktadırlar.¹⁵² Keller ve Yang savlarını test etmek için icra ettikleri vaka analizlerinde 04 Haziran 1989 günü Beijing'in Tiananmen Meydanındaki gösterilerin kanlı bir biçimde bastırılması sonrasında bozulan ABD-Çin ilişkilerini ele almışlardır. Onlara göre ABD lideri George Bush ve Çin lideri Deng Xiaoping karşılıklı empati uygulayarak söz konusu problemi daha ciddi bir krize dönüşmeden çözmüşlerdir.¹⁵³ Aynı doğrultuda empatinin kurulamaması neticesinde silahlı çatışmaya evrilen kriz örneği olarak ABD-Irak arasındaki körfez krizi örnek olarak verilmiştir.¹⁵⁴ Bush ve Hüseyin'in empati geliştirememelerinin ve birbirlerinin dahili faktörlerini tespit edememelerinin neticesi olarak krizin tırmandığını vurgulanmıştır.

Kanishkan Sathavisam Pakistan Başbakanı Navaz Şerif'in 1998 yılında nükleer deneme icra etme kararını PH metot perspektifinden incelemiştir.¹⁵⁵ Hindistan tarafından gerçekleştirildiği açıklanan üç nükleer deneme sonrası başlayan kriz kısa bir süre zarfında uluslararası bir mahiyet kazanmıştır. Sathavisam, krizde uluslararası camianın aynı türden bir denemenin Pakistan tarafından gerçekleştirilmemesi yönündeki yoğun baskısına ve ihtimal dâhilindeki ciddi

¹⁵¹ a.g.e., s.174.

¹⁵² a.g.e., s.174.

¹⁵³ a.g.e., s.176.

¹⁵⁴ a.g.e., s.182.

¹⁵⁵ Kanishkan Sathavisam, "No Other Choice: Pakistan's Decision to Test the Bomb", (der.), Alex Mintz, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s.55-77.

ekonomik ve diplomatik olumsuz neticelere rağmen Şerif'in pasif seçenekleri elediğini belirtmektedir.¹⁵⁶ Muhalefet liderlerinin yoğun politik baskısı ve kamuoyunun Pakistan'ın nükleer gücünün gösterilmesi gerektiği yönündeki beklentileri karşısında Şerif benzer nükleer denemeler yapma kararı almıştır.¹⁵⁷

Allison Astorino-Courtois ve Brittani Trusty İsrail'deki politika değişikliklerini Suriye açısından ele almışlardır. Bu politika değişikliklerinin iki ülke arasındaki problemlerin çözümüne olan etkisini inceledikleri analizlerinde karar probleminin zorluğu, süreç ve sonuç arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmışlardır.¹⁵⁸ Astorino-Courtois ve Trusty İsrail lideri Benjamin Netanyahu'nun katı tutumunun Suriye açısından çözüm seçeneklerini azalttığını iddia etmişlerdir.¹⁵⁹ Shimon Peres'in pazarlıkçı yaklaşımının da Netanyahu yaklaşımına benzer şekilde çözüme yönelik kısır bir sonuç oluşturduğunu belirtmişlerdir.¹⁶⁰ Buna karşın muhafazakâr Yitzhak Rabin'in görece olarak daha ılımlı duruşunun ise daha fazla çözüm seçeneği sunduğunu savunmuşlardır.¹⁶¹ Astorino-Courtois ve Trusty PH metot perspektifinden yaptıkları analizlerinde ise strateji seçimlerinin ve seçim neticelerinin rasyonel yaklaşım ile PH yaklaşımın öngörülleri arasında dikkat çekici farklılıkların bulunmadığını, bununla beraber PH metodun politika boyutuna vurgusunun tercihlerin anlaşılmasını kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.¹⁶²

¹⁵⁶ a.g.e., s.72.

¹⁵⁷ a.g.e., s.73.

¹⁵⁸ Astorino-Courtois ve Trusty, a.g.e.

¹⁵⁹ a.g.e., s.374.

¹⁶⁰ a.g.e., s.370.

¹⁶¹ a.g.e., s.368-369.

¹⁶² A.g.e., s.375.

Alex Mintz liderlerin kararlarını PH perspektiften incelediği çalışmasında Türkiye parlamentosunun 01 Mart 2003 tarihinde 62.000 ABD askerinin Irak'a yapılacak bir müdahale için Türkiye'ye yerleşmesine müsaade etmediği dış politika krizini ele almıştır.¹⁶³ ABD, askerlerinin üs olarak Türk topraklarını kullanması karşılığında Türkiye'ye 30 milyar dolara varan nakit para ve ilave borç para verme garantisi veriyordu. Üstelik Türkiye'nin AB'ye girme çabalarına destek olma sözü veriyordu. ABD ile yapılacak işbirliğinin ekonomik ve askeri getirileri çok yüksek olmasına rağmen kararın siyasi maliyeti de telafi edilemeyecek kadar yüksek görünmekteydi.¹⁶⁴ Kamuoyunun ABD askerlerinin Türkiye'ye konuşlanmasına olumsuz bakışı ve muhalefetin baskısı sonucu diplomatik, ekonomik ve askeri getiriler bir yana itilmiştir. Mintz'e göre PH metodun karar verme sürecinin ilk aşamasında telafisiz siyasi boyut çerçevesinde yabancı askerlerin ülkeye girişi reddedilmiştir.¹⁶⁵ ABD askerlerinin ülkeye konuşlanması reddedildikten sonra karar vermenin ikinci aşamasında rasyonel bir süreç işletilmiş ve ilave maliyetleri azaltıp kazançları maksimize etmek üzere Türk hava sahasının koalisyon uçaklarına açılması kararına varılmıştır.¹⁶⁶

B. DeneySEL Analizler

PH metodun temel kabul ve varsayımları birçok araştırmacı tarafından gerçekleştirilen deneyler vasıtasıyla da analiz edilmiştir. Bu deneylerin bazılarında

¹⁶³ Mintz, **How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective.**

¹⁶⁴ a.g.e., s.8.

¹⁶⁵ a.g.e., s.9.

¹⁶⁶ a.g.e., s.9.

PH metodun karar sürecinin kendisi test edilirken bazılarında da PH metodun süreci başka tespitlere ulaşabilmek maksadıyla kullanılmıştır.

Eben J. Christensen ve Steven B. Redd icra ettikleri deneyde bürokratik politikalar modeli ile PH metodu karşılaştırmışlardır. Karar verme sürecinde danışmanların bulunmasının etkisini ortaya koymaya çalışmışlardır.¹⁶⁷ Christensen ve Redd; liderin “güç kullanma”, “ambargo uygulama” ve “hiçbir şey yapmama” seçeneklerinin bulunduğu bir kriz durumunda alınacak karara danışmanların etkisini araştırmışlardır.¹⁶⁸ PH metot çerçevesinden olumsuz siyasi ortamın ve danışmanlar tarafından verilecek negatif bir tavsiyenin güç kullanmama kararının verilmesini doğrudan etkileyen telafisiz bir girdi olduğu varsayımı test edilmiştir. Neticede olumsuz tavsiyenin liderlerin güç kullanmama kararında reddedilemez bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.¹⁶⁹

Alex Mintz, ABD Hava Kuvvetlerine mensup üst rütbeli askerler arasında bir deney icra ederek aşına olunan ve aşına olunmayan durumlarla karşı karşıya kalınmasının verilecek kararı ne yönde etkilediğini belirlemeye çalışmıştır.¹⁷⁰ Mintz aşına olunmayan bir karar problemi ile karşılaştıklarında deneklerin iki aşamalı bir karar verme süreci uyguladıklarının gözlemlendiğini söylemiştir. İlk aşamanın boyut tabanlı ikinci aşamanın ise alternatif tabanlı bir karar süreci olduğuna dikkat çekmiştir. Aşına olunan bir karar problemi ile karşılaştıklarında ise deneklerin daha

¹⁶⁷ Eben J. Christensen ve Steven B. Redd, "Bureaucrats versus the Ballot Box in Foreign Policy Decision Making: An Experimental Analysis of the Bureaucratic Politics Model and the Polyheuristic Theory", **Journal of Conflict Resolution**, (2004), s.69-90.

¹⁶⁸ Christensen ve Redd, **a.g.e.**, s.75.

¹⁶⁹ **a.g.e.**, s.82.

¹⁷⁰ Mintz, **Foreign Policy Decision Making in Familiar and Unfamiliar Settings: An Experimental Study of High-Ranking Military Officers.**

çok kendi tecrübelerine güvenerek daha az yeni bilgi girişine ihtiyaç duyduklarını varsaymıştır.¹⁷¹ Çalışmada iki senaryo test edilmiştir. Birinci senaryo aşına olunan yapıda olup iki küçük ada devleti bir uranyum madeni nedeni ile sorun yaşamaktadır. Tarafların takip edecekleri dört hareket tarzı bulunmaktadır: i) Güç kullanma, ii) Çevreleme, iii) Ambargo uygulama, iv) Hiçbir şey yapmama.¹⁷² Aşına olunmayan yapıdaki ikinci senaryoda ise Pasifik Okyanusunda yeni bir deniz üssü kurulacaktır. Söz konusu deniz üssü için dört hayali alternatif ada bulunmaktadır: i) Alfa, ii) Beta, iii) Çarlı, iv) Delta.¹⁷³ Mintz çalışmasının sonucunda elde ettiği veriler ışığında PH metodun varsaydığı üzere karar verme faaliyetinin iki aşamadan oluştuğunu ifade etmiştir. Telafisiz boyutun mevcut olduğunu, karmaşık problemlerde ve özellikle aşına olunmayan karar problemlerinde boyut tabanlı yaklaşım kullanıldığını belirtmiştir. İlk aşamada karar alternatiflerinin azaltıldığını ve son olarak ikinci aşamada kalan alternatiflerin değerlendirildiğinin gözlemlendiğini belirtmiştir.¹⁷⁴ Hava Kuvvetleri karar vericileri aşına olunmayan durumlarda ilk önce kabul edilemeyecek alternatifleri elemişler, daha sonra da kalan alternatifleri analiz etmişlerdir.¹⁷⁵

Steven B. Redd, PH karar verme metodu ve süreç izleme tekniklerini deney ortamında kullanmıştır. Karar verme stratejilerinin ve yine danışman tavsiyelerinin bulunup bulunmamasının dış politika kararlarını ne yönde etkilediğini belirlemek amacıyla benzer bir deney icra etmiştir.¹⁷⁶ Çalışmasına siyaset bilimi alanında

¹⁷¹ A.g.e., s.93.

¹⁷² a.g.e., s.95-96.

¹⁷³ a.g.e., s.96.

¹⁷⁴ a.g.e., s.101-102.

¹⁷⁵ a.g.e., s.100.

¹⁷⁶ Redd, *The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making*.

öğrenim gören 80 öğrenci katılmış ve deney Karar Yönetim Platformu (*Decision Board Platform*) programı kullanılarak icra edilmiştir.¹⁷⁷ Karar Yönetim Platformu programı karar alternatiflerinin ve karar boyutlarının yer aldığı bir tür matristir. Katılımcılara bu matrisler rastgele atanarak örnek olaylarda karar vermeleri istenmiştir.¹⁷⁸ Karar sürecindeki danışmanların ağırlıkları ve danışmanların karar sürecine dahil olma sırası değişkenler olarak belirlenmiştir. Karar seçenekleri olarak i) Güç kullanımı, ii) Ambargo uygulama, iii) Çevreleme, iv) Hiçbir şey yapmama alternatifleri yer almıştır. Siyasi, ekonomik, askeri ve diplomatik danışmanlar da her bir olayda farklı sıra ve ağırlıklarla deneye dâhil edilmiştir.¹⁷⁹ Çalışma neticesinde deneklerin, güç kullanma seçeneklerinin siyasi etkilerine karşı hassasiyet göstermiş oldukları ve siyasi danışmanın tutumunu telafisiz olarak değerlendirdikleri gözlemlenmiştir.¹⁸⁰ Yine deneklerin telafisiz siyasi boyut prensibini takip ederek boyut tabanlı seçim icra ettiklerinde çoğu zaman optimal çözüme ulaşamadıkları tespit edilmiştir. Özellikle siyasi danışmanların askeri danışmanlardan önce fikir sundukları süreçlerde optimal çözüme ulaşma oranının yarı yarıya azaldığı tespit edilmiştir.¹⁸¹

C. Zaman Seri Analizleri

PH metodun dış politika kararlarını açıklama kapasitesi birçok vaka çalışması ve deneysel analizler ile test edilmeye çalışılmıştır. Araştırmacılar bununla da

¹⁷⁷ a.g.e., s.346.

¹⁷⁸ a.g.e., s.345.

¹⁷⁹ a.g.e., s.350.

¹⁸⁰ a.g.e., s.352.

¹⁸¹ a.g.e., s.356.

yetinmeyerek geniş bir zaman dilimini esas alarak bu zaman dilimindeki çok sayıdaki olaya metodu tatbik etmeye çalışmışlardır.

Karl DeRouen, ABD Başkanlarının güç kullanma kararları ile kamuoyu popülariteleri arasındaki bağlantıyı PH metot perspektifinden ortaya koymak amacıyla 1949-1994 yılları arasında gerçekleşen ve güç kullanımı ile neticelenen ABD dış politika krizlerini incelemiştir.¹⁸² DeRouen çalışmasında yüksek işsizlik, yüksek enflasyon oranları ve düşük ekonomik veriler gibi ABD liderlerinin halk tarafından desteklenme oranlarını olumsuz şekilde etkileyen durumları ele almıştır. Özellikle bu zamanlarda kısa vadede yaygın halk desteği elde etmek maksadıyla söz konusu liderlerin güç kullanma yoluna gidebildiklerine yönelik bulgulara ulaştığını belirtmiştir.¹⁸³ DeRouen, elde etmiş olduğu verilerin PH metodun temel kabullerinden olan iç politik beklentilerin kararlar üzerinde belirleyici olduğu varsayımını desteklediğini iddia etmiştir. İşsizlik ve enflasyon verilerinin kimi zaman güç kullanımı konusunda kısıtlayıcı etkide bulunurken kimi zaman da güç kullanımını teşvik eden bir etkiye sahip olduğunu savunmuştur.¹⁸⁴ DeRouen, çalışması neticesinde PH metodun liderlerin güç kullanımına yönelik kararlarını açıklama kapasitesinin oldukça yüksek olduğunu öne sürmüştür. Aynı şekilde metodun iki aşamalı karar verme yaklaşımının söz konusu krizlerdeki karar alma süreçlerinde takip edilmiş olduğunu iddia etmiştir.¹⁸⁵

¹⁸² DeRouen, **Presidents and the Diversionary Use of Force.**

¹⁸³ a.g.e., s.323.

¹⁸⁴ a.g.e., s.325.

¹⁸⁵ a.g.e., s.325.

Karl DeRouen ve Christopher Sprecher, PH metodun temel kabullerinin geçerliliğini geniş bir zaman serisinde ve birçok ülkenin kararlarının söz konusu olduğu istatiki bir çalışmada test etmişlerdir.¹⁸⁶ DeRouen ve Sprecher, 1918 ile 1994 yılları arasında meydana gelen toplam 710 örnek olayı Uluslararası Kriz Davranışı Projesi (*International Crisis Behaviour Project*) verilerini kullanarak incelemişlerdir.¹⁸⁷ DeRouen ve Sprecher, PH metodun söz konusu krizlerde güç kullanma yönündeki kararları açıklama potansiyeline sahip olduğunu savunmuşlardır. Liderlerin büyük ölçekli siyasi bir kayıp yaşama ihtimallerinin güç kullanma seçeneğini tercih edip etmemeleri üzerinde büyük etkisi bulunduğu hipotezini destekleyen verilere ulaştıklarını belirtmişlerdir.¹⁸⁸ Çalışmalarının neticesinde eğer güç kullanılması halinde lider siyasi bir kayıp yaşama riski ile karşı karşıya ise bu durumun güç kullanımı üzerinde kısıtlamaya sebep olduğunun açıkça gözlemlendiğini ifade etmişlerdir.¹⁸⁹ Keza, PH metodun ön gördüğü biçimde, karar vermenin ikinci aşamasında rasyonel yaklaşımların ve hesaplamaların karar sürecine hâkim olduğu da yapılan çalışmada ortaya konulmuştur.¹⁹⁰

Patrick James ve Enyu Zhang dış politik kararların verilmesi anlamında oldukça ilgi çekici başka bir çalışma icra etmişlerdir. Batıya uzak, BM'nin daimi üyesi, göreceli olarak az incelenmiş ve yükselen bir güç pozisyonundaki Çin'in 1950-1996 yılları arasındaki dış politika krizlerini çalışma alanı olarak belirlemişlerdir.¹⁹¹ James ve Zhang'ın çalışmalarında Uluslararası Kriz Davranışı Projesi kapsamında

¹⁸⁶ DeRouen ve Sprecher, **Initial Crisis Reaction and Poliheuristic Theory**.

¹⁸⁷ **a.g.e.**, s.60.

¹⁸⁸ **a.g.e.**, s.59.

¹⁸⁹ **a.g.e.**, s.64.

¹⁹⁰ **a.g.e.**, s.64-65.

¹⁹¹ James ve Zhang, **a.g.e.**

belirlenmiş olan Çin'in kriz aktörü olduğu ve yeterli veriye sahip dokuz olay tespit edilmiştir. Söz konusu olaylardaki kriz meselesinin çözümüne yönelik karar süreci PH metot perspektifinden analiz edilmiştir. James ve Zhang analizlerinin başında Çinli karar vericilerin iki karar verme davranışı içerisinde bulunduklarını varsaymışlardır: i) Çinli liderler karar vermenin ilk aşamasında kritik boyut olarak siyasi boyutu değerlendirip politik kayba uğramayacakları alternatif hareket tarzlarını seçmişlerdir, ii) Çinli liderler karar vermenin ikinci aşamasında ise kazançları maksimize kayıpları ise minimize eden seçenekleri tercih etmişlerdir.¹⁹² Çalışmalarının neticesinde dokuz krizin sekizinde karar vericilerin kritik boyut olarak siyasi boyutu değerlendirip siyaseten kayıp yaşayabilecekleri seçenekleri eleediklerini belirlemişlerdir.¹⁹³ Ayrıca dokuz olayın beşinde iki aşamalı karar verme sürecinin açık olarak görülebildiğini ve karar vermenin ikinci aşamasında liderlerin net kazancı maksimize eden seçenekleri tercih etmeye çalıştıklarını ortaya koymuşlardır.¹⁹⁴

Ç. Polihöristik Metoda Yöneltilen Eleştiriler

Gary Goertz PH metoda getirdiği eleştirisinde metodun yeni şeyler sunmadığını iddia etmiştir. Ona göre PH metot kısıtlı optimizasyon yaklaşımına çok benzer olup sadece farklı olarak kısıtlı optimizasyon yaklaşımında söz konusu olan kısıtlar veya amaçlar PH metodun çatısı altında boyutlar şeklinde sunulmaktadır.¹⁹⁵

¹⁹² A.g.e., s.35.

¹⁹³ a.g.e., s. 44-45.

¹⁹⁴ a.g.e., s.45.

¹⁹⁵ Gary Goertz, "Constraints, Compromises and Decision Making", **Journal of Conflict Resolution**, Vol.48, No.1 (2004), s.14-37.

Goertz, kısıtlı optimizasyondaki herhangi bir kısıtın da telafisiz boyut kavramında olduğu üzere ön kısıt şeklinde sunulabileceğini savunmuştur.¹⁹⁶

Brule ise kısıtlı optimizasyon ve PH yaklaşımlarının kimi karar problemlerinde aynı sonuca ulaştırabileceğini kabul etmekle birlikte, literatürde kısıtlı optimizasyon uygulamalarının en fazla iki kısıtlı ve dört alternatifli problemlere uygulandığını vurgulamıştır. Aynı anda tüm alt alternatiflerin analiz edilmesi gerekli olduğu için kısıtlı optimizasyon yaklaşımının karmaşık ve gerçekçi olmadığını savunmuştur.¹⁹⁷ Öte yandan PH yaklaşımında boyut ve alternatif sınırlanmasının bulunmadığının ve sürecin iki aşamaya bölünerek basitleştirilmiş olduğunun da altı çizilmiştir.¹⁹⁸

PH metoda getirilen bir diğer eleştiri ise metodun uygulanması ile ilgilidir. Metodun sadece karar mekanizmasını elinde tutarak yöneten baskın liderlerin söz konusu olduğu karar problemlerine uygulanabildiği iddia edilmiştir. Bu tür bir yaklaşım karar mekanizmasında bulunan diğer üyelerin hepsini danışman pozisyonuna indirgemektedir. Stern, karar verme biriminin yapısına göre değişmekle birlikte çoğu zaman kararların, bir şekilde ikna edilmesi veyahut tatmin edilmesi gerekli olan birden fazla üyenin girdileri ile oluştuğunu belirtmektedir.¹⁹⁹ Buna karşılık Brule özellikle koalisyon hükümetlerindeki kararların alınmasında da PH yaklaşımının uygulanabileceğini belirtmiştir. Brule PH metodun ilk aşamasındaki telafisiz boyut prensibinin karar verme birimindeki üyelerin her birinin kabul

¹⁹⁶ a.g.e., s.15.

¹⁹⁷ Brule, **The Poliheuristic Research Program: An Assessment and Suggestions for Further Progress**, s.282.

¹⁹⁸ a.g.e., s.283.

¹⁹⁹ Stern, a.g.e., s.110.

edemeyecekleri alternatifin elenmesi maksadıyla kullanılabileceğini belirtmiştir. İkinci aşamada da kalan alternatifler arasından en rasyonel seçeneğin tercih edilebileceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla PH metodun farklı istek ve öncelikleri olan bireylerden oluşan karar birimlerinin karar verme sürecini de açıklayabileceğini iddia etmiştir.²⁰⁰

King, Keohane ve Verba sosyal bilimlerdeki teorilerin hiç birisinin uygulama alanları bakımından evrensel bir niteliğe sahip olmadıklarını belirtmektedirler.²⁰¹ Oppermann bu noktadan hareketle PH metodun kapsam sınırlarının belirtilmesinin gerekli olduğu üzerine odaklanan çalışmasında PH metodun dış politika ile ilgili hemen her karar problemine uygulanabildiğini iddia etmesinin gerçekçi olmadığını savunmuştur. Oppermann'a göre PH metodun kapsam ile ilgili sınırlılıklarını ortaya koyması gerekmektedir.²⁰² Goertz ve Mahoney, teorik argümanların kapsamlarının sınırlarının belirlenmesinin sosyal bilimlerde meşru ve gerekli olarak görülmesine rağmen kapsam sınırlarına yönelik araştırmaların ilginç şekilde az sayıda gerçekleştirilmiş olduğuna dikkat çekmektedirler.²⁰³ Neticede en azından PH metodun hangi şartlar altında daha analitik bir analiz yapacağını, hangi şartlar altında ise analitik analiz yapma ihtimalinin daha az olacağını belirtilmesinin sosyal

²⁰⁰ Brule, **The Poliheuristic Research Program: An Assessment and Suggestions for Further Progress**, s.284.

²⁰¹ Gary King, Robert O. Keohane ve Sidney Verba, **Designing Social Inquiry, Scientific Inference in Qualitative Research**, Princeton, Princeton University Press, 1994, s.103.

²⁰² Kai Oppermann, "Delineating the Scope Conditions of the Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: The Noncompensatory Principle and the Domestic Salience of Foreign Policy", **Foreign Policy Analysis**, Vol.10 (2014), s.23-41.

²⁰³ Gary Goertz ve James Mahoney, "Scope in Case Study Research", (der.), David Byrne ve Charles C. Ragin, **The SAGE Handbook of Case-Based Methods**, London, Sage, 2009, s.307.

bilimlerdeki “iyi” teori standartlarına uymak bakımından faydalı olacağı vurgulanmaktadır.²⁰⁴

PH metodun eleştirisi üzerine yapmış olduğu çalışmasında Eric Stern; PH metodun problemlerin nasıl tespit edildiğini, karar vericilerin sürece nasıl dâhil olduğunu ve karar verme biriminin gerçek krizlerde ne şekilde oluşturulduğunu yeterince açıklamadığını iddia etmektedir.²⁰⁵

Stern’e göre PH metot, karar verme sürecinin doğası üzerinde önemli etkisi olan kriz durumlarının nasıl belirlendiği veya hangi problemlerin kriz olarak çerçevelendiği konusunda çok az bilgi sunmaktadır. Yine bir karar probleminin neden PH metot tarafından kayıplar ve kazançlar üzerinden tanımlandığı Stern’e göre tam olarak açıklanamamaktadır.²⁰⁶

Stern, siyaset boyutunun telafisiz olması ve kararların esasını politik beklentiler ve iktidarda kalma kaygılarının oluşturduğu yönündeki PH metot argümanının abartıldığını iddia etmektedir. Karar vericilerin bu konuda hassas olmasının bir kısıt olarak değerlendirilmesinin doğal olduğunu kabul etmekle birlikte bu durumu genel bir kural olarak almanın doğru olmadığını belirtmektedir. Ona göre yaklaşan bir seçim kararlar üzerinde bir kısıt oluşturabilir. Fakat geride bırakılmış başarılı bir seçim veya tekrar seçilememe gibi durumlarda karar vericilerin politik kaygıları PH metodun vurguladığı oranda hissetmeyeceğini belirtmektedir.²⁰⁷

²⁰⁴ Opperman, a.g.e., s.24

²⁰⁵ Stern, a.g.e.

²⁰⁶ a.g.e., s.110.

²⁰⁷ a.g.e., s.111.

III. Metodun Uygulanması

A. Karar Matrisinin Oluşturulması

Alex Mintz; PH metodun ulusal güvenlik, dış ekonomik, zincirleme, interaktif ve iç politik kararları açıklamak için kullanılabilecek biçimde geniş bir olay yelpazesine hitap ettiğini belirtmektedir.²⁰⁸ PH sürecin aşına olunan ve aşına olunmayan bağlamlarda, belirsizliğin söz konusu olduğu hallerde ve dinamik veya statik veri girdilerinin söz konusu olduğu durumlarda uygulanabileceği iddia edilmektedir.²⁰⁹

PH metodun herhangi bir karar problemine uyarlanması iki ayaklı bir sürecin izlenmesiyle gerçekleştirilir. Birinci aşamada alternatif hareket tarzları, değerlendirme boyutları ve her bir alternatifin her bir boyut açısından analizinden oluşan karar matrisi oluşturulur. İkinci aşamada da PH hesaplamalar matrise uyarlanarak nihai seçim gerçekleştirilir.²¹⁰

Karar matrisi oluşturulurken araştırmacının ilk olarak mevcut alternatif hareket tarzlarını ortaya koyması gerekmektedir. Bu hareket tarzları eldeki krizin çözüme ulaşabilmesi için kriz ortaya çıktığı anda tercih edilebilecek olan her bir seçenekten oluşur. Demokratik bir devletin dış politika aktörü için herhangi bir dış politika krizi ile ilgili “ambargo uygulama (A1)”, “güç kullanma (A2)”, “hiçbir şey yapmama (A3)” gibi alternatifler söz konusu olabilir. Bunun yanında terörist bir organizasyon için “terörist saldırılara devam etme (A1)”, “kısa vadeli olarak

²⁰⁸ Alex Mintz, “Applied Decision Analysis: Utilizing Poliheuristic Theory to Explain and Predict Foreign Policy and National Security Decisions”, **International Studies Perspectives**, Vol.6 (2005), s.94-98.

²⁰⁹ Mintz ve diğerleri., **a.g.e.**, s.560-561.

²¹⁰ Redd ve Mintz, **a.g.e.**, s.17.

saldırıları durdurma (A2)” veya “silah bırakma (A3)” vb. alternatifler söz konusu olabilir.

Karar alternatifleri ortaya konulduktan sonra araştırmacı, belirlemiş olduğu alternatifleri değerlendireceği boyutları tespit etmeye çalışır. Boyutlar spesifik krizlerin özelliklerine göre değişiklik arz edebilir. “Siyasi (B1)”, “askeri (B2)”, “ekonomik (B3)”, “diplomatik (B4)”, “stratejik (B5)” vb. boyutlar söz konusu olabilir.²¹¹

Belirlenen alternatifler her bir boyut açısından ele alınır ve analiz edilir. Örneğin güç kullanma veya ekonomik ambargo uygulama alternatiflerinin siyasi, askeri, ekonomik ve diplomatik etkileri mevcut olabilecektir. Bu etkiler doğrultusunda her bir alternatifin her bir boyut açısından bir değeri oluşacaktır. Araştırmacı değer atama faaliyetini basit bir biçimde sıra sayılarıyla ifade edebileceği gibi “-10 (çok kötü)” ve “+10 (çok iyi)” aralığında da değer atayabilir.²¹² Bir örnekle açıklamaya çalışırsak “hiçbir şey yapmama” şeklinde belirlediğimiz hareket tarzı karar vericiyi, pasif bir tutum takınmış olduğundan ötürü, iç politikada sıkıntıya sokarak kendisine olan halk desteğinin azalmasına sebep olabilir. Bu durum daha uzun vadede seçim kaybedilmesine dahi yol açabilir. Bunun yanında herhangi askeri bir faaliyet içerisinde bulunulmadığından dolayı ekonomik olarak karlı bir tercih olarak değerlendirilebilir. Öte yandan karşı tarafa zayıf ve çekingen bir görüntü vererek askeri ve/veya stratejik açıdan ise daha maliyetli bir

²¹¹ Brule, **The Poliheuristic Research Program: An Assessment and Suggestions for Further Progress**, s.269.

²¹² Mintz, **Applied Decision Analysis: Utilizing Poliheuristic Theory to Explain and Predict Foreign Policy and National Security Decisions**, s.96.

durum ortaya çıkabilir. Bu değerlendirmeler ışığında “hiçbir şey yapmama” alternatifi için “siyasi boyutta (-9)”, “ekonomik boyutta (+8)”, “stratejik boyutta (-6)” değerleri atanabilir. Bu değer atamaları araştırmacının alternatifleri mukayese etmesine yardımcı olur.

Araştırmacı uygun gördüğü takdirde belirlemiş olduğu boyutlara da farklı ağırlıklar atayabilir. Bu durum araştırmacının belirlemiş olduğu boyutların eşit öneme sahip olmadığını değerlendirmesi halinde ortaya çıkar. Örneğin “güç kullanma” alternatifinin söz konusu olduğu bir olayda ekonomik boyuta siyasi ve askeri boyuttan daha az bir değer atanabilir.²¹³ Yukarıdaki açıklamalar kapsamında örnek bir karar matrisi hazırlamaya çalışalım. Karar alternatiflerimiz şu şekilde oluşsun: i) Güç kullanma (A1), ii) Ambargo uygulama (A2), iii) Hiçbir şey yapmama (A3). Aynı şekilde karar boyutlarını şu şekilde belirleyelim: i) Siyasi (B1), ii) Askeri (B2), Ekonomik (B3), iv) Diplomatik (B4). Alternatifleri boyutlara göre değerlendirdiğimizde (A1); (B1) bakımından (+9), (B2) bakımından (+6), (B3) bakımından (-7) ve (B4) bakımından (-8) şeklinde değerler alsın. Benzer biçimde (A2); (B1) bakımından (+5), (B2) bakımından (+3), (B3) bakımından (-9) ve (B4) bakımından (-3) şeklinde oluşsun. Son olarak (A3); (B1) bakımından (-8), (B2) bakımından (-5), (B3) bakımından (+8) ve (B4) bakımından (+6) olarak değerler alsın. Bu değerlendirmeler altında karar matrisimiz şu şekilde oluşacaktır:

²¹³ A.g.e., s.96-97.

Tablo-1.1 Örnek Senaryonun Karar Matrisi

Alternatifler	Boyutlar				Toplam Fayda (Ortalama)
	Siyasi (B1)	Askeri (B2)	Ekonomik (B3)	Diplomatik (B4)	
Güç Kullanma (A1)	Değerlendirme +9	Değerlendirme +6	Değerlendirme -7	Değerlendirme -8	0
Ambargo Uygulama (A2)	Değerlendirme +5	Değerlendirme +3	Değerlendirme -9	Değerlendirme -3	-4 (-1,33)
Hiçbir Şey Yapmama (A3)	Değerlendirme -8	Değerlendirme -5	Değerlendirme +8	Değerlendirme +6	+1 (+0,33)

B. Polihöristik Hesaplamalarla Karara Varılması

PH metot siyasi bakımdan çok düşük değere sahip alternatiflerin ilk başta eleneceğini, kalan alternatiflerin ise rasyonel hesaplamalar çerçevesinde fayda maliyet analizine tabi tutulacağını ve en fazla net fayda sağlayan alternatifin tercih edileceğini savunmaktadır.²¹⁴

PH süreçte lidere zararı dokunacak alternatifler ilave analize gerek duyulmadan ve üzerinde fazlaca durulmadan alternatif hareket tarzları arasından çıkarılır. PH metot açısından siyasi beklentilerin karar vermenin esasını oluşturması ve telafisiz olması nedeniyle, yani diğer boyutlar bakımından yüksek getirilerin siyasi boyuttaki çok düşük değeri telafi edememesi nedeniyle, yukarıdaki örneğimizdeki çok düşük siyasi değerli alternatif olan “hiçbir şey yapmama (A3)”

²¹⁴ Dacey ve Carlson, **a.g.e.**, s.40.

seçeneğinin ilk başta elenmesi gerekmektedir. “Hiçbir şey yapmama (A3)” seçeneği karar matrisimizin net ortalama faydası bakımından en yüksek getiriye sağlamasına rağmen kamuoyunun aktif bir yaklaşım sergilenmesini beklediği bir krizde lider, pozisyonunu tehlikeye atma riskine göze alamayacak ve “ambargo uygulanması (A2)” veya “güç kullanma (A1)” seçeneklerinden birisini tercih edecektir.

Karar vermenin ikinci aşamasında karar veren lider, kalan alternatifler arasından en fazla faydayı sağlayanı veya siyasi boyut haricinde diğer boyutlardan birisine yine telafisiz özelliği atfedilmişse söz konusu telafisiz boyutun kabul eşiğini geçen alternatifi (leksikografik seçim stratejisi) tercih edecektir.²¹⁵ İkinci aşamada tekrar yeni bir telafisiz boyut tayini pek rastlanmayan bir uygulamadır.

PH metodun karar verme sürecinin ikinci aşamasında çoğunlukla rasyonel yaklaşımın en çok kullanılan seçim metotlarından olan beklenen fayda metodu kullanılır. Bu doğrultuda karı maksimize, zararı minimize eden seçenek tercih edilmeye çalışılır. Mintz, süreci özetleyerek PH karar verme yaklaşımının ilk aşamasında kabul edilmesi mümkün olmayan alternatiflerin ortadan kaldırıldığını, ikinci aşamasında kalan alternatiflerin en iyisinin seçildiğini belirtmektedir.²¹⁶ Yukarıdaki örneğimizde karar vermenin ikinci aşamasına geçen “ambargo uygulanması (A2)” veya “güç kullanma (A1)” seçeneklerini değerlendirdiğimizde, boyutlara farklı ağırlıklar atamamış olmamız ve ilave telafisiz boyut belirlememiş olmamız nedeniyle, net ortalama faydası daha yüksek olan “güç kullanma”-(A1) = 0 > (A2) = 0,33- seçeneği tercih edilecektir.

²¹⁵ Mintz, Geva ve Karl DeRouen, **a.g.e.**

²¹⁶ Mintz, **Applied Decision Analysis: Utilizing Poliheuristic Theory to Explain and Predict Foreign Policy and National Security Decisions**, s.97.

PH karar verme metodunun uygulanmasında en sıkıntılı hususlardan bir tanesi de karar alternatiflerinin karar boyutları açısından değerlendirilmesi sonucunda her bir alternatifin rakamsal değerinin belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır. Ön yargılardan ve sübjektif analizlerden kaçınmak için tezin uygulama bölümünde alternatiflerin her bir boyut açısından birbirine göre kabul edilebilirlik mukayesesi yapılacaktır. Bu analiz neticesinde alternatifler en değerliden en değersize göre kendi içinde sıralanacaktır. Böylece sübjektif değerlendirmeye müsait geniş değer aralığı yerine alternatifler boyutların her birinde önem sırasına göre 1, 2, 3 vb. biçimde sıralamaya tabi tutulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

İSRAİL POLİTİK SİSTEMİNE BAKIŞ VE İKİNCİ LÜBNAN SAVAŞI

I. İsrail'in Politik Sistemine Bakış

İsrail'in kendine özgü politik sisteminin tüm yönetim kademelerine ve söz konusu kademelerdeki kararlara etkisi oldukça yoğun hissedilmektedir. Özellikle eşine az rastlanılan seçim sistemi, seçim sisteminin parlamento oluşumuna etkisi ve doğal çıktı olan koalisyon hükümetleri karar alma süreçlerini doğrudan etkilemektedir.

Ülkenin çalkantılı Ortadoğu coğrafyasındaki jeostratejik konumunun bir ürünü olan ordu yapısı ve güvenlik kaygıları karar alma süreçlerini önemli ölçüde etkileyen bir diğer husus olarak göze çarpmaktadır. Ordunun bir şekilde katkı ve yönlendirmesinin olmadığı dış politika kararı neredeyse bulunmamaktadır. Kurucu lider Ben Gurion'un öğrencisi Moshe Dayan: "Küçük devletlerin bir dış politikası yoktur. Sadece savunma politikası vardır." diyerek ordunun dış politikadaki proaktif yaklaşımının nedenini özetlemiştir.²¹⁷

Seçim sisteminin bir neticesi olan parçalanmış parlamento, koalisyonlara dayalı hükümet yapıları ve ordunun etkin gölgesi ve yönlendirmesi altında İsrailli politikacılar çoğu dış politika kararını iç politikadaki yansımalarını değerlendirerek almaktadır. Özellikle kamuoyu onayı ve popülarite önemli ölçüde gözetilmektedir.²¹⁸

²¹⁷ Karim El-Gendy, **The Process of Israeli Decision Making: Mechanisms, Forces and Influences**, Beyrut, Al-Zaytouna Centre for Studies and Consultations, 2010, s.64.

²¹⁸ Charles D.Freilich, "National Security Decision-Making in Israel: Processes, Pathologies, and Strengths", **Middle East Journal**, Vol.60, No.4 (Autumn 2006), s.645.

Bu bölümde karar alma sürecini oldukça yoğun bir biçimde etkilediğini değerlendirdiğim yukarıda belirtilen hususları biraz daha açarak ele almaya çalışacağım.

A. Seçim Sisteminin Parlamento Kompozisyonuna Etkisi

İsrail karar verme mekanizmasının en önemli yapısal belirleyici faktörlerinden birisi nispi temsil seçim sistemidir. Tüm ülkenin tek bir seçim bölgesi olarak kabul edildiği nispi temsil seçim sistemi sayesinde çok az oy oranına sahip, ana akım politik görüş ve kamuoyu duruşundan oldukça uzak olan birçok küçük radikal parti İsrail parlamentosu Knesset’e seçilebilmektedir. İrili ufaklı birçok siyasi partiden oluşan yasama erki kırılgan ve çok parçalı bir hal almaktadır.²¹⁹

Nispi temsil seçim sisteminin bir diğer sonucu ise kurulduğu günden bu yana İsrail’de hiçbir siyasi partinin Knesset’de salt çoğunluğu sağlayabilecek oy sayısına ulaşamamış olmasıdır.²²⁰ En çok oyu alan parti, hükümeti kurabilmek için küçük partiler ile koalisyon yapmak zorunda kalmaktadır. Bu da küçük partilerin seçimde elde etmiş oldukları teorik temsil oranından çok fazla politik güce sahip olmalarına neden olmaktadır.²²¹

²¹⁹ Juliet Kaarbo, “Power and Influence in Foreign Policy Decision Making: The Role of Junior Coalition Partners in German and Israeli Foreign Policy”, **International Studies Quarterly**, Vol.40 (1996), s.505.

²²⁰ Michael Barnett, “Culture, Strategy and Foreign Policy Change-Israel's Road to Oslo”, **European Journal of International Relations**, Vol.5, No.1 (1999), s.16-17.

²²¹ Kaarbo, **a.g.e.**, s.505.

İlk Knesset seçimlerinden bu yana genel seçimlerde on dört ila otuz üç parti yarışmıştır. Bunların on ila on beş tanesi her seçimde Knesset'e girmiştir.²²² Örneğin 2006 yılı genel seçimlerinde otuz parti genel seçimlere katılmış olup bunlardan on iki tanesi Knesset'te sandalye elde etmeyi başarmıştır. İsrail "emeklilerini" temsil eden Gil partisi dahi bu seçimlerde yedi sandalye kazanarak 17'nci Knesset'e üye olarak katılmıştır.²²³

İsrail'de siyasi parçalanmışlık sonradan ortaya çıkan göreceli olarak yeni bir olgu değildir. Bu parçalanmışlığa neden olan seçim sistemi geçmişte siyonist çatı altında mümkün olan en fazla grubu toplamak amacıyla devlet öncesi dönemde kabul edilmiş olup 1948 sonrası yaklaşık olarak aynı biçimde devam etmiştir. Çok sesliliğe imkân tanıyan bu kapsayıcı ve çok partili Knesset kompozisyonu kuruluş yıllarında fazla problem yaratmamıştır. Politik sahnenin doğasının değişmesiyle birlikte çok partili Knesset yapısı da olumsuz etkilerini göstermeye başlamıştır.²²⁴ Sistem toplumdaki çeşitliliği Knesset'e yansıtmamanın ötesine geçerek söz konusu çeşitliliği öne çıkarmaya başlamıştır.²²⁵

1948 ile 1970 yılları arasında İsrail siyasi hayatının tek hâkim partisi İşçi Partisi²²⁶ idi. Tek parti hâkimiyeti dönemi seçim sisteminin sıkıntılarını gizledi.²²⁷

²²² A.g.e., s.506.

²²³ "17th Knesset Members", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 04 Kasım 2008, <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/State/Democracy/Pages/17th%20Knesset%20Members.aspx>, Erişildiği tarih: 09 Temmuz 2016.

²²⁴ Kaarbo, a.g.e., s.506.

²²⁵ Freilich, a.g.e., s.639.

²²⁶ İşçi Partisi İsrail'de zaman içerisinde farklı isimler altında varlığını sürdürmüştür. İlk işçi partisi MAPAI (*Mifletet Poalei Eretz Yisrael*)'dir. İsrail Topraklarının İşçi Partisi anlamına gelir. 1930 yılında kurulmuştur. 1965 yılı seçimlerinden önce yine sol görüşlü Ahdut HaAvoda partisi ile birleşerek İşçi Birliği (*Labor Alignment*) Partisi adını almıştır. 1968 yılında ise Mapai, Ahdut HaAvoda ve Rafi Partileri bir araya gelerek İsrail İşçi Partisi adını almıştır. Helen Chapin Metz,

1977 sonrası Likud Partisinin²²⁸ zaferinin ardından siyasi sahne tek partinin etkinliği yerine rekabete dayalı ikili parti politikalarına tanıklık etti.²²⁹ 1992-2000 yılları arasında seçim yasasına getirilen değişiklikler ve başbakanın doğrudan seçilmesi usulü sonrası bu rekabete dayalı ikili sistem de değişikliğe uğradı.²³⁰ Daha sonraki süreçte politik sahnede hizipleşme arttı ve parçalanmışlık daha da fazla hissedildi.

İşçi Partisinin baskın olduğu yıllarda küçük koalisyon üyelerine genellikle daha az öneme sahip bakanlıklar verilmekteydi. Bunun sonucu olarak da kabineyi kurmak daha kolaydı.²³¹ 1970'lerin sonunda İşçi Partisi hâkimiyetini yitirdiğinde küçük partilerin bakanlıklardan ve bütçeden pay alma konularındaki istekleri daha da artmıştı. Küçük partiler koalisyon pazarlıklarında önemlerinin daha çok farkına varmaya başlamışlardı. Bu durum koalisyon pazarlıkları sürecini daha karmaşık ve zorlu hale getirdi. Bakanlıkların sayısı da giderek artmaya başladı.²³² Özellikle 1992 ile 1997 yılları arasında Knesset'de belirgin hâkim bir partinin olmayışı küçük partilerin önemli bakanlıkları dahi ele geçirmesine sebep olurken koalisyon hükümetlerinin daha kırılgan bir yapıya bürünmesine sebep oldu.²³³

Israel: A Country Study, Washington, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 1990, s.213-216.

²²⁷ Gideon Rahat ve Reuven Y. Hazan, "Israel: The Politics of an Extreme Electoral System", (der.) Michael Gallagher ve Paul Mitchell, **The Politics of Electoral Systems**, New York, Oxford University Press, 2005, s.339.

²²⁸ 1977 yılı genel seçimlerinde İşçi Partisini mağlup ederek söz konusu partinin İsrail'deki yaklaşık yirmi yıllık iktidarına son veren merkez sağ partisidir. 1973 yılında Özgür Merkez (Free Center), Herut, Laam ve Gahal Partilerinin birleşmesiyle oluşan bloktur. Geniş bilgi için bkz. Metz, **a.g.e.**, s.217-218.

²²⁹ El-Gendy, **a.g.e.**, s.28.

²³⁰ Reuven Y. Hazan, "Presidential Parliamentarism: Direct Popular Election of the Prime Minister, Israel's New Electoral and Political System", **Electoral Studies**, Vol.15, No.1 (1996), s.21.

²³¹ **a.g.e.**, s.342.

²³² **a.g.e.**, s.342.

²³³ **a.g.e.**, s.346.

Knesset’deki mevcut parçalanmışlığı azaltmak için 1996 yılında 13. Knesset, partiler için seçilme barajını %1’den %1,5’a çıkardı. 2003 yılında iş başına gelen 16. Knesset bu oranı %2’ye yükseltti. Seçim barajlarının yükseltilmesi ile Knesset’deki partilerin sayısının azaltılması, hem hükümetin hem de Knesset’in bölünmüşlüğüne ortadan kaldırılması ve istikrarın sağlanması amaçlanmıştı.²³⁴ Fakat İsraili seçmenler kendilerini temsil ettiğini düşündükleri küçük partilere oy vermeye devam ettiler. Seçimlere giren parti sayısında da herhangi bir azalma meydana gelmedi. Hatta bu partilerden bazılarının seçim barajını geçemeyecek olduğunu ve dolayısıyla oylarının boşa gideceğini bile bile seçmenler söz konusu küçük partileri desteklemeye devam ettiler.²³⁵

B. Çok Partili Koalisyonlar

İsrail Temel Yasasına göre cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilen Knesset üyesi, hükümeti kurabilmek için Knesset’de sandalyesi olan diğer partilerle koalisyon görüşmeleri yapar.²³⁶ Genellikle küçük partiler koalisyona dâhil olup hükümeti kurmak için yüksek ödünler koparmaya çalışırken aynı zamanda son anda da müstakbel bir koalisyonu bozma yeteneklerini sürekli ön planda tutarlar. Koalisyon pazarlıkları birçok politik manevranın gerçekleştirildiği, taahhütlerin yapıldığı herkes tarafından iyi bilinen bir tarzda ilerler.²³⁷ Koalisyonun oluşturulması için siyasi pazarlıklarda yetkin olmak yetmemektedir. İdeolojik

²³⁴ A.g.e., s.337.

²³⁵ Michael Shamir ve Asher Arian, “Collective Identity and Electoral Competition in Israel,” **The American Political Science Review**, Vol.93, No.2 (June 1999), s.273-274.

²³⁶ “Basic Law: The Government, (2001)”, **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 07 Mart 2001, <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2001/Pages/Basic%20Law-%20The%20Government%20-2001-.aspx>, Erişildiği tarih: 09 Temmuz 2016.

²³⁷ Metz, a.g.e., s.187.

duruşlar ve koalisyona dâhil olan partilerin farklı konulardaki görüşlerinin bir uzlaşısı noktasında birleştirilmesi de gerekmektedir.²³⁸

Koalisyon genellikle bir anlaşma çerçevesinde kurulur. Söz konusu anlaşma koalisyona katılan tüm partiler açısından bağlayıcı olup koalisyonun tüm ortakları Knesset’de izlenecek tüm politikalar ile ilgili olarak ortak sorumluluk üstlenir. En azından kabinedeki bakanların tamamının hükümet tarafından alınan tüm kararları Knesset’de ve kamuoyunda desteklemesi gerekir. Koalisyon hükümeti üyesi tüm milletvekillerinin ulusal savunma, dış politika, bütçe, sansür vb. konularda hükümetin politikası doğrultusunda oy vermesi beklenir.²³⁹

Koalisyon anlaşmasına ek olarak koalisyon, Hükümet Koalisyon İdaresi tarafından kontrol edilir. Bu yapı koalisyon üyesi partilerin temsilcilerinden oluşur. Koalisyon taahhüdü doğrultusunda koalisyon üyesi partilerin milletvekillerinin Knesset’de koalisyon hükümetinin çıkarları ve politikaları doğrultusunda oy vermelerini garanti altına almak üzere kontrol ve izleme faaliyeti gerçekleştirir.²⁴⁰ Knesset’deki oylamaların birçoğu açıktan el kaldırma yöntemi ile icra edildiğinden dolayı milletvekillerinin ne yönde oy kullandıkları kolayca kontrol edilir.²⁴¹ Milletvekillerinin kendi partileri ve üyesi bulundukları koalisyon aleyhinde faaliyette bulunmaları ve oy kullanmaları pratikte pek mümkün değildir. Zira milletvekili olarak aday gösterilmiş olmaları parti liderlerinin tasarrufunda olduğundan partilerinin lideri olan koalisyondaki bakana karşı sorumlulukları mevcuttur. Ya da

²³⁸ El-Gendy, **a.g.e.**, s.26.

²³⁹ Metz, **a.g.e.**, s.188.

²⁴⁰ El-Gendy, **a.g.e.**, s.27.

²⁴¹ “The Knesset: History&Overview”, **Jewish Virtual Library**, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Politics/knesset.html>, Erişildiği tarih: 04 Temmuz 2016.

siyasi hayatlarının devam edebilmesi için parti ve liderin kararına uygun olarak hareket edip oy vermeleri zaruridir.²⁴² Koalisyon taahhüdünde açık olarak belirtilmiş bir politikaya destek vermeyen bir bakan kabineden çıkarılabilir. Nadiren olsa da başbakanın bilgisi ve onayı dâhilinde koalisyonu olumsuz etkilememek şartıyla milletvekilleri kendi partilerinin görüşleri doğrultusunda bağımsız olarak hareket edebilirler.²⁴³

Koalisyonlar kalabalık ve homojen olmayan kabinelerin oluşmasına neden olmaktadır. Geçen zaman zarfında, kabine içerisinde artan bakan sayısını azaltmaya yönelik teşebbüslere rağmen, kabinedeki bakan sayısı sürekli olarak artmıştır. Her bir koalisyon üyesi partinin öne çıkan siyasi figürlerini koalisyon pazarlığında tatmin etmek için devamlı yeni bakanlıklar oluşturulmuştur. Yaklaşık olarak her üç veya dört Knesset üyesinden birisinin bakan olduğu bir kabine sistemi ve bakan olma oranı gibi garip bir durum ortaya çıkmıştır.²⁴⁴ Yeni oluşturulan çoğu bakanlıkların açıkça belirli görevleri bulunmamakla beraber kabine mevcudu pratikte etkin karar almayı ve idare yeteneğini mümkün kılmayan yirmi küsuratlı rakamlarda değişiklik göstermeye başlamıştır.²⁴⁵

Koalisyonlarda bakanlar profesyonel tecrübe, bilgi ve yönetim yetenekleri yerine öncelikle kendi partilerinin veyahut kendilerinin partileri içindeki siyasi güçleri doğrultusunda atanmaktadır. Bu kural dışışleri, maliye ve adalet

²⁴² Alex Bain, “Israel’s Flawed Electoral System: Obstacle to Peace and Democracy”, **Policy Brief**, No.32 (February 2011), s.5.

²⁴³ Metz, **a.g.e.**, s.188.

²⁴⁴ **a.g.e.**, s.188.

²⁴⁵ Freilich, **a.g.e.**, s.640.

bakanlıklarının atanmasında da aynı şekilde işlemektedir.²⁴⁶ Bakanlıkların koalisyon içinde farklı partilere verilmesi neticesinde hükümet yarı özerk bakanlardan oluşan ve başbakanın üzerlerindeki etki ve kontrolü sınırlı olan federasyon benzeri bir kabineye sahip olmaktadır. Bakanlıklar pratikte ilgili bakana ve başkanı olduğu partiye bağlanmakta, kabine içinde “yaşa ve yaşat” kültürü ve mantığı çerçevesinde hareket edilmektedir. Yani bakanlar başbakan ve diğer bakanlıklardan oldukça yüksek oranda bağımsız olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.²⁴⁷

Kabinenin büyüklüğü karşısında doğal olarak etkin bir yönetim için mini kabineler ve Savunma Bakanlık Komitesi gibi yapılar artan prestijleri ile öne çıkmaya başlamıştır.²⁴⁸ Koalisyondaki partiler mini kabinelerde temsil edilmek için ısrarcı olmaya başlamışlardır. Özellikle küçük partiler, temsil ettikleri küçük seçmen miktarı ile mukayese edildiğinde, rasyonel bir yaklaşımın ötesinde isteklerde bulunmaya başlamışlardır.

Knesset’in koalisyon hükümeti ve diğer küçük partiler arasındaki bölünmüş yapısı ve hükümetin çok partili koalisyon biçimi sıklıkla politik krizler yaratabilmektedir. Doğal olarak bu da hükümetlerin istikrarsızlaşmasına sebep olmaktadır.²⁴⁹ Lijphart tarafından siyasi istikrar göstergelerine göre yapılan araştırmada otuz altı ülke arasında en düşük siyasi istikrara sahip olan ülke olarak İsrail öne çıkmıştır.²⁵⁰ Hatta kimileri İsrail’in 1982 yılından beri istikrarlı bir

²⁴⁶ A.g.e., s.640.

²⁴⁷ a.g.e., s.649.

²⁴⁸ a.g.e., s.640.

²⁴⁹ a.g.e., s.6.

²⁵⁰ Arend Lijphart, **Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries**, New Haven, Yale University Press, 1999, s.132-133.

hükümete sahip olamadığını dahi iddia etmektedir. İsrail toplamda otuz dört hükümete sahip olup kurulduğu yıldan bu yana herhangi bir hükümetin ömrü ortalama iki yıldan az bir süre devam edebilmiştir. Dahası son yirmi genel seçimden sadece altı tanesi planlı seçim yılında icra edilebilmiştir.²⁵¹ Bakanların kabinede kalma süreleri ise hükümetin ömrüne kıyasla daha kısadır.²⁵²

Koalisyonların bu istikrarsız yapısı sıklıkla koalisyonu bir arada tutmayı amaç haline getirmekte ve siyasilerin zamanını ve emeğini bu faaliyete yönlendirmesine neden olmaktadır. Kabine, olması gereken yürütme biriminden ziyade koalisyon üyesi yapıların farklılıklarının eritildiği ve uzlaştırıldığı bir pazarlıklar forumu şeklini almaktadır.²⁵³ Ariel Sharon'nun başbakanlığı sırasında Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanlığı yapmış olan Giora Eiland görev yaptığı dönem içindeki koalisyonun istikrarlı şekilde devam ettiği süreyi sadece üç hafta olarak ifade etmiştir.²⁵⁴ Bu durum hükümetlerin sıkıntılı ve zor kararları almalarına engel olmaktadır.²⁵⁵ Neticede kabinede herhangi bir soruna yönelik kimi zaman paralize olma, kimi zaman erteleme stratejisi takip etme, kimi zaman da kısmi ve aşamalı çözümler getirme şeklinde bir hava hâkim olmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bazı çözümler de kısa vadeli ve popülist tarzda oluşmaktadır.²⁵⁶ Çoğu zaman en kritik stratejik

²⁵¹ "The Government of Israel", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/State/Government/Pages/default.aspx>, Erişildiği tarih: 04 Temmuz 2016, Bain, **a.g.e.**, s.6.

²⁵² El-gendy, **a.g.e.**, s.28.

²⁵³ **a.g.e.**, s.27.

²⁵⁴ Giora Eiland, "The Decision Making Process in Israel", (der.), Shlomo Brom ve Meir Elran, **The Second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.25.

²⁵⁵ Bain, **a.g.e.**, s.5.

²⁵⁶ "A Systemic Problem", **The Economist**, 03 Nisan 2008, <http://www.economist.com/node/10909941>, Erişildiği tarih: 04 Temmuz 2016.

hususlarda dahi artık başka seçeneğin kalmadığı zamana kadar beklenmekte ve o zamanda da doğaçlama kendinden gelişen çözümler üretilmektedir.²⁵⁷

Bu sistem bir diğer açıdan dolaylı olarak herhangi bir hükümete Knesset içerisinde otomatik olarak çoğunluğu sağlama imkânı vermektedir. Yasama erkinin yürütmeyi kontrol etme gücünü ise zayıflatmaktadır. Knesset'in kâğıt üzerindeki birçok yetkisi pratikte kabineye ve başbakana geçmektedir. Bu durum da haliyle fiiliyatta güçler ayrılığı prensibine ters düşmektedir.²⁵⁸ Hatta Camp David Barış Anlaşması ve Gazze Şeridi'nden geri çekilme gibi son derece kritik ulusal güvenlik kararları dışında Knesset'in ulusal güvenlik karar verme sürecindeki etkisinin ihmal edilebileceği dahi iddia edilmektedir.²⁵⁹

Koalisyonu muhafaza etme karşılığında siyasi ve ekonomik pay elde eden küçük koalisyon ortakları²⁶⁰ aslında Knesset'in kurumsal gücünü azaltmış, güç merkezinin başbakan etrafında oluşmasına neden olmuştur. Ama aynı zamanda hükümetin etkin bir biçimde yönetim ve karar alma gücünü de oldukça zayıflatmıştır.²⁶¹ Başbakanın kabindeki kontrol derecesi sıklıkla kendi siyasi gücü ile doğru orantılı olmaya başlamıştır.²⁶² Başbakanın yönetme kabiliyeti ilk başta kendisinin partiler arası politik iletişim kurma becerisine bağlı olup, uygulanmasını

²⁵⁷ Freilich, **a.g.e.**, s.646.

²⁵⁸ El-gendy, **a.g.e.**, s.30.

²⁵⁹ Freilich, **a.g.e.**, s.641.

²⁶⁰ Barnett, **a.g.e.**, s. 16-17

²⁶¹ Asher Arian, David Nachmias ve Ruth Amir, **Executive Governance in Israel**, New York, Palgrave, 2002, s.91-94.

²⁶² Yoram Peri, **Generals in the Cabinet Room: How the Military Shapes Israeli Policy**, Washington D.C., United States Institute of Peace Press, 2006.

istediği politikalar için destek yaratabilme yeteneği etkin bir idare için belirleyici olmuştur.²⁶³

C. Koalisyonların Karar Alma Sürecine Etkisi

Koalisyona dayalı kabinelerde karar verme sorumluluğu koalisyonu oluşturan siyasi partiler arasında bölünmektedir. Koalisyonu oluşturan partiler herhangi bir kriz ile ilgili olarak ya aralarındaki mevcut görüş ayrılıklarını gidererek ortak bir karara varacaklar ya da koalisyonu dağılma riskiyle karşı karşıya bırakacaklardır. Genellikle büyük koalisyon ortağı ile ondan başka bir veya birden çok küçük koalisyon ortağı arasında sıklıkla karar krizleri olabilmektedir.²⁶⁴ Koalisyon kabinelerinin bu partizan yapısı ve parti içi hassas siyasi dengeler, başbakanları kimi kritik yasaları geçirebilmek için kendi partileri içinden gerekli desteği bulmakta zorlandıklarında koalisyonun diğer üyelerinin veya muhalefet partilerinin desteğini aramaya itebilmektedir. Örneğin Camp David Anlaşmasının kabulü için Menachem Begin o zaman muhalefette olan İşçi Partisinin desteğine ihtiyaç duymuştur. Aynı şekilde Ariel Sharon da Gazze'den çekilme kararı için oluşturduğu Gazze Çekilme Planı için İşçi Partisi ve diğer muhalefet partilerinin onayına ihtiyaç duymuştur.²⁶⁵

Kabinenin dağınık yapısı ve parti içi hassas dengelerin yanı sıra Knesset'deki bölünmüşlük ve parçalanmışlık da hükümet ve başbakanın karar alma gücünü oldukça kısıtlamıştır. Knesset üyeleri, parlamentonun gereği olan yürütmeyi kontrol ve denetim faaliyetini icra etmek yerine kendi politik faaliyetleri ile meşgul olmaya

²⁶³ Freilich, **a.g.e.**, s.648.

²⁶⁴ Kaarbo, **a.g.e.**, s.502.

²⁶⁵ Freilich, **a.g.e.**, s.648.

başlamışlardır.²⁶⁶ Bir sonraki Knesset seçimlerinde parlamentoda olabilmek veya bakanlık pozisyonlarına geçebilmek kaygısı odak noktaları haline gelmiştir.²⁶⁷ Bu amaçlarını gerçekleştirmek için de yüksek sadakatlerini her daim kendilerini atamış olan partilerinin bürokrasisine göstermek zorunda hissetmektedirler.²⁶⁸ Kabinenin söz konusu partizan yapısı, koalisyonların ömürlerinin oldukça kısa sürmesi ve siyasilerin gelecekteki politik kariyerlerinin bakanlıklarını ne kadar etkin şekilde idare ettiğinden ziyade parti tabanını ne kadar tatmin ettiğine bağlı olması nedenlerinden ötürü etkin bir idare söz konusu olamamaktadır.²⁶⁹ Bakanlar, faaliyetlerinin parti seçmeni üzerindeki hemen kısa süreli etkilerine odaklanarak uzun soluklu rasyonel yönetim ilkelerini göz ardı etmektedirler.²⁷⁰

Başbakan zamanın çoğunu politik olarak hayatta kalma mücadelesine adamaktadır. Başbakan sadece önemli ve sıkıntılı kararları vermekle yükümlü olmayıp aynı zamanda hassas bir biçimde kurulmuş dengeler sisteminde ayakta durmaya çalışmaktadır. Kendisine yardımcı olması beklenen diğer bakanlar eğer kendi partisinden ise gizli, diğer partilerden ise açık rakipleridir.²⁷¹ Bakanlar sürekli olarak pozisyonlarını güçlendirerek gelecekteki siyasi kariyerlerini pekiştirmeye çalışmak durumundadırlar. Dikkatle takip edilmesi gereken 7/24 haber akışı, çalkantılı parti politikaları ve seçimler arasındaki kısa süreler nedeniyle birçok bakan zamanının çoğunu bakanlık ve devlet işlerinden ziyade parti içi politik nabzı tutmaya harcamaktadırlar. Savunma bakanı ve belki bir ölçüde Dışişleri bakanı bu vaziyetin

²⁶⁶ Bernard Lewis, "Israel's Election System is No Good", **The Wall Street Journal**, 01 Nisan 2009, <http://www.wsj.com/articles/SB123854102203575623>, Erişildiği tarihi:11 Temmuz 2016.

²⁶⁷ Freilich, **a.g.e.**, s.641.

²⁶⁸ Ervin Birnbaum, **The Politics of Compromise, State and Religion in Israel**, New Jersey, Associated University Press, 1970, s.23.

²⁶⁹ Freilich, **a.g.e.**, s.645.

²⁷⁰ Bain, **a.g.e.**, s.6.

²⁷¹ Eiland, **a.g.e.**, s.26.

istisnası durumundadır.²⁷² Kabine içi etkileşim dinamikleri tam olarak kestirilemese de kabinenin politikanın tartışıldığı bir forumdan ziyade parti rekabetinin esas olduğu bir mücadele alanı olduğu bilinmektedir. Tüm bakanlık açıklamaları medyada nasıl yansıtacağı göz önünde bulundurularak yapılmakta ve aslında hemen basına sızdırılmak üzere şekillendirilmektedir.²⁷³ Bu sızma olayı esasında çok ilginç bir durumdur. Çünkü tüm kabine ve bakanlık alt çalışma gruplarının tartışmaları ve kararlarının teorik olarak gizli olması gerekmektedir. Bu şekilde politize olmuş bir kabinde kararlar ve tüm siyasi mülahazalar söz konusu hususların parti içinde ve ülkedeki politik yansımaları dikkate alınarak ele alınmakta ve tartışmalar bu şekilde ilerlemektedir. Bu ortamda objektif tartışmalar ve değerlendirmeler söz konusu olamamakta ve belirli seçenekler önceden açık edilerek belirli kanallara yönlendirilmektedir. İsrail'in varlığıyla ilgili (Gazze Şeridi ve Batı Şeria'dan geri çekilme vb.) siyasi faturaları ağır olan ve toplumun konu üzerinde bölündüğü kritik hususlarda karar vermek ise çoğu zaman siyasi intihar anlamına gelmektedir.²⁷⁴

Kabine seviyesinde etkin, donanımlı ve tecrübeli bir bürokratik kadronun bulunmaması²⁷⁵ da sıkıntı yaratmaktadır. Kısa süreli ve dar kapsamlı hazırlık ve analiz faaliyeti gerçekleştirilmekte ve en temel bilgiler dahi bakanlara iletilmemektedir.²⁷⁶ Kabine toplantılarının büyük bir kısmı bir durumun tanıtılması ve sunulmasına ayrılmakta olup izlenecek politika ile ilgili tartışmalar yer almamaktadır. İzlenecek hareket tarzları ile ilgili politikalar genellikle söz konusu

²⁷² Freilich, **a.g.e.**, s.646.

²⁷³ **a.g.e.**, s.649.

²⁷⁴ **a.g.e.**, s.652.

²⁷⁵ Eiland, **a.g.e.**, s.28.

²⁷⁶ Lewis Brownstein, "Decision Making in Israeli Foreign Policy: An Unplanned Process", **Political Science Quarterly**, Vol.92, No.2 (Summer 1977), s.268.

olayın ilgili olduğu bakan veya bakanlık görevlisi veyahut başbakan tarafından sunulmaktadır. Değişmez bir biçimde tek alternatif ortaya konularak kabinenin ya bu alternatifi kabul etmesi ya da reddetmesi beklenmektedir.²⁷⁷

Politika seçenekleri bürokrasi içerisinde oluşturulmuş bile olsa kabine toplantısından önce sıkıntılı hususlar ve görüş ayrılığı yaratabileceği değerlendirilen kısımlar düzenlenmekte veya tekliften çıkarılmaktadır. Bu son düzenleme veya çıkarma işlemleri ya bu bürokratların bilgisi dışında yapılmakta ya da özellikle onlara yaptırılmaktadır. Bürokrasi (bakanlıklar, savunma ve güvenlik ajansları) kabine toplantılarının tam gündemi hakkında veya spesifik bilgi ihtiyaçları hakkında bilgilendirilmemekte ve sadece genel politika alternatifleri üretmektedirler. Ayrıca kabine seviyesinde etkin bürokratların olmaması kabinenin bağımsız bilgi ve alternatif hareket tarzlarını değerlendirip analiz edememesi anlamında gelmektedir. Dolayısıyla bakanlar ya genel bilgi seviyeleri ya basından derleyebildikleri bilgiler ya da ilgili kişilerle gayri resmi görüşmeleri neticesinde elde etmiş oldukları bilgiler ışığında değerlendirmeler yapmaktadırlar. Sonuç olarak da sezgi ve ön yargılar ciddi mülahazaların yerini almaktadır.²⁷⁸

Kabinedeki bakanlar kendi sorumluluk alanları ile ilgili uzman olmayan veya yönetim bilgisine sahip olmayan politikacılar olduğu için yargı ve değerlendirmelerinin ciddiyeti ve geçerliliği konusunda soru işaretleri ortaya çıkmakta olup karar verme veya politika formülasyonu açısından fonksiyonu olmayan bir kabine ortaya çıkmaktadır. Dahası genellikle kabine kararları ve söz

²⁷⁷ Freilich, **a.g.e.**, s.650.

²⁷⁸ **a.g.e.**, s.650.

konusu kararların icrası için tahsisi gerekli olan kaynaklar arasında tam olarak bir bağ olmadığı için çoğu karar sembolik olarak alınmaktadır. İsrail’de kabine kararlarının çok büyük bir kısmı uygulanmamaktadır ve bu herkesçe bilinen açık bir sır halini almıştır. Hatta büyük bir kısmı daha başlangıçta uygulanmayacağı bilinerek alınmaktadır. Kaba bir oran verilirse İsrail’deki kabine kararlarının %70’i uygulanmamaktadır.²⁷⁹

Politika alternatiflerinin kabinede oluşturulmadığının bir örneği de Gazze Çekilme Planıdır. Dışişleri Bakanlığı çekilme planı ile ilgili hiçbir bilgiye sahip olmayıp dış dünyaya bu konuyu sunamamıştır. Tüm plan ve uygulama süreci Ariel Sharon ve yakın danışmanları tarafından hazırlanıp icraata konmuştur. Hatta Savunma Bakanlığı ve ordu bile sürecin ancak ilerleyen safhalarında planın uygulamasına dâhil edilmiştir.²⁸⁰

Kabinenin etkisizliğinin bir diğer örneği yıllık savunma bütçesi değerlendirmelerinde ortaya konan karmaşık güvenlik hususlarına karşı kabinenin analiz ve yorum yapamamasıdır.²⁸¹ Her yıl savunma bakanlığı ve ordu bir halkla ilişkiler faaliyeti başlatmakta, kimi zaman kamuoyunu endişeye düşürme taktikleri ile bütçeye destek sağlamaktadır.²⁸² Ardından icra edilen kabine toplantısında savunma bakanı ve ordu en son teknolojik görsel sunum vasıtalarıyla olağanüstü yoğun bilgi bombardımanı ve detaylı analiz ve değerlendirmeleriyle bakanları etkilemekte ve gözlerini bürümektedirler. Sunulan bütçe talepleri hakkında analiz ve

²⁷⁹ A.g.e., s.649-650.

²⁸⁰ Freilich, a.g.e., s.652.

²⁸¹ Zalman F. Shiffer, “The Debate Over the Defense Budget in Israel”, *Israel Studies*, Vol.12, No.1, (Spring 2007), s.197.

²⁸² a.g.e., s.198-199.

değerlendirme yetisinden yoksun olan bakanlar, kamuoyu görüşünü de hesaba katarak, söz konusu analiz ve teklifleri sorgulama gereksinimi duymamaktadırlar.²⁸³ Savunma bakanlığı ile maliye bakanlığı arasındaki savaş genellikle maliye bakanlığının savunma bakanlığı bütçesinden keyfi yaptığı bir kesinti sonrası varılan uzlaşma ile sona ermektedir. Bu uzlaşma da genellikle politik bir uzlaşma olup savunma ihtiyaçlarının rasyonel ve objektif bir değerlendirmesinden kaynaklanmamaktadır.²⁸⁴

Ç. Ordunun Politik Kararlardaki Etkisi

İsrail’de ulusal düzeyde karar verme sürecinin en önemli aktörü savunma yapılanması ve ordudur. Politika üretme, değerlendirme ve uygulama kapasitesi dolayısıyla ordu, karar alma sürecinin muhtemel tüm üyelerine kıyasla çok daha gelişmiş ve kurumsallaşmış bir sisteme sahiptir. Demokratik ülkelerde pek de alışık olunmayan bu durum İsrail’de olağan olarak görülmekte ve hatta ulusal bir değer olarak algılanmaktadır.²⁸⁵

İsrail’in jeopolitik ve jeostratejik koşulları İsrail’i bir “ordu millet” yapısına büründürmekte²⁸⁶ ve sivil asker ilişkilerinin sınırlarının kesin hatlarla çizilmesine engel olmaktadır. Askeri yapının politik kararların alınması ve toplumun geneli üzerindeki etkisi teorik olarak olması beklenen seviyenin ve çizilmiş olan yasal sınırların oldukça üzerindedir.²⁸⁷ Özellikle İsrail’in sürekli meşgul olduğu düşük

²⁸³ Freilich, **a.g.e.**, s.650-651.

²⁸⁴ **a.g.e.**, s.655-656.

²⁸⁵ **a.g.e.**, s.657.

²⁸⁶ Yoram Peri, “Political-Military Partnership in Israel”, **International Political Science Review**, Vol.2, No.3, (1981), s.304.

²⁸⁷ Yoram Peri, **Generals in the Cabinet Room: How the Military Shapes Israeli Policy**, s.26.

yoğunluklu çatışma şartları altında sivil asker ilişkileri simbiyotik bir yapıya bürünmektedir. Bu simbiyotik yapıda askeri kanat kendisini karar verme sürecinde katı bir şekilde siyasi liderlerin astı ve emrinde görmek yerine partneri olarak görmektedir.²⁸⁸ Sıkça ve yoğun şekilde tecrübe edilen askeri tehditler, ordunun toplum içerisine yoğun bir şekilde nüfuzu, toplumun tamamının ya aktif olarak ya da yedek olarak bir şekilde askerlik hizmeti içerisinde bulunması, birçok sivil rol ve görevlerin askerler tarafından yerine getirilmesi ve ülke bütçesinin büyük bir kısmının orduya tahsis edilmiş olması gibi nedenlerden ötürü bu “partner” durumu ortaya çıkmaktadır.²⁸⁹ Özellikle sosyal ve siyasal yaşamdaki askeri etki, ordunun ideolojisini dengeleyecek güçlü bir siyasi ideolojinin de olmaması ile birleşince daha da belirginleşmiştir.²⁹⁰ Arian orduyu bu pozisyonu dolayısıyla İsrail siyasi hayatında en etkin kurumsallaşmış çıkar grubu olarak tanımlamıştır.²⁹¹

İsrail’de resmiyette Temel Yasa başta olmak üzere birçok yasa ordunun kontrol ve gözetim görevi için belirli sivil pozisyonları yetkilendirmiştir. Bu sivil pozisyonların başında hükümet gelmekte olup, Genelkurmay Başkanı da dâhil olmak üzere, tüm güvenlik kurumlarının başkan ve yöneticilerini atama ve görevden alma yetkisine sahiptir. Hükümetin bir parçası durumundaki Güvenlik Konuları Bakanlık Komitesi; güvenlik politika, prosedür ve yönergelerini oluşturup bunların uygulanmasını gözetmekle sorumludur. Savunma Bakanlığı, Başbakanlık Ofisi ve

²⁸⁸ Yoram Peri, **The Israeli Military and Israel’s Palestinian Policy**, Washington, United States Institute of Peace, 2002, s.25.

²⁸⁹ Moshe Lissak ve Dan Horowitz, **Trouble in Utopia, the Overburdened Polity of Israel**, Albany, 1989, s.203–213.

²⁹⁰ Yoram Peri, “Civil Military Relations in Israel in Crisis”, (der.) Daniel Maman, Eyal Ben-Ari ve Zeev Rosenhek, **Military, State, and Society in Israel**, New Jersey, Transaction Publishers, 2001, s.114-115.

²⁹¹ Asher Arian, **Politics in Israel: The Second Republic**, Washington, CQ Press, 2004, 2.Baskı, s.324-327.

Ulusal Güvenlik Konseyi'nden başka Knesset Savunma ve Dış ilişkiler Komitesi ve Knesset Askeri Bütçe Komitesi belirli oranlarda ordunun kontrol ve gözetim faaliyeti ile yetkilidir.²⁹²

Gözetim ve kontrol ile ilgili tüm bu resmi çerçeve ve mevcut prosedürlere rağmen ordu güvenlikle ilgili ulusal karar verme mekanizmasında büyük oranda bağımsız ve görelî olarak oldukça etkindir.²⁹³ Ordunun siyasi iradenin bu yetki alanındaki etkinliği 1948 öncesi Haganah²⁹⁴ yapılanması zamanında da var olan ve ondan sonra devam eden bir anlayışın ürünüdür. Kurucu lider David Ben Gurion resmi olarak İsrail'in kurulmasından sonra tüm askeri organizasyonların faaliyetine son verip Knesset ve hükümetin emir ve kontrolü altında tek bir savunma yapılanması oluşturmak istedi.²⁹⁵ Oluşturulan doktrin tamamen sivil otoritenin güvenlik konularında etkin ve yetkili olduğu ABD modelinden çok Sovyet modeline daha yakındı.²⁹⁶ Bu yapı kurulduğu şekliyle 1973 yılına kadar devam etti. 1973 yılında Yom Kippur Savaşındaki hataları soruşturmak üzere görevlendirilen Agranat Komisyonunun²⁹⁷ incelemeleri sonrasında bazı fonksiyonların yeniden yapılandırılması gerektiği kararına varılarak Başbakan, Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanının görevleri, etkileri ve statüleri açıklığa kavuşturuldu. Askeri

²⁹² El-Gendy, **a.g.e.**, s.84.

²⁹³ **a.g.e.**, s.84-85.

²⁹⁴ İsrail'in bağımsızlık öncesi savunma yapılanmasının ismi. Yahudi yerleşimlerini korumak için kurulmuş ve 1920-1948 yılları arasında faaliyette bulunduktan sonra İsrail Silahlı Kuvvetlerinin çekirdeğini oluşturmuştur. Metz, **a.g.e.**, s.252-255.

²⁹⁵ Peri, **Generals in the Cabinet Room: How the Military Shapes Israeli Policy**; Moshe Lissak, "The Civilian Components of Israel's Security Doctrine: The Evolution of Civil-Military Relations in the First Decade", (der.) S. Ilan Troen ve Noah Lucas, **Israel: the first decade of independence**, Albany, State University of New York Press, 1995, s.575-591.

²⁹⁶ El-Gendy, **a.g.e.**, s.85.

²⁹⁷ İsrail ordusunun 1973 Yom Kippur Savaşının başlangıcındaki başarısızlıkları araştırmak üzere kurulan ilk ulusal inceleme komisyonunun adıdır. İsrail'de 2016 yılına kadar 18 ulusal araştırma komisyonu kurulmuştur.

yapı ile siyasi yapı arasındaki ilişki, gözetim ve kontrol biçimi yeniden tanımlandı. Fakat ordunun sivil otorite karşısında ayrıcalıklı yapısı azalsa da devam etti.²⁹⁸

1967 savaşıdan sonra siyasi uzlaşılara pek rastlanmaması, sıkça yaşanmaya başlanan politik krizler, sağ ve sol partilerin arasındaki ayrım ve hiçbirinin kuvvetli bir iktidar elde edebilecek oy oranına ulaşamamaları gibi nedenler neticesinde oluşan siyasi güç boşluğunu pratikte ordu doldurdu.²⁹⁹ Hükümetlerin kritik ve uzun süren sorunlara karşı açık ve etkili bir askeri çözüm getirememiş olmamaları özellikle Filistin sorunu ve işgal altındaki bölgelerin idaresi gibi konuların ordunun inisiyatifine bırakılmasına neden oldu. Bu durumda da ordu istediği şekilde planlar, haritalar, analizler vs. oluşturarak sivil yapıya bunları dikte ettirdi. Böylece hükümet politikalarının orduyu yönlendirmesi gerekirken ordu planları hükümet politikalarını yönlendirmeye başladı.³⁰⁰ Güçlü bir sivil otoritenin olmaması askeri liderlerin oluşan siyasi boşluğu, ister hırsları doğrultusunda olsun ister görev bilinciyle hareket edilerek olsun, doldurmaya çalışmalarına ve uzun vadeli stratejik politikaların yokluğunda kısa vadeli politikalar oluşturmalarına sebep oldu.³⁰¹

Ordunun karar alma sürecinde baskın hale gelmesine sebep olan birçok etken mevcut olup öne çıkanları biraz daha detaylandırmanın karar alma faaliyeti esnasında sürece de vurgu yapan PH metot açısından faydalı olacağını değerlendirmekteyim.

²⁹⁸ Peri, **Political-Military Partnership in Israel**, s.310.

²⁹⁹ **A.g.e.**, s.305-307.

³⁰⁰ El-Gendy, **a.g.e.**, s.90.

³⁰¹ Eiland, **a.g.e.**, s.28.

Ordu Planlama ve Siyaset Direktörlüğü politik-askeri planlama konusunda en yetkin kurumdur. Sadece genelkurmayın değil, savunma bakanlığı, kabine ve başbakanın talepleri doğrultusunda da planlama ve analiz yapan bu alandaki alternatifsiz kurum pozisyonundadır.³⁰² Ordu planlama birimi İsrail ve düşmanlarının kapasite ve zayıflıklarını, niyetlerini vs. büyük bir resim halinde ortaya koyabilecek tek stratejik planlama ünitesidir.³⁰³ Bu durumun doğal sonucu olarak kimi askeri ihtiyaç ve kaygılar ve dolayısıyla bakış açıları siyasi karar verme mekanizmasına etkide bulunmaktadır. İsrail taktik ve stratejik planlama konusunda ordunun asli unsur olduğu belki de yegâne demokratik ülke pozisyonundadır.³⁰⁴ Genelkurmay Başkanı ve yüksek rütbeli ordu mensupları sık sık kabine toplantılarına katılmakta ve ulusal güvenlik ve dış politika konularında danışmanlık yapmaktadırlar. Bu nedenle çoğu kriz durumunda ordu kendi hareket seçeneğini tek alternatif olarak sunmakta ve siyasi iradeye ya kabul etme ya reddetme ya da hiçbir şey yapmama seçeneğini sunmaktadır.³⁰⁵

Siyasi yapıya ulaşan istihbarat tamamen askeri ve güvenlik yapılanmasının kontrolündedir. Genelkurmay İstihbarat Direktörlüğü ve diğer istihbarat yapılanmaları mevcut güvenlik krizini değerlendiren ve analiz eden tek yapı durumundadır. Doğal olarak İsrailli politikacılar tüm gelişmeleri bu analiz ve değerlendirmeler ışığında algılamaktadır. Ulusal yıllık istihbarat değerlendirmesini hazırlamaktan askeri istihbarat sorumlu olup bu kapsamda askeri politik

³⁰² Freilich, **a.g.e.**

³⁰³ **a.g.e.**, s.658.

³⁰³ Peri, **The Israeli Military and Israel's Palestinian Policy**, s. 21.

³⁰⁴ El-Gendy, **a.g.e.**, s.87.

³⁰⁵ Freilich, **a.g.e.**, s.657.

değerlendirme ve analiz yapabilecek kapasitedeki tek kurumdur.³⁰⁶ Ordu İstihbarat Şefi askeri görevlerinin yanı sıra Başbakan ve Kabineye güvenlik konularında danışmanlık yapan etkin bir pozisyondur ve birçok Genelkurmay Başkanının görev yolu Ordu İstihbarat Başkanlığından geçer.

Knesset Savunma ve Dış ilişkiler Komitesi tam bağımsız hareket edememektedir. Bu durumda da askeri istihbarat ve analizleri değerlendirebilecek kuvvetli sivil bir alternatif mekanizmanın bulunmaması eksikliği daha da belirgin hale gelmektedir. Komite üyelerinin partizan siyasi faaliyetleri ve ulusal güvenlik yapılarının kararlarına muhalif olmanın ülkede pek de popüler olmaması nedeniyle hükümetin genellikle ordu yönlendirmesi doğrultusunda almış olduğu kararları meşru kılmaktan başka bir faaliyeti bulunmamaktadır. Dahası Komite üyeleri sıklıkla kriz konuları ile ilgili hükümet yetkilileri tarafından yeterince bilgilendirilmediklerinden yakınmaktadırlar. Hükümet yetkilileri ise çok detaylı bilgilendirme sonucu kimi çok gizli hususların Komite üyeleri tarafından medyaya sızdırılabildiğini iddia etmektedirler.³⁰⁷ Daha da ilginç Komitenin değerlendirme ve analiz yapacak personeli olmadığı için bu tür bilgi akışlarında ve bilgi işleme faaliyetinde tamamen güvenlik yapılanmasına bağımlı durumdadır.³⁰⁸

Ordunun kurumsallaşmış bir şekilde sivil otoritenin emrinde olmayışı ve Savunma Bakanlığı ile olan bağlantı biçimi de ordunun siyasi karar mekanizmasındaki etkisini artırırken sivil otorite tarafından denetimini

³⁰⁶ A.g.e.

³⁰⁷ Priya Singh, **Foreign Policy Making in Israel: Domestic influences**, Delhi, Shipra Publications, 2005, s. 86.

³⁰⁸ Freilich, a.g.e., s.641-642.

azaltmaktadır.³⁰⁹ Ordu Savunma Bakanlığı emrinde olması gerekirken, ordu ile Bakanlık arasındaki ilişki birbirini tamamlayan ortaklık biçimindedir. Kurucu lider Ben Gurion'un orduyu Savunma Bakanlığından ayırma yaklaşımı doğrultusunda ordu askeri organizasyon, kuvvet yapısı, eğitim, doktrin, istihbarat, lojistik, personel, stratejik planlama ve operasyonlar gibi konulardan sorumlu hale gelmiştir. Savunma Bakanlığı ise savunma bütçesi, silah alımları ve satışları gibi konulardan sorumludur. Pratikte ise Savunma Bakanlığının rolü oldukça sınırlı olup çoğunlukla ordunun onayladığı politikaları uygulamaktan ibarettir.³¹⁰ Ordu üzerindeki sivil kontrol mekanizmasının zayıflığı sistemin yasal yapısındaki muğlâk ve karmaşık tanımlamalardan da kaynaklanmaktadır. Örneğin Genelkurmay Başkanı Savunma Bakanına bağlı olup Bakanlığın kendisiyle bir astlık üstlük ilişkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle Bakanlığın hiçbir biriminin ordu faaliyetlerini kontrol ve gözetim yetkisi bulunmamaktadır.³¹¹

Ordu, medya üzerindeki kontrolü sayesinde kamuoyu görüşlerine ve tartışmalarına etkide bulunarak dolaylı bir biçimde karar verme faaliyetini şekillendirmektedir. Medya üzerindeki sansür faaliyetleri ve genel kontrol Askeri Sansür Bürosu tarafından icra edilmektedir. Askeri İstihbarat Direktörlüğü altında faaliyet gösteren askeri sansür bürosu medya ile sürekli ilişki içerisinde yer alarak hangi konuların sansüre tabi olduğu hakkında bilgilendirme ve yönlendirme yapmaktadır.³¹² Askeri sansür sosyal medya da dahi kendini göstermekte olup kimi popüler sayfaların yayınlanmadan önce kontrolü resmi olarak rahatlıkla talep

³⁰⁹ Arian, **a.g.e.**, s.329.

³¹⁰ Freilich, **a.g.e.**, s.642.

³¹¹ El-Gendy, **a.g.e.**, s.88.

³¹² Hillel Nossek ve Yehiel Limor, "Fifty Years in A "Marriage Of Convenience": News Media and Military Censorship in Israel", **Communication Law and Policy**, Vol.6, No.1 (Winter 2001).

edilebilmektedir.³¹³ Bunun yanında ordu, İsrail medyasına düzenli olarak kayıt dışı kalmak kaydıyla verdiği güvenlik ile ilgili brifinglerle kamuoyu oluşturma faaliyetinde de bulunmaktadır. Böylece meydana gelen olaylar ile ilgili ordunun analiz ve değerlendirmeleri doğrudan olarak kamuoyuna iletilmektedir. Bunun yanında sivil düşünce kuruluşlarında üst düzey emekli askerler de görüş bildirerek kamuoyu oluşturma faaliyetine yardımcı olmaktadır.³¹⁴ Ayrıca genelde siyasilere karşı duyulan düşük güven oranının aksine medya üzerindeki söz konusu kontrol ve etkisi sayesinde orduya olan güven sürekli biçimde oldukça yüksektir.³¹⁵

Ordu doktrini, operasyonel faaliyetlerdeki kontrol yetkileri ve İsrail'in ön alıcı ilk önce vurma strateji (*preemptive strike*) siyasi liderlerin manevra alanını kısıtlamaktadır. Genel taarruz mantığı krizlerde soğukkanlı yaklaşımı gölgelemektedir. Alt seviyedeki askeri birlik komutanları dahi geniş bir inisiyatif ve hareket serbestisine sahip olarak hareket etmektedirler. Örneğin 1967 yılındaki Altı Gün Savaşı sırasında Savunma Bakanı Moshe Dayan en son ilerlenecek hat olarak Sina yarımadasını belirlemiş olsa da birlik komutanları Süveyş Kanalına ulaşmak için yarışmışlardır.³¹⁶

İsrail'de genelde siyasi yelpazenin sol görüşlü partilerinden olmak üzere Knesset üyelerinin belirli bir kısmını sürekli askerler oluşturmaktadır. 1960 yılından beri Knesset üyelerinin ortalama %10'luk kısmını emekli generaller oluşturmaktadır.

³¹³ Gili Cohen, "Israel's Military Censor Takes on Dozens of Bloggers, Facebook Pages", **Haaretz**, 04 Şubat 2016, <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.701462>, Erişildiği tarih: 02.07.2016.

³¹⁴ Avraham Sela, "Civil Society, the Military, and National security: The Case of Israel's Security Zone in South Lebanon", **Israel Studies**, Vol.12, No. 1 (Spring 2007), s.55.

³¹⁵ Peri, **Generals in the Cabinet Room: How the Military Shapes Israeli Policy**.

Örneğin 2006 genel seçimlerinde onbeş emekli İsrailli yüksek rütbeli asker ve altı eski gizli servis görevlisi Knesset'e seçilmiştir. Bunun yanında kabinenin ortalama %20'sini yüksek rütbeli emekli generaller oluşturmaktadır. Ehud Barak ve Ariel Sharon hükümetlerinde de olduğu gibi en önemli üç siyasi pozisyonunun (Başbakan, Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakanı) en az bir veya ikisi emekli askerlerden oluşmaktadır.³¹⁷ Emekli Genelkurmay Başkanlarından Yigael Yadin, Moshe Dayan, Yitzhak Rabin, Chaim Bar-Lev, Mota Gur, Ehud Barak ve Shaul Mofaz gibi başarılı siyasetçiler çıkmıştır. Bu listeye Genelkurmay Başkanı makamına erişememiş Ariel Sharon, Ezer Wieszman vb. askerler dâhil değildir.³¹⁸ Birçok siyasi parti halk nazarında pozisyonlarını güçlendirmek ve popülerliklerini artırarak daha çok oy elde edebilmek adına öne çıkan askeri liderleri partilerine çekmeye çalışmaktadırlar. Örneğin aynı maksat doğrultusunda kurucu lider Ben Gurion Moshe Dayan'ı MAPAI partisine davet edip alırken Golda Meir Chaim Barlev ve Yitzhak Rabin'i İşçi Partisine almıştır. Yine Menachem Begin Ezer Wiesman'ı Likud Partisine davet etmiştir.³¹⁹ Askeri ve politik elit arasındaki yakın ilişkiler, neredeyse tüm bakanların ya aktif ya da yedek olarak ordu içinde görev yapmış olması ve birçoğunun eski subaylar olması ordunun tüm karar mekanizmalarında bir şekilde söz sahibi olmasını sağlamaktadır. Dahası ulusal iş gücünün çok büyük bir oranının ordu içinde bulunması veyahut geniş askeri sanayinin varlığı ordunun büyük bir ekonomik güç olarak da hesaba katılması gereken bir faktör olmasını sağlamıştır.

Ordunun tüm kuvvet komutanları ABD de dâhil olmak üzere kimi ülkelerdeki aksine doğrudan Genelkurmay Başkanına bağlıdır. Katı bir komuta

³¹⁷ A.g.e.

³¹⁸ Arian, a.g.e., s.333.

³¹⁹ Singh, a.g.e., s.124.

hiyerarşisi içinde ordu her türlü konuda tek ses ve tek duruş sergilemiş olduğu için teklif ve tavsiyelerinde kuvvetli bir cephe olarak siyasi yapıya baskıda bulunabilmektedir. Tek cephe şeklindeki duruş, bütçe ve kaynak tahsisi gibi sıkıntılı hususlarda kuvvet komutanlarının kendi inisiyatifi ile hareket etmesini ve siyasi yapının da etkisiyle kuvvetler arasındaki ihtimal dâhilindeki görüş ayrılıklarının açık edilmesini engellemektedir.³²⁰

Ordu, göç politikasını ve Araştırma ve Geliştirme (ARGE) faaliyetlerini yönlendirmektedir. Endüstriyel altyapı, doğal kaynak yönetimi, şehir planlaması, İbranice'nin geliştirilmesi, dini yasa, eğitim müfredatlarının belirlenmesi gibi birçok konuda ordunun etkisi ve izi görülmektedir.³²¹

Bütçedeki büyük payının dışında ordu İsrail ekonomisinde birçok ürünün müşterisi olarak önemli bir rol oynamaktadır. Askeri endüstri İsrail ekonomisinin yaklaşık %40'ını oluşturmaktadır. İsrail aynı zamanda dünyanın en büyük sekizinci silah ithal eden ülkesi pozisyonundadır. İsrail'de savunma sanayi alanında faaliyet gösteren yaklaşık 150 tane şirket bulunmaktadır. İsrail Askeri Endüstrisi (IMI), İsrail Havacılık Endüstrisi (IAI) ve Rafael Silah Geliştirme Birimi savunma sanayinin büyük ölçekli devlet yapılanmalarını oluşturmaktadır. Gelişmiş elektronik savunma sistemlerinden konvansiyonel silahların üretimine kadar geniş bir yelpazede silah üretimi icra etmektedirler. Bunun yanında daha çok elektronik savunma sanayi alanında üretim yapan orta ve küçük ölçekli birçok özel şirket de bulunmaktadır.³²²

³²⁰ Freilich, **a.g.e.**, s.659.

³²¹ Arian, **a.g.e.**, s.324-327.

³²² Hanan Sher, "Facets of the Israeli Economy- The Defense Industry", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 01 Haziran 2002, <http://mfa.gov.il/MFA/MFA->

Uzun yıllardan beridir birçok çevre ülkesi ile irtibat ordu üzerinden sağlanmış olup ordunun dış politika faaliyetlerinde liderlik etmek gibi bir yaklaşımı da mevcuttur. 1949 yılındaki ateşkes anlaşmasından bu yana ordu, barış görüşmelerinde öncü rol oynamıştır. 1978 Camp David anlaşması da dâhil olmak üzere 1990'lı yıllardaki Ürdün, Filistin ve Suriye yönetimleri ile icra edilen barış görüşmelerine de ordu dâhil olmuştur. Ordu hem savaş hem de barış zamanlarında güvenlik politikasının oluşturulmasında politik sistemin şekillendirilmesinde ciddi sınırlamalar ortaya koymakta ve kamuoyu güvenlik söyleminin teori ve pratiğini oluşturmaktadır.³²³ Ordunun, toplum, siyaset ve ekonomi ile karmaşık ilişkileri; eğitim, sınırlardaki yerleşim merkezlerinin inşası, 1948-1966 yılları arasında İsrail'deki Arap azınlığın yönetimi ve 1967 sonrası işgal altındaki toprakların yönetimi, (Savunma Bakanı işgal altındaki toprakların yönetiminden sorumlu kişidir.³²⁴) ve üst düzey emekli ve aktif görevdeki askerlerin karar verme birimlerinin içinde danışman olarak bulunmaları İsrail'de kültürel bir kod oluşturarak ordunun siyaset ve karar verme mekanizması üzerindeki etkisini artırmaktadır.³²⁵ Ordunun taktik ve stratejik istihbarat ve planlama konularındaki tekeli dikkate alındığında ve yine ordunun analiz ve tekliflerine karşıt fikirler üretecek kapasiteye ve teşkilatlanmaya sahip başka bir kurumun yokluğunda siyasi sistem genelde ordunun özelde ise Genelkurmay Başkanının profesyonel fikir ve analizlerine bağlı kalmaktadır.³²⁶ Genelkurmay Başkanının bu özelliği onu zamanla İsrail karar alma

Archive/2002/Pages/Facets%20of%20the%20Israeli%20Economy-%20The%20Defense%20Industr.aspx, Erişildiği tarih: 27 Haziran 2016.

³²³ Lissak ve Horowitz, **a.g.e.**, s.214-215.

³²⁴ Israel Shahak and Norton Mevzinsky, **Jewish Fundamentalism in Israel**, London, Pluto Press, 1999, s.55.

³²⁵ Baruch Kimmerling, **The Invention and Decline of Israeliness: State, Society and the Military**, Berkeley, University of California Press, 2001, s.209.

³²⁶ Lissak ve Horowitz, **a.g.e.**, s.208.

mekanizmasının Başbakan ve Savunma Bakanı ile birlikte en önemli figürü haline getirmiştir.³²⁷

İsrail’de sivil asker ilişkileri konusunda çalışmalar yapan Yoram Peri ordunun karar verme sürecini nasıl etkilediğine yönelik verdiği örneğinde, Tel Aviv Hakiryah’taki ordu karagahında Planlama ve Siyaset Şubesinde onlarca asker ve sivilin karar verme mekanizmasındaki personele sunulmak üzere analizler ve değerlendirmeler yaptığını, yüksek rütbeli askerlerin Başbakanın en güvendiği çalışma arkadaşları ile oluşturmuş olduğu forumlara ve güvenlik kabinesi toplantılarına katıldığını belirtmektedir. Peri; bu toplantılardaki ilişkilerin kimi zaman resmiyetten uzak kişisel bağlantılar temelinde ve askerlerin kontrolünde gerçekleştiğini, en küçük forumlara bile kalabalık bir heyetle katılan Genelkurmay heyetinin çoğunlukla bu forumlarda sayısal üstünlüğe sahip olduğunu belirtmektedir.³²⁸

Ordunun karar verme mekanizmasındaki bu etkin pozisyonu askerler tarafından da kabul edilmektedir. Ordu istihbarat eski başkanlarından Shlomo Gazit İsrail’in karar verme mekanizmasında askerler lehine dengesiz bir pozisyonun bulunduğunu belirterek bunun nedeni olarak da sistematik politika planlama ve değerlendirme, kapsamlı ve tutarlı düşünme ve politika seçeneklerinin en etkin şekilde sunulması konularında ordunun araç ve yapılanlarının var olmasına karşın sivil yapının ordu tarafından hazırlanan alternatif ve hareket seçeneklerini değerlendirip analiz edecek ve karşıt argümanlar sunacak yapılanması ve

³²⁷ Yoram Peri, **Between Battles and Ballots**, Newyork, Cambridge University Press, 1985, s.145-148.

³²⁸ Peri, **Generals in the Cabinet Room: How the Military Shapes Israeli Policy**.

personelinin bulunmaması olarak açıklamaktadır. Bu nedenle İsrail’de ne zaman politik bir kriz çıksa karar vericilerin ilk akla gelen sorusu söz konusu olayla ilgili ordunun pozisyonunun ne olduğu ve olaya ilişkin ne söyleyeceği olmaktadır.³²⁹ Genelkurmay eski başkanlarından Moshe Ya’alon ordunun politik karar verme sürecinde gereğinden fazla etkisi olduğunu kabul ederken ordunun karar verme sürecinde siyasi yapının ortağı pozisyonunda bulunduğunu belirtmektedir. Fakat bu ilişki biçiminde siyasi yapının yönlendirici olmasının arzu edildiğini, askeri yapının politik hedefleri teknik düzeyde alternatiflere çevirmesinin beklendiğini ifade etmektedir.³³⁰ Bir diğer eski Genelkurmay Başkanı Ehud Barak Genelkurmay Başkanlığı sırasında 1994 yılında ordu mensuplarına yaptığı uyarıda İsrail’in bekası ile ilgili güvenlik konularını ve hassas meseleleri manipüle edici bir şekilde kullanarak siyasi yapının ve karar verme mekanizmasının etkilenmemesi yönünde uyarılarda bulunmuştu.³³¹ Fakat şu an İsrail’de henüz ne Ya’alon’un işaret ettiği bir ilişki modeli bulunmakta, ne de Barak’ın uyarıları tam olarak gözetilmektedir.

Tümgeneral Aharon Yariv’e göre ordunun planlama üzerindeki tekeli İsrail hükümetlerinin hemen hemen tamamında görülen en yaygın zayıflık olarak kendini göstermektedir. Tümgeneral Yisrael Tal siyasi iradenin ordu planlaması karşısındaki bu zayıflığına şu şekilde dikkat çekmiştir:

“Hükümet bir durumu değerlendirmek istediğinde veya bir politika üretmeyi arzu ettiğinde faaliyetlerini kontrol etmek, politika alternatiflerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmek ve yönlendirmekten istediğinde yine sorumlu olduğu aynı kaynağa ‘orduya’ başvurur.”³³²

³²⁹ Yehuda Ben Meir, **National Security Decision Making: The Israeli Case**, Boulder, Westview Press, 1986, s.85.

³³⁰ El-Gendy, **a.g.e.**, s.86.

³³¹ Peri, **Generals in the Cabinet Room: How the Military Shapes Israeli Policy**, s.25.

³³² **a.g.e.**, s.7.

Yukarıda etraflıca açıklanan sivil değerlendirme eksikliğini çözmek için İsrail, 1999 yılında Ulusal Güvenlik Konseyini kurdu. Konsey, ulusal politikalar üzerinde koordine ve gözetim faaliyeti ile görevlendirilerek Başbakanlık Ofisine bağlı ve doğrudan Başbakana rapor verecek biçimde teşkil edildi. Konsey Başkanı Başbakanın güvenlik danışmanı olurken Konseye de “kabineye ulusal güvenlik ile ilgili politikalarda bağımsız değerlendirme ve öneriler yapmak” biçiminde görev tanımı oluşturuldu.³³³ Fakat Konsey kuruluşundan itibaren göz ardı edilerek değerlendirmeleri dikkate alınmadı. Kurulduğundan bu yana neredeyse birer yıllık görev sürelerinden sonra ayrılan Ulusal Güvenlik Konsey Başkanları yetkilerinin olmaması ve karar verme sürecinde ortaklık yaklaşımının olmadığından şikâyet ettiler.³³⁴ Çoğu da bu şartlar altında görev yapmalarının mümkün olmadığını belirterek görevlerinden ayrıldılar.³³⁵

D. İç Politik Beklentilerin Siyasi Kararlara Etkisi

Yöneticiler kamuoyunun beklentilerini karşılamak ve desteklerini kazanmak için her zaman yeterli araçlara sahip olamamaktadır. Ulusal gururu okşayan ve milli duyguları körükleyerek hükümetlere büyük destek sağlayan hareketler siyasi liderlerin her zaman arzu edecekleri bu türden araçlardır. Dolayısıyla özellikle dış politika krizleri siyasi liderlere yetkinliklerini sergilemek yoluyla aksi takdirde

³³³ “Israel Executive Branch: National Security Council”, **Jewish Virtual Library**, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Politics/nsc.html>, Erişildiği tarih: 13 Temmuz 2016.

³³⁴ Shahr Ilan, “Knesset approves expanding powers of national security chief”, **Haaretz**, 29 Temmuz 2008, <http://www.haaretz.com/news/knesset-approves-expanding-powers-of-national-security-chief-1.250729>, Erişildiği tarih: 30 Temmuz 2016.

³³⁵ Ronny Sofer, “Top NSC Officials Step Down,” **Yedioth Achronot**, 9 Ekim 2007, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3447868,00.html>, Erişildiği tarih: 13 Temmuz 2016.

düşmüş olan popülaritelerini artırmak ve iktidarlarını daha fazla sürdürmek için fırsat yaratabilmektedir.³³⁶

Uluslararası çatışmaları iç siyasete ve iç siyasi beklentilere bağlayan birçok çalışma psikoloji, sosyoloji ve antropoloji alanlarında yapılan araştırmalarla desteklenmiş olan grup içi/grup dışı hipotezi temeline dayanmaktadır. Grup içi/grup dışı hipotezine göre ortak bir düşmanın varlığı grup uyumunu ve bağlılığını artırmaktadır.³³⁷ Söz konusu hipotez küçük grupları temel alarak oluşturulmuş olsa da siyasi bilimciler teorinin ulus devlet seviyesinde de geçerli olduğunu ve uluslararası sistemdeki tehditlerin bölünmüş dahili popülasyonları birleştirdiğini iddia etmektedir. Muhtemel bir dış düşman iç tartışmaların ve ihtilafların ortadan kalkmasına sebep olurken ulusal duyguların artarak hükümetlere destek oranlarının da çok yükselmesine neden olmaktadır. “Bayrak etrafında toplanma etkisi” (*rally around the flag*) olarak adlandırılan ve ABD Başkanlarının kamuoyu destek oranlarını yükseltmek için uluslararası plandaki önemli olaylara müdahil olmaları yönündeki eğilim söz konusu grup içi/grup dışı hipotezinin gözlemsel kanıtı olarak sunulmaktadır.³³⁸ ABD dışındaki ülkelerdeki kimi uluslararası krizlerde bayrak etrafında toplanma etkisinin gözlemlendiği belirtilmiştir. Barzilai ve Russett icra ettikleri çalışmada bayrak etrafında toplanma etkisinin İsrail için de söz konusu olduğunu savunmuştur.³³⁹

³³⁶ Brett Ashev Leeds ve David R.Davis, “Domestic Political Vulnerability and International Disputes”, **The Journal of Conflict Resolution**, Vol 41, No 6 (December 1997), s.814-815.

³³⁷ Arthur A. Stein, “Conflict and Cohesion: A Review of the Literature”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.20 (1976), s.143.

³³⁸ Charles W.Ostrom ve Brian L.Job, “The President and Political Use of Force”, **American Political Science Review**, Vol.80 (1986), s.541-566.

³³⁹ Gad Barzilai ve Bruce Russett, “The Political Economy of Military Actions: The United States and Israel”, (der.), Alex Mintz, **The Political Economy of Military Spending in the United States**, London, Routledge, 1992, s.156.

Kuperman ekonomik olarak altından kalkılamayacak kadar bir maliyeti olmamak ve kabul edilemeyecek sayıda insan kaybı yaşamamak şartıyla saldırgan politikaların liderlerin kamuoyu desteğini artırdığını belirtmektedir.³⁴⁰ Liderler yüksek halk desteğine sahip olmak isterler. Popülerlik ve halk desteği iktidarda kalmanın ve seçimlerde başarılı olmanın anahtarı olarak görülmektedir. Yüksek halk desteği, liderlerin siyasi elitlerin de desteğini kazanmaları için katalizör vazifesi görür. Söz konusu yoğun destek liderlerin siyasi programlarını hem hükümet içinden hem de hükümet dışından daha az direnç altında gerçekleştirmelerine sebep olarak başarılı olma ihtimallerini de artırmaktadır.

İsrail kurulduğu günden bu yana etrafındaki ülkelerden ve devlet altı yapılardan ordusuna ve halkına yönelik küçük ölçekli saldırılara karşı misilleme yapma şeklinde bir hareket tarzını benimsemiştir. Bu misillemelerde hem işgal etmiş olduğu topraklarda yaşayan hem de komşu ülkelerin sınırları içinde bulunan masum sivillerin ölümü söz konusu olmuştur. Kuperman'a göre uluslararası toplumun tepkisini çekse de bu tür misillemeler İsrail halkının büyük kısmı tarafından desteklenmektedir.³⁴¹ Hatta kurucu lider David Ben Gurion misillemelerle verilen cezanın sadece caydırıcılık açısından düşünülmemesi gerektiğini ve toplumun adalet duygusunun tatmin edilmesi açısından da gerekli olduğunu belirtmiştir.³⁴² Bu tür cezalandırıcı misillemelerin toplum tarafından desteklenmesi ve dahası toplumun bilhassa tercih etmesi kamuoyu desteği gözeten İsrailli liderlerin bu tür misilleme hareketlerine yönelmelerine neden olmuştur. Kuperman, cezalandırıcı tepkilerin

³⁴⁰ Ranan D. Kuperman, "The Effect of Domestic and Foreign Pressure on Israeli Decisions to Use Limited Military Force", **Journal of Peace Research**, Vo.40, No.6 (November 2003), s.677.

³⁴¹ a.g.e., s.679.

³⁴² a.g.e., s.679.

kamuoyu nezdinde İsrail güvenlik birimlerinin ve İsrailli yöneticilerin görevlerini icra ettiği algısının oluşmasına yol açtığını savunmuştur.³⁴³ İsrail'in ilk Dışışleri Bakanı Moshe Sharett misilleme hareketlerini onaylamamakla beraber kimi zaman kamuoyunun öfkesini yatıştırmak ve moralini yükseltmek için icra edilmek zorunda kalındığını belirtmiştir.³⁴⁴ Wilkenfeld, Lussier ve Tahtinen, Ortadoğu'da çatışma etkileşimlerini konu alan çalışmalarında İsrail'in tehdit ve saldırı altında güç kullanma ve misilleme yapma ihtimalinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.³⁴⁵

İsrail'de hükümet faaliyetleri ile ilgili kamuoyu nabzının tutulabileceği başlıca yer Knesset'de gerçekleşen tartışmalar ve eleştirilerdir. Knesset üyeleri doğrudan Başbakan ve Savunma Bakanına sorular yöneltebilmektedirler. Bir Knesset üyesinin keskin eleştirisi özellikle hasım Araplar tarafından başlatılmış bir krizde hükümetin sert bir tepki vermesine neden olabilmektedir.³⁴⁶ Her ne kadar buradaki eleştiriler özellikle güvenlik konusunda yürütülecek politikalar hakkında hükümete bir baskı oluştursa da 1970'li yıllardan itibaren başlayan kamuoyu anketleri hükümetlerin ve liderlerin kendi pozisyonlarını görmek için kullandıkları asıl araç haline gelmiştir.³⁴⁷ Sürekli kamuoyunun nabzını tutmaya çalışan liderlerin bayrak etrafında toplanma etkisinden faydalanarak kamuoyu desteklerini artırmak için güç kullanma seçeneğini tercih edebildikleri iddia edilmektedir.³⁴⁸ Örneğin 1955 yılında

³⁴³ A.g.e., s.679.

³⁴⁴ Ranan D.Kuperman, "The Impact of Internal Politics on Israel's Reprisal Policy during the 1950s", **The Journal of Strategic Studies**, Vol.24, No.1 (March 2001), s.7.

³⁴⁵ Jonathan Wilkenfeld, Virginia L. Lussier ve Dale Tahtinen, "Conflict Interactions in the Middle East, 1949–1967", **Journal of Conflict Resolution**, Vo.16, No.2 (1972), s.145

³⁴⁶ Kuperman, **The Effect of Domestic and Foreign Pressure on Israeli Decisions to Use Limited Military Force**, s.684.

³⁴⁷ a.g.e., s.684.

³⁴⁸ Ostrom ve Job, **a.g.e.**, s.541–566.

başbakan Moshe Sharett'in Arap şiddetine yeterince güçlü bir yanıt verememesi daha şahin partiler karşısında seçim yenilgisine sebep olmuştur.³⁴⁹ 1981 yılında da Shimon Peres, Başbakan Menachem Begin'i suçlayarak Lübnan'daki Suriye helikopterinin düşürülmesi ve Irak nükleer reaktörünün vurulması faaliyetlerinin kamuoyu desteği kazanmak için gerçekleştirdiğini iddia etmiştir.³⁵⁰

Sprecher ve DeRouen çalışmalarında İsrail'deki protesto hareketlerinin sıklığı ile kısa süreli askeri hareketlerin sayısı arasında bir korelasyon bulunduğunu belirtmişlerdir.³⁵¹ Russett, Bruce ve Barzilai İsrail ve ABD'nin askeri ekonomik faaliyetlerini siyasi perspektiften inceledikleri çalışmalarında İsrailli liderlerin kamuoyu desteğini elde etmek amacıyla ve seçimlerde söz konusu desteği kullanabilmek gayeleriyle uluslararası planda güç kullanmaya meyilli olduklarını iddia etmiştir. Çalışmada İsrail'deki gelir seviyesindeki düşüş ve yüksek enflasyon gibi verilerin ise istatistik olarak güç kullanma ile doğrudan bir bağlantısı tespit edilememiştir.³⁵²

Güvenlik endişelerinin iç politikaya yansımaları söz konusu olduğunda İsrail halkının genellikle güvenlik alanından gelen liderlere oy verdiği görülmektedir. Aynı şekilde 1990'lı yıllardan itibaren seçim kampanyalarının en çok kullanılan iki kelimesi güvenlik ve barış olmuştur. Çeşitli partilerin seçim kampanyalarında değişik biçimlerde ve bağlamlarda kullanılan bu iki kelime söz konusu partiler tarafından

³⁴⁹ Avi Shlaim, "Conflicting Approaches to Israel's Relations with the Arabs: Ben Gurion and Sharett, 1953-1956", **Middle East Journal**, Vol.37, No.2 (Spring 1983), s.181.

³⁵⁰ Kuperman, **The Effect of Domestic and Foreign Pressure on Israeli Decisions to Use Limited Military Force**, s.685.

³⁵¹ Chris Sprecher ve Karl DeRouen, "Israeli Military Actions and Internalization-Externalization Processes", **Journal of Conflict Resolution**, Vol.46, No.2 (2002), s.244-259.

³⁵² Gad Barzilai ve Bruce Russett, **a.g.e.**

güvenlik alanında herhangi bir taviz vermeden barışı sağlayacak olan partinin kendi partileri olduğu yönünde kullanılmıştır.³⁵³

Özellikle 1980'lerin sonundan itibaren artan terör olayları bir beka tehdidi oluşturmaya da bireylerin can güvenliğini doğrudan tehdit etmesi dolayısıyla siyasi liderler için bir sorun alanı haline gelmiştir.³⁵⁴ İsrail kamuoyu yoklamalarında halkın %80'i teröristlere karşı güç kullanımını desteklemektedir.³⁵⁵ Halkın yaklaşık %50'si teröristlere karşı kapsamlı harekât düzenlenmesi gerektiğini düşünürken %30'lara yakın bir kesim de kısıtlı cezalandırıcı harekâtları desteklemektedir.³⁵⁶ Bunun yanında kamuoyu, terörist faaliyetlerin ön alınması ve halkın güvenliği açısından, ön alan saldırı seçeneğini başat mücadele biçimi olarak görmektedir.³⁵⁷ Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere ordu doktrini, operasyonel faaliyetlerdeki kontrol yetkileri ve İsrail'in ön alıcı ilk önce vurma strateji siyasi liderlerin manevra alanını kısıtlamaktadır. Genel taarruz mantığı krizlerde soğukkanlı yaklaşımı gölgelemektedir.³⁵⁸

İsrail'de doksanlı yılların ikinci yarısından itibaren siyasi arenada en üst düzey liderlerin etkisi belirgin bir oranda artmıştır. Siyasi yapı içerisindeki güç dengesi parti platformlarından başbakan olmak için mücadele veren parti liderlerinin şahsına doğru kaymıştır.³⁵⁹ Benzer şekilde İsrail genel seçimlerinin belirleyici etkenleri olarak da tecrübe, yetenek, sertlik, savaş veyahut barış ile ilgili kararları

³⁵³ Arian, **a.g.e.**, s.260.

³⁵⁴ Gad Barzilai ve Efraim Inbar, "The Use of Force: Israeli Public Opinion on Military Options", **Armed Forces & Society**, Vol.23, No.1 (Fall 1996), s.51.

³⁵⁵ Barzilai ve Inbar, **a.g.e.**, s.52.

³⁵⁶ **a.g.e.**, s.53-54.

³⁵⁷ **a.g.e.**, s.57.

³⁵⁸ Freilich, **a.g.e.**

³⁵⁹ Singh, **a.g.e.**, s.85.

verebilme otoritesine sahip olma gibi unsurlar öne çıkmıştır. Müşterek, zamana yayılan ve uzun bir karar verme süreci işleterek karar almaya çalışan başbakanlar fikirleri değişen, kararsız ve belirsiz oldukları gerekçesiyle eleştirilmeye başlanmıştır.³⁶⁰ İsrail toplumunun büyük bir kısmının ülkenin güçlü liderlere sahip olması gerektiğini düşünmesi bu tür isteklerin oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle toplumu derinden etkileyen ve travma yaratan kriz zamanlarında İsrail halkının güçlü liderlerin sorunlarını çözeceğine inandıkları yönünde araştırma sonuçları bulunmaktadır. Sıkça icra edilen kamuoyu yoklamalarında da benzer doğrultuda İsrail halkının üçte ikisinin güçlü liderlerin müzakereden ve hatta yasalardan daha değerli olduğuna inandıkları tespit edilmiştir.³⁶¹ 1992 yılı seçimlerinde Yitzhak Rabin'in ve 1996 seçimlerinde de Benjamin Netanyahu'nun seçim zaferleri ve yönetime gelmeleri, liderin şahsının ve güç algısının ideoloji ve politik tecrübe kadar önemli olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır. 1992 yılı seçim kampanyası sırasında Rabin, yönetimde başbakanın önemi üzerine bir propaganda yürüterek "Rabin liderliğindeki İşçi Partisi" sloganıyla seçimi kazanmıştır.³⁶² Başbakana medya, halk ve diğer politikacılar tarafından daha yoğun biçimde atfedilmeye başlanan yönetme ve liderlik sıfatları başbakanı diğer bakanlar nezdinde eşitler arasında birinci olma pozisyonundan bakanlar üzeri tek hâkim pozisyonuna getirmiştir. Bu değişim doğal olarak parti liderlerinden beklenen lider profilinin de değişikliğe uğramasına neden olmuştur. İsrail'in görece olarak kısa siyasi tarihinde büyük popülerliğe ve engin tecrübeye sahip tarihi liderler jenerasyonu zaman içinde değişerek parti politikalarının ve bürokratik yapısının

³⁶⁰ Arian, Nachmias ve Amir, **a.g.e.**

³⁶¹ Alan Dowty, "Israeli Foreign Policy and the Jewish Question", **Middle East Review of International Affairs**, Vol.3, No.1 (March 1999), s.7.

³⁶² Arian, Nachmias ve Amir, **a.g.e.**, s.57.

ürünü olan ve parti üzerinde geçmişteki liderlere kıyasla daha az yetkiye sahip liderlere doğru evrilmiştir. Bu çerçevede parti liderleri göreve başladıklarında çok kısa bir siyasi tecrübeye sahip, fakat halk ve parti tabanında geniş popülariteye sahip parlak askeri geçmişleri bulunan ordu komutanlarından oluşmaya başlamıştır.

Güçlü liderlerin yönetimi konusundaki popüler değişim, daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, 1992 yılında seçim yasasında yapılan değişiklik ile perçinleşmiştir. 1984, 1988 ve 1990 yıllarında yaşanan hükümet oluşturma yönündeki sıkıntılar bu yasa ile giderilmeye çalışılmıştır. İlk olarak 1996 yılında uygulanan söz konusu yasa ile başbakanın ayrı bir seçimle doğrudan halk tarafından seçilmesi esası getirilmiştir. Yürütme erkini güçlendirme amaçlı yasa, İsrail sistemini parlamento tabanlı başkanlık benzeri bir sisteme sürüklemiş olup idare ve politika üretme konularında Knesset'in yetkilerinin azalmasına neden olmuştur. Knesset aleyhinde otoritenin yürütme üzerinde toplanmasına sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte kuvvetli yürütme ve daha yetkili başbakan, beklendiği doğrultuda istikrarlı koalisyonların oluşmasını sağlayamamıştır. Sistem başbakanın çok daha fazla güçlenmesine sebep olurken aynı ölçüde de özellikle küçük partilere karşı Knesset içindeki etkisinin azalmasına neden olmuştur. İki ayaklı seçim sistemi başbakan adaylarını desteklerine ihtiyaç duydukları küçük partilerin isteklerine daha fazla boyun eğmek zorunda bırakarak söz konusu partilerin pratikte daha fazla etkiye sahip olmalarına yol açmıştır. Böylece küçük partiler sadece koalisyon oluşturma safhasında değil, aynı zamanda başbakanın belirlenmesi aşamasında da destekleri karşılığında büyük partilerin politikalarını kendi istekleri yönünde değişikliğe uğratmaya zorlamıştır. Knesset daha da ayrıışmış ve netice de 2001 yılında

başbakanın doğrudan seçilmesi yasası ortadan kaldırılmıştır.³⁶³ Yasa kaldırılmış olmasına rağmen seçimlerde lidere olan vurgu eğilim devam etmiş ve hatta yerel seçimlerde dahi yaygınlaşmaya başlamıştır.³⁶⁴ Zamanla Başbakanlık Ofisinin oluşturulması ve genişlemesi ile başbakanın otoritesi giderek artmıştır.³⁶⁵

Başbakanın İsrail hayatında yukarıda belirtilen şekilde güçlenmesi ve öne çıkması siyasette kamuoyu görüşünün ve başbakanın desteklenme oranlarının önem kazanmasına yol açmıştır. Başbakanlar sürekli olarak kamuoyu gözünde popülerliklerini ve desteklenme oranlarını gözetir olmuşlar ve destek oranlarını artırmak için mücadele etmeye başlamışlardır. Halk kendi istekleri ve görüşleri doğrultusunda hareket etmeyen liderlere olan desteklerini kısa zamanda çekerken bu düşüşler hemen kamuoyu yoklamalarına yansımaktadır. İsrail halkının askerlere kıyasla siyasi liderlere olan düşük güven düzeyi liderlerin kamuoyu beklentileri doğrultusunda hareket etme eğilimini ortaya çıkarmıştır.³⁶⁶ Örneğin Ehud Barak başbakanlık döneminde kritik kararları kendi almış ve danışmanlarını kullanmamıştır. Kararlarını tek başına alması kibirli olduğu algısını yaratmış ve kendi partisinin ve daha da önemlisi kamuoyunun desteğini yitirmiştir. Özellikle belirli konularda da kararsız olduğuna yönelik algı Mart 2001 seçimlerin kaybetmesine neden olmuştur.

Temsili seçim sistemindeki oldukça düşük seçilme barajı, koalisyon politikaları ve güçlü ideolojik taahhütler son derece politize ve duyguların ağır

³⁶³ A.g.e., s.35-39.

³⁶⁴ Giora Goldberg, "The Growing Militarization of the Israeli Political System," **Israeli Affairs**, Vol.12, No.3 (July 2006), s.389.

³⁶⁵ Arian, Nachmias ve Amir, **a.g.e.**, s.53-59.

³⁶⁶ Yoram Peri, **Generals in the Cabinet Room: How the Military Shapes Israeli Policy**.

bastığı bir karar verme mekanizmasının oluşmasına neden olmuştur. Bu politize olma süreci çoğunlukla stratejik analizlerin ikinci plana atılmasına neden olmuştur. Politika planlamalarında iç siyasi beklentiler başat unsur haline gelmiştir.³⁶⁷

II. Lübnan Sorununun Ortaya Çıkışı

Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) 1970'li yılların başında Ürdün'den sürülerek karargâhını Beyrut'a taşıması ve Güney Lübnan'da faaliyet göstermeye başlamasıyla birlikte İsrail kamuoyu Güney Lübnan'ı yakından takip etmeye başladı. Güney Lübnan FKÖ'nün İsrail'e yönelik faaliyetlerini planlayıp uyguladığı bir bölge haline gelmişti. İsrail kuzey sınırına yönelik saldırıların giderek yoğunluğu artırıyordu. Bu saldırılara misilleme olarak İsrail 1978 Litani Harekâtı'nı icra ederek Güney Lübnan'ın bir kısmını işgal etti.³⁶⁸ 1982 yılında ise sonraları Lübnan Savaşı adını alacak olan Celile Barış Harekâtı'nı gerçekleştirerek Güney Lübnan'ı işgal etti.³⁶⁹ İsrail'in maksadı FKÖ'yü Lübnan'dan çıkarıp yok etmektir. İsrail FKÖ'yü Lübnan'dan çıkarmayı başardı fakat yok etmeyi başaramadı. FKÖ karargâhını Tunus'a taşıdı.³⁷⁰

İsrail için icra etmiş olduğu Lübnan Savaşının tek olumsuz yanı FKÖ'yü ortadan kaldıramaması olmadı. Bunun yanında İsrail kamuoyunda savaşın amaçları konusunda tartışma yaşanırken aynı zamanda en kısa sürede savaşın sona erdirilmesi

³⁶⁷ Freilich, **a.g.e.**, s. 645.

³⁶⁸ Sela, **a.g.e.**, s.59.

³⁶⁹ Brian R. Parkinson, "Israel's Lebanon War: Ariel Sharon and Operation Peace for Galilee", **Journal of Third World Studies**, Vol.24, No.2 (2007), s.69.

³⁷⁰ Dalia Dassa Kaye, "The Israeli Decision to Withdraw from Southern Lebanon: Political Leadership and Security Policy", **Political Science Quarterly**, Vol.117, No.4 (2002-2003), s.563.

için bir baskı ortamı oluştu³⁷¹. İsrail tarihinde alışık olunmayan kamuoyunun bu savaş karşıtı tutumu³⁷² bir anlamda kırılma noktası oldu. Bundan sonra İsrail kamuoyu askeri ve sivil zayıflara karşı daha hassas bir tutum takınmaya başladı.³⁷³ Dahası FKÖ'nün yerine Güney Lübnan'ın İsrail tarafından işgaline bir tepki olarak İran desteğinde radikal Şii unsurlar tarafından Hizbullah örgütü kurularak Güney Lübnan'da FKÖ'nün yerini aldı.³⁷⁴

1983 yılında İsrail Lübnan ile bir barış anlaşmasına varsa da 1984 yılının Mart ayında Suriye'nin de baskısıyla Lübnan barış anlaşmasından geri çekildi.³⁷⁵ Bir barış anlaşmasının yokluğunda İsrail BM Güvenlik Konseyinin (GK) 425 sayılı kararına uymayı reddetti. Söz konusu karar İsrail'in 1978 yılında Güney Lübnan'da işgal etmiş olduğu topraklardan geri çekilmesini ve oluşturulacak olan güvenli bölgeye BM Geçici Lübnan Kuvvetinin (UNIFIL)³⁷⁶ yerleştirilmesini ön görüyordu. İsrail UNIFIL'in sınır güvenliğini sağlayamayacağını düşünmekteydi.³⁷⁷

İsrail'de daha sonraları Güney Lübnan'dan çekililmesi ile ilgili tartışmalar yaşanmaya başladı. Çekilme alternatifleri arasında uluslararası sınıra geri dönme seçeneği veya Lübnan'daki hasım unsurlar ile kuzey sınırı olan Celile arasında bir

³⁷¹ Sela, **a.g.e.**, s.61.

³⁷² Parkinson, **a.g.e.**, s.74-78.

³⁷³ Daniel Lieberfeld, "Parental Protest, Public Opinion, and War Termination: Israel's Four Mother's Movement", **Social Movement Studies**, Vol.8, No.4 (November 2009), s.380; Yagil Levy, "How Casualty Sensivity Affects Civilian Control: The Israeli Experience", **International Studies Perspectives**, Vol.12 (2011), s.79.

³⁷⁴ Eitan Azani, **Hezbollah: The Story of the Party of the God**, New York, Palgrave Macmillan, 2009, s.48-59.

³⁷⁵ Sela, **a.g.e.**, s.61-63.

³⁷⁶ UNIFIL Mandate, **BM Internet Sitesi**,

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/425%281978%29, Erişildiği tarih: 14 Temmuz 2016.

³⁷⁷ Timur Göksel, "UNIFIL-Peace Keepers in the Line of Fire", **Heinrich Böll Stiftung Middle East**, Beyrut (August 2007), s.2-3.

güvenlik bölgesi oluşturulması seçenekleri mevcuttu.³⁷⁸ İsrail ordusu ve İsrail tarafından eğitilecek ve finanse edilecek olan Hıristiyan milislerden oluşacak bir Güney Lübnan Ordusunun (GLO) söz konusu güvenlik bölgesini işgal etmesi seçeneği öne çıktı. Sadece böyle bir güvenlik bölgesinin İsrail'in kuzey sınırını koruyabileceğine yönelik olarak savunma-güvenlik elitleri olan Yitzhak Rabin, Ariel Sharon ve Moshe Arens gibi İsrail'in önde gelen liderleri arasında bir fikir birliği oluşmuştu.³⁷⁹ Muhalif seslere rağmen hükümet 14 Ocak 1985 tarihinde böyle bir güvenlik bölgesinin oluşturulması kararını onayladı. Karar doğrultusunda Güney Lübnan'daki güvenlik bölgesi yaklaşık 328 milikarelik bir alanda oluşacak, bölgede 2500 GLO askeri ve 45 karakol bulunacaktı. İsrail asker sayısı 1500 civarında olacak ve beş karakola sahip olacaktı.³⁸⁰

Lübnan Savaşı ile ilgili kamuoyunda oldukça yoğun tartışmalar olsa da oluşturulan güvenlik bölgesi ile ilgili başlangıçta çok az tartışma yaşandı. Basında çıkan geri çekilme yanlısı yazılar veya İsrail parlamentosu Knesset'deki muhalif sesler Rabin tarafından karşı argümanlarla susturulmuştu.³⁸¹ Rabin, işgal edilen güvenlik bölgesinin İsrail'i Katyusha roketlerinden ve kuzey sınırından gelebilecek tehditlerden koruduğunu savunuyordu. İşgal sebebiyle maruz kalınan asker kayıplarına yönelik olarak da bu tür kayıpların geçmişle kıyaslandığında oldukça az olduğunu ve İsrailli sivilleri koruduğunu belirtiyordu.³⁸² Hatta Knesset'in muhalif sol

³⁷⁸ Sela, **a.g.e.**, s.62.

³⁷⁹ **a.g.e.**, s.62.

³⁸⁰ Gal Luft, "Israel's Security Zone in Lebanon - A Tragedy?", **Middle East Quarterly**, Vol.7, No.3 (September 2000), s.13-20.

³⁸¹ "Interview with Defense Minister Rabin", **Yediot Achronot**, 26 Eylül 1986, <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/mfadocuments/yearbook7/pages/194%20interview%20with%20defense%20minister%20rabin%20in%20yediot.aspx>, Erişildiği tarih: 15 Temmuz 2016; Kaye, **a.g.e.**, s.564.

³⁸² Kaye, **a.g.e.**, s.565.

görüşlü milletvekili Shulamit Aloni'in³⁸³ Güney Lübnan'daki işgalin gerekçesine yönelik eleştirilerine karşı Rabin, kuzey sınırındaki güvenliği UNIFIL'in sağlayamayacağını ve bunu yapabilecek tek unsurun İsrail ordusu olduğunu belirtmişti.³⁸⁴ İşçi Partisi Savunma Bakanı Rabin'e karşı İsrail kamuoyundaki saygı ve güven İsrail'in Güney Lübnan'daki güvenlik bölgesinin işgaline devam edilmesine yönelik bir uzlaşma oluşturmuştu.

1993 yılında İsrail tarafından Hizbullah'a yönelik harekât (Operation Accountability) sonrası Knesset'de işgalin devamına yönelik kimi muhalif sesler oluşsa da³⁸⁵ bu sesler azınlıkta kalmaya devam etmiştir. İsrail'in savunma-güvenlik uzmanları Suriye ve Lübnan ile bir barış anlaşması imzalanmadan işgalden vazgeçilmesini doğru bulmuyorlardı. Celile'nin güvenliğinin işgalden geçtiğini savunuyorlardı.³⁸⁶

1996 yılında gerçekleştirilen Gazap üzümeleri (Grapes of Wrath Operation) Harekâtı³⁸⁷ sonrası kimi İsrailli milletvekilleri işgalin İsrail kuzeyini Katyusha³⁸⁸ roketlerinden koruyamadığı argümanından yola çıkarak tek taraflı çekilmenin rasyonel bir karar olacağını savunmaya başlamışlardı. Onlara göre bu çekilme hem

³⁸³ İsrail'de sonraları oldukça popüler olup bakanlık da yapacak olan Aloni, kamuoyunun bir kesimi tarafından İsrail'in en etkili bayan politikacısı olarak da görülecektir. "Shulamit Aloni: Israel's Most Influential Woman Politician", **Haaretz**, 26 Ocak 2014, <http://www.haaretz.com/opinion/premium-1.570613>, Erişildiği tarih: 15 Temmuz 2016.

³⁸⁴ Kaye, **a.g.e.**, s.565.

³⁸⁵ Amos Malka, "Israel and Asymmetrical Deterrence", **Comparative Strategy**, Vol.29 (2008), s.4.

³⁸⁶ Kaye, **a.g.e.**, s.566.

³⁸⁷ 1996 yılında İsrail tarafından Lübnan sınırında konuşlanmış Hizbullah unsurlarına yönelik icra edilen 16 günlük askeri operasyona İsrail "Gazan Üzümleri" adını vermiştir. Bkz. Augustus Richard Norton, "Hizbullah and the Israeli Withdrawal from Southern Lebanon", **Journal of Palestine Studies**, Vol. 30, No.1 (Autumn 2000), s.22-35.

³⁸⁸ Sovyet dizaynı 122 mm çapında 20 ila 40 Km menzili bulunan karadan karaya roketlere verilen addır. Geniş bilgi için bkz. William M. Arkin, **Divinig Victory Airpower in the 2006 Israeli-Hezbollah War**, Alabama, Air University Press, 2007, s.32-33.

Lübnan ve Suriye'nin İsrail'e saldırma mazeretini ortadan kaldıracak hem de uluslararası arenada İsrail'in barışçıl pozisyonunu destekleyecekti.³⁸⁹ Fakat hala genel görüş işgalin ülkenin kuzey güvenliği açısından tek mantıklı seçenek olduğu ve işgal bölgesindeki asker kayıplarının ülkenin güvenliği için ödenen hesap olarak kabul edilebilir seviyede olduğu yönündeydi.³⁹⁰

Kırılma noktası 04 Şubat 1997 yılında yaşandı. İsrail'in Lübnan'daki güvenlik bölgesine asker taşıyan iki helikopter düşerek 73 İsrail askerinin ölmesine sebep oldu. İsrail standartlarında olağanüstü yüksek olan kayıp miktarı kamuoyundaki duruşu değiştirdi.³⁹¹ Her ne kadar kayıp sayısı Lübnan cephesi bağlamında 1982 savaşı da hesaba katıldığında anlaşılabilir olsa da³⁹² işgalin devamının marjinal faydasının kamuoyunda şiddetle sorgulanmaya başlamasına sebep olmuştu. Daha önemlisi Likud ve İşçi Partisindeki güvenlik ve savunma konusundaki İsrail elitleri de işgalin devamının mantıklı olmadığı yönünde görüş değiştirmeye başlamıştı.³⁹³ Hatta İsrail kamuoyu anketlerinde tek taraflı geri çekilmenin doğru bir karar olup olmayacağına yönelik yapılan anketlerde 1997 yılında %41 oranında tek taraflı çekilme konusundaki destek 1998 yılında %44 ve 1999 yılında %55 olmuştu. 2000 yılının başında bu rakam %62'lere çıkmıştı.³⁹⁴

³⁸⁹ Kaye, **a.g.e.**, s.566.

³⁹⁰ Sela, **a.g.e.**, s.65.

³⁹¹ Daniel Lieberfeld, "Parental Protest, Public Opinion, and War Termination: Israel's Four Mothers' Movement", **Social Movement Studies**, Vol.8, No.4 (November 2009), s.379.

³⁹² Sela, **a.g.e.**, s.65.

³⁹³ **a.g.e.**, s.67.

³⁹⁴ Kaye, **a.g.e.**, s.572.

A. İsrail'in Lübnan İşgaline Son Vermesi

17 Mayıs 1999 tarihli İsrail genel seçimleri öncesinde mevcut Başbakan Benjamin Netanyahu ve rakibi Ehud Barak arasında çekişmeli bir seçim kampanyası devam etmekteydi. Netanyahu'dan sadece İsrail solu değil bunun yanında ABD de bıkmıştı ama seçim anketleri hala sıkı bir beraberlik gösteriyordu.³⁹⁵ Barak'a seçimleri açık bir ara ile kazandıracak manevrasının fikri planı, Şubat ayının son günü Güney Lübnan'da İsrail ordusunun sevilen ve efsane olmuş generallerinden olan Erez Gerstein'in öldürülmesi³⁹⁶ sonucu oluşan kamuoyu tepkisi ile birlikte ortaya çıktı. Barak, Güney Lübnan'dan Suriye ile bir anlaşma olup olmamasına bakılmaksızın tek taraflı olarak geri çekilmeyi sağlayacağını ve İsrail evlatlarını sağ salim olarak anavatana geri getireceğini vaat ederek ³⁹⁷ seçimleri kazandı.³⁹⁸ Seçim zaferinin sonrasında 24 Mayıs 2000 tarihi itibarıyla İsrail ordusu tüm birliklerini Güney Lübnan'dan çekti.³⁹⁹ Bu manevra İsrail kamuoyunu oldukça tatmin etse de İsrail ordusu içerisinde tüm kademelerden subaylar bu durumun sıkıntı yaratabileceğini değerlendirmekteydiler.⁴⁰⁰ Fakat İsrail kamuoyu ve kamuoyunun ordu üzerindeki psikolojik baskısı düşünüldüğünde bu manevra anlam kazanıyordu.⁴⁰¹ İsrail kamuoyu zayıflara karşı olağanüstü tepkiseldi.⁴⁰² Bu nedenle kimi yazarlar İsrail komuta kademesinin hareket inisiyatifini kaybettiğini ileri

³⁹⁵ Amos Harel and Avi Issacharoff, **34 Days Israel, Hezbollah, and the war in Lebanon**, New York, Palgrave Macmillan, 2008, s.17.

³⁹⁶ "World: Middle East Israeli general killed in Lebanon", **BBC News**, 01 Mart 1999, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/287941.stm, Erişildiği tarihi: 21 Ocak 2015.

³⁹⁷ Kaye, **a.g.e.**

³⁹⁸ Reuven Y. Hazan ve Abraham Diskin, "The 1999 Knesset and Prime Ministerial Elections in Israel", **Electoral Studies**, Vol.19, No.4 (t.y.) s.628-637.

³⁹⁹ Eyal Zisser, "The Israeli-Syrian-Lebanese Triangle: The Renewed Struggle Over Lebanon", **Israel Affairs**, Vol.15, No.4 (October 2009), s.397-412.

⁴⁰⁰ Kaye, **a.g.e.**, s.562.

⁴⁰¹ Shingo Hamanaka, **Public Opinion and Deterrence: An Evolutionary Game Theoretic Study of the Israeli Policy toward Lebanon**, (The Japan Association of International Relations Annual Convention-Japan Uluslararası İlişkiler Kurumu Yıllık Toplantısı), Hokkaido, 29 Ekim 2010.

⁴⁰² Yagil Levy, **a.g.e.**

sürüyorlardı. ⁴⁰³En ufak bir başarısızlık komutanların görevden alınmasına sebep oluyordu. Bunu bilen komuta kademesindeki subaylar kesinlikle inisiyatif gerektiren taarruzi bir harekate girişmiyorlardı. Savunma esnasındaki kayıplar haklı gösterilebilirdi. Ama inisiyatifle gelen hareketlerdeki zayıf subayların korkulu rüyası haline gelmişti. Böyle bir ortamda Güney Lübnan'da kalmanın katma değeri pek de fazla değildi. Bu psikolojik durum İsrail ordusunu harekât inisiyatifinden yoksun, tepkisel ve hantal bir yapı haline getirmişti. ⁴⁰⁴

Ehud Barak İsrail ordusunun Güney Lübnan'da işgale devam etmesinin faydadan ziyade zarar verdiğini düşünüyordu. Barak'a göre işgalin devamı İsrail'i hedef haline getirirken Hizbullah'ın ⁴⁰⁵ da varlığını meşru kılıyordu. Barak, Güney

⁴⁰³ Yagil Levy, **a.g.e.**, s.69.

⁴⁰⁴ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.19.

⁴⁰⁵ Allah'ın partisi anlamına gelen Hizbullah, 1982 yılındaki İsrail'in Lübnan'a açtığı savaş sonrasında İsrail'in Güney Lübnan'ı işgaline yönelik olarak bir tepki hareketi şeklinde ortaya çıkmıştır. Kurucusu ve ekonomik ve askeri anlamda gelişmesini sağlayan asıl etken İran'dır. Uzun zamandır bölge Şii'leri üzerinde etki sahibi olmaya çalışan İran bu işgali fırsat bilerek Lübnanlı Şii liderlerin ılımlı ve daha laik yapıda olan EMEL örgütünü bırakarak Hizbullah'a katılmasını istedi. Uzun vadede İsrail ordusunun Filistin Kurtuluş Örgütü unsurlarını temizlediği Güney Lübnan bölgesi Hizbullah'ın gelişmesine uygun durumu oluşturmuştu. Fakat Hizbullah'ın asıl gelişimi Lübnan'ın doğusunda yer alan Bekaa Vadisi'nde gerçekleşti. İsrail işgali ile zaten kırılgan yapıda olan Beyrut hükümeti ve Lübnan ordusunun Bekaa Vadisi üzerinde hiçbir otoritesi kalmamıştı. İran hem ideolojisini bölge Şii'lerine yaymak hem de Siyonist düşman İsrail'i yakından kontrol altına almak için altın bir fırsat yakalamıştı. Hüseyin Musavi EMEL örgütünden ayrılan yaklaşık 100 kişi ile Bekaa Vadisi'ne geçti ve Hizbullah'ın çekirdeğini oluşturdu. Bu çekirdek yapıyı koruyup ve büyötmek için İran bölgeye 1500 kişilik bir devrim Muhafızı kıtası yolladı. Muhtemel bir İsrail askeri müdahalesinden çekinmekte olan Suriye bu kıtanın bölgeye konuşlanmasını memnuniyetle karşıladı. 1984 yılında artık Hizbullah gelişmeye başlamış Beyrut'un Şii mahalleleri ve Bekaa Vadisi birer küçük İran halini almıştı. İran olağanüstü ekonomik yardımıyla Hizbullah'ı destekliyordu. Hizbullah ise bu yardımı doğrudan Lübnan Şii'lerinin refahını artırmak için kullanıyordu. İsrail saldırıları sonucu can ve mal kaybına uğramış Şii'lere ekonomik yardım yapıyor, yollar, hastaneler, kanalizasyon sistemi, elektrik ve su şebekeleri inşa ediyor ve altyapı oluşturuyordu. Okula giden çocuklara kıyafet yardımından öğrencilerin ev ve okulları arasında taşınmasına kadar sosyal hayatın içine girmişti. Lübnan'da 14 yıldır devam eden iç savaşı sona erdiren Taif Anlaşması 30 Eylül 1989 tarihinde imzalanmıştı. İç savaş sona ermiş Lübnan'ın bundan sonraki siyasi hayatına yol verecek hususlar anlaşma altına alınmıştı. 30 bakandan oluşan Lübnan Komünist Partisi ve Hizbullah hariç Lübnan'da faaliyet gösteren tüm gruplar bir araya gelerek yeni sistemi oluşturdular. Bu sistemde Hizbullah haricindeki tüm muhalif gruplar silahlarını bıraktılar. Taif Anlaşmasının ardından oluşan ılımlı hava ile Hizbullah şuan ki lideri Hasan Nasrallah önderliğinde Lübnan parlamento seçimlerine girdi ve 8 koltuk kazanarak politik sistemin bir parçası haline geldi. Zamanla kuruluş yıllarındaki felsefesinden

Lübnan’da bulunmanın İsrail kuzeyini roket atışlarından önleyemediği gibi Suriye’ye durumdan faydalanma imkânı verdiğini düşünüyordu. Hizbullah’ın bölgede işgal devam ettiği için gelişip büyüdüğünü ve meşru direniş örgütü olarak propaganda yapma imkânına sahip olduğunu savunuyordu.⁴⁰⁶ Bu meşruiyet zemininin ortadan kaldırılması 1975’den beri bir şekilde Lübnan’da bulunan Suriye ordusu bakımından da bir anlam ifade edecek ve Lübnan halkı artık İsrail ordusu olmadığına göre ne Hizbullah’ı ne de Suriye askerini isteyecekti.⁴⁰⁷ Özellikle Hizbullah artık işgale karşı ülkeyi savunan direniş örgütü olmaktan ziyade ülke egemenliğini ve huzurunu tehdit eden bir yapı görünümü arz edecekti. Aynı zamanda uluslararası kamuoyunun sempatisi de artık bu de facto direnişçilerden uzaklaştırılmış olacaktı.⁴⁰⁸ Hizbullah provakasyonlarına şiddetli bir tepki niteliğinde olacak, Lübnan halkını ve Lübnan kolaylık tesislerini ve alt yapısını hedef alabilecek her türlü hareket Lübnan kamuoyunu Hizbullah çizgisine çekebilme potansiyeline sahipti. Bununla beraber söz konusu çekilme Suriye ile icra edilecek bir anlaşma ile gerçekleştiği takdirde

uzaklaşarak Lübnan politik siteminin parlamento destekli tek silahlı kanadı haline geldi. Bayrağındaki Lübnan’da İslami Devrim yazısını Lübnan’da İslami Muhalefet olarak değiştirdi. Lübnan bayrağını, Lübnan ulusal marşını kullanmaya ve Lübnan’ın ulusal günlerine katılmaya başladı. Amacını devam ettirmek ve ilan ettiği cihada destek bulmak için Lübnan ile politik anlamda daha fazla entegrasyonu sağlamaya çalıştı. 1996 yılında Lübnan Başbakanı Refik Hariri kendisinin Hizbullah’a silah bıraktırmaya gücünü yetmediğini itiraf ediyordu. Özellikle Güney Lübnan’a 1996 yılında İsrail tarafından icra edilen Gazap Üzümleri harekâtından sonra Hariri bu şartlar altında ve hala İsrail işgali devam ederken Hizbullah’tan silahlarını bırakmasını talep etmek ülkenin bir bölümünün gözünde işgalciler ile işbirliği yapmak anlamına geliyor şeklinde açıklama yapmıştı. Ama Hariri aynı zamanda Hizbullah’ın provokasyonları ile ülke güvenliğini tehlikeye attığının da farkındaydı. Bu arada İsrail’in çekilme kararı Hizbullah’ın Lübnan’daki popülaritesini iyice artırmıştı. Arap dünyasında İsrail’i silahlı geri çekilmeye zorlayan ilk askeri örgüt olarak kendi açısından bu durumun gururunu yaşıyordu. Aynı zamanda silahlarını bırakmamak adına Beyrut yönetimine haklı bir gerekçe sunmak maksadıyla İsrail’in Lübnan sınırındaki Şeba Çiftliğini işgale devam ettiğini ileri sürüyor ve bu işgal devam ettiği müddetçe silahlarını bırakmayacaklarını belirtiyorlardı. Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.39-59

⁴⁰⁶ Ehud Barak ile Time dergisinin yapmış olduğu röportaj. Bkz. “The Time Had Come to End a Tragedy” Röportajı, **Time Europe**, 06 Mayıs 2000, Vol.155, No.22.

⁴⁰⁷ Kaye, **a.g.e.**, s.580-583.

⁴⁰⁸ Günlük Makalelerden Alıntılar, **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 25 Mayıs 2000, <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/MFADocuments/Yearbook13/Pages/119%20%20Article%20by%20Foreign%20Ministry%20Director-General.aspx>, Erişildiği tarih: 22 Ocak 2015.

daha anlamlı ve güvenli bir durum oluşacaktı. Bu tür bir politika Lübnan'daki demokratik ve pragmatik çevrelerin de elini güçlendirecekti. Diğer yandan sınırdaki eylemler azaltılarak İsrail sınır şehirlerinin de daha hızlı gelişmesine neden olacaktı.⁴⁰⁹

Belirtilen analizler ışındaki beklentilerin aksine olayların gidişatı Suriye lideri Hafız Esad ile bir anlaşmaya varılmayacağını ortaya çıkarmıştı.⁴¹⁰ Buna rağmen Barak, BM GK'nın 1978 yılında aldığı 425 nolu kararı⁴¹¹ doğrultusunda İsrail birliklerinin Güney Lübnan'ın tamamından geri çekilmesini sağladı.⁴¹² Bu kararın ardından beş yıl gibi bir süre zarfında Suriye askerleri Lübnan'dan geri çekildi. Hizbullah'ın meşruiyeti de büyük oranda ortadan kalktı. Fakat geri çekilme sırasında İsrail ordusunun güvenliği ve muhtemel istihbarat sızmalarına karşı uzun süre birlikte Güney Lübnan'ın tutulduğu Güney Lübnan Ordusuna ve onların aileleri ve Güney Lübnanlı diğer sivillere haber verilmemişti. Çekilmenin ardından tüm bu unsurlar, Hizbullah'ın ve Lübnan'ın geri kalan halkının insafına bırakılmıştı. Bu durum Ortadoğu halklarına İsrail ile işbirliği yapanların düştükleri durumu göstermesi açısından oldukça anlamlı bir mesaj bırakmıştı.⁴¹³ Bunun yanında bu radikal karar, yıllardır İsrail başbakanlarının ancak İsrail ordusunun söylediklerini icra edip onların istekleri hilafında herhangi bir şey yapamayacakları yolundaki algıyı da ortadan kaldırmıştı.

⁴⁰⁹ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.20.

⁴¹⁰ İsrail Dışişleri Bakanlığı, **Dışişleri Bakanlığı Artalan Belgesi**, 24 Mayıs 2000, <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/MFADocuments/Yearbook13/Pages/117%20%20Foreign%20Ministry%20background%20paper%20on%20Lebanon-.aspx>, Erişildiği tarih: 22 Ocak 2015.

⁴¹¹ BM Güvenlik Konseyi 425 nolu kararın tam metni için bkz. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/425%281978%29, Erişildiği tarih: 22 Ocak 2015.

⁴¹² Zisser, **a.g.e.**, s.405.

⁴¹³ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.22-26.

B. İkinci Lübnan Savaşına Uzanan Süreç

İsrail ordusunun Güney Lübnan'dan çekilmesinden yaklaşık dört ay sonra kopan ikinci İntifada⁴¹⁴ olayların seyrine farklı bir boyut kattı. 29 Eylül 2000'de işgal altındaki Filistin topraklarında ikinci İntifada'nın ilanının hemen ertesinde Hizbullah, İsrail'in kuzey sınırında bir devriye birliğine saldırarak üç İsrail askerini kaçırdı.⁴¹⁵ Uluslararası kamuoyunun dahi bir İsrail müdahalesine müsamaha göstereceğinin sinyallerini verdiği bir ortamda Ehud Barak İsrail'in karşılık verme hakkını uygun bir zamana kadar saklı tutacağını açıklayarak müdahale edilmeyeceğini belirtti.⁴¹⁶ Aslında hemen İntifada'nın ertesinde hem kuzeyde ikici bir cephe açılmak istenmemişti hem de çekilmenin ardından şiddet hareketlerini daha da yükseltecek bir hareketten çekinilmişti.⁴¹⁷ İsrail ordusunda Genel Kurmay Başkanlığı ve İsrail kabinesinde Savunma Bakanlığı yapmış olan Ehud Barak savunma konularında oldukça tecrübeliydi. Bu kaçırmaya şiddetli karşılık verilmesinin muhtemel dezavantajlarının kabul edilebilir seviyede olmadığını değerlendirmişti. Bu tarihten itibaren bu tür hareketsiz kalmalara veyahut oldukça sınırlı tepkilere çevreleme (*containment*) politikası adı verildi.⁴¹⁸ Bu politikanın temelinde sınırlı bir alanda,

⁴¹⁴ 29 Eylül 2000 Cuma günü İsrail muhalefet partisi Likud'un lideri Ariel Sharon'un Kudüs'teki, Müslümanlarca kutsal sayılan Harem-i Şerif'in (Mescid-i Aksa) de yer aldığı, Yahudi ve Hristiyanlar tarafından Tapınak Tepesi olarak adlandırılan bölgeyi ziyaret etmiştir. Bu ziyaretin ardından başlayan protesto dalgası ve sonrasında yaşanan şiddet olayları Filistinliler tarafından "İkinci İntifada" veya "El-Aksa İntifadası" olarak adlandırılmıştır. Geniş bilgi için bkz. *Jeremy Pressman*, "The Second Intifada: Background and Causes of the Israeli-Palestinian Conflict", *The Journal of Conflict Studies*, Vol.23, No.2, (Fall 2003).

⁴¹⁵ "IDF Soldiers Abducted on Northern Border", **İsrail Dışişleri Bakanlığı Basın Açıklaması**, 07 Ekim 2000, <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2000/Pages/IDF%20Soldiers%20Abducted%20on%20Northern%20Border%20-%202007-Oct-.aspx>, Erişildiği tarih: 22 Ocak 2015.

⁴¹⁶ "Statement by PM Barak and UN SG Annan following Their Meeting", **İsrail Dışişleri Bakanlığı Basın Açıklaması**, 10 Ekim 2000, <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2000/Pages/Statement%20by%20PM%20Barak%20and%20UN%20SG%20Annan%20following%20th.aspx>, Erişildiği tarih: 22 Ocak 2015.

⁴¹⁷ Efraim Inbar, "How Israel Bungled the Second Lebanon War", *Middle East Quarterly*, Vol. 14, Issue 3 (Summer 2007), s.57-65.

⁴¹⁸ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.40.

saldırı ile doğru orantılı kısmi bir tepki verme mantığı yatmaktaydı. Kimi zaman saldırı alanının dışında tepkiler verse de 2000 yılı Mayıs ayı ile 2006 yılı Temmuz ayı arasında İsrail'in söz konusu bölgedeki terör eylemlerine karşılık tepkisi bu yönde olmuş ve sivillere ve altyapıya yönelik saldırılardan uzak durmuştur.

İsrail ordusunun Güney Lübnan'dan çekilmesi sonrasında söz konusu bölgede Lübnan'ın otoritesini tam olarak sağlayamaması nedeniyle güç boşluğunu dolduran Hizbullah, İsrail ordusunun devam eden keşif uçuşlarını ve Şeba Çiftliği (*Shebaa Farm*) bölgesindeki işgalini öne sürerek⁴¹⁹ İsrail'e karşı olan mücadelesini meşru bir zemine oturtmaya çalıştı.

2001 yılı Şubat ayında icra edilen İsrail genel seçimlerini on sekiz yıl önceki Birinci Lübnan Müdahalesinin sonunda oluşturulan Kahan Raporu⁴²⁰ ile Savunma Bakanlığı görevinden alınan Ariel Sharon kazandı. Beyrut'daki Sabra ve Şatila Filistin mülteci kamplarında Hristiyan Falanjistler⁴²¹ tarafından gerçekleştirilen

⁴¹⁹ William Harris, "Bashar Al-Assad's Lebanon Game", **The Middle East Quarterly**, Vol.12, No.3 (Summer 2005), s.33-44.

⁴²⁰ İsrail ilk Lübnan müdahalesini gerçekleştirdiği 1982 yılının Haziran ayında Beyrut'u işgal etti. Bu işgalin hemen ertesinde 16-18 Eylül günleri arasında Lübnanlı Hristiyan Falanjistler Şatila ve Sabra'daki Filistin mülteci kampına girerek çocuk ve kadınlar da dâhil olmak üzere hedef gözetmeksizin bir katliam gerçekleştirdiler. Katliam neticesinde ölü bilançosu tam olarak tespit edilemezken 300 ila 3000 arasında rakamlar ortaya atıldı. Söz konusu vahşetin yankıları üzerine İsrail'de bir araştırma komisyonu oluşturuldu. Komisyon çalışmalarını 9 Şubat 1983'de tamamlayarak başta İsrail Devleti olmak üzere yetkili birtakım kişileri de dolaylı olarak suçladı, bazılarının ise hâlihazırdaki görevlerinden istifa etmelerini talep etti. Bu komisyona Kahan Komisyonu adı verildi. Bkz. Linda A. Malone, "The Kahan Report, Ariel Sharon and the Sabra-Shatilla Massacres in Lebanon: Responsibility Under International Law for Massacres of Civilian Populations", **Faculty Publications**, Paper, 587, (1985).

⁴²¹ 1920 yılındaki San Remo Konferansı neticesinde Lübnan Fransa manda yönetimi altına girmiştir. 1921 yılında Büyük Lübnan Devleti'nin kurulduğu duyurulmuş olup 1926 yılında anayasa kabul edilerek Lübnan Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Aslında Fransa tam olarak vesayetini yürürlüğe sokmuştur. Hristiyan Marunilere olan Fransız desteğine tepki olarak Lübnanlı Sünni ve Şii Müslümanlar arasında rahatsızlıklar ortaya çıkmış ve Suriye Müslümanları ile birleşmeye yönelik hareketler baş göstermiştir. 1936 yılında Suriye'nin geleceğine yönelik görüşmeler başlayınca Müslümanların başı çektiği Ortodoks ve Protestanların da desteklediği Suriye yanlıları harekete geçince bunların karşısında Lübnan milliyetçiliği temelinde Hristiyan muhaliflerin oluşturduğu diğer

katliamdaki kusurları nedeniyle görevden alınan Sharon, İkinci İntifada'nın ve Camp David müzakerelerinin⁴²² başarısızlığının oluşturduğu ortamda başa geldi.

Ariel Sharon çevreleme politikasına sıkı sıkıya bağlı kaldı. 04 Ocak 2006 günü gerçekleştirdiği son kabine toplantısında 22 Kasım 2005 günü Lübnan'ın Rajar kasabasında İsrail askerlerine yönelik icra edilen kaçırma teşebbüsüne⁴²³ rağmen çevreleme politikasının devam etmesi yönünde karar kıldı.⁴²⁴ Ariel Sharon gibi asker kökenli olan Savunma Bakanı Shaul Mofaz da söz konusu teşebbüsün ardından yaptığı açıklamalarda şiddetli bir tepki verilmesinden ziyade BM Güvenlik

bir hareket ortaya çıktı. 1936 yılında Pierre Cemayel liderliğinde kurulan bu paramiliter gruba Falanjistler adı verildi. Grubun asıl etkin olarak faaliyetlerine başlaması 1948 ve 1967 Arap İsrail savaşları neticesine ülkeye akan Filistinli mülteciler ve beraberinde getirdikleri direniş düzeniyle başladı. Filistin Kurtuluş Örgütü lideri Yasser Arafat liderliğindeki gruplar Ürdün'de barınamayınca Lübnan'ı İsrail'e saldırıları için üs olarak belirlediler. Bunun yanında 1969 yılında Filistin Halk Kurtuluş Cephesinin sivil bir İsrail uçağını kaçırması, İsrail'in misilleme olarak Beyrut havalimanını vurması Lübnan halkını Filistinlilere destek verme temelinde böldü. Müslümanlar Filistinlileri desteklerken Hristiyan Maruniler buna karşı çıktılar netice 1975 yılında sivil savaşın başlamasına sebep oldu. Bu süreçte 1969 yılında Mısır lideri Cemal Abdül Nasır, FKÖ lideri Yaser Arafat ve Lübnan hükümeti arasında imzalanan Kahire anlaşmasıyla Lübnan'ın egemenliğini saymak koşuluyla mülteci kamplarında FKÖ'ye özerklik verildi. Bu anlaşma özellikle Hristiyan Maruniler arasında kızgınlık ve öfke yarattı. Filistinli mültecilere verilen bu orantısız taviz Cemayel ailesi liderliğindeki Falanjist hareketinin aktif ve hâkim bir yapıya kavuşmasına neden oldu. Lübnan üzerinden devam eden FKÖ saldırılarına bir cevap niteliğinde Haziran 1982'de İsrail Lübnan'ı işgal etti. Tam bu sırada İsrail'le öteden beri yakın ilişkiler içerisinde olan Bashir Cemayel Lübnan cumhurbaşkanlığı için tek aday olarak girdiği seçimi kazandı. Fakat göreve başlamadan uğradığı saldırı sonucu hayatını kaybetti. Bu saldırının öfkesi altında Filistinli mülteci kamplarını basan Falanjistler çoğu kadın ve çocuk olmak üzere sayısı henüz net olmamakla beraber yüzlerce mülteciyi katletti. Bkz. Namık Sinan Turan, "Lübnan'da Ulusun İnşası ve Ortak Tınının Üretimi-Rahbani Kardeşler ve Feyruz", **Ortadoğu Etütleri**, Cilt 3, Sayı 1 (Temmuz, 2011), s.193-228.

⁴²² 2000 yılının Temmuz ayında Maryland'deki Camp David'de Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bill Clinton'un, İsrail Başbakanı Ehud Barak'ın ve Filistin Ulusal Yönetimi başkanı Yaser Arafat'ın bir araya geldikleri zirvedir. İsrail Başbakanı Ehud Barak'ın ısrarı sonucu ABD Başkanı Bill Clinton'ın aracı olduğu zirvede İsrail ile Filistin arasında devam eden çatışmalara bir son vermek amacıyla "nihai statü" belirlenmeye çalışıldı. Zirve iki tarafın "daimi statü" sorunları, sınırlar, yerleşimler, mülteciler ve Kudüs'ün de dâhil olduğu konularda bir anlaşmaya varamaması üzerine belli bir sonuca ulaşılmadan sona erdi. Bkz. Clayton E. Swisher, **The Truth About Camp David: The Untold Story About the Collapse of the Middle East Peace Process**, New York, Avalon Publishing Group, 2004.

⁴²³ Ed O'Loughlin, "Israel, Hezbollah blame each other for the clash", **Theage**, 23 Kasım 2005, <http://www.theage.com.au/news/world/israel-hezbollah-blame-each-other-for-clash/2005/11/22/1132421666090.html>, Erişildiği tarih: 26 Ocak 2015; Amos Harel, "11 Israelis Injured, at least 4 Hezbollah Gunmen Killed in Failed Kidnap Attempt", **Haaretz**, 22 Kasım 2005, <http://www.haaretz.com/print-edition/news/11-israelis-injured-at-least-4-hezbollah-gunmen-killed-in-failed-kidnap-attempt-1.174741>, Erişildiği tarih: 26 Ocak 2015.

⁴²⁴ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.43.

Konseyi'nin kınamasını talep etmiş ve Hizbullah'ı bölgede tansiyonu yükseltmeye yönelik provokasyon yapmakla suçlayarak kuzeydeki İsrail birliklerinin bu türden faaliyetlere karşı daha tedbirli olmasını isteyen bir duruş sergilemişti.⁴²⁵ Rajar Kasabasındaki kaçırma teşebbüsünün ertesi günü toplanan kabine toplantısında Genel Kurmay Başkanı Halutz'un Lübnan'ın altyapısının vurulması teklifine karşılık olarak Başbakan Ariel Sharon Lübnan'daki durumun beş yılı aşkın bir süredir takip edilen bir politikanın ürünü olduğunu belirtmişti. Sharon: "Orada yapılması zorunlu olmayan herhangi bir şey yapılmamalıdır" demiş ve konuyu kapatmıştı.⁴²⁶ Bu, Ariel Sharon'un felç geçirmesinden önceki son kabine toplantısı olmuştu.

2006 yılı ocak ayında icra edilen Filistin parlamento seçimlerinde Hamas'ın galip çıkmasının ardından İsrail içlerine Gazze Şeridi bölgesinden yapılan saldırılar ve Kassam roket ⁴²⁷atışları yoğunlaştı. Batı Negev ve Sderot kasabası bölgesinde saldırıların yoğunlaşması İsrail'in yeni hükümetini kaygılandırırken Gazze Şeridi'nden çekilmiş olmanın⁴²⁸ yerinde bir karar olup olmadığı konusunda dahi

⁴²⁵ "Israel Strikes Hizbullah After Shebaa Farms Attack", **Israelfaxx**, <http://www.israelfaxx.com/webarchive/2005/11/5fax1122.html>, Erişildiği tarih: 26 Ocak 2015; Eli Ashkenazi ve Amos Harel, "IDF says Clashes on Border Over for Now", **Haarezt**, 23 Kasım 2005, <http://www.haaretz.com/print-edition/news/idf-says-clashes-on-border-over-for-now-1.174911>, Erişildiği tarih: 26 Ocak 2015.

⁴²⁶ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.71.

⁴²⁷ Hamas'ın silahlı kanadı olan İzzettin El-Kassam Tugayları tarafından geliştirilen 3 ila 20 km. menzilli basit roketlere Kassam roketleri adı verilmiştir. "HAMAS Rockets", <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/hamas-qassam.htm>, Erişildiği tarih: 26 Ocak 2015. 2006 yılı İsrail'in Lübnan müdahalesinde Hizbullah'ın kullanmış olduğu tüm füze veya roketler için bkz. Arkin, **a.g.e.**, s.32-33.

⁴²⁸ 2005 yılında İsrail ordusu Gazze Şeridi'nden çekilmiş ve bölgedeki İsrail yerleşim alanları da ortadan kaldırılmıştır. 2003 yılında Başbakan Ariel Sharon tarafından teklif edilen ve kabul edilmesinin ardından 2005 yılı Ağustos ayında uygulamaya konulan plan doğrultusunda hayata geçirilmiştir. Geniş bilgi için bkz. Elisha Efrat, **The West Bank and Gaza Strip**, New York, Routledge, 2006; David Makovsky, **Engagement Through Disengagement: Gaza and the Potential for Renewed Israeli-Palestinian Peacemaking**, Washington, Washington Institute for Near East Policy, 2005.

şüphelerin oluşmasına neden oldu.⁴²⁹ İsrail'in olaylara tepkisi hava saldırıları gerçekleştirmek ve sınıra yakın bölgelerden küçük özel komando birliklerini Gazze bölgesine göndererek operasyon icra etmekten ibaret oldu. Gönderilen birlik sayısı kısıtlıydı ve tereddütler ile gerçekleştirilmişti. Daha önceden çekilmiş olunan bölgelere tekrar asker göndermek ve hele de buralarda zayıt vermek İsrail'de hiçbir kesim tarafından kabul görececek bir durum değildi.

25 Haziran 2006 günü Hamas militanları Gazze sınırındaki Merkava tank pozisyonuna saldırarak iki tank personelini öldürmüş diğer ikisini de yaralamıştı.⁴³⁰ İsrail için sıkıntılı olan durum ise yaralılarından birisinin Hamas militanları tarafından kaçırılmış olmasıydı. Söz konusu kaçırılmanın fark edilmesi üzerine İsrail Gazze Şeridi'ne şiddetli bir hava saldırısı düzenledi.⁴³¹ Daha sonraki "Yaz yağmuru"⁴³² adı verilen piyade destekli saldırılarda⁴³³ çoğu sivillerden olmak üzere 300'ün üzerinde Filistinli öldürüldü.⁴³⁴ İsrail'in kaybı ise bir askerden ibaretti.⁴³⁵ Fakat İsraili

⁴²⁹ Richard J.Kilroy Jr., "Do Fences Make Good Neighbours? An Analysis of Israel's Security Policy Choices", **Contemporary Security Policy**, Vol.27, No.3 (December 2006), s.397-416.

⁴³⁰ "Two soldiers killed, one missing in Kerem Shalom terror attack", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 25 Haziran 2006, <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Two%20soldiers%20killed%20one%20missing%20in%20Kerem%20Shalom%20terror%20attack%2025-Jun-2006.aspx>, Erişildiği tarih: 26 Ocak 2015.

⁴³¹ "IDF strikes at targets in Gaza", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 28 Haziran 2006, <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/IDF%20strikes%20at%20targets%20in%20Gaza%2028-Jun-2006.aspx>, Erişildiği tarih: 26 Ocak 2015.

⁴³² İngilizcesi "Summer Rain"; "Israeli army launches offensive in Gaza", **Israel today**, 28 Haziran 2006, http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/8342/Default.aspx?archive=article_title, Erişildiği tarih: 28 Ocak 2015.

⁴³³ "Operation Summer Rain: IDF enters southern Gaza Strip to secure release of abducted soldier", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 28 Haziran 2006, <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/IDF%20enters%20southern%20Gaza%20Strip%20to%20secure%20release%20of%20abducted%20soldier%2028-Jun-2006.aspx>, Erişildiği tarih: 26 Ocak 2015.

⁴³⁴ Jennifer Loewenstein, "Casualties Mount in New Israeli Attack on Gaza", **Democracy Now**, 02 Kasım 2006, http://www.democracynow.org/2006/11/2/casualties_mount_in_new_israeli_attack, Erişildiği tarih: 27 Ocak 2015.

⁴³⁵ Rory McCarthy, "Gaza: Israel's previous attacks", **The Guardian**, 30 Aralık 2008,

liderlerin krizi ele alış biçimleri bazı endişe verici eğilimleri işaret ediyordu. Kapsamlıca düşünülmeden alınan kararlar, kamuoyunun görüş ve tepkisine karşı yüksek hassasiyet ve temelsiz ve ardı boş çıkan iddialı açıklamalar görünen temayüllerden bazılarıydı.⁴³⁶ Savunma bakanı Amir Peretz intikam tehdidinde bulunurken⁴³⁷ acılı sonuçların ortaya çıkacağına dair yemin ediyordu.⁴³⁸ Olayın ertesi günü icra edilen acil toplantıda İsraili bakanlar benzer duygusal tepkiler ortaya koymuşlardı.⁴³⁹ Başbakan Ehud Olmert, kaçırma olayının ertesi günü “Kaçırılan askerin geri verilmesi karşılığı Filistinli mahkûmların salıverilmesi söz konusu değil” demişti⁴⁴⁰. Fakat kısa vadede kaçırılan askeri kurtarabilmek mümkün olmadı.⁴⁴¹

III. Olayların Gelişimi

A. Savaşı Başlatan Saldırı

12 Temmuz 2006 günü sabah saatlerinde Lübnan’ın güneyinde konuşlu Hizbullah unsurları İsrail silahlı kuvvetleri sınır devriye birimine ve Lübnan-İsrail

<http://www.theguardian.com/world/2008/dec/30/israelandthepalestinians-middleeast>, Erişildiği tarih: 27 Ocak 2015.

⁴³⁶ Lewis Brownstein, **a.g.e.**

⁴³⁷ Tim Butcher, “Soldier kidnapped and two killed in Gaza tunnel attack”, **The Telegraph**, 26 Haziran 2006,

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/israel/1522370/Soldier-kidnapped-and-two-killed-in-Gaza-tunnel-attack.html>, Erişildiği tarih: 28 Ocak 2015.

⁴³⁸ “Israel vows to free Gaza soldier”, **BBC**, 26 Haziran 2006,

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/5115890.stm>, Erişildiği tarih: 28 Ocak 2015.

⁴³⁹ “Two Kassams land near Ashkelon”, **The Jerusalem Post**, 27 Aralık 2006,

<http://www.jpost.com/Israel/Two-Kassams-land-near-Ashkelon>, Erişildiği tarih: 27 Ocak 2015.

⁴⁴⁰ “Excerpt from Address by PM Ehud Olmert to the Board of Trustees of the Jewish Agency”, **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 26 Haziran 2006,

<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Address%20by%20PM%20Olmert%20to%20Jewish%20Agency%20Board%20of%20Trustees%2026-Jun-2006.aspx>, Erişildiği tarih: 27 Ocak 2015.

⁴⁴¹ Kaçırılan asker, onbaşı Gilad Shalit kaçırma olayının ardından beş yıl dört ay sonra-2011 yılı içerisinde- İsrail ve Filistin Yönetimi arasında varılan anlaşma gereği çoğunluğu Filistinli 1207 mahkûm karşılığında serbest bırakıldı. “Second Stage of Shalit Swap Complete as 550 Palestinian Prisoners Released”, **Haaretz**, 18 Aralık 2011, <http://www.haaretz.com/israel-news/second-stage-of-shalit-swap-complete-as-550-palestinian-prisoners-released-1.402168>, Erişildiği tarih: 03 Ağustos 2016.

birimlerini de roket atışı altına aldılar. Atışlar İsrail sınır birliklerinin yanı sıra Zar'it, Shetula, Shomera gibi sınıra yakın yerleşim alanlarında yoğunlaştı.⁴⁴⁸

İki askerin rehin alındığının anlaşılması üzerine kaçırılma vakalarında uygulanmak üzere önceden planlanmış olan kod HANNIBAL⁴⁴⁹ alarmı verilerek uygulamaya konuldu⁴⁵⁰. Sınırdaki yerleşik İsrail kuvvetleri hemen takip harekâtına başladı. Lübnan sınırı içerisinde yaklaşık İsrail sınırının 70 m. kuzeyinde takip harekâtını gerçekleştiren bir İsrail tankı daha önceden tuzaklanmış olan mayına bastı ve tankın dört kişilik mürettebatı olay yerinde hayatını kaybetti.⁴⁵¹

Mayına basan tank mürettebatını olay yerinden almak için bölgeye sevk edilen İsrail zırhlı birliklerine ait kuvvetler Hizbullah tarafından yoğun ateş altına alındılar. Bunun üzerine bir İsrail askeri daha hayatını kaybederken üç tanesi daha

⁴⁴⁸ Andrew Chadwick, "The 2006 Lebanon War: A Short History", **Small Wars Journal**, 11 Eylül 2012, <file:///C:/Users/Erkan/Downloads/Small%20Wars%20Journal%20-%20The%202006%20Lebanon%20War-%20A%20Short%20History%20-%202012-09-11.pdf>, Erişildiği tarih: 31 Temmuz 2016.

⁴⁴⁹ 1986 yılında Hizbullah tarafından iki İsrail askerinin kaçırılması üzerine İsrail Silahlı Kuvvetleri Hannibal Direktifi adında bir prosedür oluşturdu. Bu prosedüre göre kaçırılan personel yaralanma ve hatta dost ateşi ile öldürülme pahasına geri getirilecekti. Kaçırmayı bu şekilde önlemek için her seviyedeki komutan yetkiliydi. İsrail ordusu içerisinde de kimi zaman eleştirilere maruz kalan bu direktif çoğu kaçırılan askerin canı pahasına, dahası sayısız masum sivilin de ölümü pahasına uygulanmıştır. Bkz. Sara Leibovich-Dar, "The Hannibal Procedure", **Haaretz**, 21 Mayıs 2003, <http://www.haaretz.com/the-hannibal-procedure-1.9412>, Erişildiği tarih: 02 Ocak 2015.

⁴⁵⁰ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.2.

⁴⁵¹ Matt M. Matthews, **We were caught unprepared: The 2006 Israeli-Hezbollah War**, Kansas, U.S. Army Combined Arms Center Combat Studies Institute Press, 2008, s.36.

yaralandı.⁴⁵² Böylece birkaç saat içerisindeki İsrail zayiatı sekizi ölü, beşi yaralı ve ikisi kayıp olmak üzere on beşe çıktı.⁴⁵³

B. İsrail'in Tepkisi ve Müdahale Kararı

İsrail Savunma Kuvvetleri, kaçırılan rehinelerin önünü kesmek adına hava kuvvetleri tarafından Güney Lübnan'daki 69 köprünün vurulmasını ihtiva eden ve karar alma mekanizmasının reaksiyon vermesi için gereken süre zarfında hayati olan zaman kaybını önlemek amacıyla daha önceden hazırlanmış olan "Dördüncü Boyut" adı verilen harekât emrini verdi.⁴⁵⁴

Olayın hemen akabinde İsrail Dışişleri Bakanı Tzipi Livni, Hizbullah'ın hem terörist vasfını hem de Lübnan hükümetinin bir parçası olduğunu vurguladıktan sonra bu olayın İsrail hükümeti tarafından Lübnan'ın sorumluluğundaki haksız bir saldırı olarak algılandığını açıkladı.⁴⁵⁵ İsrail Başbakanı Ehud Olmert ise Lübnan'ı suçlayarak söz konusu olanın bir terör saldırısı olmaktan öte Lübnan tarafından İsrail

⁴⁵² Benjamin S.Lambeth, "Airpower and Strategy in Israel's 2006 War against Hezbollah", **Naval War College Review**, s.85, <https://www.usnwc.edu/getattachment/e8495921-aa3f-4c7b-a626-0ceb226b0677/Learning-from-Lebanon--Airpower-and-Strategy-in-Is.aspx>, Erişildiği tarih: 31 Temmuz 2016.

⁴⁵³ Jack Khoury ve Amos Harel, "IDF Retrieves Bodies of Four Tank Soldiers Killed in South Lebanon", **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/idf-retrieves-bodies-of-four-tank-soldiers-killed-in-south-lebanon-1.192932>, Erişildiği tarih: 31 Temmuz 2016.

⁴⁵⁴ Matthews, **a.g.e.**, s.36.

⁴⁵⁵ "Statement by FM Livni on Hizbullah attack from Lebanon", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 12 Temmuz 2006, <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Statement%20by%20FM%20Livni%20on%20Hizbullah%20attack%20from%20Lebanon%2012-Jul-2006.aspx>, Erişildiği tarih: 06 Mayıs 2014.

devletine yöneltilmiş haksız ve gerekçesiz bir saldırı olduğunu ve Lübnan'ın bu hareketin sonuçlarına katlanmak zorunda kalacağını belirtti.⁴⁵⁶

Aynı gün Fuad Siniora liderliğinde toplanan Lübnan kabinesi adına Enformasyon Bakanı Rıza al-Aridi yaptığı açıklamada Lübnan hükümetinin bu sabah gerçekleştirilen operasyondan haberi olmadığını ve dolayısıyla bilgileri dâhilinde olmayan bir hareketten ötürü de iki askerin kaçırılmasından sorumlu tutulamayacaklarını açıkladı.⁴⁵⁷

Olayların hızla geliştiği ve boyut kazandığı bu dakikalarda Savunma Bakanı Amir Peretz Başbakan Olmert'i telefonla arayarak gerçekleştirilen saldırıdan Lübnan'ı sorumlu tutan bir basın toplantısı icra etmeyi teklif etmişti.⁴⁵⁸ Yaklaşık 45 dk. Sonra tekrar Olmert'i arayarak füze tehlikesine dikkat çekip kaçırılan askerlerin serbest bırakılmasını ilk şart olarak ortaya sürmeyi teklif etmişti.⁴⁵⁹

Öğleye doğru Genel Kurmay, kendi karargâhında durum değerlendirmesi yaptıktan sonra daha hükümet yetkilileri ile bir toplantı icra etmeden Genelkurmay

⁴⁵⁶ "PM Olmert: Lebanon is responsible and will bear the consequences", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 12 Temmuz 2006, <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/PM%20Olmert%20-%20Lebanon%20is%20responsible%20and%20will%20bear%20the%20consequences%2012-Jul-2006.aspx>, Erişildiği tarih: 03 Haziran 2015.

⁴⁵⁷ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.82.

⁴⁵⁸ Uri Shwed, **Unfortunate Performativity: The Poliheuristic Theory and Israeli Decision Making in July 2006**, (basılmamış sunum, International Studies Association 49'th Annual Meeting), San Francisco, 26 Mart 2008, s.7.

⁴⁵⁹ **a.g.e.**, s.7.

sözcücü Tuğgeneral Miri Regev Lübnan'ın 30 yıl geriletilmesi gerektiğini belirtmiş ve bu açıklama TV'lerden halka yayınlanmıştı.⁴⁶⁰

Saat 12.45'te Savunma bakanı ve generallerin icra ettiği toplantıda savunma bakanı füze tehlikesine dikkat çekerken generaller olaya uluslararası kamuoyu müdahale etmeden çok sert bir tepki vererek Beyrut Havalimanı ve Lübnan'ın tüm elektrik santrallerinin vurulmasını teklif ettiler.⁴⁶¹ Bu toplantıda Amir Peretz generaller tarafından ısrarla teklif edilen Lübnan'ın alt yapısının vurulması önerisine karşı çıktı. Ona göre Hizbullah bu yaptığına pişman edilmeliydi ve füze tehdidine odaklanılmalıydı.⁴⁶²

Öğleden sonra saat üçte icra edilen güvenlik toplantısına dış istihbarattan sorumlu MOSSAD'ın⁴⁶³ Başkanı Meir Dagan, iç istihbarattan sorumlu SHİN BET'in Başkanı Yuval Diskin ve ordu istihbaratı AMAN'ın⁴⁶⁴ Başkanı General Amos Yadlin başta olmak üzere savunma ve güvenlik kanadının tüm önemli isimleri katıldı.⁴⁶⁵ Bu toplantıda generaller ve diğer katılımcılar görüşlerini savunma

⁴⁶⁰ Gideon Alon, Amos Harel ve Aluf Benn, "Hezbollah Attack Gov't Okays Massive Strikes on Lebanon; Israel Readies for Rocket Attacks in North", **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/hezbollah-attack-gov-t-okays-massive-strikes-on-lebanon-israel-readies-for-rocket-attacks-in-north-1.192910>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2006.

⁴⁶¹ Gideon Alon, Amos Harel ve Aluf Benn, "Hezbollah Attack Gov't Okays Massive Strikes on Lebanon; Israel Readies for Rocket Attacks in North", **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/hezbollah-attack-gov-t-okays-massive-strikes-on-lebanon-israel-readies-for-rocket-attacks-in-north-1.192910>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2006.

⁴⁶² Shwed, **a.g.e.**, s.7.

⁴⁶³ İsrail istihbarat servisleri hakkında geniş bilgi için bkz: Gordon Thomas, **Gideon's Spies: The Inside Story of Israel's Legendary Secret Service The Mossad**, London, Jr. Books, 2008; Frank A. Clements, **The Israeli Secret Services**, Transaction Publishers, 2007; Ephraim Kahana, **Historical Dictionary of Israeli Intelligence**, Maryland, Scarecrow Press, 2006; Ian Black ve Benny Morris, **Israel's Secret Wars: A History of Israel's Intelligence Services**, New York, Grove Press, 1991.

⁴⁶⁴ AMAN İsrail ordusunun istihbarat birimidir. Her ne kadar dış istihbarattan sorumlu olan MOSSAD İsrail istihbarat servislerinin medyadaki yüzü olsa da en etkin ve donanımlı istihbarat yapılanması AMAN'a aittir.

⁴⁶⁵ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.79.

bakanına sundular. General Amos Yadlin Hizbullah'ın ilk adımının kaçırma faaliyeti olduğunu, ikinci adımının ise yoğun füze atışı olacağını belirtiyordu.⁴⁶⁶ Meir Dagan, Lübnan altyapısının vurulmamasını, Suriye'deki Hizbullah hedeflerinin vurulmasını teklif etmişti.⁴⁶⁷ Peretz alternatifleri özetledi: (i) Sadece Hizbullah hedeflerinin vurulması, (ii) Hem Lübnan'daki Hizbullah hedeflerinin hem de Suriye'deki Hizbullah hedeflerinin vurulması, (iii) Hem Hizbullah hedeflerinin hem de Lübnan altyapısının vurulması.⁴⁶⁸ Savunma Bakanlığı Politika Şubesi Başkanı Tümgeneral Amos Gilad ise Celile bölgesinde yeterli sığınak bulunmadığını, roket atışları başlayınca halkın güneye göç etmek zorunda kalacağını, bu durumun İsrail Ordusu üzerinde roket atışlarının durdurulmasına eğilme zarurietiyi yaratacağını ve bunun neticesinde geç kalınmış ve boş bir kara harekâtı yapılmak durumunda kalınacağını öngörüyordu.⁴⁶⁹ Savunma bakanı bu alternatifler arasından Hizbullah'ın uzun menzilli roket tabyalarının vurulması seçeneğini tercih etti. Bu seçenek doğrudan Lübnan altyapısını hedef almamasına rağmen aslında sivil kayıp ihtimalinin en fazla olduğu seçenektir.⁴⁷⁰ Uzun menzilli Fajr roket bataryaları sivil kayıpları da göze alınarak imha edilecekti. Lübnan altyapısı vurulmayacaktı. Sadece Beyrut havalimanı vurulacak ama elektrik santrallerine dokunulmayacaktı. Bu kritik noktada güvenlik ve askeri konularda tecrübesiz olan ve toplantılarda genellikle generallerin yönlendirmesi ile hareket eden Savunma Bakanı böylesine sert bir tepkinin tercih edilmesinde belirleyici olmuştu. Fakat yine de ordunun Lübnan halkını cezalandırma

⁴⁶⁶ A.g.e., s.79.

⁴⁶⁷ a.g.e., s.79.

⁴⁶⁸ a.g.e., s.80.

⁴⁶⁹ a.g.e., s.81.

⁴⁷⁰ a.g.e., s.79.

baskılarına bir noktaya kadar karşı çıkmıştı. Bu teklifle başbakanın yanına hareket edildi.⁴⁷¹

Öğleden sonra ABD Bush yönetimi adına Condoleezza Rice aşağı yukarı Amir Peretz'in alternatifini onaylıyor fakat iki çekincesini dile getiriyordu: Lübnan Başbakanı Fuad Siniora zarar görmemeliydi⁴⁷² ve Lübnan'ın sivil altyapısı asla vurulmamalıydı.⁴⁷³

Hizbullah genel sekreteri Hasan Nasrallah ise aynı gün saat 17 civarında Al-Manar televizyonundan yaptığı açıklamada kaçırılan askerlerin sağ olduklarını ve çok uzaklarda güvenli bir yerde tutulduklarını bildirdi.⁴⁷⁴ Kaçırma olayının aylardır planlandığını, bu yılın başında zaten kaçırımların yapılacağını bildirildiğini, dolayısıyla sürpriz olmaması gerektiğini, geri verilmelerinin ancak İsrail hapishanelerinde yatan Lübnanlı mahkûmların salıverilmeleri ile neticelenecek dolaylı görüşmeler sonrasında mümkün olacağını belirtti. İlk açıklamada Hizbullah bir ateşkesten bahsetmezken Lübnan'ın bir savaşa çekilmesini istemediklerini ve Güney Lübnan'da çatışmaların yaşanmasını arzu etmediklerini bildirdi.⁴⁷⁵ Nasrallah tansiyonu yükseltmek istemediklerini açıklıyor ama İsrail'in saldırılarına devam etmesi halinde ise sürprizlere hazır olması gerektiğini de belirtiyordu. Nasrallah

⁴⁷¹ a.g.e., s.81.

⁴⁷² a.g.e., s.81.

⁴⁷³ Gideon Alon, "U.S. Blames Syria and Iran, Demands Soldiers' Release", **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/u-s-blames-syria-and-iran-demands-soldiers-release-1.192909>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2016.

⁴⁷⁴ Jack Khoury *et al.*, "8 Soldiers Killed, 2 Snatched in Hezbollah Border Attacks", **Haaretz**, 12 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/8-soldiers-killed-2-snatched-in-hezbollah-border-attacks-1.192833>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2016.

⁴⁷⁵ Yoav Stern, "Nasrallah: Only Deal Will Free Kidnapped Soliders", **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/nasrallah-only-deal-will-free-kidnapped-soliders-1.192897>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2016.

yaptığı açıklamanın devamında Halutz, Olmert ve Peretz üçlüsüne hitaben: “Görevlerinizde yeni ve tecrübesizsiniz, bu akşam toplanıp tepkisel bir karar vermeden önce tecrübeli eski liderlerinize danışın, insanların gözlerinizi bürüyüp çabuk ve düşüncesiz kararlar vermenize sebep olmasını önleyin, sorular sorun, her şeyi kontrol edin ve kararınızı iyi verin” tavsiyesinde bulunuyordu.⁴⁷⁶ Ayrıca Hizbullah’ın bir anlaşma dâhilinde mahkûmları kesinlikle serbest bırakacağını üzerine basarak belirtiyordu. Hizbullah aslında Lübnan’da silah bırakmasına yönelik baskılara karşı Lübnanlı mahkûmların serbest bırakılmasını sağlayarak popülaritesini yükseltmeyi amaçlamıştı ama İsrail’in böylesine asimetrik bir tepki vereceğini tahmin etmemişti.⁴⁷⁷

Hükümet toplantısı aynı gün akşamı saat 20 civarlarında başladı. Başbakan Olmert liderliğindeki tartışmalar saldırıların odak noktasında Hizbullah füze tabanının mı yoksa Lübnan alt yapısının mı olması gerektiği üzerinde gelişmeye başlamıştı. Askerler alt yapının vurulmasında ısrar ederken siviller füzelerin etkisiz hale getirilmesinden yana tavır belirtiyorlardı.⁴⁷⁸ Toplantıda Turizm Bakanı Yitzhak Herzog eğer bir füze saldırısı tehdidi varsa siviller uyarılmalı ve anavatanda hazırlık yapılmalı fikrini ortaya atıyordu.⁴⁷⁹ Genelkurmay şiddetle bir operasyon yapılmasında ısrar ederken operasyonun amacı, süresi, nasıl bitirileceği ve nasıl geri

⁴⁷⁶ “The Address of the General Secretary of Hizbullah, His Excellency Sayyid Hassan Nasrallah, to the Nation, the Lebanese People, the Resistance Fighters, the Zionists, and the Arab Leaders”, 15 Temmuz 2006, <http://mrzine.monthlyreview.org/2006/nasrallah150706.html>, Erişildiği tarih: 08 Ocak 2015.

⁴⁷⁷ “Nasrallah: Soldiers' abductions a mistake”, CNN, 27 Ağustos 2006, http://edition.cnn.com/2006/WORLD/meast/08/27/mideast.nasrallah/index.html?section=cnn_world, Erişildiği tarih: 08 Ocak 2015.

⁴⁷⁸ Shwed, **a.g.e.**, s.7.

⁴⁷⁹ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.84.

çekileceği belirtilmiyordu.⁴⁸⁰ Genel Kurmay harekâtın hem Hizbullah üzerinde hem de Lübnan üzerinde yoğunlaşmasında ısrar ediyordu. Lüks altyapısı, düzenli ekonomisi ile terörü barındıran bu Lübnan devleti bir şekilde cezalandırılmalıydı.⁴⁸¹ Toplantıda tek muhalif ses toplantı öncesi Ehud Barak ile yaptığı telefon konuşmasının kılavuzluğunda harekât sonrası iki adım ötesinin ne olmasının planlandığını soran Shimon Peres'ten gelmişti ama bu sorusu yanıtızsız kalmıştı.⁴⁸² Açık ve ulaşılabilir amaçlar ortaya konulamamıştı.⁴⁸³ Toplantı neticesinde operatif faaliyetlerin icrası için artık görevli bir Yediler Forumu⁴⁸⁴ oluşturulmuştu.

Yediler Forumu toplantısı Başbakan Olmert'in: "Beyler bu bir tartışma toplantısı değildir, operasyon toplantısıdır." Sözleriyle açıldı.⁴⁸⁵ Forum, görüşmelerin ardından daha önceden hazırlanmış olan ve Hizbullah füzeleri ile Lübnan alt yapısını hedef alan "Mishkal Sgooly"⁴⁸⁶ operasyon planını onaylamıştı.⁴⁸⁷ Füze tabanlarının vurulması Savunma Bakanının generallerle ilk toplantısından bu yana tartışmasız olarak başat seçenektir. Fakat ilk planda Lübnan alt yapısının vurulmaması yönündeki görüş ve sonrasında ABD tarafından aynı doğrultudaki tavsiyeye rağmen Lübnan'ın cezalandırılması başat harekât seçeneğine dâhil edilmişti. Yediler Forumunun ilk toplantısının sonrasında yapılan resmi açıklamada egemen Lübnan devletinin kendi toprakları üzerinden gerçekleştirilen bu saldırıdan dolayı sorumlu olduğu ve yine

⁴⁸⁰ Charles D.Freilich "Israel in Lebanon, Getting It Wrong: The 1982 Invasion, 2000 Withdrawal and 2006 War", **Israel Journal of Foreign Affairs**, Vol.6, No.3 (2012), s.49

⁴⁸¹ Shwed, **a.g.e.**, s.8-9.

⁴⁸² **a.g.e.**, s.9.

⁴⁸³ Freilich, **Israel in Lebanon, Getting It Wrong: The 1982 Invasion, 2000 Withdrawal and 2006 War**, s.50.

⁴⁸⁴ Başbakan Ehud Olmert, Dışişleri Bakanı Tzipi Livni, Savunma Bakanı Amir Peretz, İç Güvenlik Bakanı Avi Dichter, Ulaştırma Bakanı (Savunma Eski Bakanı) Shaul Mofaz, Endüstri ve Ticaret Bakanı Eli Yishai ve Başbakan Yardımcısı Shimon Peres.

⁴⁸⁵ Shwed, **a.g.e.**, s.8.

⁴⁸⁶ İngilizce "Essential Weight" olarak adlandırılmaktadır.

⁴⁸⁷ Shwed, **a.g.e.**, s.9.

kaçırılan askerlerin iadesinin de yükümlülüğünü taşıdığı belirtildi. Ayrıca İsrail'in saldırıyı gerçekleştirenlere tepkisini sert ve şiddetli olacağı vurgulandı.⁴⁸⁸

13 Temmuz günü sabaha karşı hükümet kararı doğrultusunda İsrail Hava Kuvvetleri yaklaşık 34 dk. süren bir manevra ile Hizbullah'ın orta menzilli elliden fazla füze tabanını imha etti.⁴⁸⁹ Bu tahminen Hizbullah elindeki orta menzilli füzelerinin üçte ikisine tekabül ediyordu.⁴⁹⁰ Ayrıca Beyrut'daki uzun menzilli füze tabanlarının büyük bir bölümü de vuruldu. Bombardımana devamla İsrail Hava Kuvvetleri Lübnan'da yer alan Hizbullah'a ait karargâh, üs, eğitim kampları, cephanelikleri ve diğer konuşlu birimleri vurmaya başladı.⁴⁹¹ Güney Lübnan'da yer alan Hizbullah'a ait Al-Manar TV istasyonu ve Baalbek'teki vericileri de vuruldu.⁴⁹² Hizbullah'ın etkin olduğu güney Lübnan Şii bölgeleri de İsrail Hava Kuvvetleri tarafından vuruldu. Beyrut, Kuzey Lübnan ve Beka Vadisindeki tüm hava alanları ve eklentileri vuruldu.⁴⁹³ Litani, Zharani ve Awali nehirleri üzerinde yer alan ve kuzey ile güney Lübnan'ı birbirine bağlayan tüm köprüler imha edildi.⁴⁹⁴ Daha başkaca yakıt ve petrol hatlarını, petrol rezervlerini ve telefon hatlarını da imha etti. İsrail'in bu saldırılarında yaklaşık otuz yedi Lübnanlı sivil hayatını kaybetti.⁴⁹⁵ Hizbullah

⁴⁸⁸ "PM Olmert: Lebanon is responsible and will bear the consequences", **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, 13 Temmuz 2006, <http://www.mfa.gov.il/mfa/pressroom/2006/pages/pm%20olmert%20-%20lebanon%20is%20responsible%20and%20will%20bear%20the%20consequences%2012-jul-2006.aspx>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2016.

⁴⁸⁹ Stephen Biddle ve Jeffrey A. Friedman, "The 2006 Lebanon Campaign And The Future of Warfare: Implications for Army and Defense Policy", **Strategic Studies Institute, Pennsylvania, U.S. Army War College** (September 2008), s.30

⁴⁹⁰ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.91.

⁴⁹¹ **a.g.e.**, s.91.

⁴⁹² "Israeli warplanes hit Beirut suburb", **CNN**, 14 Temmuz 2006, <http://edition.cnn.com/2006/WORLD/meast/07/13/mideast/index.html>, Erişildiği tarih: 08 Ocak 2015.

⁴⁹³ Arkin, **a.g.e.**, s.45.

⁴⁹⁴ "General Assembly Sixtieth session Agenda item 14 The situation in the Middle East", **General Assembly Security Council**, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Lebanon%20S2006531.pdf>, Erişildiği tarih: 08 Ocak 2015.

⁴⁹⁵ Conal Urquhart, "Lebanon under siege from Israel", **The Guardian**, 13 Temmuz 2006,

İsrail hava kuvvetlerinin bu saldırısına kısa menzilli Katyusha roketleri ile karşılık verdi. İsrail kuzey sınırındaki yerleşim yerlerindeki yaşayanlar 24 saattir sığınaklarda oldukları için bu baraj atışlarından etkilenmediler. Asıl şok daha güneye düşen roketlerin meydana getirdiği şaşkınlık sonucu oluştu. İsrail Ana Cephe Komutanlığı bu bölgelere öncelikli bir duyuru da yapmamıştı. Nahariya, Rosh, Pina, Safed, Hatzor, Haglilit ve diğer yerleşim birimleri vuruldu⁴⁹⁶. İlk Lübnan savaşından beri Katyusha saldırısına uğramamış olan Safed gibi yerleşim bölgeleri Katyusha saldırısına maruz kalmıştı. Üstelik Katyusha roketleri Filistinlilerin kullandığı Kassam roketlerinin aksine şiddetli bir patlama ve zayiata sebep oluyordu.⁴⁹⁷ Buna şahit olan ve uyarılmadıkları için panik içinde sığınaklara doluşan İsrailliler arasındaki psikolojik etkisi oldukça fazlaydı. İsrail birimlerinin açıklamalarına göre bu saldırılar iki ölü 120 yaralı ile sonuçlandı.⁴⁹⁸

13 Temmuz akşamı savaşın daha uzun sürmeyeceğini değerlendiren Tzipi Livni⁴⁹⁹ politika danışmanı Tal Becker ve Dışişleri Bakanlığı Direktörü Aharon Abramovitch'e talimat vererek savaşın bitirilmesi ile ilgili çıkış planını oluşturmalarını istemişti.⁵⁰⁰ 14 Temmuz sabahı hazırlanan taslak çıkış stratejisi Dışişleri Bakanına ve bakanlık yetkililerine sunuldu. Buna göre savaş BM GK kararı ile sona erecek, 1559 sayılı karar uygulanarak Hizbullah'ın güney Lübnan'dan

<http://www.theguardian.com/world/2006/jul/13/syria.israelandthepalestinians>, Erişildiği tarih: 08 Ocak 2015.

⁴⁹⁶ Hagai Einav, "Woman, grandson killed in Meron rocket attack", **Ynet**, 14 Temmuz 2006, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3275609,00.html>. Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁴⁹⁷ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.93.

⁴⁹⁸ Amos Harel ve Yoav Stern, "Lebanon Police: 15 Die in IAF Strike on Van in South Lebanon", **Haaretz**, 14 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/lebanon-police-15-die-in-iaf-strike-on-van-in-south-lebanon-1.193100>, Erişildiği tarih: 02 Ağustos 2016.

⁴⁹⁹ Barak Ravid, "Livni to War Probe: I Voted for One-day Lebanon IDF Operation", **Haaretz**, 03 Haziran 2007, <http://www.haaretz.com/news/livni-to-war-probe-i-voted-for-one-day-lebanon-idf-operation-1.222126>, Erişildiği tarih: 02 Ağustos 2016.

⁵⁰⁰ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.95.

çıkarılması sağlanacaktı. Savaşın başlamasından hemen sonra ve İsrail kazançlarının zirvede olduğu bir anda hazırlamış oldukları taslak Konsey Kararı dört hafta sonra hazırlanacak olan 1701 sayılı kararın neredeyse aynısıydı.⁵⁰¹

14 Temmuz sabahı İsrail yetkililerine verilen rapora göre Beyrut ve Şam arasındaki ana yolların vurulduğu bildirildi. Lübnan havadan ve karadan ablukaya alındı.⁵⁰² Lübnan tarafından yapılan açıklamalarda 40'ın üzerinde kişinin hayatını kaybettiği belirtildi.⁵⁰³ Müdahalenin başlamasından itibaren ilk 48 saatte Lübnan kayıplarının fotoğraflarının basında yayınlanması ile birlikte Hizbullah'a duyulan öfke oldukça yoğun safhaya ulaşmıştı.⁵⁰⁴

⁵⁰¹ 1-Güneyde hiçbir silahlı militan bulunmayacak, 2-UNIFIL'in görev yetkileri değiştirilerek BM Anlaşması 7'nci maddesi doğrultusunda silah kullanabilme yetkisinin verilmesi, 3-UNIFIL'in desteğinde Lübnan ordusunun gecikmesizin güneyde konuşlandırılması, 4-Litani Nehri ve İsrail sınırı arasında kalan bölgenin silahsızlandırılması, 5-Hazırlanan plan ve gözlemci mekanizma doğrultusunda Hizbullah'ın silahsızlandırılması, 6-İsrail ve Lübnan arasında bir güvenlik ve politika mekanizmasının kurulması, 7-BM, 1559 sayılı karar (Hizbullah'ın silahsızlandırılması) doğrultusunda Lübnan'a destek olacak, 8-BM Lübnan'daki hükümet dışı milislere silah ambargosu uygulayacak, 9-Ateşkes uygulanacak, 10-BM Genel Sekreteri kararın uygulanması ile ilgili bir rapor hazırlayacak. Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.95.

⁵⁰² Hassan M.Fattah ve Steven Erlanger, "Israel Blockades Lebanon; Wide Strikes by Hezbollah", **The New York Times**, 14 Temmuz 2006,

http://www.nytimes.com/2006/07/14/world/middleeast/14mideast.html?pagewanted=all&_r=0,

Erişildiği tarih: 08 Ocak 2015.

⁵⁰³ "Israeli warplanes hit Beirut suburb", **CNN**, 14 Temmuz 2006,

<http://edition.cnn.com/2006/WORLD/meast/07/13/mideast/index.html>, Erişildiği tarih: 08 Ocak 2015.

⁵⁰⁴ Lübnanlı Dürzî lider Walid Junbalatt Hizbullah'ı İran ve Suriye talimatları ile sorumsuzca hareket eden ve bu sorumsuzluğun bedelinin Lübnan halkınca ödenmesine sebep olan bir kurum olarak suçluyordu. Lübnan'daki Hizbullah varlığına ve özellikle Suriye etkinliğine tepki gösteren taraflar aslında İsrail'in müdahalesini olumsuz karşılamamışlardı. Bilhassa 14 Mart Hareketi gibi taraflar Hizbullah belasından ancak İsrail'in bu tür bir müdahalesi ile kurtulabileceklerine inanıyorlardı. Steven Stalinsky, "Arab World Divided Over Hezbollah", **The Sun**, 19 Temmuz 2006,

<http://www.nysun.com/foreign/arab-world-divided-over-hezbollah/36281/>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015, Wines of Lebanon dergisinin editörü Michael Karam: "Ya Hizbullah aptal ya da umursamıyorlar, şimdi ne bir havalimanımız var ne zenginliğimiz ne de turizmimiz" şeklinde Hizbullah'a olan öfkesini dillendiriyordu. "Israel steps up Lebanon offensive", **The Guardian**, 13 Temmuz 2006,

<http://www.theguardian.com/world/2006/jul/13/israelandthepalestinians.syria>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015

14 Temmuz günü öğleden sonra İsrail Yediler Forumu tekrar bir toplantı icra etti. Toplantının konusu Hizbullah'ın karargâhının bulunduğu Beyrut'un güneyindeki Dahia bölgesinin vurulması idi⁵⁰⁵. Bu tür bir kararın amaca hizmet etmediğini ve bir netice vermeyerek uluslararası kamuoyunda İsrail'in zor durumda bırakacağından endişe duyarak Dışişleri Bakanı Tzipi Livni⁵⁰⁶ ve İç Güvenlik Bakanı Avi Dichter⁵⁰⁷ bombalamayı onaylamadı.⁵⁰⁸ Genel Kurmay başkanı Halutz sundukları alternatifin kabul edilmesinde ısrar ederek "Ordunun tek bir harekât alternatifi bulunmaktadır. Bu alternatif ya kabul edilecektir ya da reddedilecektir." restini çekmişti.⁵⁰⁹ Forumun geri kalanının onayı ile karar alındı.⁵¹⁰ Böylece daha önceden hazırlanmış olan geniş çaplı karadan işgali öngören harekât planı⁵¹¹ yerine havadan müdahaleyi esas alan plan⁵¹² onaylanmıştı.⁵¹³

Yine aynı günün sabahı İsrail medyasının İsrail Hava Kuvvetlerinin Beyrut'un güneyini bombalayabileceği haberlerini yayınlaması üzerine saat 14.00'de Al-Manar televizyonu aracılığı ile Hizbullah, İsrail'in Beyrut'un güneyini bombalaması halinde Hayfa'yı bombalayacaklarını açıklayarak bu durumun sorumluluğunun İsrail'e ait olduğunu belirtti.⁵¹⁴ Akşamüzeri İsrail Dahia'yı

⁵⁰⁵ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.99.

⁵⁰⁶ Barak Ravid, "Livni to War Probe: I Voted for One-day Lebanon IDF Operation", **Haaretz**, 03 Haziran 2007, <http://www.haaretz.com/news/livni-to-war-probe-i-voted-for-one-day-lebanon-idf-operation-1.222126>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2016.

⁵⁰⁷ "Dichter: I got wrong idea of IDF's ability", 21 Mayıs 2007, **Jerusalem Post**, <http://www.jpost.com/Israel/Dichter-I-got-wrong-idea-of-IDFs-ability>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁵⁰⁸ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.100.

⁵⁰⁹ Shwed, **a.g.e.**, s.8.

⁵¹⁰ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.100.

⁵¹¹ "Mei Marom" Harekât Planı. Havadan gelen su biçiminde tercüme edilebilir. (Water from sky)

⁵¹² "Shinooy Kivoon" Harekât Planı. Rota değişikliği biçiminde tercüme edilebilir. (A course change)

⁵¹³ Shwed, **a.g.e.**, s.9.

⁵¹⁴ "The Address of the General Secretary of Hizbullah, His Excellency Sayyid Hassan Nasrallah, to the Nation, the Lebanese People, the Resistance Fighters, the Zionists, and the Arab Leaders", **MR**

bombalamaya başlayınca İsrail Genelkurmay Başkanı Dan Halutz'un basın konferansının tam ortasında saat 20.45'de Hasan Nasrallah Al-Manar TV'ye telefonla bağlandı. İsrail televizyonlarında da canlı yayınlanan bağlantıda Nasrallah Beyrut halkına Akdeniz kıyılarına bakmalarını söyledi. Beyrut'u bombalayan gemi şimdi yok edilecek tehdidinde bulundu. Birkaç dakika sonra İran yapımı karadan denize bir C-802 füzesi İsrail donanmasının en sofistike gemilerinden birisi olan Hanit'i vurdu.⁵¹⁵ Bu hem İsrail ordusu ve hükümet temsilcileri için acı bir sürpriz olurken hem de böyle bir çatışma için Hizbullah'ın daha hazırlıklı olduğunu ortaya koymaktaydı.⁵¹⁶ Aslında bugün yaşanan Beyrut güneyinin bombalanması ve ardından Hanit'in vurulması Lübnan kamuoyunun Hizbullah arkasında ulusal bir birleşme ve direniş psikolojisi geliştirmesinin başlangıcı oldu.⁵¹⁷ Bundan önceki Arap liderlerin İsrail'e yönelik boş tehditlerinin aksine Nasrallah sözünü tutuyordu. Lübnanlı Sünniler ve hatta hristiyanlar Şii mültecilere evlerini açmaya başladılar ve ulusal bir birleşme gerçekleşmeye başladı. Dahia'nın bombalanmasından birkaç saat sonra tekrar Al-Manar televizyonuna çıkan Nasrallah kamuoyunun sempatisine yönelik şu konuşmayı yaptı: "Bu İsrail'in geçmişin intikamını almak maksadıyla başlattığı bir topyekûn savaştır. Çok yakında yeni hükümetinizin ne kadar aptal ve tecrübesiz olduğunun farkına varacaksınız". İsrail halkına hitaba devam ederek: "Siz bana inandığınızı söylüyorsunuz. O halde yakından dinleyin! Sabrımız tükendi. Savaş mı istiyorsunuz? Tamam! O zaman biz böyle bir savaş için hazırlanıyoruz. İnanın bana tepkimiz Hayfa'nın ötesinde olacak. Beyrut-Hayfa denklemi artık geçerli

ZINE, 14 Temmuz 2006, <http://mrzine.monthlyreview.org/2006/nasrallah150706.html>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁵¹⁵ Matthews, **a.g.e.**, s.37.

⁵¹⁶ **a.g.e.**, s.37.

⁵¹⁷ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.101.

değil. Kuralları çiğneyen sizsiniz ve bunun bedelini ödeyeceksiniz. Oyunun kurallarını değiştirmek istediniz ve isteğiniz gerçekleşecek.”⁵¹⁸

Tüm bu tehditlere aldırış etmeyen İsrail, 15 ve 16 Temmuz’da Lübnan ve Hizbullah’a yönelik hava ve topçu saldırılarına devam etti. Bombalamalar devam ettikçe Lübnan’da evlerini terk ederek mülteci durumuna düşen insan sayısı ve sivil kayıplar arttı ve gizli ulusal birleştirici psikoloji Hizbullah ardında Lübnan ulusu algısını besledi. Buna karşılık Hizbullah seri halinde roket atışları ile kuzey İsrail’i vurmaya devam etti. 16 Temmuz’da uzun menzilli Hizbullah roketleri Hayfa’yı vurarak sekiz İsraillinin ölümüne sebep olurken⁵¹⁹ İsrail saldırılarında 31 Lübnanlı hayatını kaybetti.⁵²⁰

Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün ve Körfez Arap Emirlikleri dışişleri bakanları 15 Temmuz Cumartesi Kahire’de bir araya gelerek Hizbullah’ın bu hareketinden rahatsızlıklarını açıkça ifade ederek krizde Hizbullah’ı suçladılar.⁵²¹ Onlar aslında Hizbullah aracılığı ile elini Arap bölgesine ve Arapların meselelerine sokan İran’ı istemiyorlardı.⁵²² Suudi Arabistan özellikle Hizbullah’ın bu sorumsuz tavrından rahatsız olduğunu vurguluyordu.⁵²³

⁵¹⁸ “The Address of the General Secretary of Hizballah, His Excellency Sayyid Hassan Nasrallah, to the Nation, the Lebanese People, the Resistance Fighters, the Zionists, and the Arab Leaders”, **MR ZINE**, 14 Temmuz 2006, <http://mrzine.monthlyreview.org/2006/nasrallah150706.html>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁵¹⁹ Rory McCarthy, “Israeli city shaken by Hizbullah rocket attack”, **The Guardian**, 17 Temmuz 2006, <http://www.theguardian.com/world/2006/jul/17/syria.israel1>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁵²⁰ Matthews, **a.g.e.**, s.38.

⁵²¹ Dow Waxman, “Between Victory and Defeat: Israel After The War with Hizballah”, **The Washington Quarterly**, Vol.30, No.1 (Winter 2006-07), s.27-43.

⁵²² Roni Bart, “The Second Lebanon War: The Plus Column”, **Strategic Assessment**, Vol.9, No.3 (November 2006), s.16-17.

⁵²³ Steven Stalinsky, “Arab World Divided Over Hezbollah”, **The Sun**, 19 Temmuz 2006, <http://www.nysun.com/foreign/arab-world-divided-over-hezbollah/36281/>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

ABD İsrail'in müdahalesine tam destek veriyordu. Başlangıçta İsrail için Suriye'yi hedef gösterse de⁵²⁴ İsraillilerin isteksizliği karşısında direnmekten vazgeçerken Suriye'nin herhangi bir saldırısından dolayı endişe etmelerine gerek olmadığını belirterek bir anlamda İsrail'e açık güvence veriyordu.⁵²⁵ Lübnan'da sivil kayıplar oldukça az olmak ve Fouad Siniora güçsüzleştirilmemek şartıyla İsrail savaşa istediği kadar devam edebilirdi. ⁵²⁶Fransa ise Hizbullah'ın yok edilmesine üzülmeceğini ama Lübnan'ın da demokratik dengesinin bozulmasını istemediğini ve sivil kayıplarını tasvip etmediğini belirtiyordu.⁵²⁷

16 Temmuz'da Rusya'nın Saint Petersburg şehrinde toplanan G-8 zirvesinden de İsrail'e uluslararası arenada pek de alışkan olmadığı tam bir destek açıklaması geldi. ⁵²⁸Bu açıklama Olmert bakımından operasyonun tüm hızıyla devamı anlamına geliyordu.⁵²⁹ Gerçi İsrail için etkin diplomatik baskı demek ABD'nin saldırılara son verin talimatı demekti. Uluslararası kamuoyunun tepkisi ABD ile kıyaslandığında geleneksel olarak neticeye pek fazla etki etmeyen bir nitelik taşımaktaydı.⁵³⁰ Aynı gün İsrail Ulusal Güvenlik Konseyi'nde Dışişleri Bakanlığı gibi savaşın askeri

⁵²⁴ Yoav Stern, "IDF Officer: Israel Has No Plans to Attack Syria", **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/idf-officer-israel-has-no-plans-to-attack-syria-1.192994>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2006.

⁵²⁵ Shmuel Rosner, "Condoleezza Rice: Cease-fire Won't Help", 17 Temmuz 2006, **Haaretz**, <http://www.haaretz.com/news/condoleezza-rice-cease-fire-won-t-help-1.193185>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2006.

⁵²⁶ "President Bush and German Chancellor Merkel Participate in Press Availability", **The White House**, 13 Temmuz 2006, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/07/20060713-4.html>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁵²⁷ "France Condemns Israeli Attacks, Hezbollah Kidnapping" 12 Temmuz 2006, **Fox News**, <http://www.foxnews.com/story/2006/07/12/france-condemns-israeli-attacks-hezbollah-kidnapping/>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁵²⁸ G-8 Summit 2006 Saint Petersburg, "Middle East", 16 Temmuz 2006, <http://www.g8.utoronto.ca/summit/2006stpetersburg/mideast.html>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁵²⁹ Ze'ev Schiff, "Analysis The Light Is Still Green", **Haaretz**, 18 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/analysis-the-light-is-still-green-1.193295>, Erişildiği tarih: 31 Ağustos 2016.

⁵³⁰ Mark A. Heller, "The international Dimension: Why so Few constraints on Israel?", (der.), Shlomo Brom ve Meir Elran, **The second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.210.

amaçlarına ulaşıldığını ve en kısa zamanda sonlandırılması gerektiğini belirten bir raporu Başbakan'a sunmuştu⁵³¹.

C. İsrail'in Savaşın Amaçlarını Açıklaması ve Savaşın Sürdürülmesi

17 Temmuz'da İsrail Başbakanı Ehud Olmert Knesset'de yaptığı konuşmada sürdürülen savaşın amacını ve kendi hedeflerini sıraladı. Rehin alınan iki askerin serbest bırakılmasını ve iade edilmesini talep etti. Hizbullah'ın saldırılarını durdurarak Güney Lübnan'dan çekilmesi söz konusu şartlar arasındaydı. Güney Lübnan'a Lübnan ordusunun konuşlanarak hâkim kılınmasını ve de Hizbullah'ın tamamen askeri bir tehdit olarak varlığına son verilmesinin gerekliliğini belirtti.⁵³²

Aynı tarihlerde icra edilen anketlere göre kaçırma olayı ve Hanit gemisinin vurulmasına rağmen İsrail halkının Olmert'e güveni ve olayları doğru yönelttiğine inancı %78 gibi yüksek bir seviyedeydi. İsrail ordusuna güven ise %87 idi.⁵³³Bu güven İsrailli karar vericilere aynı zamanda savaşın devam etmesine yönelik yanlış sinyaller de gönderiyordu. Olmert'in Hizbullah'ın tasfiyesi ve kaçırılan askerlerin iade edilmesi şeklinde ortaya koyduğu gerçekçi olmayan hedefler Hizbullah'ın direnerek İsrail'in amaçlarına ulaşan muzaffer oyuncu pozisyonuna ulaşmaması için bir sebep oldu. Zaten başka çaresi olmayan Hizbullah adına tamda ihtiyacı olduğu anda bulunmaz bir destek vazifesi gördü. İsrail ordu istihbarat başkanı Amos

⁵³¹ Ze'ev Schiff, "National Security Council Urged PM to End Lebanon War on 4'th Day", **Haaretz**, 05 Haziran 2007, <http://www.haaretz.com/news/national-security-council-urged-pm-to-end-lebanon-war-on-4th-day-1.222288>, Erişildiği tarih: 01 Ağustos 2016.

⁵³² "Address to the Knesset by Prime Minister Ehud Olmert", 17 Temmuz 2006, **İsrail Dışişleri Bakanlığı**, <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Address%20to%20the%20Knesset%20by%20PM%20Olmert%2017-Jul-2006.aspx>, Erişildiği tarih: 28 Ocak 2015.

⁵³³ Meir Elran, "The Civilian Support in the second Lebanon War", (der.) Shlomo Brom ve Meir Elran, **The second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.108

Yadlin'in Nasrallah'ın İsrail'in şiddetli tepkisi ile şok yaşadığı ve İsrail halkının dayanıklılığının Nasrallah için bir trajedi olacağı yönündeki açıklamaları ⁵³⁴karar vericilerin savaşın şiddetle devamına yönelik duruşlarını göstermesi bakımından anlamlıydı. Genelkurmay Başkanı Yardımcısı General Moshe Kaplinsky ise aynı gün yaptığı açıklamada kararlılıkla müdahalenin devam edeceğini vurgularken Suriye'nin hedef olmadığını tekrardan açıklıyordu.⁵³⁵ Dışişleri Bakanı Livni ise BM heyeti ile gerçekleştirdiği görüşmede diplomatik yollarla çözüm arayışını prensip olarak tercih etmekle beraber bu görüşmelerin askeri harekâtının kesinlikle hızını ve yoğunluğunu kesmeyeceğinin altını çiziyordu.⁵³⁶

Netice Başbakan Olmert İsrail kamuoyunun tam desteğine sahip olmuş ve popülaritesini oldukça artırarak güçlü lider pozisyonunu almıştı. Haziran ayının ortalarında kendisine yönelik %40'lardaki kamuoyu desteği Temmuz ayının ortasında neredeyse iki katına çıkmıştı.

⁵³⁴ "Intelligence Briefing on Nasrallah", **Israel today**, 17 Temmuz 2006, http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/8626/Default.aspx?archive=article_title, Erişildiği tarih: 28 Ocak 2015.

⁵³⁵ "IDF Expects to Complete Operation in 'Weeks'", **Israel today**, 18 Temmuz 2006, http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/8649/Default.aspx?archive=article_title, Erişildiği tarih: 28 Ocak 2015.

⁵³⁶ "Livni Meets with UN Envoy", **Israel today**, 18 Temmuz 2006, http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/8650/Default.aspx?archive=article_title, Erişildiği tarih: 28 Ocak 2015.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜDAHALE KARARININ POLİHÖRİSTİK ANALİZİ

I. Olayların Analizi

Olayların kronolojisi incelendiğinde İsrail'in tek taraflı olarak Lübnan topraklarından çekildiği tarih olan Mayıs 2000'den 12 Temmuz 2006 tarihine kadar altı yılı aşkın bir sürede çevreleme politikasına bağlı kaldığını görmekteyiz. Hizbullah'ın asker kaçırma girişimleri, roket atışları ve sınır ötesi saldırıları da dâhil olmak üzere söz konusu periyottaki tüm provokasyonlarına rağmen çevreleme politikası sürdürülmüştür. Soğukkanlı hareket edilerek kuzeyde aktif bir cephe açılmak istenmemiş ve dahası Suriye ile de tansiyonu yükseltebilecek bir hareketten kaçınılmıştır. Bu yaklaşım aslında hem İsrail'in hem de Hizbullah'ın işine yaramıştır. İsrail'in kuzeyi görece huzur ortamında ekonomik olarak geliştiği gibi Hizbullah da Güney Lübnan'da gelişip silah stoklarını ve sığınaklarını artırmıştır.

İsrail siyasi liderlerinin çevreleme politikasına devam ettikleri bu süreçte özellikle 2003 yılından sonra güvenlik ve istihbarat birimlerinin Hizbullah'ı stratejik bir tehdit olarak gördükleri ve 2006 yılındaki Genelkurmay Başkanı Dan Halutz'dan önceki en son iki Genelkurmay Başkanının da hükümet yetkililerini Hizbullah konusunda uyardığı bilinmektedir.⁵³⁷ Dolayısıyla kuzey sınırında meydana gelen olaylardan oldukça rahatsızlık duyan ilk Genelkurmay Başkanının Halutz olmadığını söyleyebiliriz. Bu kapsamda 2005 yılının sonlarına doğru icra edilen ve bir önceki Başbakan Ariel Sharon'un katıldığı son güvenlik toplantısında Sharon'un kesin bir dille kuzey sınırında sıkıntı doğurabilecek bir hareketten kaçınılması gerektiği

⁵³⁷ Inbar, a.g.e., s.1.

yönündeki talimatını⁵³⁸ vermesi anlamlıdır. Hatta aynı toplantıda Olmert ve Halutz'un da bulunduğu göz önüne alındığında 2006 Temmuz ayındaki müdahale kararı oldukça ilginç bir görünüm kazanmaktadır.

12 Temmuzdaki saldırının akabinde icra edilen toplantılarda özellikle askeri kanadın Lübnan'ın altyapısını vurarak cezalandırma isteğinin öne çıktığını görmekteyiz. Bu isteğin altında caydırıcılık konseptinin cezalandırma ayağının yattığını ifade edebiliriz. Kısaca mevcut statükoyu değiştirmeye çalışan hasmı, kuvvet kullanma tehdidiyle veya doğrudan kuvvet kullanarak vazgeçirmeye çalışmak olarak tanımlayabileceğimiz caydırıcılık kavramı aslında karmaşık bir süreçtir.⁵³⁹ Temel olarak iki şekli olup ilki hasmı askeri anlamda mağlup ederek hareketini önleme yolunu izler. İkinci şekil ise hasıma onun askeri bölgeleri veya muharebe alanı dışındaki tesislerini ve sivil hedeflerini de dâhil ederek müdahalede bulunup cezalandırma yolunu takip eder.⁵⁴⁰ Caydırıcılık genel anlamda resmi bir karar verme yapısına haiz ve silahlı gücünü bu karar verme yapısı ile kontrolü altında tutabilen bir devlet üzerinde uygulandığında bir anlam ifade etmektedir. Devlet altı yapılara karşı uygulanması ancak söz konusu yapıların siyasi ve askeri amaçlarının iyi değerlendirilerek analiz edilmesi şartıyla başarılı olabilmektedir.⁵⁴¹ İsrailli karar vericilerin azaldığını değerlendirdikleri caydırıcılıklarının tekrar tesis edilebilmesi için mevcut çevreleme politikasını terk etmiş olduğuna yönelik ipuçları da bulunmaktadır. Fakat Hizbullah'ın devlet içerisinde faaliyet gösteren devlet altı yapıda silahlı bir mücadele veren “terör örgütü” görünümü dikkate alındığında

⁵³⁸ Harel ve Avi Issacharoff, **a.g.e.**, s.71.

⁵³⁹ Yair Evron, “Deterrence and It's Limitations”, (der) Sholomo Brom ve Meir Elran, **Second Lebanon War Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.35

⁵⁴⁰ Evron, **a.g.e.**, s.35.

⁵⁴¹ **a.g.e.**, s.37.

caydırıcılık unsurunun kime karşı kullanılacağı önem kazanmaktadır. Lübnan alt yapısının tahribatının Lübnan halkının tamamını cezalandırmış olduğunu belirtebiliriz. Hizbullah'ı kendi egemenlik alanında faaliyet göstermekten alıkoyamamış Lübnan'ın cezalandırılması başta Hizbullah'a karşı kısa süreli bir tepki oluştursa da bombalamaların devam etmesi Lübnan halkında Hizbullah'a sempati duymaktan öte bir etki oluşturmamıştır. Eskiden beri ülke toprakları içerisinde faaliyet gösteren Hizbullah'ı topraklarından çıkarma kudretine sahip olmayan Lübnan halkının uzun süren şiddetli İsrail müdahalesinin verdiği öfkeyle Hizbullah'ın yanında saf tutmasının kaçınılmaz olduğunu da aşikâr olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla çevreleme politikasının terk edilmesinin ve cezalandırmak suretiyle azaldığı değerlendirilen caydırıcılığın tekrar tesis edilmesinin, en azından Hizbullah üzerinde değil de Lübnan üzerinde uygulanmaya çalışılmasının, pek de rasyonel bir seçim olmadığı değerlendirilmiştir.

Hizbullah saldırısının ardından şiddetli bir hava taarruzu ile Hizbullah hedeflerinin vurulması kararından sonra İsraili karar vericilerin savaşın seyrine yönelik aldığı kararların da tartışma konusu olduğunu belirtebiliriz. Açıklanan savaş hedeflerinin gerçekçi olmamasından, askeri ve politik kazancın en üst seviyesinde olduğu ilk 48-72 saat sonrası müdahalenin durdurulmamasına ve hatta Ağustos ayında oldukça fazla zayıat verilen başarısız kapsamlı bir kara harekâtının icra edilmesine kadar alınan bir takım kararların açıklanmasında PH karar verme yönteminin faydalı olabileceği değerlendirilmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak İsraili karar vericilerin önlerinde bulunan karar alternatifleri ve değerlendirme boyutları belirlenmeye çalışılacaktır. Böylelikle karar matrisinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Ardından PH karar verme metodunun ilk aşaması çerçevesinde telafisiz boyut olarak belirlenmesi planlanan iç siyaset boyutu açısından alternatifler analiz edilecektir. Söz konusu analiz neticesinde iç siyaset boyutu bakımından kabul edilemeyecek alternatifler, diğer boyutlar açısından ne kadar faydalı olduğuna bakılmaksızın elenecektir. PH karar verme metodunun ikinci aşamasında mevcut alternatifler belirlenen diğer boyutlara göre değerlendirilecek ve alternatiflerin bu boyutlara göre tercih sırası belirlenecektir. Son aşamada ise karar matrisinde önem sıraları belirlenen alternatifler arasından maksimum ortalama fayda sağlayan hareket seçeneği tercih edilecektir.

Mevcut durumda İsraili karar vericilerin temelde iki önemli karar aldığı değerlendirilmiştir. Bunlar 12-17 Temmuz 2006 periyodunda alınan müdahale kararı ve 09 Ağustos günü alınan kapsamlı kara harekâtı kararlarıdır. Çalışmamızın esası ve odak noktası 12 Temmuz saldırısı ve 12-17 Temmuz periyodunda alınan karar olduğu için 09 Ağustos tarihli karar ile ilgili bir analiz gerçekleştirilmeyecektir. Söz konusu analiz ancak ayrı ve kapsamlı bir diğer çalışmanın ürünü olabilecektir.

II. Karar Alternatiflerinin Belirlenmesi

Dış politika ile ilgili kimi kararların kriz ortamlarında, zaman kısıdı altında ve yeterli veri girişi olmadan alındığını tahmin etmek güç değildir. Bu nedenle karşılaşılan olay ile ilgili ihtimal dâhilinde olan tüm hareket seçeneklerini ortaya

koyabilmek de her zaman mümkün olamamaktadır. İsraili karar vericilerin 2006 Temmuz krizi sırasında sahip oldukları alternatifleri bu gerçek ışığında değerlendirmek gerekmektedir.

İsrail Ulusal Güvenlik Konseyi eski başkanlarından Giora Eiland 12 Temmuz 2006 günü İsraili karar vericilerin önünde en azından üç karar alternatifinin bulunduğunu belirtmekteydi. Ona göre birinci alternatif Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtının düzenlenmesiydi. İkinci seçenek kapsamlı bir kara harekâtının düzenlenerek Güney Lübnan'daki Hizbullah varlığına son verilmesiydi. Son seçenek ise çevreleme politikası kapsamında güç kullanmaktan kaçınılmasıydı.⁵⁴² Efraim Inbar konuyla ilgili değerlendirmesinde güç kullanma seçeneklerini bir kenara iterek İsraili karar vericilerin çevreleme politikasına devam edebileceklerini ve diplomasi yoluyla krizin çözümünün sağlanabileceğini değerlendirmekteydi.⁵⁴³ Dow Waxman analizinde İsraili karar vericilerin Hizbullah hedeflerinin yanında Lübnan alt yapısını da bombalayarak Hizbullah tarafından girilen bu maceranın bedelinin Lübnan'a ödetilmesinin, Lübnan kamuoyunda Hizbullah'a karşı bir tepki oluşması bakımından faydalı olacağını değerlendirmekteydi.⁵⁴⁴ Ona göre İsrail kendisine yöneltmiş olan bu açık saldırı sonrası savaşmak için ve Lübnan'ı cezalandırmak için diplomatik üstünlüğe sahipti.⁵⁴⁵ 2000 ile 2005 yılları arasında Ulusal Güvenlik Danışman Yardımcılığı görevini yürüten Charles D.Freilich ise Hizbullah'ın kontrolsüz kuzey sınırı hattında uzun süredir silah depoladığını ve kendisine şiddetli bir darbe vurulmasının çoktandır

⁵⁴² Eiland, **a.g.e.**, s.29.

⁵⁴³ Inbar, **a.g.e.**, s.18.

⁵⁴⁴ Waxman, **a.g.e.**, s.29.

⁵⁴⁵ **a.g.e.**, s.29.

elzem olduğunu belirtmekteydi.⁵⁴⁶ İkinci Lübnan Savaşının askeri taktiğinin mimari olan Genelkurmay Başkanı Dan Halutz ise İsrail ordusunda Hava Kuvvetleri kökenli, pilot alt yapılı ilk Genelkurmay Başkanı⁵⁴⁷ vasfıyla öteden beri hava harekâtlarının savunucusu pozisyonundaydı. Daha 2001 yılındayken yaptığı bir açıklamada hava harekâtının üstünlüğünü şu şekilde ifade etmişti:

“Zafer stratejik amacın elde edilmesidir. Bu, her zaman toprak elde etmek anlamına gelmez. Kara harekâtı konseptini bırakmamız gerekiyor! Zafer algı ile ilgili bir husus olup hava gücü hasmın algısını derinden etkileme kapasitesine sahip.”⁵⁴⁸

Ona göre yapılması gereken düşmanda yenilgi algısı yaratacak ve bu sayede çok kısa sürede sonuç verebilecek şiddetli bir hava saldırısıydı.

Yukarıdaki analizleri de dikkate alarak İsrailli karar vericilerin İkinci Lübnan Savaşı öncesinde sahip olduğu alternatif hareketleri değerlendirdiğimizde beş seçenek öne çıkmaktadır. Başbakan Ehud Olmert yönetiminin sahip olduğu ilk alternatif, altı yıldır İsrail hükümetlerinin takip etmiş olduğu çevreleme politikasına devam etmektir. Bu doğrultuda kapsamlı olarak güç kullanmaktan kaçınılacak, olayın gerçekleştirildiği bölgede sınırlı misilleme müdahalesinde bulunulacak, aynı türden başka bir olayın gerçekleşmemesi için kuzey sınırında alınmış olan tedbirler kontrol edilerek varsa ilave tedbirler geliştirilmeye çalışılacak ve Hizbullah ile dolaylı esir değişimi pazarlığına girilmesi değerlendirilebilecekti. Uzun süredir benzer politikaların takip ediliyor olmasından dolayı nispeten tecrübe kazanılmış olan bir hareket seçeneği görünümü arz etmekteydi.

⁵⁴⁶ Charles D. Freilich, “Israel in Lebanon-Getting It Wrong: The 1982 Invasion, 2000 Withdrawal and 2006 War”, **Israel Journal of Foreign Affairs**, Vol.6, No.3 (2012), s.45.

⁵⁴⁷ Matthews, **a.g.e.**, s.25.

⁵⁴⁸ **a.g.e.**, s.15.

İsrail yönetiminin sahip olduğu ikinci hareket tarzı yine mevcut çevreleme politikası kapsamında diplomatik yollardan soruna çözüm bulmaya çalışmaktı. Bu kapsamda kuzey sınırında herhangi bir askeri angajmana girilmeyecek, sadece güvenlik tedbirleri artırılacak, Lübnan Hükümetine diplomatik baskı yapılacak ve uluslararası kamuoyunun desteğiyle söz konusu baskının şiddetinin artırılması sağlanmaya çalışılacaktı. Uluslararası platformda özellikle ABD'nin etkisi kullanılmaya çalışılabilirdi.

İsrailli karar vericilerin önlerinde bulunan üçüncü seçenek Hizbullah hedeflerine yoğun hava harekâtı düzenlemektir. Bu maksatla Güney Lübnan'da bulunan Hizbullah'a ait tüm füze bataryaları, sığınaklar, komuta kontrol merkezleri vurulacaktı. Sivil nüfusun yerleşik olduğu bölgeler bombardıman kapsamı dışında tutulabilirdi. Özellikle Lübnan altyapısına yönelik bir saldırıdan uzak durularak Lübnan halkı ve Hizbullah arasında meydana gelebilecek ilave bir duygusal yaklaşma önlenebilecekti.

Dördüncü alternatif olarak hem Hizbullah hedeflerinin hem de Lübnan stratejik alt yapısının vurulması değerlendirilebilirdi. Bu kapsamda Hizbullah'a yönelik tüm askeri ve sivil hedefler vurularak Hizbullah'a şiddetli bir darbe vurulacaktı. Aynı zamanda Hizbullah unsurlarının kendi topraklarından gerçekleştirmiş olduğu terörist saldırılarının bir bedelinin olduğu stratejik alt yapısı vurularak Lübnan hükümetine hatırlatılacaktı. Böylece İsrail devletinin caydırıcılığı pekiştirilebilecekti.

Beşinci hareket tarzı olarak ise kapsamlı bir kara harekâtının icra edilmesi düşünülebilirdi. Hizbullah'ın kontrolsüz geçen altı yılda icra etmiş olduğu tahkimat kuzey sınırı boyunca ve Güney Lübnan'ın iç kesimlerine doğru olacak biçimde temizlenebilirdi. Hizbullah'ın yıllarca biriktirmiş olduğu tüm füzeleri, tabanları ile birlikte Güney Lübnan'dan sökölüp atılabilirdi.

İsrail yönetiminin karar almaya çalıştığı süre zarfında önlerinde bulunan karar alternatiflerinin artırılabilceğı değerlendirilebilir. Bununla birlikte sıralanan hareket tarzlarının söz konusu periyotta İsrail hükümetinin sahip olduğu ana seçenekleri temsil etmesi bakımından iyi bir örneklem aralığı olduğu değerlendirilmiştir.

Tablo-3.1 Karar Alternatifleri

Alternatif-1	Çevreleme politikasına devam, kısıtlı misilleme ve Hizbullah ile dolaylı pazarlık
Alternatif-2	Çevreleme politikasına devam, askeri angajmandan kaçınma, diplomatik baskı
Alternatif-3	Sadece Hizbullah hedeflerine yoğun hava saldırısı
Alternatif-4	Hizbullah hedeflerine ve Lübnan stratejik altyapısına hava saldırısı
Alternatif-5	Kapsamlı kara harekâtı

III. Değerlendirme Boyutlarının Belirlenmesi

PH karar verme metodu ile ilgili literatürde dört genel boyut öne çıkmakta olup oluşturulan karar matrislerinde değerlendirme kriterleri olarak kullanılmaktadır.

Bu boyutlar siyasi, ekonomik, askeri ve diplomatik boyutlar olarak sayılabilir.⁵⁴⁹ Bununla beraber mevcut olayın özelliklerine göre söz konusu değerlendirme boyutlarının sayıları azaltılabilir veya yeni boyutlar eklenebilir. İsrail'in 2006 yılı Temmuz ayında karşılaşmış olduğu krizin siyasi, askeri ve stratejik boyutlar çerçevesinde ele alınması gerektiğini değerlendirmekteyim. Örneğimizde niçin bu boyutların kullanılması gerektiğini açıklamaya çalışalım.

PH karar verme metodu iç siyasetin karar alma konusunda belirleyici olduğunu kabul etmektedir. Karar vericiler mevcut karar alternatiflerini değerlendirirken kendi siyasi geleceklerini ilgilendiren seçeneklere karşı oldukça hassastırlar. Metoda göre karar verici fayda ve maliyetleri, risk ve ödülleri, kazanç ve kayıpları ve başarıyı ve başarısızlığı ilk önce bunların politik yansımaları doğrultusunda değerlendirmektedir.⁵⁵⁰ Karar vericinin bakış açısından kendi siyasi geleceğini tehdit eden tüm alternatifler, üzerinde daha fazla düşünmeye gerek olmaksızın PH karar verme yönteminin ilk aşamasında elenecektir. Bu nedenle PH karar verme yaklaşımının kullanıldığı herhangi bir olayda siyasetin bir başka deyişle dâhili politikaların temel değerlendirme boyutu olarak ele alınması gerekmektedir. Dolayısıyla 12 Temmuz 2006 günü meydana gelen saldırı karşısında İsrailli karar vericilerin sahip olduğu ilk değerlendirme boyutu siyasi boyut veya başka bir adla iç siyaset boyutudur.

Dış politika karar verme sürecinin işlemlerini gerekli kılan mevcut olayın silahlı bir çatışma ile ilgili olması nedeniyle askeri boyut üzerinden bir

⁵⁴⁹ James ve Zhang, **a.g.e.**

⁵⁵⁰ Redd ve Mintz, **a.g.e.**

değerlendirme yapmamız gerekmektedir. Her ne kadar bir tarafta düzenli bir ordu diğer tarafta ise devlet altı bir yapının silahlı gücü söz konusu olsa da meydana gelen sıcak çatışma konvansiyonel askeri bir değerlendirmeye uygun düşecektir. Askeri kapasite, savaşa hazırlık durumu, lojistik hususlar, zayıat verme riskleri, kamuoyunun tutumu, başarı ihtimalleri vb. konuların askeri boyut çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Askeri boyut ile ilgili analizler genellikle PH karar verme metodunun ikinci aşamasında icra edilmektedir.

İsrail, kurulduğu 1948 yılından bu yana işgal ettiği bu coğrafyada yer alan diğer Arap ülkeleriyle sürekli bir çatışma halinde olmuştur. Bu coğrafyada varlığını sürdürmek için caydırıcılık kartını kullanmaya çalışmaktadır. Bölgede İran gibi rejim ithali münasebetiyle ilgisi olan ülkelerin desteklediği devlet altı yapıların varlığı, Orta Doğunun kendine has kaotik yapısı, büyük güçlerin çıkarları vb. hususların da göz önüne alınması gerekmektedir. Bu nedenle karar alternatiflerinin analiz edilmesi bakımından stratejik boyut çerçevesinde bir değerlendirme yapmanın gerekli olduğu düşünülmüştür.

Mevcut örneğimizde PH karar verme metodunun vaka uygulamalarında genellikle kullanılan diplomatik boyut açısından bir değerlendirme yapmak uygun görülmemiştir. İsrail söyleminde diplomatik baskıdan anlaşılan İsrail'in saldırılarının durdurulması yönündeki ABD baskısıdır.⁵⁵¹ ABD dışındaki uluslararası sistemin etkisi dolaylıdır. Sistem içerisindeki herhangi bir aktörün olumsuz bir duruşu ancak dolaylı olarak ABD duruşunu etkilemesi bakımından anlamlıdır. Yoksa

⁵⁵¹ Heller, **a.g.e.**, s.209.

doğrudan İsrail için bir baskı unsuru oluşturmamaktadır. Bölgedeki devletler ve devlet altı yapılarla ilgili hususları da stratejik boyut altında ele alacağımızdan ötürü diplomatik boyut stratejik boyut içerisinde bir bölüm olarak ele alınacaktır. Tek başına diplomatik açıdan bir analizin ihmal edilebileceği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda karar alternatifleri ve değerlendirme boyutları Tablo-2’de görüldüğü şekilde oluşturulmuştur.

Tablo-3.2 Karar Alternatifleri ve Değerlendirme Boyutları

Alternatif-1	Çevreleme politikasına devam, kısıtlı misilleme ve Hizbullah ile dolaylı pazarlık
Alternatif-2	Çevreleme politikasına devam, askeri angajmandan kaçınma, diplomatik baskı
Alternatif-3	Sadece Hizbullah hedeflerine yoğun hava saldırısı
Alternatif-4	Hizbullah hedeflerine ve Lübnan stratejik altyapısına hava saldırısı
Alternatif-5	Kapsamlı kara harekâtı

IV. Karar Vermenin İlk Aşaması ve Siyaset Boyutu

PH karar verme metoduna göre liderler karmaşık dış politika kararlarını alırken boyutlar üzerine odaklanarak karar sürecini basitleştirirler.⁵⁵² Karar verme sürecinin ilk aşamasında telafisiz boyut/boyutlar aracılığıyla kabul eşiklerinin söz konusu olduğu bir karar analizi metodu uygulanarak mevcut alternatif hareket

⁵⁵² Mintz, **How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective**, s.7.

tarzları azaltılıp baş edilebilecek miktara indirilir. Karar verici belirlemiş olduğu birincil önemdeki boyut açısından tatmin edici eşiği aşamayan tüm alternatifleri detaylı bir şekilde analiz etmeye gerek duymadan elimine eder. Bu alternatiflerin diğer boyutlar açısından ne kadar yüksek getiri sağladıkları önemli değildir. PH karar verme metodunun telafisiz prensibine göre birincil önemdeki boyuttaki düşük bir getiri diğer boyutlardaki yüksek bir getiri ile telafi edilemez. Bu çerçevede telafisiz olduğu değerlendirilecek olan siyasi boyut bakımından kabul edilemeyecek durumdaki alternatif hareket tarzları elenecek ve ardından kalan alternatif hareket tarzları analitik metotlar ışığında irdelenecektir.

PH karar verme metodunun mimari olan Mintz, politikacıların başarı ve başarısızlığı siyasi açıdan değerlendirdiklerini ve iç siyasi kaygıların kararların altında yatan esas unsur olduğunu savunmaktadır.⁵⁵³ Metodu özellikle deneysel analiz çalışmalarında uygulamaya koyan Redd; politikacılar daha çok kendilerine olan kamuoyu desteği, liderliklerine yönelik tehditler ve politik olarak hayatta kalma ihtimalleri ile ilgilendiklerini iddia etmektedir.⁵⁵⁴ Kahneman ve Tversky aynı noktaya bir başka açıdan yaklaşarak liderlerin başarıya ulaşmaktan ziyade başarısız olmamayı amaçladıklarını, onlara göre kayıplardan kaçınmanın tüm diğer değerlendirmelerin üstünde olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁵⁵⁵ Mintz ve Geva da aynı doğrultuda dış politika kararlarında siyasi boyutun önemli olduğunu, politikacıların kamuoyu desteği ve onayı doğrultusunda hareket ettiklerini, riskten kaçınarak kendilerini siyasi olarak sıkıntıya sokacak hareket tarzlarını ilk planda elimine

⁵⁵³ A.g.e., s.7.

⁵⁵⁴ Redd, **Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: Experimental Evidence**, s.103.

⁵⁵⁵ Kahneman ve Tversky, **a.g.e.**, s.288.

ettiklerini belirtmiştir.⁵⁵⁶ Bu doğrultuda iç siyaset boyutu çoğunlukla liderlerin karşılaştıkları durumla ilgili ellerinde bulunan karar seçeneklerini değerlendirdikleri temel boyuttur. Bu boyutun kabul edilebilir eşiğini aşamayan alternatif hareket tarzları karar vericiler tarafından ilk planda elenir.⁵⁵⁷ Bu eşik çoğunlukla siyasi liderlerin halk nezdindeki popülerlikleri olup gelecekteki seçimlerde iktidarda kalma durumunu olumsuz yönde etkileyebileceği değerlendirilen seçenekler baştan göz ardı edilir. Kimi zaman sadece popüleriteyi dahi zedeleyebilecek seçeneklerden kaçınılır. Bu çerçevede mevcut teorik bilgiler ışığında telafisiz olarak varsaydığımız siyasi boyut açısından söz konusu kriz analiz edilmeye çalışılacaktır.

12 Temmuz 2006 krizi yeni hükümetin kurulmasından sadece iki ay sonra ortaya çıkmıştı. 28 Mart 2006 günü yapılan genel seçimlerin ardından geçirdiği felç nedeniyle bitkisel hayata mahkûm olan ve bu nedenle başbakanlık koltuğunu bırakmak zorunda kalan Ariel Sharon dönemi resmen sona ererek İsrail tarafından daha önce tecrübe edilmemiş yeni bir lider kadrosu göreve gelmişti. Hükümet 120 sandalyeli Knessetin sadece 67 sandalyesini elinde bulundurarak çoğunluğa dayalı bir koalisyon oluşturmuştu. Kadima (29 sandalye), İşçi Partisi (19 sandalye), Shas (12 sandalye) ve Gil (7 sandalye) ile koalisyonda yerlerini almıştı.⁵⁵⁸ Yeni başbakan Ehud Olmert 2003 yılından beri başbakan yardımcısı, 04 Ocak 2006 tarihinden bu yana da başbakan vekili olarak fiilen başbakanlık görevini yürütüyordu. Uzun süredir politikanın içerisinde olsa da savunma ve güvenlik konularında çok az tecrübesi vardı. Koalisyonun büyük ortağı İşçi Partisi'nin lideri yeni savunma bakanı Amir

⁵⁵⁶ Mintz ve Geva, **a.g.e.**, s.84.

⁵⁵⁷ Brule, **Explaining and Forecasting Leader's Decisions: A Poliheuristic Analysis of the Iran Hostage Rescue Decision**, s.104

⁵⁵⁸ Shmuel Tzabag, "Ending the Second Lebanon War: the Interface Between the Political and Military Echelons in Israel", **Israel Affairs**, Vol.19, No.4 (t.y.), s.5.

Peretz de savunma ve güvenlik konularında hiçbir tecrübeye sahip değildi. Koalisyonun oluşabilmesi adına başbakanlıktan sonraki en önemli bakanlık siyaseten kendisine verilmişti. Daha önce bakan olarak görev yapmadığı gibi Knesset Savunma ve Dış İlişkiler Komitesinde dahi görev yapmamıştı. Ehud Olmert'in kendi partisi Kadima içerisindeki en büyük rakibi olan ve bu nedenle kendisine en önemli üçüncü bakanlık verilen yeni dışişleri bakanı Tzipi Livni'nin de dışişleri konusunda kayda değer bir tecrübesi bulunmamaktaydı.⁵⁵⁹ En önemli üç siyasi pozisyon profesyonel bilgi, tecrübe ve yetenekleri yerine söz konusu kişilerin kendi partilerinin içerisindeki siyasi pozisyona göre belirlenmişti.

İsrail gibi hem güvenlik endişesinin oldukça yüksek olduğu hem de ordu millet kavramının derinden hissedildiği bir ülkede herhangi bir liderin asker kökenli olması ideal lider profilinin en ayırt edici özelliği olarak öne çıkmaktadır. Bu özellik doğal olarak sahibine çok önemli avantaj ve siyasi manevra imkânı sağlamaktadır. Şu ana kadar göreve gelmiş tüm İsrail hükümetleri eski generaller tarafından yönetilmese dahi askerlik ve güvenlik konularında tecrübeye sahip kişiler bu hükümetlerde yüksek pozisyonları işgal etmişlerdi.⁵⁶⁰ Örneğin 1974 yılından bu yana başa gelen sekiz başbakandan altısı parlak askerlik veya güvenlik kariyerine sahip kişilerden oluşmaktaydı.⁵⁶¹ Bunun yanında Amir Peretz dışındaki savunma bakanları

⁵⁵⁹ Yahuda Ben Meir, "Israeli Public Opinion and Second Lebanon War", (der.) Sholomo Brom ve Meir Elran, **The Second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, 2007, s.88.

⁵⁶⁰ 1992 yılından bu yana üç başbakan (Yitzhak Rabin, Ehud Barak ve Ariel Sharon), iki İşçi Partisi lideri (Binyamin Ben-Eliezer ve Amram Mitzna) ve bir *Maftal* Partisi lideri (Effi Etam), eski generallerden oluşmaktaydı. El-gendy, **a.g.e.**, s.48.

⁵⁶¹ 1974 yılından bu yana başbakanların en yüksek askeri/güvenlik pozisyonları şu şekildedir: Yitzhak Rabin ve Ehud Barak eski Genel Kurmay Başkanlarıdır. Ariel Sharon eski Tümgeneral ve Güney Ordusu Komutanlığı yapmıştır. Shimon Peres Savunma Bakanlığı Genel Direktörlüğü icra etmiştir. Yitzhak Shamir MOSSAD'da on yıl hizmet vermiştir. Benjamin Netanyahu Genel Kurmay Başkanlığı elit keşif birliği olan "Sayeret Matkal"da hizmet vermiştir. El-gendy, **a.g.e.**, s.48. İsrail siyasi

ya Moshe Dayan, Ariel Sharon, Shaul Mofaz, Yitzhak Mordechai ve Ezer Weizman gibi eski generaller ya da Shimon Peres, Moshe Arens, Benjamin Ben-Eliezer ve Yitzhak Shamir gibi engin askeri/güvenlik tecrübesine sahip kişilerden oluşmuştu. Menachem Begin gibi söz konusu tecrübeye sahip olmayan liderler yakın çevrelerini Dayan ve Weizman gibi tecrübeli kişilerle donatarak bu eksikliklerini telafi etmeye çalışmışlardı.⁵⁶² Mevcut Başbakan, Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakanı bu bakımdan oldukça dezavantajlı durumdaydılar.

İsrail kamuoyunun hazmetmekte sıkıntı çektiği güvenlik açıkları ve askeri başarısızlıklar askerlik veyahut güvenlik artalanına ve/veya tecrübesine sahip olmayan liderlerin önderliğinde meydana geldiğinde daha farklı anlamları mahiyetinde barındırabiliyordu. 12 Temmuz günü meydana gelen Hizbullah'ın kaçırma operasyonunun başarısı İsrail ordusu ve İsrail kamuoyunun tamamı için oldukça aşağılayıcı bir durum oluşturmuştu. İsrail kudretinin ulusal sembolü pozisyonunda olan İsrail ordusunun imajı açısından sıkıntı yaratmıştı.⁵⁶³ Söz konusu saldırı İsrail ordusunun son bir ay içerisinde önleyemediği ikinci kaçırma vakasıydı. İlki Gazze Şeridi yakınlarındaki Kerem Şalom'da 25 Haziran'da Hamas tarafından gerçekleştirilmişti. Kaçırılan askeri kurtarmak için acelece gönderilen İsrail teknolojisinin gururla sunduğu bir diğer ulusal sembol olan Merkava tankı Hizbullah tarafından tuzaklanan mayınla imha edilmiş ve beş askerin ölümüne sebep olmuştu. Bir sonraki gün İsrail'in en çok okunan günlük siyasi gazetelerinden Ma'ariv'in başlığı şu şekildeydi:“ Hizbullah gerillaları evlerine İsrail ordusuna karşı alınmış 10-

hayatındaki askerler hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Giora Goldberg, “The Growing Militarization of the Israeli Political System”, **Israel Affairs**, Vol.12, No.3 (July 2006), s.377-394.

⁵⁶² Arian, **a.g.e.**,s.333.

⁵⁶³ Ben D. Mor, “Using Force to Save Face: The Performative Side of War”, **PEACE & CHANGE**, Vol.37, No.1 (January 2012), s.105.

0'lık açık bir galibiyetle döndüler.” Hem İsrail ordusu Kuzey Sektör Komutanı hem de Genelkurmay Başkanı yaşanan olay için “acı verici bir başarısızlık”⁵⁶⁴ tanımlamasını kullanmıştı.⁵⁶⁵ Yaklaşık üç hafta sonra ikinci kaçırma olayının yaşandığı 12 Temmuz günü Kanal 10 haber yayınının üslubu oldukça eleştirel ve sertti. Yayında askerlerin kaçırılmasına neden olduğu düşünülen komuta hatalarına geniş bir yer ayrılmıştı. Yorumcu Emanuel Rosen öfke ve ümitsizlik doluydu:

“ Şu açıkça belirtilmelidir: Hükümetin somut bir planı yok. Bu olmaz!.. Çekmecedan tutup çıkarılmış bir plan! Esası kızgınlık ve hüsrana! Esası intikam! Esası Nasrallah denen kibirli adama basın konferansından ders verme ihtiyacı... Bence bu saldırgan açıklamalarla ileride yaşayacağımız gerçeklik arasında derin bir fark olacak.”⁵⁶⁶

İsrail'in en çok okunan günlük gazetesi Yedioth Ahronoth'un internet sitesi olan Ynet'e yorum yapan 1200'den fazla kişi İsrail hükümetinin iktidarsızlığı, zayıflığı, korku ve tereddüdü ile dalga geçmişti.⁵⁶⁷

İsrail kamuoyunun oldukça tepkisel yaklaştığı iki kaçırma olayı öncesinde Başbakan Olmert'in göreve başladığında kamuoyu yoklamalarında güven oranı %40'lar civarındaydı. Daha önce siyasi arenada denenmemiş olan Savunma Bakanı Amir Peretz'in ise güven oranı çok daha düşük olup %20 civarlarındaydı. Haziran ayının sonuna doğru icra edilen kamuoyu yoklamalarında ise Savunma Bakanının performansı için “iyi” değerlendirmesi yapanların oranı %32 iken, “iyi değil” değerlendirmesi yapanların oranı %62 oranına yükselmişti⁵⁶⁸. Koalisyon hükümetinin en önemli iki figürünün kamuoyu gözündeki bu sallantılı güven oranı Gazze Şeridi'nde gerçekleşen şiddet olayları ve İsrail şehirlerine ve de özellikle

⁵⁶⁴ İngilizcesi: “A stinging failure”.

⁵⁶⁵ Mor, **a.g.e.**, s.106.

⁵⁶⁶ Michal Harel-Mizrahi ve diğerleri, **War to the Last Moment: The Israeli Media in the Second Lebanon War**, (çev.) Sharon Neeman, Keshev, 2008, s.33.

⁵⁶⁷ Mor, **a.g.e.**, s.107.

⁵⁶⁸ Ben Meir, **a.g.e.**, s.88.

Ashkelon kentine yönelik Kassam roket atışlarının önlenememesi sebebiyle düşüşe geçmişti. 25 Haziran 2006 günü bir İsrail askerinin kaçırılması olayı da kamuoyu nezdinde hükümet hakkındaki görüşü iyice olumsuz etkilemişti.⁵⁶⁹ Yeni hükümet zayıf, tecrübesiz ve kararsız olarak görülüyordu.⁵⁷⁰ İsrail'in bir lidere ihtiyacı olduğu dillendiriliyordu.⁵⁷¹ Devletin inisiyatifi yitirdiği ve caydırıcılık özelliğini kaybettiği değerlendiriliyordu.⁵⁷² Üstüne üstlük 12 Temmuz 2006 günü gerçekleşen saldırıda iki İsrail askerinin kaçırılıp sekizinin öldürülmesi olayının, hemen 25 Haziran kaçırmaya vakasının akabinde meydana gelmesi hükümeti bu açıdan daha da zor durumda bırakmıştı. Kamuoyunun görüşü açısından İsrail hükümetinin Hizbullah'a karşı vereceği pasif ve çekingen bir tepki yöneticiler bakımından onarılamaz etkilere sebep olabilirdi.⁵⁷³

Kriz zamanlarında demokratik bir rejimin liderlerinin kamuoyunu gözetme eğiliminin çok yüksek olduğu dikkate alındığında⁵⁷⁴ ve kamuoyu yoklamalarında halk nezdindeki performans seviyeleri düşük olarak değerlendirilen ülke yöneticilerinin güç kullanma eğilimlerinin daha da arttığı düşünüldüğünde⁵⁷⁵ İsraili liderlerin güç kullanımını başat seçenek olarak görmesi gayet anlaşılabilirdi. Üstelik böyle bir seçeneğin “bayrak etrafında toplanma” etkisi oluşturarak hükümetin

⁵⁶⁹ Ben Meir, **a.g.e.**, s.88.

⁵⁷⁰ Aluf Benn, “We Need a Nasrallah”, **Haaretz**, 06 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/we-need-a-nasrallah-1.192310>, Erişildiği tarih: 06 Ağustos 2016.

⁵⁷¹ Gideon Samet, “Needed: Leadership Worthy of the Times”, **Haaretz**, 30 Haziran 2006, <http://www.haaretz.com/needed-leadership-worthy-of-the-times-1.191853>, Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

⁵⁷² Ari Shavit, “The June Crash”, **Haaretz**, 02 Temmuz 2016, <http://www.haaretz.com/the-june-crash-1.191930>, Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

⁵⁷³ Ben Meir, **a.g.e.**, s.89.

⁵⁷⁴ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.70.

⁵⁷⁵ Charles W. Ostrom ve Brian L. Job, “The President and the Political Use of Force”, **American Political Science Review**, Vol.80, No.2 (June 1986), s.541-566.

desteklenme oranını artıracak⁵⁷⁶ tahmin etmek zor değildi. Ariel Sharon gibi savaş kahramanı olan, İsrail siyasi hayatında güvenlik ile ilgili pozisyonlar başta olmak üzere birçok makamı işgal etmiş tecrübeli bir liderden sonra devralınan Başbakanlık görevinde Ehud Olmert'in kamuoyu gözünde kendini ispat etmesi bakımından da bu kriz bir fırsat olarak değerlendirilebilirdi.

12 Temmuz 2006 günü yaşanan ikinci kaçırma hadisesinin ardından Olmert ve Peretz'in takındıkları pozisyon ve açıklamaları medyada yerlerini almaya başlamıştı. "Oyunun kuralları değişti" başlığı altındaki bir makalede Olmert ve Peretz'in reaksiyonlarından alıntılar aktarılıyordu: "Olmert: Kuzey sınırımızda olanlar Hizbullah tarafından başlatılan bir dizi olay değildir. Hiçbir devletin kabul edemeyeceği bir hattın aşılmasıdır." Yine benzer bir haberde de şöyle aktarılıyordu:

"Başbakana çok yakın olan bir bakan dün yapılan acil toplantının tek kelimelik gündeminin 'savaş' olduğunu belirtti. Peretz bakanlara şu şekilde seslendi: 'İsrail'in mevcut tüm gücüyle harekete geçmesi gerekmektedir. Öyle ki çatışmanın sonunda Lübnan hükümeti ve Hizbullah bu saldırıyı başlattıkları ana pişman olacaklar!'"⁵⁷⁷

Liderler kamuoyunun duruşunu dikkatle takip ediyorlardı. Özellikle Savunma Bakanı medyadaki imajı konusunda oldukça takıntılıydı. Savaş sırasında bile internetteki yorumları okumak için kendine zaman yaratıyor hatta kendine yakın kimseler tarafından yazıldığı bilinen destek yorumlarını dahi tek tek okuyordu.⁵⁷⁸

Müdahalenin başlangıcından hemen sonra İsrail medyası ordu misillemesini "savaş" olarak nitelendirmekte gecikmemişti. İsrail Kanal 1 televizyonunun popüler

⁵⁷⁶ J. Lee, "Rallying around the Flag: Foreign Policy Events and Presidential Popularity", **Presidential Studies Quarterly**, Vol.7 (1977), s.252-256.

⁵⁷⁷ Harel-Mizrahi ve diğerleri, **a.g.e.**, s.74.

⁵⁷⁸ Mor, **a.g.e.**, s.108.

ankormeni Chaim Yavin 12 Temmuz akşamı haberlerini sunarken:“ Aslında çoktan savaşın pusu içerisindeyiz” diyerek söz konusu harekâtın bir savaş olduğuna vurgu yapmıştı.⁵⁷⁹ Kanal 2’nin açılış başlığı ise şu şekildeydi: “Şu saatlerde hükümet Güney Lübnan’da savaş manevralarını tartışıyor.” 13 Temmuz günü Ma’ariv ve Yedioth Ahronoth gazetelerindeki başlıklar sırasıyla şu şekildeydi: “Bir savaş ilanı”, “Hükümet savaşa karar verdi.”⁵⁸⁰ Ülkedeki ana akım medya kuruluşlarının başlıklarının oldukça milliyetçi, tamamen savaş yanlısı-en azından başlangıçta- ve hükümetin olayları idare şeklini destekler biçimde olması İsrail kamuoyunu bu ortak duygu seline ve düşünce biçimine entegre ederek artık hükümet için de oldukça kısıtlı manevra alanı bırakmıştı. Dahası olayların “savaş” şeklinde algılanmasının ötesinde Yahudi toplumunun %90’ı bu “savaş”ı haklı bir mücadele olarak görmekteydi.⁵⁸¹ Başbakan Olmert’in Knesset’de 17 Temmuz günü harekâtın amaçlarını açıklaması ve halka seslenişinin ardından 18 Temmuz günkü Ma’ariv gazetesinin ön sayfadaki ana başlığı:”Kazanacağız” şeklindeydi. Gazetenin ikinci sayfasının başlığı: “Konuşma, Tahran ve Şam’da yankılandı.” İkinci sayfanın alt başlığı ise şu şekildeydi:

“Olmert sert bir cephe ile karşı karşıya. Şu ana kadar harika bir şekilde üstesinden geliyor. Dün ulusun karşısında kendinden emin ve kendisini gerçek bir lidere dönüştüren bir biçimde ‘Tepkimiz daha da sertleşecek’ dedi. İsrail’in ulusal cephesinin histerik ve kırılgan olduğunu düşünen Nasrallah, Saddam Hüseyin ve Arafat’ı gömen çukura yuvarlandı.”⁵⁸²

Yedioth Ahronoth gazetesinin 18 Temmuz günü ön sayfasının ana başlığı ise şu şekildeydi: “Başbakan Ehud Olmert’in savaşın başlamasından bu yana ilk seslenişi”.

⁵⁷⁹ A.g.e., s.109.

⁵⁸⁰ Harel-Mizrahi ve diğerleri, a.g.e., s.17.

⁵⁸¹ Mor, a.g.e., s.109.

⁵⁸² Harel-Mizrahi ve diğerleri, a.g.e., s.19.

Hemen altında ise: “Kazanacağız”⁵⁸³ büyük puntolarla veriliyordu. Yedioth Ahronoth gazetesinde makalesi yayınlanan Dan Margalit, “Kuvvet kullanarak tepki vermek” başlığı altında Nasrallah’ı Hitler ile karşılaştırıyordu. Olmert’in Winston Spencer Churchill okuluna mensup bir lider olduğunu kanıtlayacağını umut ettiğini belirtiyordu:

“Ehud Olmert, Amir Peretz ve Dan Halutz’u zavallı kişilikler olarak sunan, tehditleri ile korkacaklarını öne süren, ancak örümcek ağı kadar güçlü bir devlet ve zavallı demokrasisine atıfta bulunan Nasrallah Kudüs’te yer alan hükümete eğer iktidarlarını devam ettirmek istiyorsa sadece tek bir seçenek bıraktı: Hemen kuvvet kullanarak tepki vermek... Adolf Hitler ve kurmayları da aynı kibir ve korkutma yollarını kullanarak İngiltere ve Fransa’nın zayıflığı dolayısıyla muazzam stratejik başarı ve destek kazanmışlardı. İsrail tüm bunları hatırlamalı. Nasrallah dün Ehud Olmert’i Neville Chamberlain olmakla suçladı. Olmert kendisinin aslında Winston Spencer Churchill okulundan olduğunu ispatlayabilir.”⁵⁸⁴

Kamuoyunda hükümetin şiddetli tepkisi konusunda olumsuz bir görüş beyan edilmemiş olup kamuoyunun tam desteğine sahip olunmuştu. İsrail Meclisi Knesset’deki Yahudi muhalefeti müdahaleye tam desteğini açıklamış ve müdahale sürdüğü müddetçe hükümete destek olmaya devam edeceğini bildirmişti. Hatta İsrail solunun geleneksel muhalif figürlerinden dahi daha önce görülmemiş rekor düzeyde destek elde edilmişti.⁵⁸⁵ Medyadaki olağan üstü destek ve kamuoyunun duruşu bir müdahaleyi kaçınılmaz hale getiriyordu.

İsrail liderlerine aşağılayıcı ve provokatif bir tepki de Lübnan cephesinden gelmişti. Hizbullah saldırısının gerçekleşmesinin akabinde aynı gün öğleden sonra Hizbullah lideri Hasan Nasrallah’ın basın açıklaması İsrail kamuoyunun 12 Temmuz hadisesi öncesindeki Olmert yönetimine bakış açısını yansıtıyordu. Nasrallah,

⁵⁸³ A.g.e., s.19.

⁵⁸⁴ a.g.e., s.74-75.

⁵⁸⁵ Ben Meir, a.g.e., s.90.

kaçırılan askerlerin sağlık durumunun iyi olduğunu ve salıverilme şartlarını belirttikten sonra İsraili liderlere hitaben şöyle seslenmişti:

“Olmert yeni bir Başbakan. Genelkurmay Başkanı ve Savunma Bakanı da pozisyonlarında yeniler. Bu nedenle size şiddetli tavsiyem bu akşam bir karar vermek üzere toplandığınızda Lübnan ile ilgili tecrübeleri olan eski başbakanlara ve savunma bakanlarına danışın. Birisi herhangi bir makamda yeni olunca gözünün boyanması kolaylaşır. Bunun size olmasına izin vermeyin. Sorular sorun, tekrardan kontrol edin ve karar vermeden önce iyi düşünün...⁵⁸⁶”

İki gün sonra Nasrallah Al-Manar TV’den 14 Temmuz günü İsrail donanmasının sofistike gemilerinden birisinin vurulduğunu ve Lübnan kıyılarında yandığını duyuruyordu. İlk başta İsrail kaynaklarından yapılan yalanlamaya karşın daha sonradan ordu kaynakları donanmaya ait INS Hanit gemisinin Hizbullah tarafından fırlatılan bir C-802 füzesiyle vurulduğunu ve dört mürettebatının öldüğünü doğruladı. Bu durum Nasrallah’ın inandırıcılığını ve pozisyonunu güçlendirirken İsrail’in etkisizliğini öne çıkararak küçük düşürülmesine sebep olmuştu.⁵⁸⁷ Bu açıkça Olmert yönetimini İsrail kamuoyu önünde küçük düşüren ve alay eden bir uyarıydı. Müdahale kararı üzerinde etkili olduğunu varsaymak yanlış olmazdı. Olmert’in siyasi geleceği için kaygı duyduğu ve İsrail halkı karşısındaki inandırıcılığını yitireceğinden korktuğu da kimi gazeteciler tarafından iddia edilmişti.⁵⁸⁸

Selefleri ile karşılaştırıldıklarında askeri kariyerleri bulunmayan Olmert ve Peretz ikilisinin, birçok güvenlik zafiyetinin de gölgesi altında, kamuoyu önünde imajlarını yükseltmek ve kendilerine destek sağlamak için hareket ettiklerine yönelik

⁵⁸⁶ “The Address of the General Secretary of Hizballah, His Excellency Sayyid Hassan Nasrallah, to the Nation, the Lebanese People, the Resistance Fighters, the Zionists, and the Arab Leaders”, **MR ZINE**, 14 Temmuz 2006, <http://mrzine.monthlyreview.org/2006/nasrallah150706.html>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁵⁸⁷ Harel-Mizrahi ve diğerleri, **a.g.e.**, s.74.

⁵⁸⁸ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.88.

bir diğerk iddia da İsrail'in iki kıdemli gazetecisinden gelmiştir. Tecrübeli gazeteciler Ofer Shelach ve Yoav Limor 12 Temmuz'da savunma kurmayları ile yaptıkları görüşmelerde Başbakan Ehud Olmert ve Savunma Bakanı Amir Peretz'in "kamuoyundaki genel kanıdan" etkilendiklerini ve acı krizin kendilerine sunmuş olduğu fırsatı değerlendirmek istediklerini iddia etmişlerdir.⁵⁸⁹ Eski ordu muhabiri olan Olmert ve mühimmat subaylığı yapmış olan Amir Peretz'in eski generaller olan Barak ve Sharon'un karşı karşıya gelmekten çekindikleri bir düşmana savaş açmak üzere olduklarını gözlemlediklerini belirtmişlerdir.⁵⁹⁰ Shelach ve Limor sadece bireylerin ve kurumların kararlarının olayların gidişatını belirlemediğini aynı zamanda söz konusu bireylerin kamuoyundaki imaj ve duruşlarına karşı da hayli hassas olduklarını göstermiştir. Hem Olmert'in hem de Peretz'in düzeltmeleri gereken bir kamuoyu imajına sahip oldukları açıkça vurgulanmıştır. Olmert ve Peretz için iki kaçırma hadisesi, İsrail'in caydırıcılığına yönelmiş olmakla beraber esasında askeri alanda tecrübesizlikleri, seleflerinin gölgesi altında görev yaptıkları iddiası ve kamuoyu duruşlarına zarar veren ve bir anlamda bel altı vuruş olarak nitelendirilebilecek özelliklere de sahipti.⁵⁹¹

Kamuoyunun tutumunun yanında ordunun tutumu da İsrail siyasetinde dikkate alınması gereken hususlardandı. Israel Shakak, İsrail'in uzun dönemli planlarının daima ordu generalleri, istihbaratçılar ve üst düzey bürokratlar tarafından kararlaştırıldığını belirtmekteydi. Shakak'a göre hükümet ve başbakanın siyaset geliştirdiği çok nadirdi. İsrail tarafından başlatılmış bütün savaşlarda birlikler

⁵⁸⁹ Mor, **a.g.e.**, s.107.

⁵⁹⁰ Harel-Mizrahi ve diğerleri, **a.g.e.**, s.59.

⁵⁹¹ Mor, **a.g.e.**, s.107.

yerlerine konuşlandırıldıktan sonra hükümet böyle bir karardan haberdar edilmişti.⁵⁹² Shakak'ın iddiasını teyit etmek kolay olmasa da 2006 yılı müdahalesine hemen uzanan süreçteki askerlerin tutumu ordunun duruşunu anlamak açısından anlamlı olacaktır. 2003 yılında görevinden ayrılarak Savunma Bakanlığına gelen dönemin Genelkurmay Başkanı Shaul Mofaz büyüyen Hizbullah tehdidi konusunda siyasileri uyarıyordu.⁵⁹³ Ardından göreve gelen yeni Genelkurmay Başkanı Moshe Yaalon da aynı tehlikeye dikkat çekerek İsrail kuzeyinin Hizbullah roket atışlarına karşı savunmasız olduğunu bildirmişti.⁵⁹⁴ Mevcut Genelkurmay Başkanı Dan Halutz ise daha 2005 yılının sonbaharında meydana gelen kaçırma olayında bile dönemin Başbakanı Ariel Sharona'a Hizbullah'a müdahale etmeyi ve Lübnan stratejik alt yapısını vurmaya teklif etmişti.⁵⁹⁵ 12 Temmuz 2006 günü yapılan saldırının hemen ardından henüz hükümet kanadı tarafından daha bir toplantı icra edilmemişken Genelkurmay Başkanlığı basın sözcüsü Tuğgeneral Miri Regev basına yaptığı ve İsrail halkına anında yayınlanan açıklamasında Lübnan'ın vurularak yirmi yıl geriletilmesi gerektiğini belirtmişti.⁵⁹⁶ Genelkurmay Başkanı Dan Halutz ise savaşa girilmesi gerektiğini şu şekilde belirtiyordu:

“Kuzeyde caydırıcılığımızı tekrar tesis edene kadar operasyona devam etmeliyiz. İsrail hükümeti orduyu gerekli bir biçimde tepki vermek üzere yetkilendirdi. Bu karşı duruşta önümüze çıkan hiçbir hedefi yok etmekten geri durmayacağız.”⁵⁹⁷

İsrail ordusu Kuzey Sektör Komutanı Tümgeneral Udi Adam ise Lübnan'da Hizbullah tarafından silah saklandığı değerlendirilen her yerin vurulacağını ve

⁵⁹² Israel Shakak, **Açık Sırlar**, (çev.) Ahmet Emin Dağ, İstanbul, Med Cezir Yayınları, 2003, s.7.

⁵⁹³ Inbar, **a.g.e.**, s.1.

⁵⁹⁴ **a.g.e.**, s.1.

⁵⁹⁵ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.70.

⁵⁹⁶ **a.g.e.**, s.78.

⁵⁹⁷ Amos Harel ve Yoav Stern, “IAF Bombardment Closes Beirut Airport”, **Haaretz**, 14 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/iaf-bombardment-closes-beirut-airport-1.193008>, Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

kapsamlı bir kara hareketinin da ihtimal dışında olmadığını basına verdiği demeçte belirtmişti.⁵⁹⁸

İsrail’de Genelkurmay Başkanı ve yüksek rütbeli ordu mensuplarının sık sık kabine toplantılarına katılmakta oldukları ve ulusal güvenlik ve dış politika konularında danışmanlık yaptıkları bilinen bir gerçektir.⁵⁹⁹ Bu nedenle çoğu kriz durumunda ordu kendi hareket seçeneğini tek alternatif olarak sunmakta ve siyasi iradeye “ya kabul etme ya reddetme ya da hiçbir şey yapmama” seçeneğini bırakmaktaydı. Hatta çoğu zaman bu seçenek ordu planlama dairesinin en olumsuz ihtimalinin rasyonalize edildiği karar süreçlerinin sonucu olduğu için aşırı ihtiyatlı veya aşırı sert tepkileri içerebilmekteydi.⁶⁰⁰ Şüphesiz ki ordunun müdahale tavrı ve bu tavrın İsrail kamuoyuna açıklanmış olması Olmert’in vereceği kararın siyasi maliyetleri konusunda da ip uçları vermiş olmalıydı.

Ulusal Güvenlik Danışmanı Vekili Dr.Charles (Chuck) Freilich müdahale sonrasında yazdığı bir makalede organize olmayan bir planlama ve hızla gelişen olaylara tepkisel anlık geliştirilen çözüm denemelerinin İsrail karar verme mekanizmasını şekillendirdiğini belirtiyordu. Başbakanın bir danışman grubunun bulunmadığını, bakanlıkların şahısların yeteneklerine göre değil de politik ağırlıklarına göre dağıtıldığını ve hükümetin herhangi bir istişarede bulunmadan daha önce askerler tarafından oluşturulmuş olan planları onayladıklarını vurguluyordu. En

⁵⁹⁸ Amos Harel ve Yoav Stern, “Lebanon Police: 15 Die in IAF Strike on Van in South Lebanon”, **Haaretz**, 14 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/lebanon-police-15-die-in-iaf-strike-on-van-in-south-lebanon-1.193100>, Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

⁵⁹⁹ Freilich, **a.g.e.**, s.657.

⁶⁰⁰ 2006 müdahalesi karar sürecinde Genel Kurmay Başkanı Dan Halutz sürekli alternatifsiz tek hareket tarzı içeren teklifler sunmuştur. Genelde en sert müdahale biçimleri teklif edilmiştir. Bkz. Shwed, **a.g.e.**, s.8.

organize görünüm sergileyen ordunun, karar verme sürecinin hâkimi olduğunu belirtiyordu. İsraili liderlerin kararının altında yatan gerçeğin politik hayatta kalma kaygısı olduğunu şiddetle vurguluyordu.⁶⁰¹

İç politik atmosferin hızla değişen kimi zaman duygusal etkileri bir tarafa bırakıldığında müdahale kararının objektif olarak en rasyonel harekât tarzı olup olmadığı konusunda oldukça fazla görüş ayrılığı bulunmaktaydı. Her ne kadar Hizbullah saldırısına karşılık bir bombalama harekâtı Olmert hükümeti tarafından kaçınılmaz bir seçim olarak görülse de aslında başka seçenekler de takip edilebilirdi. Harekâtı erteleme, sınırlandırma ve daha önceki başbakanlar Ehud Barak (Temmuz 1999-Mart 2001) ve Ariel Sharon'un (Mart 2001-Ocak 2006) takip ettiği gibi çevreleme politikasına devam etme seçenekleri tercih edilebilirdi Özellikle Ariel Sharon Mart-Nisan 2005 periyodundaki ciddi Hizbullah provokasyonlarına ve 2005 Kasım ayında son anda önlenen kaçırma teşebbüsüne rağmen serinkanlılığını koruyarak çevreleme politikasına devam etmişti.⁶⁰² 2006 yılındaki İkinci Lübnan Savaşı sonrasındaki hataları analiz etmek üzere oluşturulan Winograd Komisyonu⁶⁰³ İsrail'in Lübnan'ın güneyinden Mayıs 2000'de tek taraflı geri çekilmesinin ardından Hizbullah saldırılarının lokalize ve ölçülü tepkilerle karşılandığını ve her olayın çevrelenerek en kısa zamanda sona erdirilip kontrol altına alınmaya çalışıldığını

⁶⁰¹ Freilich, **a.g.e.**

⁶⁰² Mor, **a.g.e.**, s.106.

⁶⁰³ İsrail'de emekli hâkim Dr.Eliyahu Winograd liderliğinde oluşturulan ve 2006 Temmuz-Ağustos periyodunda meydana gelen olayları, hataları ve sorumlularını soruşturmak üzere hükümet tarafından yetkilendirilen komisyona Winograd Komisyonu adı verilmiştir. Komisyon söz konusu periyotta görev alan tüm sivil asker yetkilerin ifadesine başvurmuştur. Neticede oldukça sert eleştirileri bünyesinde barındıran; hatalardan Başbakan, Savunma Bakanı ve Genel Kurmay Başkanını sorumlu tutan bir rapor hazırlamıştır. Geniş bilgi için bkz. Raphael Cohen-Almagor ve Sharon Haleva-Amir, "The Israel-Hezbollah War and The Winograd Committee", **Journal of Parliamentary and Political Law**, Vol.2, No.1 (2008).

belirtmişti.⁶⁰⁴ Komisyon yıllarca bu çevreleme prensibine sıkı sıkıya bağlı kaldığını vurgulayarak savaşa girilmesini şu sert sözlerle eleştiriyordu:

“Aniden yoğun bir askeri saldırı icra edilmesi Lübnan hareket alanının kompleks karakteristikleri temelinde detaylı ve kapsamlı bir askeri plan ve yetkilendirmeye dayanmadan alınmış acele bir karar... Amaçlar belirsiz ve gerçekçi bir yaklaşımdan uzak... Savaşın nasıl sonlandırılacağı belirli değil... Bu ciddi hataların başlıca sorumluları Başbakan, Savunma Bakanı ve Genel Kurmay Başkanı olup bu üçlüden herhangi birinin rasyonel kararı başarısızlığı ortadan kaldırılabildi...”⁶⁰⁵

Olmert hükümetinin uzun süredir takip edilen çevreleme politikasından oldukça radikal bir biçimde sapması Hizbullah lideri Nasrallah’ı dahi şaşırtmıştır.⁶⁰⁶ Dahası 2006 yılında yaşanan savaş sonrası da İsrail Lübnan sınırında provokatif olaylar yaşanmış olmasına rağmen çevreleme politikasına bu savaş sonrası da fiilen devam edilmiştir.⁶⁰⁷

İsrail hükümetlerinin çok partili koalisyon yapıları dikkate alındığında Freilich’in belirttiği liderlerin politik olarak hayatta kalma istekleri daha da anlamlı hale gelmektedir. Bu kapsamda siyasi liderlerin 12 Temmuz krizindeki temel güdüsünün politik hayatta kalma arzusu olduğu ve kamuoyunun görüşünü bu doğrultuda oldukça önemseydiğini varsayabiliriz. Bu nedenle karar alternatiflerinin değerlendirileceği birincil boyutun, telafisiz boyutun, siyasi boyut olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

⁶⁰⁴ Zaki Shalom ve Yoaz Hendel, “Conceptual Flaws on the Road to the Second Lebanon War”, **Strategic Assessment**, Vol.10, No.1 (June 2007), s.23-30.

⁶⁰⁵ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.245-246.

⁶⁰⁶ “Nasrallah: We Wouldn't Have Snatched Soldiers if We Thought It Would Spark War”, **Haaretz**, 27 Ağustos 2006, <http://www.haaretz.com/news/nasrallah-we-wouldn-t-have-snatched-soldiers-if-we-thought-it-would-spark-war-1.199556>, Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

⁶⁰⁷ 2010 yılında İsrail kuzey sınırında yaşanan çatışmada üç kişi ölmüştü. Bunlardan bir tanesi İsrailli bir subaydı. Akiva Eldar, “Akiva Eldar Peace Talks With Syria Can Avert War With Lebanon”, **Haaretz**, 17 Ağustos 2010, <http://www.haaretz.com/print-edition/features/akiva-eldar-peace-talks-with-syria-can-avert-war-with-lebanon-1.30848> Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

Bu kapsamda son iki aydır gerçekleşen kaçırma olayları karşısında kamuoyunda oluşan öfke ve kızgınlığı kontrol altına alarak en azında kaçırılanların intikamlarının alındığı duygusunu yaşatarak kamu vicdanını rahatlatabilmek, seçmenler gözünde düşük olan popülerlik oranlarını artırabilmek, çevreleme politikasının fiilen takip edilmeye başlandığı günden bu yana siyasi kanadın aksine periyodik olarak çekincelerini dillendiren askeri kanadın müdahale isteklerini geri çevirmemek ve İsrail kamuoyuna karşı güçlü ve kararlı bir lider profili çizebilmek şeklinde sıralayabileceğimiz politik hedefler doğrultusunda İsrail hükümetinin söz konusu kriz karşısında pasif bir tutum takınarak güç kullanmaktan kaçınmasının siyasi maliyetinin kabul edilemez olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla çevreleme politikasına devam etmek temelindeki ilk iki karar alternatifinin telafisiz olarak varsaydığımız siyasi boyutun kabul eşiğini geçemediğini düşünmekteyim. Bu kapsamda bundan sonraki kısımda geriye kalan müdahale alternatifleri İsrailli liderlerin bakış açısından rasyonel olarak analiz edilmeye çalışılacaktır.

İsrail kamuoyu nezdinde eskiden savaşlardaki asker kayıpları ulusal yüksek değerler ile tanımlanıyordu. Hatta 1973 savaşından sonra ordunun hatalarının olduğu yönünde gerçekleştirilen protesto hareketlerine karşı savaşta yakınlarını yitirenler tepki göstermiş ve bu protestoların kaybettikleri yakınlarının kahramanlıklarını lekelediğini belirtmişlerdi.⁶⁰⁸ İsrail’de 1982 Lübnan savaşı kamuoyunun savaşlardaki kayıplara bakış açısı yönünden bir dönüm noktası oldu. Savaşın ilk haftasının ardından Güney Lübnan’da yer alan Beafort Kalesinin ele geçirilmesi sırasında ölen

⁶⁰⁸ Yagil Levy, **a.g.e.**, s.72.

İsrail askerlerinin yakınları bir araya gelerek evlatlarının ölümünü kahraman bir hareket olarak yorumlarken bu kalenin alınması için onca kayıp verilmesinin gereksiz olduğunu belirterek tepki vermişlerdi. Bu hareket neticesinde Lübnan savaşının gerekliliği konusunda görülmemiş bir halk tepkisi oluşmuştu.⁶⁰⁹ Aynı savaş sırasında yedek askerlerin oluşturduğu “Sessizliğe Karşı Askerler” (*Soldiers against Silence*) grubu Lübnan savaşının bitirilmesini talep etmiş ve savaşın haklı nedenlere dayandırılması gerektiği ve başka seçeneğin kalmamış olmasının şart olduğu söylemini ilk defa İsrail kamuoyuna getirmişlerdi. Neticede 1985 yılında İsrail Lübnan’dan çekildi. 1985 ile 2000 yılları arasında da İsrail güvenlik bölgesi adı altında Lübnan’da işgal ettiği topraklarda Hizbullah ile girişmiş olduğu yıpratma mücadelesi sırasındaki kayıplar İsrail kamuoyunda sürekli eleştirildi.⁶¹⁰ Zirve noktası ise 1997 yılında işgal altındaki bölgede düşen bir helikopterde ölen 73 askerin yakınları tarafından oluşturulan “Dört Anneler” (*Four Mothers*)⁶¹¹ hareketi oldu. Söz konusu sivil inisiyatif kamuoyunda oldukça yüksek bir yankı uyandırınca 2000 yılında İsrail Güney Lübnan’dan tamamen çekildi. Fakat Lübnan travması ve savaşın gerekliliği konusundaki tartışmalar süregeldi.

Daha önceki bölümlerde de ele aldığımız kamuoyunun zayıflara tepkisi ve askerlerin bu durumdan etkilenecek inisiyatif almaktan kaçınmaları askeri hareketlerin icra nedenlerinin detaylı bir şekilde tartışılmasına sebep olmuştu. Bu tepkilerin ışığında çevreleme politikası oluşmuştu. İsrail kamuoyunda Lübnan ile

⁶⁰⁹ Yagil Levy, **a.g.e.**, s.73.

⁶¹⁰ Augustus Richard Norton, “ Hizballah and the Israeli Withdrawal from Southern Lebanon”, **Journal of Palestine Studies**, Vol.30, No.1, (Autumn, 2000), s.22-35; Sela, **a.g.e.**; Yagil Levy, **a.g.e.**

⁶¹¹ “Dört Anneler”-*Four Mothers*- hareketi hakkında geniş bilgi için bkz. Dafna Lemish ve Inbal Barzel, “Four Mothers’ The Womb in the Public Sphere”, **European Journal of Communication**, Vol.15, No.2 (t.y.), s.147-169.

ilgili geçmişten gelen bir ön yargı dikkate alındığında ve zayıflara olan hassasiyet göz önünde bulundurulduğunda çok fazla zayıat verme riskinin mevcut olduğu geniş kapsamlı bir kara harekâtı icra etmek sıkıntılıydı. Hatta Olmert tekrar 1982 yılındaki bataklığa dönmek istemediğini açık açık belirtiyordu.⁶¹² Halutz ise kapsamlı bir kara harekâtının yüzlerle ifade edilen bir zayıata neden olacağını ve bunu kamuoyuna anlatmanın mümkün olmayacağını ifade ediyordu.⁶¹³ Dahası Olmert herhangi bir kara harekâtında verilebilecek yüzlerle ifade edilecek zayıatın halkın protesto için sokaklara dökülmesine neden olabileceğini ve binlerce insanın Kudüs ve Tel Aviv’de gösteri yapabileceğini belirtiyordu.⁶¹⁴ Savaş sonu oluşturulan Winograd Komisyonu’na konuşan MOSSAD Başkanı Meir Dagan ise hem Ordu İstihbarat Başkanının hem de Savunma Bakanının hava saldırılarının başarıya ulaşacağına inandıklarını ve bu nedenle hava saldırılarını kara harekâtına tercih ettiklerini belirtiyordu.⁶¹⁵ Kapsamlı bir kara harekâtı siyasi açıdan riskleri mevcut olduğu için en son tercih edilen seçenek olmalıydı. İsrail ordusu da müdahalenin başından itibaren şiddetli tepkiyi savunurken kapsamlı bir kara harekâtı seçeneğini dillendirmemişti. Kuzey Sektör Komutanı Tümgeneral Udi Adam 14 Temmuz günü basına açıklama yaparak savaş seçeneğini savunurken mevcut koşullarda yedek askerlerin göreve çağırılması seçeneğini düşünmediklerini belirtmişti.⁶¹⁶

Geri kalan iki seçenek görelî olarak az zayıat verilebileceği değerlendirilen hava harekâtı seçenekleriydi. Burada hava harekâtının ağır bastığı açık hale

⁶¹² Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.172.

⁶¹³ **a.g.e.**, s.121.

⁶¹⁴ Yagil Levy, **a.g.e.**, s.78-79.

⁶¹⁵ **a.g.e.**

⁶¹⁶ Amos Harel ve Yoav Stern, “Lebanon Police: 15 Die in IAF Strike on Van in South Lebanon”, **Haaretz**, 14 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/lebanon-police-15-die-in-iaf-strike-on-van-in-south-lebanon-1.193100>, Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

geldiğinden sadece Lübnan stratejik alt yapısının vurulup vurulmaması konusundaki duruşu tespit etmek gerekiyordu. Stratejik alt yapının ve sivil yerleşim yerlerinin vurulması askeri ve stratejik gerekçelerle savunabilirdi. Fakat siyasi bakış açısından masum sivil kayıpların da meydana gelme ihtimali politikacıları hem iç siyasette hem dış siyasette sıkıntıya sokabilirdi. Bu tür ölümleri savunmak oldukça zordu. Özellikle medyada çıkabilecek bu tür ölümlere yönelik görüntüler siyasilerin ellerini bağlayabilirdi. Bu nedenle Olmert ve Peretz başlangıçta ordunun stratejik alt yapıyı vurma fikrine karşı çıkmıştı.⁶¹⁷ Fakat gelişen olaylar karşısında askeri-stratejik değerlendirmeler doğrultusunda stratejik alt yapının vurulmasına sessiz kalmışlardı. İlerleyen günlerde Hizbullah'ın karargâhının bulunduğu Beyrut'un güneyindeki Dahia bölgesinin vurulması konusunda da bu tür bir kararın amaca hizmet etmediğini ve bir netice vermeyerek uluslararası kamuoyunda İsrail'i zor durumda bırakacağını belirten Dışişleri Bakanı Tzipi Livni⁶¹⁸ ve İç Güvenlik Bakanı Avi Dichter⁶¹⁹ bombalamayı onaylamamıştı.⁶²⁰ ABD Dışişleri Bakanı Condoleeza Rice da bu konuya dikkat çekmişti. İsrail müdahalede bulunabilirdi. Bunun ABD açısından sakıncası yoktu. Hatta ABD yönetimi ve İngiltere muhtemel bir erken ateşkes çağrısına karşı uluslararası baskıları dahi önlemeyi taahhüt etmişti.⁶²¹ Fakat Lübnan'ın sivil altyapısı vurulmamalıydı.⁶²²

⁶¹⁷ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.81.

⁶¹⁸ Barak Ravid, "Livni to War Probe: I Voted for One-day Lebanon IDF Operation", Haaretz, 03 Haziran 2007, <http://www.haaretz.com/news/livni-to-war-probe-i-voted-for-one-day-lebanon-idf-operation-1.222126>, Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

⁶¹⁹ "Dichter: I got wrong idea of IDF's ability", **Jerusalem Post**, 21 Mayıs 2007, <http://www.jpost.com/Israel/Dichter-I-got-wrong-idea-of-IDFs-ability>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁶²⁰ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.100.

⁶²¹ Helena Cobban, "The 33-Day War", 02 Kasım 2006, <http://bostonreview.net/cobban-33-day-war>, Erişildiği tarih: 15 Ocak 2015.

⁶²² Gideon Alon, "News in Brief", **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news-in-brief-1.192979>, Erişildiği tarih: 08 Ağustos 2016.

İsrail kamuoyunun hedef ülkedeki sivillerin öldürülmesi ve Lübnan stratejik alt yapısının vurulması konusunda karar vericileri etkileyebilecek bir duruşu bulunmamakla beraber Ariel Sharon’a 1982 yılındaki ilk Lübnan Savaşında gösterilen halk tepkisi tarihsel bir analogi teşkil etmesi bakımından anlamlıydı. Filistinli mültecilerin Lübnanlı Hristiyan Falanjistler tarafından katledildiği olaydaki ihmali sonrasında oluşan tepki Sharon’un istifa etmesine kadar uzanmıştı. Dolayısıyla hava saldırılarında stratejik alt yapının ve sivil hedeflerin vurulması karar vericiler açısından siyasi boyut çerçevesinde daha az tercih edilen bir seçenek konumundaydı.

İsrailli karar vericiler mevcut temsili karar alternatiflerinin iki tanesini ilk planda üzerinde fazlaca düşünmeden elemişlerdi. Pasif bir tutum sergilenmeyecekti. Bu doğrultuda “Alternatif-1” (Çevreleme politikasına devam, kısıtlı misilleme ve Hizbullah ile dolaylı pazarlık) ve “Alternatif-2”nin (Çevreleme politikasına devam, askeri angajmandan kaçınma, diplomatik baskı) telafisiz olarak kabul etmiş olduğumuz siyasi boyutun kabul eşiğini geçemedikleri için PH karar verme metoduna göre diğer boyutlar bakımından yüksek getiriler sağlasalar dahi tercih edilme ihtimalleri bulunmamaktadır. Geri kalan karar alternatiflerinin siyasi tercih sırası yapılan analiz ışığında şu şekilde belirlenmiştir: “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-5 (Kapsamlı kara harekâtı.) Bu sıralama siyasi boyuta göre kabul eşiğini geçen alternatiflerin ağırlıklarını belirleyecek olan sıralamadır.

PH karar verme metoduna göre karar verme sürecinin ilk aşaması tamamlanmış bulunmaktadır. Bundan sonraki aşamada siyasi boyutun kabul eşiğini geçerek icra edilmesinde sakınca olmayan kalan üç hareket tarzı (Alternatif-3, 4, 5) askeri ve stratejik bakımlardan değerlendirilecektir. Değerlendirme süreci neticesinde en fazla net kazanç getirdiği varsayılan seçenek kabul edilecektir.

V. Karar Vermenin İkinci Aşaması

Polihöristik karar verme metodunun ikinci aşamasında sayısı azaltılarak bilişsel manada başa çıkılabilecek miktara inen karar alternatifleri analiz edilir. Karar verici analitik değerlendirmeleri kullanarak kazançlarını maksimize etmeye, kayıplarını ise minimize etmeye çalışır. Fayda amacı güden (*expected utility*) analiz yöntemlerini uygular.⁶²³ Çevreleme politikası çerçevesinde pasif tutumlar olarak değerlendirdiğimiz müdahale etmeme veya sınırlı misilleme seçenekleri elendiğinden dolayı Başbakan Olmert üç politika alternatifine sahipti: i) Sadece Hizbullah hedeflerine hava saldırısı, ii) Hem Hizbullah hedeflerine hem de Lübnan'ın stratejik altyapısına hava saldırısı ve iii) Kapsamlı kara harekâtı. Bu kısımda söz konusu hareket tarzları kalan değerlendirme boyutları olan stratejik ve askeri boyutlar bakımından analiz edilmeye çalışılacaktır.

⁶²³ Redd, **The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making: An Experimental Study**, s.336.

A. Askeri Boyut

Askeri kapasite, lojistik hususlar, zayıat verme riskleri, kamuoyunun tutumu, başarı ihtimalleri vb. konuların askeri boyut çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda askeri literatürde ilk adım hasmı tanımak ve hasmın muhtemel imkân ve kabiliyetlerini ortaya koymaya çalışmaktır. Bir sonraki aşama analizcinin kendi askeri kapasitesini, imkân ve yeteneklerini ortaya koymasındır. Somut veriler ışığında sonraki adım ise harekât alternatiflerinin değerlendirilmesi aşamasıdır. Bu boyutun ele alınması esnasında derinlemesine askeri yetenek analizi yapmak çalışmanın odak noktasında olmadığı için yüzeysel bir değerlendirme icra edilecektir.

Alternatif hareket seçeneklerini analize başlarken ilk önce belirtilmesi gereken husus Hizbullah'ın başka bir devlet toprakları altında faaliyet gösteren gerilla tarzı mücadele stratejisidir. Gerilla kuvvetleri ile savaşırken konvansiyonel harplerde kullanılan metotlar önemini yitirir. Yenilgi ve zafer algıları öne çıkar.⁶²⁴ Gerilla için halk desteği hayatidir. Hayat alanıdır. Hareket etmesini sağlar.⁶²⁵ Gerilla ile mücadelede belirli bir toprağı işgal etmek rasyonel değildir. İşgal, gerilla tarafından bir kurtarıcı vasfının oynanmasına fırsat verebilir. Gerillanın, içinden mücadelesini sürdürdüğü sivil halka zarar vermek de doğru değildir. O güne kadar gerillayı desteklememiş olan halkı aynı sempati çizgisine çekme riski vardır.⁶²⁶ Askeri manada gerilla birliklerini mağlup etmek gerillanın mensup olduğu yapıyı

⁶²⁴ Shlomo Brom, Political and Military objectives in A Limited War Against A Guerilla Organization, (der.) **Shlomo Brom ve Meir Elran**, The Second Lebanon War Strategic Perspectives, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.15.

⁶²⁵ Mao Tse-Tung, **On Guerilla Warfare**, (çev.) Samuel B. Griffith, New York, Dover, 2005, s.41-49.

⁶²⁶ Brom, **a.g.e.**, s.15.

ortadan kaldırmaz. Hizbullah lideri Hassan Nasrallah bu gerçeği şu sözlerle ifade ediyordu:

“Organizasyonun üyeleri hâlihazırda evlerinde, okullarında, camilerinde, kiliselerinde, fabrikalarında, tarlalarında ve bahçelerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Onları düzenli bir orduyu mağlup ettiğiniz biçimde alt edemezsiniz.”⁶²⁷

Gerilla ile mücadelede başarılı olabilmek için yapılması gereken ilk hareket gerilla örgütünün mücadelesini meşru zemine oturttuğu sebepleri ortadan kaldırmaktır. Öte yandan klasik savaşta dahi bir orduyu mağlup etmek onu tamamen yok etmek değildir. Amaç savaşma azim ve iradesini ortadan kaldırmaktır. Savaşmaya devam etmenin hasımda kaldıramayacağı maliyetlerin oluşmasına sebebiyet vereceği değerlendiriliyorsa genellikle hasım savaşmaktan kaçınarak müzakereye yönelme eğiliminde olur.

İsrail ordusunun hava kuvvetleri ve pilot kökenli ilk Genelkurmay Başkanı olan Dan Halutz yukarıdaki çerçevede yapılacak askeri harekâtın şekli ne olursa olsun Hizbullah’ı ortadan kaldırmayacağına inanıyordu:

“Aslında burada bir zaferden söz edilemez. Hasminızı saf dışı bırakamazsınız. Kaçırılan askerleri Lübnan’dan geri getirecek bir askeri harekât bilmiyorum. Şahsen karşınızda gerilla tarzı hareket eden bir terör örgütü varsa yenilgi ve zafer kelimelerinin kullanılması anlamsızdır. İdeolojiyi mağlup edemezsiniz.”⁶²⁸

Halutz’a göre şiddetli bir hava saldırısı icra edilmeliydi. Hizbullah cezalandırılmalı ve silah depoları yok edilmeliydi. Halutz’a göre hava gücü hasmın algısını derin bir şekilde etkileme potansiyeline sahipti.⁶²⁹ İsrail ordusu da ABD hava kuvvetleri

⁶²⁷ Arkin, **a.g.e.**, s.25.

⁶²⁸ Shmuel Tzabag, “Ending the Second Lebanon War: The Interface Between the Political and Military Echelons in Israel, **Israel Affairs**, Vol.19, No.4 (2013), s.646.

⁶²⁹ Matthews, **a.g.e.**, s.15.

tarafından ortaya atılmış olan “Etki Tabanlı Operasyon”⁶³⁰ (EBO) mantığını güdüyordu.⁶³¹ Buna göre doğrudan stratejik etki yaratacak sonuç alıcı saldırılar gerçekleştirmek esastı. Taktik ve operasyonel boyutta hasmın yayılmış bir alandaki askeri kuvvetleri ile karadan angaje olmaya gerek yoktu. 1990-1991 Körfez Savaşında ve 1999 Kosova Müdahalesinde EBO stratejisi doğrultusunda icra edilen harekâtlar olağanüstü başarı göstermişti.⁶³² Bu analogilerden hareket eden Halutz, Olmert ve Peretz’e yaptığı öneride, Hizbullah’ın askeri ve politik hedeflerine şiddetli bir hava saldırısı ile darbe vurulmasının Hizbullah ile İsrail arasındaki denklemi değiştireceğini ve Hizbullah’ta askeri açıdan bir başarı elde edemeyeceği algısını yerleştireceğini belirtiyordu.⁶³³ Halutz hava harekâtının üstünlüğünü şöyle ifade ediyordu:

“ Hava gücü zamanla esas önemli alan haline gelmiştir. En azından İsrail toplumu için bu böyledir. İsrail toplumu zayıtlara karşı oldukça hassastır. Zayıtlara hassasiyet demek sizin elinizdeki imkân ve alternatifler arasından toplu zayıt riskinin en az olduğu seçeneği tercih etmeniz demektir.”⁶³⁴

Karadan hiçbir unsurla angaje olma riskinin bulunmaması nedeniyle zayıt verme riskinin en az olması ve dolayısıyla kamuoyu baskısına maruz kalma ihtimalinin oldukça düşük olması; hızlı ve etkili bir bombalamanın Hizbullah’ın savaşma azim ve kararlığı üzerinde tahmin edilen yıkıcı etkisi ve harekâtın çok kısa sürede tamamlanma ihtimali öne çıkan hava harekâtı avantajlarıydı. 1967 savaşında Mısır Hava Kuvvetlerinin birkaç saatte saf dışı bırakılması ve Körfez Savaşı ve Kosova Müdahalelerindeki hava kuvvetlerinin parlak başarıları dikkate alındığında İsraili yöneticiler kapsamlı bir kara harekâtı yerine şiddetli bir hava harekâtının daha tercih

⁶³⁰ Effect Based Operation (EBO)

⁶³¹ Matthews, **a.g.e.**, s.23.

⁶³² Matthews, **a.g.e.**, s.24.

⁶³³ **a.g.e.**, s.37.

⁶³⁴ Dag Henriksen, “A Misapplied and Overextended Example: Gen J. N. Mattis's Criticism of Effects-Based Operations”, **Air & Space Power Journal** (September-October 2012), s.128.

edilebilir bir seçenek olduğunu değerlendirmişlerdi.⁶³⁵ Dolayısıyla hava harekâtı icra edilecekti. Peki, Lübnan stratejik alt yapısı vurulacak mıydı?

Salt askeri açıdan icra ettiğimiz bu değerlendirmede hava harekâtında askeri hedeflerin yanında sivil hedeflerin de vurulmasının EBO konsepti bağlamında görülmesinin gerekli olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Savaşma azim ve iradesini ortadan kaldırmak ve hasım üzerinde savaşa devam etmenin oldukça maliyetli olduğu algısını oluşturmak bakımından sivil hedeflerin vurulmasının korku, panik, ümitsizlik ve yenilgi algıları oluşturma ihtimali söz konusudur. Bu durum mevcut müdahalenin süresinin kısa tutulmasına da yardımcı olabilir. Hasımın daha kısa sürede ateşkes talebinde bulunmasına sebep olabilir. Burada tek sorgulanması gereken husus Hizbullah gibi gerilla faaliyetinde bulunan bir örgütün bu tür bir cezalandırma hareketini algılama şekli olacaktır. İsrail'in bu şiddetli tepkisini kendi örgütünün faaliyetlerini meşrulaştırmak kapsamında kullanma ihtimalidir. Fakat yine bu kapsamda gerilla tarzında faaliyet gösteren yapılar için halk desteğinin elzem olduğu düşünüldüğünde halkın Hizbullah'ın gereksiz maceraları yüzünden cezalandırılıyor olmaları yönündeki bir algı da Hizbullah'ın varlık sebebinin sorgulanmasına neden olabilirdi. Nitekim çevreleme politikası kapsamında Güney Lübnan'dan çekilirken dahi İsrail bu doğrultuda bir gerekçelendirme gerçekleştirmişti. Dönemin Başbakanı Ehud Olmert Hizbullah'ın bölgede işgal devam ettiği için gelişip büyüdüğünü ve meşru direniş örgütü olarak propaganda yapma imkânına sahip olduğunu savunuyordu.⁶³⁶ Bu bakımdan sadece Hizbullah

⁶³⁵ Shwed, **a.g.e.**, s.9.

⁶³⁶ "The Time Had Come to End a Tragedy" Röportajı, **Time Europe**, 06 Mayıs 2000, Vol.155, No.22.

hedeflerine yönelik bir saldırıdan ziyade hava saldırılarının stratejik alt yapıyı kapsayacak şekilde vurulması tercih edilebilir bir alternatifti.

Kapsamlı bir kara harekâtının askeri açıdan değerlendirilmesine başlamadan önce İsrail ulusal güvenlik kararlarını alan elitin savaş öncesindeki fikri pozisyonunu belirten şu açıklama savaş sonrasında oluşturulan Winograd Komisyonu raporunda belirtilmişti:

“İsrail’deki bazı askeri ve siyasi elit artık İsrail’in savaşlar dönemini kapadığına inanmıştı. Onlara göre İsrail kendisine savaş ilanını mümkün kılmayacak derecede askeri güce ve üstünlüğe sahipti. İsrail’in caydırıcılığından tereddüt eden yapılara karşı acı verici bir hatırlatmada bulunmak yeterliydi. Kara birliklerini bu saatten sonra bekleyen tek tehdit düşük yoğunluklu çatışma ihtimalleriydi. Bu bakımdan İsrail ordusunun gerçek bir savaş için hazırlık yapmasına gerek yoktu”⁶³⁷

Gerçekten de İsrail ordusu 1982 yılından bu yana geniş kapsamlı bir kara harekâtı icra etmemişti. İntifada hareketleri nedeniyle klasik konvansiyonel savaşa göre eğitilmiş İsrail zırhlı birlikleri Gazze Şeridi ile Batı Şeria’da devriye görevi icra eder hale gelmişti. Özellikle zırhlı birliklerin yedeklerinin her yıl icra etmesi gereken geri besleme eğitimleri ise icra edilmemeye başlanmıştı. Hem yedek askerlerin hem de yedek subayların yeterli eğitimleri yoktu. Geri besleme yapılmadığı takdirde çok kısa sürede kaybedilen zırhlı birlik muharebe yeteneklerinin canlı tutulması için her yıl düzenli eğitim/tatbikat yapılması gerekirken ordunun söz konusu yedekleri beş altı yıldır hiçbir eğitime tabi tutulmamıştı⁶³⁸. 2002 ile 2006 yıllarında Savunma Bakanlığı görevinde bulunan Shaul Mofaz 2007 yılı Mart ayından geçerli olmak üzere askerlik süresini on iki aydan sekiz aya çekecek bir düzenlemeyi ön görmüştü. Düzenleme

⁶³⁷ Matthews, **a.g.e.**, s.23.

⁶³⁸ **a.g.e.**, s.27.

yedek hizmetini ve eğitim süresini daha da kısaltıyordu.⁶³⁹ Üstelik düzenli ordu birlikleri de sürekli olarak Gazze Şeridi ve Batı Şeria’da tecrübe ettikleri çatışma şekline alışkındı. Müdahalenin hemen ertesi günü eğitim eksikliği bakımından konuya ışık tutabilecek açıklamalar gelmişti. 13 Temmuz günü takip harekâtı gerçekleştiren taktik birlikten bir asker şu şekilde açıklama yapmıştı:

“Bize neyin çarptığını anlayamadık. Saniyeler içerisinde iki ölümüz vardı. Biz kısa bir çatışmadan sonra bizden kaçması gereken Arapların bıraktığı boş bir çadır ve birkaç kalaşnikof silahı bulmayı bekliyorduk. Oysa hidrolik bir çelik kapı arkasında tünellerle birbirine bağlı tam teçhizatlı bir sığınak vardı. Böyle bir şey ile karşılaşacağımız bize hiç söylenmedi.”⁶⁴⁰

Yedeklerin sadece eğitimleri değil depolardaki teçhizatları ile ilgili de sıkıntılar vardı. Bütçe kesintileri nedeniyle yedeklerin ekipmanları düzenli birliklere verilmişti. Müdahalenin ilerleyen zamanlarında çağrılan yedekler boş depolarla karşılaşacaktı.⁶⁴¹ İsrail Kara Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Benny Ganz 2001 yılından beri hükümetin yedek eğitimleri bütçesinden 800 milyon \$ kesintiye gittiğini belirtiyordu.⁶⁴² Bütçe kesintileri nedeniyle tank formasyonlarının sayısı azaltılmıştı. Hatta kesintiler nedeniyle Merkava tanklarının dahi üretiminin durdurulması söz konusu olmuştu. Bu kapsamda mevcut tanklara da Trophy anti tank füze sistemleri yerleştirilememişti.⁶⁴³

Yeni kabul edilen konseptler doğrultusunda kolordu yapılanması ortadan kaldırılmış ve tümen yapılanmasının sona erdirilmesi için de teklif yapılmıştı.⁶⁴⁴ Ateş

⁶³⁹ Inbar, **a.g.e.**, s.2.

⁶⁴⁰ Helena Cobban, “The 33-Day War”, 02 Kasım 2006, <http://bostonreview.net/cobban-33-day-war>, Erişildiği tarih: 15 Ocak 2015.

⁶⁴¹ Helena Cobban, “The 33-Day War”, 02 Kasım 2006, <http://bostonreview.net/cobban-33-day-war>, Erişildiği tarih: 15 Ocak 2015.

⁶⁴² Inbar, **a.g.e.**, s.2.

⁶⁴³ **a.g.e.**, s.2.

⁶⁴⁴ Matthews, **a.g.e.**, s.28.

isabeti, EBO, “Sistemsal Operatif Dizayn” SOD⁶⁴⁵ vb. yeni yaklaşımlar benimsenmiş olmasına rağmen komuta kademesi henüz bu kavramlara alışmamıştı.⁶⁴⁶ Bunun yanında Hizbullah’ın savaşma azim ve kararlılığının Hamas ve El-Fetih militanları ile karşılaştırılamayacak ölçüde yüksek olduğu ve savaşçılarının ileri derecede eğitilmiş olduğu bilinmekteydi.⁶⁴⁷ Üstelik Hizbullah lideri Nasrallah, “yeni bir model” tanımlamasıyla Hizbullah’ın gerilla savaşının yanında düzenli harbi de icra edebilecek hibrit bir yapıya kavuştuğunu belirtiyordu.⁶⁴⁸ Hizbullah’ın Beyrut’daki ana karargâhına bağlı dört komutanlığından biri olan ve Güney Lübnan’dan sorumlu olan Nasr Komutanlığı⁶⁴⁹ bünyesinde yaklaşık 1000 militanı, 3000 yedeği ve 100-150 kişiden oluşan özel birliği mevcuttu.⁶⁵⁰ Yüksek askeri eğitim düzeyleri ve motivasyonları hesaba katılması gereken özellikleriydi. Buna karşılık İsraili askeri stratejisyenler İsrail’in artık topyekûn düzenli harp dönemlerini kapadığına inanıyorlardı. Ordunun yapması gereken Gazze Şeridi ve Batı Şeria bölgesinde olduğu gibi düşük yoğunluklu asimetrik muharebelere odaklanmaktı.⁶⁵¹

Son tahlilde kapsamlı bir kara harekâtı için birliklerin hazırlık seviyesinin yerinde olmaması ve Hizbullah’ın muharebe konseptinin Hamas ve El-Fetih gruplarının çatışma anlayışından oldukça farklı ve çetin olması önemli etkenlerdi.

⁶⁴⁵ Systemic Operational Design

⁶⁴⁶ Matthews, **a.g.e.**, s.28.

⁶⁴⁷ Scott C. Farquhar, **Back to Basics: A Study of the Second Lebanon War and Operation CAST LEAD**, Kansas, Combat Studies Press, 2009, s.51-52.

⁶⁴⁸ Farquhar, **a.g.e.**, s.15.

⁶⁴⁹ Hizbullah’a bağlı dört bölge komutanlığı şu şekildedir: Beyrut’da Ana Karargâh, Bekaa Vadisi Komutanlığı, kıyı ve geri bölgeden sorumlu Bedir Komutanlığı, bir deniz birliği, insansız hava aracı birimi ve karadan karaya füze birliği bulunmaktadır. Arkin, **a.g.e.**, s.23-25.

⁶⁵⁰ Arkin, **a.g.e.**, s.25.

⁶⁵¹ National Defense Research Institute, “**All Glory Is Fleeting: Insights from the Second Lebanon War**”, California, 2012, s.18.

Bunun yanında İsrail ordusunda konvansiyonel savaş seçeneğinin geçmişte kalmış olduğu varsayımı hâkimdi.

Hizbullah'ın gerilla yapısı dikkate alındığında geniş kapsamlı bir kara harekâtının Hizbullah'ı ortadan kaldırıp kaldırmayacağı da şüpheliydi. Üstelik bu harekâtın süresini de uzatabilirdi. Yedek askerlerin göreve çağrılmasını gerekli kılabilir ve lojistik hazırlıkların tamamlanabilmesi için zaman gerektirebilirdi. Dahası Hizbullah'a için kendini savunmak ve daha fazla İsrail askeri ile doğrudan karşı karşıya gelebilmek adına paha biçilmez bir fırsat verebilirdi. Genel Kurmay Başkanı Dan Halutz savaş sonrası oluşturulan Winograd Komisyonu'na verdiği ifadede kara harekâtının son seçenek olduğunu şu sözlerle belirtiyordu:

“Kara birliklerinin kullanılması son seçenektir. Açıkça Lübnan'da daha önce yaşamış olduğumuz kötü tecrübeleri yinelemek istemedik. Zaten hükümet tarafı da daha müdahalenin başından beri oldukça açık ve anlaşılabilir biçimde bu yaklaşımlarını belli etmişlerdi.”⁶⁵²

Bu nedenlerle kapsamlı bir kara harekâtı askeri açıdan en az arzu edilen bir seçenek görünümü arz etmekteydi.

Neticede askeri açıdan bir değerlendirme yapıldığında İsrailli karar vericiler alternatif hareket tarzlarının tercih sırasını şu şekilde belirlemişlerdi: “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-5” (Kapsamlı kara harekâtı.)

⁶⁵² Henriksen, **a.g.e.**, s.127.

B. Stratejik Boyut

Müdahalenin başlamasından beş gün sonra, 17 Temmuz 2006 günü, İsrail Meclisi Knesset’de yaptığı konuşmada Başbakan Olmert Lübnan Müdahalesinin amaçlarını açıkladı. Müdahale kararının altında yatan taktik ve stratejik gerekçeleri İsrail’in bir numaralı ağzından duymak bakımından bu amaçları belirtmekte fayda bulunmaktadır. (i) Kaçırılan askerler Ehud Goldwasser ve Eldat Regev’in geri getirilmesi. Olmert askerlerin bir mahkûm pazarlığına girilmeksizin geri bırakılması gerektiğini vurgulayarak askerlerin güvenlik ve sağlığından tamamen Lübnan hükümetinin sorumlu olduğunu bildirdi. (ii) Tam bir ateşkes şartlarına ulaşılması. (iii) BM GK 1559 sayılı kararı gereğince Hizbullah’ın Güney Lübnan’dan çekilmesi. Burada Hizbullah’tan arındırılması gereken bölgenin tam olarak tanımı yapılmamıştı. Açık olan; Hizbullah’ın silahlarını bırakması, eylemlerine ve varlığına son vermesi ve Lübnan egemenlik haklarına saygı göstermesi konularıydı. (iv) Tüm Güney Lübnan’a Lübnan ordusunun yerleştirilmesi. (v) Hizbullah’a ağır bir darbe vurularak silahsızlandırılması. (vi) İsrail’in caydırıcılığının tekrar tesis edilmesi.”⁶⁵³

Hizbullah’ın silahsızlandırılması ve kaçırılan askerlerin geri getirilmesi gibi popüler ama aynı zamanda gerçekleşme ihtimali zayıf hedeflerin yanında tam bir ateşkesin sağlanması gibi sınırları belirli olmayan hedefler de mevcuttu. Söz konusu hedeflerin daha başlangıçtan itibaren gerçekleştirilmesinin imkânsız olduğu hem kamuoyunda dillendirilmiş hem de savaş sonu oluşturulan Winograd Komisyonu

⁶⁵³ Tzabag, a.g.e., s.647.

raporunda çok şiddetli eleştirilmişti.⁶⁵⁴ Sadece açıklanan bu yanlış hedeflerin bile Hizbullah'ın sonraki direnişine sebep olduğunu iddia edenler de bulunmaktaydı.⁶⁵⁵

Ortadoğu uzmanı Anthony Cordesman'a göre ise İsrail'in Olmert tarafından ilan edilen bu resmi hedeflerinin yanında İran'ın batı ön cephesinin yok edilmesi hedefini de saymak gerekirdi.⁶⁵⁶ Hizbullah İsrail'in Lübnan'dan tam olarak geri çekildiği 2000 yılından bu yana gücünü artırmıştı. Aynı zamanda Suriye ve İran'ın kontrolü altında olan örgüt asimetrik bir savaş için gerekli olan hazırlıklarını tamamlıyor; kısa, orta ve uzun menzilli füze stoklarını artırıyordu.⁶⁵⁷ Ordu istihbaratının 2005 yılındaki raporuna göre Hizbullah veya Suriye vasıtasıyla İran'ın destekleyeceği bir krizin, 2006 yılında özellikle de İsrail'in kuzey sınırında ortaya çıkma ihtimalinin yüksek olduğu vurgulanıyordu.⁶⁵⁸ İsrailli karar vericilerde İran'ın bölgedeki uydusu Hizbullah vasıtasıyla İsrail'e olan tehdidinin tehlikeli boyutlara ulaştığı algısının oluştuğunu söylemek yanlış olmazdı. Seçilecek olan hareket tarzının İran'ın bölgedeki etkisini azaltmaya yönelik olması stratejik açıdan bir gereklilikti.

Bir diğer önemli stratejik husus İsrail'in azaldığına inanılan bölgedeki caydırıcılığını tekrar tesis etmesi gerekliliğiydi. Burada bir miktar caydırıcılık hususuna değinmek gerekebilir. Caydırıcılık, temelde statükoyu değiştirmeye çalışan hasmı bu amacından vazgeçirmek için güç kullanma tehdidinde bulunmaktan şiddete

⁶⁵⁴ Cohen-Almagor ve Haleva-Amir, **a.g.e.**, s.32.

⁶⁵⁵ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.108.

⁶⁵⁶ Anthony H. Cordesman, "The Lessons of Israeli Lebanon War", Washington, **Center for Strategic International Studies**, 2008, s.6

⁶⁵⁷ Aharon Ze'evi Farkash, "Intelligence in the War: Observations and Insights", (der) Sholomo Brom ve Meir Elran, **Second Lebanon War Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.78.

⁶⁵⁸ Farkash, **a.g.e.**, s.80.

başvurmaya değin zorlayıcı ölçütlerin kullanıldığı karmaşık bir süreci bünyesinde barındırır.⁶⁵⁹ Ulusal güvenliğin temel konseptlerinden biri olarak sayılmaktadır. Caydırıcılık esasen devlet gibi resmi bir karar verme sistemi olan yapılar için bir anlam ifade eder. Devlet içerisinde faaliyet gösteren Hizbullah gibi devlet altı birimlere karşı caydırıcılık ise genellikle söz konusu devlet altı yapıların bünyesinde faaliyet gösterdiği devletlere uygulanan baskı olarak değerlendirilmelidir. Nükleer caydırıcılıktan konvansiyonel veya asimetrik caydırıcılığa kadar şekilleri bulunmaktadır.⁶⁶⁰ Cezalandırarak caydırma caydırıcılık bünyesindeki seçeneklerden sadece bir tanesini oluşturmaktadır. İsrail bu kapsamda 1970’li yıllarda bölgedeki devletlere karşı sabit bir caydırıcılık kazanmıştı. 2000 yılından bu yana Hizbullah’ın provokatif hareketlerine karşı izlemiş olduğu çevreleme politikasının neticesinde İsrail kamuoyunda ve karar vericilerinde İsrail’in bölgedeki caydırıcılığının şüpheli hale geldiği algısı oluşmuştu. Efraim Inbar, İsrail’in temel stratejisinin caydırıcılık üzerine kurulu olduğunu belirtiyordu.⁶⁶¹ 2006 müdahalesinin caydırıcılık tarafını Genel Kurmay başkanı Halutz ise şu şekilde belirtiyordu:

“Konsept beklenenin çok üstünde, dramatik bir şekilde üstünde tepki vererek düşmanın gelecekte benzer hareketlere girişmesini önlemek üzerine kurulu. Bir daha statükoyu ihlal etmeye çalışmadan önce on kez düşünmelerine sebep olacak bir bedeli onlara ödetmek istedim.”⁶⁶²

İsrail, diğer devlet ve askeri yapıları şiddetli bir karşı saldırı tehdidi ile caydırmaya çalışıyordu. Bu İsrail için anlamlı bir seçenektir. Küçük ordusu ve derinliği ve genişliği olmayan coğrafi yapısı ile uzun süreli bir yıpratma harbi sürdürmesi

⁶⁵⁹ Evron, **a.g.e.**, s.35

⁶⁶⁰ Shingo Hamanaka, **Public Opinion and Deterrence: An Evolutionary Game Theoretic Study of the Israeli Policy toward Lebanon**, (The Japan Association of International Relations Annual Convention-Japan Uluslararası İlişkiler Kurumu Yıllık Toplantısı), Hokkaido, 29 Ekim 2010.

⁶⁶¹ Efraim Inbar, “Israeli National Security, 1973-96”, **Annals of the American Academy of Political and Social Science**, Vol.555 (1998), s.62-81.

⁶⁶² Dag Henriksen, **a.g.e.**, s.125.

mümkün değildi. Üstelik gelişmiş toplumunun da zayıflara karşı hassasiyeti yıpratma harbini imkânsız hale getiriyordu. Hizbullah'a karşı Güney Lübnan'da izlenen temel politika da caydırıcılık üzerine kuruluydu. Fakat 2000 yılında Güney Lübnan'dan geri çekilmesi bu doktrine aykırılık teşkil etmişti.⁶⁶³ Dolayısıyla seçilecek olan hareket tarzının da caydırıcılık bakımından anlamlı bir seçenek olması gerekiyordu.

Bölge dengeleri ve uluslararası toplum açısından baktığımızda ise Arap ülkeleri tarihte ilk defa bir Arap dayanışması şeklinde İsrail karşıtı blok oluşturmaktan uzak durmuşlardı. Çatışmaya hiçbir şekilde dâhil olmamak için mesafeli yaklaşmışlardı. Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün ve Körfez Arap Emirlikleri dışişleri bakanları 15 Temmuz Cumartesi günü Kahire'de bir araya gelip Hizbullah'ın bu hareketinden rahatsızlıklarını açıkça ifade ederek krizde Hizbullah'ı suçlamışlardı.⁶⁶⁴ Onlar aslında Hizbullah aracılığı ile elini Arap bölgesine ve Arapların meselelerine sokan İran'ı istemiyorlardı.⁶⁶⁵ Suudi Arabistan özellikle Hizbullah'ın bu sorumsuz tavrından rahatsız olduğunu vurguluyordu.⁶⁶⁶ Devlet dışı bir aktörün ulusal güvenlik gündemlerini gereksiz bir maceraya atılarak sabote etmesini kabul etmiyorlardı.⁶⁶⁷

⁶⁶³ Shingo Hamanaka, **Public Opinion and Deterrence: An Evolutionary Game Theoretic Study of the Israeli Policy toward Lebanon**, (The Japan Association of International Relations Annual Convention-Japon Uluslararası İlişkiler Kurumu Yıllık Toplantısı), Hokkaido, 29 Ekim 2010.

⁶⁶⁴ Waxman, **a.g.e.**

⁶⁶⁵ Bart, **a.g.e.**

⁶⁶⁶ Steven Stalinsky, "Arab World Divided Over Hezbollah", **The Sun**, 19 Temmuz 2006, <http://www.nysun.com/foreign/arab-world-divided-over-hezbollah/36281/>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁶⁶⁷ Heller, **a.g.e.**, s.210.

ABD İsrail'in müdahalesine tam destek veriyordu. Başlangıçta İsrail için Suriye'yi hedef gösterse de⁶⁶⁸ İsraillilerin isteksizliği karşısında direnmekten vazgeçerken Suriye'nin herhangi bir saldırısından dolayı endişe etmelerine gerek olmadığını belirtmiş ve bir anlamda İsrail'e açık güvence vermişti.⁶⁶⁹ Lübnan'da sivil kayıplar oldukça az olmak ve Başbakan Fouad Siniora güçsüzleştirilmemek şartıyla İsrail savaşa istediği kadar devam edebilirdi.⁶⁷⁰ Fransa ise Hizbullah'ın yok edilmesine üzülmeyeceğini ama Lübnan'ın da demokratik dengesinin bozulmasını istemediğini ve sivil kayıpları tasvip etmediğini belirtiyordu.⁶⁷¹

16 Temmuz'da Rusya'nın Saint Petersburg şehrinde toplanan G-8 zirvesinden de İsrail'e uluslararası arenada pek de alışkın olmadığı tam bir destek açıklaması geldi.⁶⁷² Bu açıklama Olmert bakımından müdahalenin şekline yönelik herhangi bir kısıt olmadığını teyit ediyordu.⁶⁷³ Gerçi İsrail için etkin diplomatik baskı demek ABD'nin saldırılara son verin talimatı demekti. Uluslararası kamuoyunun tepkisi ABD ile kıyaslandığında geleneksel olarak neticeye pek fazla etki etmeyen bir nitelik taşımaktaydı.⁶⁷⁴

⁶⁶⁸ Yoav Stern, "IDF Officer: Israel Has No Plans to Attack Syria", **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/idf-officer-israel-has-no-plans-to-attack-syria-1.192994>, Erişildiği tarih: 07 Ağustos 2016.

⁶⁶⁹ Shmuel Rosner, "Rice: Cease-fire Won't Help", **Haaretz**, 17 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/rice-cease-fire-won-t-help-1.193184>, Erişildiği tarih: 07 Ağustos 2016.

⁶⁷⁰ "President Bush and German Chancellor Merkel Participate in Press Availability", **The White House**, 13 Temmuz 2006, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/07/20060713-4.html>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁶⁷¹ Associated Press, "France Condemns Israeli Attacks, Hezbollah Kidnapping", **Fox News**, 12 Temmuz 2006, <http://www.foxnews.com/story/2006/07/12/france-condemns-israeli-attacks-hezbollah-kidnapping/>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁶⁷² G-8 Summit 2006 Saint Petersburg, "Middle East", 16 Temmuz 2006, <http://www.g8.utoronto.ca/summit/2006stpetersburg/mideast.html>, Erişildiği tarih: 07 Ocak 2015.

⁶⁷³ Ze'ev Schiff, "Analysis The Light Is Still Green", **Haaretz**, 18 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/analysis-the-light-is-still-green-1.193295>, Erişildiği tarih: 31 Ağustos 2016.

⁶⁷⁴ Heller, **a.g.e.**, s.210.

Telifsiz siyasi boyutun kabul edilebilir eşiğinden geçen  hareket tarzını stratejik bir bakış açısından değerlendirdiğimizde her  hareketın da tercih edilebilir olduğunu söyleyebiliriz. Seçeneklerin kendi aralarında ağırlıklarını değerlendirdiğimizde ise en düşük değeri alacak olan seçeneğin kapsamlı bir kara hareketı olduğunu belirtebiliriz. Bunun bence iki nedeni bulunmaktaydı.

Birinci neden hareketın suresi ile ilgili sıkıntılardı. Yukarıda da belirtildiği üzere İsrail uzun surebilme ihtimali olan bir savaşı idame ettirecek coğrafi ve demografik kaynaklara sahip bir ülke olmadığından dolayı yapacağı müdahalenin kısa sureli olması gerekmektedir. İsrail güvenlik doktrinin temel argümanlarından bir tanesine göre İsrail tarafından başlatılan herhangi bir savaş belirli ve kısa sureli bir zaman çizelgesine sahip olmalıydı.⁶⁷⁵ Caydırıcılık, stratejik uyarı ve kısa surede sonuç alıcı yöntemler esastı. Bu kapsamda uzun surebilecek herhangi bir mücadele gereksiz kaynak tüketimine sebep olurken aynı zamanda etrafında bulunan diğer potansiyel hasım devletlerin saldırılarına karşı hassasiyet doğurabilirdi.⁶⁷⁶ Bu doğrultuda savaş sonrası oluşturulan Winograd Komisyonu'na verdikleri ifadede Dışışleri Bakanı Tzipi Livni savaşın bir veya iki gün, Savunma Bakanı Peretz yedi ila on gün, Başbakan ise birkaç gün sureceğini düşündüklerini belirtmişlerdi. Hatta genelturmay başkanlığı ve başbakanlık pozisyonlarında bulunmuş ve çevreleme politikasının mimarı olan Ehud Barak, Olmert'i savaşın ilk haftasında arayarak kısa sure içinde muharebeye son verilmesini tavsiye etmişti.⁶⁷⁷ Dolayısıyla daha uzun

⁶⁷⁵ Giora Romm, "A Test of Rival Strategies: Two Ships Passing in the Night", (der.) Sholomo Brom ve Meir Elran, **Second Lebanon War Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.49.

⁶⁷⁶ El-Gendy, **a.g.e.**, s.62.

⁶⁷⁷ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.96.

sürelî bir angajmanı gerektirebilecek bir kara harekâtı daha az arzu edilen bir seçenektir.

İkinci neden ise kara harekâtının bir hava harekâtına nazaran daha uzun hazırlıklar gerektirmesiydi. Kapsamlı bir harekâtın gerektirdiği seferberlik ilanı ve yedek askerlerin göreve çağırılması daha uzun süre alabilirdi. Nitekim İsrail hükümeti yedek askerlere çağrıyı müdahalenin çok sonraki safhalarında 21 Temmuz 2006 günü yapmıştır.⁶⁷⁸ Yedek askerlerin çağırılmasından sonra kısa süreli olarak icra edilen kapsamlı kara harekâtı ancak BM GK'nin 11 Ağustos 2006 tarihli ve 1701 sayılı ateşkes kararından sonra icra edilebilmiştir. Sonuç alamadan da neticelenmiştir.⁶⁷⁹

Diğer iki hareket tarzı şiddetli hava saldırısı ile ilgili olup ikisi arasındaki fark Lübnan stratejik alt yapısının vurulması ya da vurulmaması konusuyla ilgiliydi. Stratejik bakış açısından konuyu irdelediğimizde altyapının vurulması cezalandırıcı caydırıcılık kavramı ile örtüşmekteydi. Ariel Sharon'un güvenlik danışmanlarından Nadav Morag caydırıcılığın vurgulanması bakımından stratejik alt yapının vurulması gerektiğini şu şekilde ifade ediyordu:

“Yolların, köprülerin, fabrikaların, elektrik santrallerinin, limanların ve havaalanlarının vurulması; Lübnan'ın dış dünya ile bağının kesilmesi İsrail'in üstün askeri gücünün vurgulanması bakımından gereklidir. İsrail sadece Hizbullah'a değil Filistin gruplarına da İsrail'e yönelik saldırılarına son vermesi gerektiğini göstermelidir. Ayrıca daha geniş bir perspektifte Hizbullah eliyle vekâlet savaşı yürüten İran ve Suriye'ye bu tür hareketlere tolerans gösterilmeyeceği konusunda bir mesaj verilmelidir.”⁶⁸⁰

⁶⁷⁸ Helena Cobban, “The 33-Day War”, 02 Kasım 2006, <http://bostonreview.net/cobban-33-day-war>, Erişildiği tarih: 15 Ocak 2015.

⁶⁷⁹ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.220-226.

⁶⁸⁰ Helena Cobban, “The 33-Day War”, 02 Kasım 2006, <http://bostonreview.net/cobban-33-day-war>, Erişildiği tarih: 15 Ocak 2015.

Aynı doğrultuda 12 Temmuz günü Genelkurmay yetkilileri kendi karargâhında durum değerlendirmesi yaptıktan sonra daha hükümet yetkilileri ile bir toplantı icra etmeden Genel Kurmay Başkanlığı sözcüsü Tuğgeneral Miri Regev Lübnan'ın 20 yıl geriletilmesi gerektiğini belirtmişti.⁶⁸¹ Halutz'a göre sadece şiddetli hava harekâtı ile yetinilmemeli ve bu duruma sebep olan Lübnan devleti de payını almalıydı.⁶⁸² O, hem Hizbullah üzerinde hem de Lübnan üzerinde yoğunlaşmasında ısrar ediyordu. Lüks altyapısı, düzenli ekonomisi ile terörü barındıran bu Lübnan devleti bir şekilde cezalandırılmalıydı.⁶⁸³ Kuzey cephesi komutanı General Udi Adam basına yaptığı açıklamada şu sözlerle Lübnan devletinin de cezalandırılmasını istiyordu:

“...Şiddetli bir şekilde vurulmalı. Sadece Hizbullah hedefleri ve Güney Lübnan'daki Hizbullah sınır pozisyonları değil! Her yer vurulmak için meşru!⁶⁸⁴ Bir devlet yaptıklarının sorumluluğuna katlanacak...”⁶⁸⁵

Likud Partisi Knesset üyesi Silvan Shalom Lübnan'ın da bir şekilde cezalandırılması gerektiğini düşünerek: “Beyrut'da insanlar huzur içinde uyurken bizim sığınaklarda oturmaya devam etmemiz söz konusu değil” diyordu.⁶⁸⁶ Dışişleri Bakanı Tzipi Livni ise: “Bir füze ile yatağa giriyorsanız kendinizi başka bir füzenin kollarında uyanır halde bulabilirsiniz” diyerek konu ile ilgili duruşunu sergiliyordu.⁶⁸⁷

⁶⁸¹ Gideon Alon, Amos Harel, Aluf Benn, “Hezbollah Attack Gov't Okays Massive Strikes on Lebanon; Israel Readies for Rocket Attacks in North”, **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/hezbollah-attack-gov-t-okays-massive-strikes-on-lebanon-israel-readies-for-rocket-attacks-in-north-1.192910>, Erişildiği tarih: 07 Ağustos 2016.

⁶⁸² Arkin, **a.g.e.**, s.33.

⁶⁸³ Shwed, **a.g.e.**

⁶⁸⁴ **a.g.e.**, s.34.

⁶⁸⁵ **a.g.e.**, s.108.

⁶⁸⁶ Arkin, **a.g.e.**, s.111.

⁶⁸⁷ Steven Erlanger, “With Israeli Use of Force, Debate Over Proportion”, **The New York Times**, http://www.nytimes.com/2006/07/19/world/middleeast/19israel.html?_r=1&, 13 Nisan 2016.

ABD Dışışleri Bakanı Condoleeza Rice İsraili yöneticilerle yaptığı telefon konuşmasında İsrail'in kendini müdafaa hakkını anlayışla karşıladıklarını belirterek yapılacak bir saldırının sivilleri hedef almamasına dikkat edilmesi gerektiğini belirtiyordu.⁶⁸⁸ İsrail açısından ABD dışındaki ülkelerin diplomatik baskısı önemli değildi. Sadece dolaylı etkisi vardı ve tolere edilebilirdi.⁶⁸⁹ ABD'nin tutumunu ve kamuoyunun da olumsuz tepkisini hesap eden Olmert başlangıçta sivil altyapının vurulmasına tereddütle yaklaşıp da ilerleyen safhalarda buna karşı çıkmadı. Lübnan halkını Hizbullah sempatisine çekme ihtimali de olsa kendi toprakları üzerinden İsrail'e yapılan saldırılar karşısında Lübnan'ın tepkisiz kalmasının cezalandırılması fikri İsraili karar vericiler arasında ağır basmıştı. Hizbullah'ın İsrail işgaline direnen kurtarıcı pozisyonundan İsrail'le sorun yaratan terör örgütü pozisyonuna büründürülmesi açısından stratejik sivil altyapının vurulması gerekli görülmüştü. Bu görüşler doğrultusunda Lübnan stratejik alt yapısının vurulması fikri, hava harekâtı seçenekleri arasında öne çıkan alternatifti.

Neticede stratejik açıdan bir değerlendirme yapıldığında İsraili karar vericilerin alternatif hareket tarzlarının ağırlığını şu şekilde belirlemişlerdi: “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-5” (Kapsamlı kara harekâtı.)

⁶⁸⁸ Harel ve Issacharoff, **a.g.e.**, s.81.

⁶⁸⁹ Heller, **a.g.e.**, s.209.

VI. Karar Matrisinin Oluşturulması

Karar alternatiflerini belirlenen boyutlar çerçevesinde değerlendirerek bir tercih sırası oluşturmaya çalışılmıştır. Değerlendirme yapılan boyut açısından daha fazla yarar sağlayan alternatifler tercih sırasında önde yer alırken söz konusu boyut açısından uygulanması kabul edilebilir olmakla beraber diğer alternatiflere kıyasla daha az yarar sağlayacağı düşünölen alternatifler ise tercih sırasında geride yer almıştır.

Yapılan değerlendirmede kritik veya birincil boyut olarak siyaset boyutu belirlenmiştir. Buna göre siyaset boyutunun kabul edilebilir eşiğini geçemeyen pasif reaksiyonlar olarak adlandırabileceğimiz çevreleme politikası dâhilindeki ilk iki alternatif doğrudan elenmiştir. Bu nedenle söz konusu iki alternatif diğer boyutlara göre yüksek getiri sağlasalar da kabul edilmeyeceğinden ötürü diğer boyutlara göre analiz edilmemiştir.

Bu kapsamda siyaset boyutu bakımından tercih sırası şu şekilde gerçekleşmiştir: “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava harekâtı)> “Alternatif-5” (Kapsamlı kara harekâtı.) Aynı şekilde askeri boyuta göre tercih sırası: “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-5” (Kapsamlı kara harekâtı.) Son olarak stratejik boyuta göre tercih sırası şu şekilde belirmiştir: “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava

harekâtı) > “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) > “Alternatif-5” (Kapsamlı kara harekâtı.) Bundan sonra bu tercih sırası doğrultusunda alternatiflere ağırlıklar atanarak her bir alternatifin toplam ve ortalama değerleri hesaplanacak ve karar matrisi oluşturulacaktır. Alternatifler arasında tercih sırasında en önde bulunanlar “3” ağırlığını, ardından gelen alternatif “2” ağırlığını ve son sıradaki alternatif “1” ağırlığını alacaktır. Bu doğrultuda siyaset boyutu bakımından “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) seçeneği “3” ağırlığını; “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hedeflerine hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava harekâtı) seçeneği “2” ağırlığını ve “Alternatif-5” (Kapsamlı kara harekâtı) seçeneği “1” ağırlığını alacaktır.

Aynı doğrultuda askeri boyut bakımından “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hedeflerine hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava harekâtı) seçeneği “3” ağırlığını; “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) seçeneği “2” ağırlığını ve “Alternatif-5” (Kapsamlı kara harekâtı) seçeneği “1” ağırlığını alacaktır.

Son olarak stratejik boyut bakımından “Alternatif-4” (Hem Hizbullah hedeflerine hem de Lübnan stratejik alt yapısına şiddetli bir hava harekâtı) seçeneği “3” ağırlığını; “Alternatif-3” (Sadece Hizbullah hedeflerine yönelik şiddetli bir hava harekâtı) seçeneği “2” ağırlığını ve “Alternatif-5” (Kapsamlı kara harekâtı) seçeneği “1” ağırlığını alacaktır. Elde edeceğimiz karar matrisi şu şekilde ortaya çıkacaktır:

Tablo-3.3 Karar Matrisi

	Boyutlar			
Alternatifler	Siyasi	Askeri	Stratejik	Toplam (Ortalama)
Sadece Hizbullah hedeflerine yoğun hava saldırısı	3	2	2	7 (2,33)
Hizbullah hedeflerine ve Lübnan stratejik altyapısına hava saldırısı	2	3	3	8 (2,66)
Kapsamlı kara harekâtı	1	1	1	3 (1)

VII. Karar

Karar alternatiflerini siyasi, askeri ve stratejik boyutlar bakımından analiz ederek tercih sıralarını oluşturduk. Ağırlıklarını tayin ederek toplam ve ortalama sonuçlarını elde etmiş olduk. Karar matrisimize göre hem Hizbullah hedeflerinin hem de Lübnan stratejik altyapısının vurulması seçeneği ortalama en yüksek yarar sağlayan seçenek olarak karşımıza çıkmıştır. Bu bölümde karar seçeneğimiz analiz edilmeye çalışılacaktır.

Teori bölümünde detaylı olarak açıklandığı üzere PH karar verme metodu kritik veyahut birincil boyutun, kararı oluşturan esas boyut olduğunu ve bu boyutun genellikle iç siyaset boyutu olduğunu kabul etmektedir. Bu doğrultuda dış politika kararları analiz edilirken araştırmacı ilk olarak mevcut şartlar altında kritik veya

birincil boyutu bulmaya çalışır. Ardından bu boyutun kabul edilebilir eşiğinden geçemeyen seçenekleri doğrudan elimine eder.

İncelemiş olduğumuz dış politika probleminde İsraili karar vericiler açısından birincil boyutun siyaset boyutu olduğunu tespit etmiştik. Bu boyuta göre seçilecek alternatifin İsraili yöneticilerin kamuoyundaki popülaritesini olumsuz yönde etkilemeyecek veya bir dahaki seçimlerde seçilme ihtimallerini riske atmayacak bir seçenek olması gerekiyordu. Bu kapsamda son üç haftada ikinci asker kaçırma olayı olması, kamuoyundaki aktif bir tepki beklentisi, ordunun müdahale baskısı ve Hizbullah nazarında da tecrübesiz görülerek bir anlamda alay konusu olunması İsraili yöneticilerin etkili bir müdahalesini siyaseten zorunlu kılmıştı. Askeri açıdan kuzey sınırının tekrar etkin bir kontrole tabi olabilmesi ve İsrail'in aştığı değerlendirilen caydırıcılık niteliğine tekrar tam olarak kavuşabilmesi için bir müdahale şarttı. Pasif tepkiler temelinde inşa edilmiş olan çevreleme politikasının mimarı olan Ehud Barak'ın ve daha sonra bu politikayı kesintisiz ve tam bir kabulle devam ettiren Ariel Sharon'un asker kökenli olmaları kamuoyunda bu politikanın savunulması bakımından meşru zemin oluşturmuştu. Fakat savunma ve güvenlik konularında tecrübesiz olan Ehud Olmert'in aynı politikayı sürdürme konusunda gerekli kamuoyu desteğine sahip olduğunu söylememiz zor olacaktır. Güçlü ve kararlı bir lider görünümü sağlamak açısından çevreleme politikasının devamı anlamına gelen kısıtlı misilleme, dolaylı pazarlık, askeri angajmandan kaçınma ve diplomatik baskı gibi tedbirleri Olmert yönetiminin kabul edilebilir olarak görmediğini değerlendirmekteyiz.

Müdahalenin niteliği bakımından kapsamlı bir kara harekâtı veya şiddetli bir hava harekâtı icra edilmesi arasında bir tercih yapılması gerekiyordu. Kapsamlı bir kara harekâtı ile ilgili 1982 yılındaki ilk Lübnan Savaşından kalan kötü hatıralar kamuoyunun hafızasında mevcuttu. Bu harekâtın beraberinde getireceği yüksek sayıdaki asker kayıplarının bu konuda oldukça hassas olan kamuoyuna karşı savunulması siyaseten zor görünmekteydi. Üstelik kara birliklerinin böyle büyük çaplı bir harekâta hazırlık seviyesi de uygun değildi. Uzunca bir süredir şehir savaşına angaje olmuş ve özellikle zırhlı birlik harekâtı konusunda geri besleme eğitimleri göz ardı edilmiş kara birliklerinin Hizbullah ile konvansiyonel konseptte bir muharebeye tutuşması kendi içinde riskleri barındırıyordu. Dahası İsrail'in jeostratejik konumu ve milli güç unsurları uzun süreli bir savaşı kaldırmaya müsait değildi. Uzama ihtimali olan bir kara harekâtı, savaş konseptini günlerle ifade edilebilecek çok kısa bir zaman zarfına bağlayan İsrail'i zor durumda bırakabilirdi. Tüm bu nedenlerle ihtimal dâhilindeki üç hareket tarzından en düşük ortalama puanı (1) kara harekâtı almıştı.

Hasım üzerinde ani bir şok etkisi yaratacak, komuta ve kontrol sistemini felç edecek, hasımda savaşma azim ve iradesini yok edecek, ümitsizlik duygusuna sebep olacak ve en baştan yenilgi algısı oluşturacak bir hava harekâtı ordu tarafından tercih edilmekteydi. EBO adı verilen bu konsept çerçevesinde en az zayıyla en kısa sürede sonuç alma ihtimali bu seçeneği öne çıkarmaktaydı. Askeri açıdan 1967 Altı Gün Savaşı, Körfez Savaşı ve Kosova Müdahalesi gibi bu konseptin çok başarılı uygulandığı analogiler mevcuttu. Bu sebepler bu seçeneği kara harekâtına nazaran

çok daha fazla yarar sağlayan bir alternatif haline getirmişti. Karar matrisindeki ortalama puanı kara harekâtı seçeneğinden (2,33) çok daha yüksekti.

Üç seçenekten en fazla yarar sağladığı değerlendirilen seçenek ise hava harekâtı ile Hizbullah hedeflerinin yanında Lübnan stratejik alt yapısının vurulması seçeneğiydi. Her ne kadar siyaseten sivil ölümlerinin de söz konusu olacağı bu seçeneği savunmak güç olsa da askeri ve stratejik faydaları üst seviyedeydi. EBO konsepti bağlamında yenilgi algısını oluşturmak daha da kolaylaşacak ve böylece harekât daha da kısılacaktı. Stratejik bakımdan cezalandırıcı caydırıcılık olgusu en üst seviyeden vurgulanacak ve Hizbullah'a yardım ve yataklık etmenin bedeli olduğu bölge halkına gösterilecekti. Güçlü, kararlı, şiddetli ve ani bir reaksiyon gösterilerek kamuoyunda mevcut yöneticilere güven olgusu pekiştirilirken bölgedeki devlet ve devlet altı yapılara karşı da İsrail'in caydırıcılık unsuru öne çıkarılacaktı. Bu nedenlerle Hem Hizbullah hedeflerinin hem de Lübnan stratejik alt yapısının vurulma seçeneği, karar matrisindeki ortalama puanı (2,66) olarak, en fazla fayda sağlayan seçenek olarak benimsenmiş ve uygulanmıştır.

Müdahalenin ilerleyen safhalarında küçük ölçekli kara harekâtı ve daha sonra kısa süreli kapsamlı bir kara harekâtı düzenlenmiştir. Her iki karar da salt askeri gerekliliklerle yapılmış olsa da kendi içlerinde PH karar verme metodunun basamakları tekrar takip edilerek analiz edilmesi gerekir. Fakat bu aşamalar ve analizler çalışmamızın kapsamı dışındadır.

SONUÇ

Bu çalışma, Başbakan Ehud Olmert yönetiminin 12 Temmuz 2006 günü gerçekleştirilen Hizbullah provokasyonuna karşı niçin orantısız bir tepki verdiği sorusuna cevap bulmayı amaçlamıştır. İsrail’de Güney Lübnan’dan tek taraflı olarak çekilme kararının alındığı 2000 yılı Mayıs ayı ile İkinci Lübnan Savaşı’nın başladığı 2006 yılı Temmuz ayı arasında üç farklı başbakan görev yapmıştır. Bunlardan ilk ikisi, çekilme kararının mimarı olan Ehud Barak ve halefi Ariel Sharon, askerlik kariyerleri oldukça parlak eski generallerdir. Her iki lider de ülkenin kuzey sınırında Lübnan’ın güneyinde konuşlanmış Hizbullah unsurları tarafından gerçekleştirilen tüm saldırılara yönelik soğukkanlı bir tutum sergilemiştir. Söz konusu bölgede tansiyonun yükselmemesine gayret göstermişler ve askeri müdahaleden kaçınmışlardır. Öte yandan savunma ve güvenlik ile ilgili konularda oldukça tecrübe eksikliği olan üçüncü başbakan Ehud Olmert ise seleflerinin aksine benzer bir Hizbullah provokasyonu karşısında mevcut soğukkanlı politikayı terk etmiştir. Özellikle asker kökenli selefler tarafından başarı ile uygulanan daha sonradan da çevreleme politikası adı alacak olan bu davranış modelinin neden devam ettirilmediği bu tezde irdelenmeye çalışılmıştır. Hem *neden* bu kararın verildiği hem de *nasıl* verilmiş olduğu konusuna açıklama getirilmeye çalışılmıştır. Müdahale kararının yanında müdahale biçimi de irdelenmiştir. Bu kapsamda niçin sadece hava harekâtı icra edilmesinde mutabık kalındığı açıklanmaya çalışılmıştır. İç ve dış siyasi ortamda muhtemel negatif etkilerine rağmen niçin Lübnan sivil alt yapısının vurulduğu ve bir kara harekâtı seçeneğinin niçin tercih edilmediği sorularına yanıt

aranmaya çalışılmıştır. Tüm bu sorulara yanıt aranıp alınan kararlar irdelenirken karar verme sürecinin işleme şekli de incelemenin odağında tutulmaya çalışılmıştır. Sürecin çıktısı olan karara ne şekilde ulaşıldığı da ele alınmıştır. *Neden* sorusunun yanında *nasıl* sorusuna da cevap verebilecek bir analiz yönteminin kullanılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde teorik çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Yapılacak incelemeye uygun olan karar verme analiz metodunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda PH karar verme metodu irdelenmiştir. Metodun tanımı yapılmış, ortaya çıkışı ve gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Metodun kullanıldığı çalışmalar hakkında da bilgiler verilerek açıklamalar yapılmıştır. Yine bu bölümde metodun nasıl uygulanacağı da izah edilmiştir.

PH karar verme metodu, dış politika kararlarının analizi alanına göreli olarak yeni girmiş bir metottur. Dış politika analizinin karar verme sürecinin irdelendiği çalışmalarda klasik rasyonel yaklaşım ile bilişsel yaklaşımın hâkimiyet mücadelesi yıllardır süregelmiştir. Bu yeni metodun her iki yaklaşımın metotlarını kendi bünyesinde birleştirerek bir köprü vazifesi kurması araştırmacıların dikkatini çekmiştir. PH metodun iki aşamalı analizinin ilk ayağında bilişsel yöntem, ikinci ayağında rasyonel yöntem kullanılmaktadır. İlk ayakta belirlenen karar alternatifleri telafisiz ve kritik olarak tayin edilen bir değerlendirme boyutunun süzgecinden geçirilir. Geçmiş tecrübeler, zihinsel şemalar, inançlar ve bilgi seviyesi gibi etkenler doğrultusunda oluşan bilişsel kısa yollar bu süzgeçten geçirme sırasında kullanılan temel ölçütlerden bazılarıdır. Bu ölçütler sayesinde karar alternatiflerinin bir kısmı,

üzerinde fazlaca düşünülmeden elenir. Böylece karar alternatiflerinin sayısı azaltılır. Azaltma işlemi sırasında telafisiz karar verme stratejisi kullanılır. Telafisiz stratejinin gereği olarak herhangi bir seçenek diğer boyutlar bakımından çok yüksek getiriler sağlasa da kritik olarak belirlenen boyutun kabul eşiğini geçemediği takdirde elenmektedir. Aslında bu birinci aşama, analiz edilecek karar alternatifi sayısını azaltarak ikinci aşama için bir basitleştirme görevi görmektedir. Kalan karar seçenekleri metodun ikinci aşamasında daha önce belirlenmiş olan diğer boyutlar yönünden rasyonel bir analize tabi tutulur. Analiz neticesinde maksimum kazancı sağlayacağı değerlendirilen seçenek tercih edilir. Buradaki analiz klasik fayda analizidir. Net maksimum kazanç tespit edilmeye çalışılır.

Metoda göre iç politik beklentilerin gözetildiği siyaset boyutu genellikle telafisiz kritik boyuttur. Çünkü liderler önlerine çıkan her türlü krizde verecekleri karar ne olursa olsun son tahlilde iktidarda kalmayı esas amaç olarak belirlerler. Bu doğrultuda kamuoyu desteklerini azaltacak, seçmenlerinin onayını riske atacak, çoğu zaman ülke elitlerinin pozisyonu ile ters düşecek durumlara neden olması muhtemel kararları vermek istemezler. Bu tür kararlar liderlerin iktidarda kalmalarına olumsuz etki yapacağı için ister kısa vadede isterse uzun vadede tercih sebebi değildir. Çok faydalı olacağı öngörülen bir karar alternatifi karar veren siyasi liderin yönetimden inmesine sebep olacaksa kesinlikle tercih edilmeyecektir.

PH metot, ilk ortaya atılmasından bu yana birçok vaka analizinde ve deneysel çalışmada kullanılmıştır. Araştırmacılar bu metodun söz konusu çalışmalarda başarılı neticeler verdiğini değerlendirmişlerdir. Hatta metodun her türlü karar problemini

özebilme kapasitesine sahip çok yönlü bir yöntem olduğu iddia edilmiştir. Metodun açıklayıcı kapasitesinin iddia edilen bu büyüklüğü tartışma konusu olmuş ve sosyal bilimlerde her derde are bir analiz yönteminin olmadığı noktasından eleştirilmiştir.

Uygulamasının basitliği, analiz sürecinin sadeliği ve birçok farklı alandaki karar problemine uygulanabilirliği bu metodu analizim için öne çıkarmıştır. Hem insanın kısıtlı akıl süzgecinin sürece doğrudan dâhil edilmesinin hem de maksimum fayda güden rasyonel analiz yaklaşımını göz önünde tutmasının önemli bir değeri olduğu tarafımda değeriendirilmiştir. Özellikle rasyonel analiz metodlarının “verili” (*given*) olarak kabul ettiği rasyonel bir karar verici tipi bulunmadığı aşıkardır. Dış politika kararları çoğunlukla kriz kararlarıdır. Kısıtlı zaman diliminde, baskı ve stres ortamında ve de sınırlı bilgiler ışığında alınan kararlardır. Dolayısıyla doğal olarak bunlar her zaman en doğru karar durumunda değildir. Fakat rasyonel olmayan bazı kararlar kimi zaman algı yönetimleri, zorlama yorumlar ve ilgisiz delillerle kasıtlı olarak mantığa bürünebilmektedir. Aslında birçok sansasyonel olayla ilgili alınmış olunan kararlarda geriye dönük mantığa bürüne çalışmalarının da oldukça yaygın olduğunu değeriendirmekteyim. Herhangi bir karar problemi ile ilgili tüm alternatif hareket seçeneklerini tespit edebilen ve gerekli tüm verileri en kısa zamanda toplayabilen bir karar verici gerçek hayatta bulunmamaktadır. Bu nedenle klasik rasyonel analiz yöntemleri eksiktir. Bu eksikliği fark eden bilişsel yaklaşımlar insan doğasının kısıtlılıklarına vurgu yapmışır. Çoğu zaman karar vericilerin bilişsel kısa yollar adı verilen hızlı eleme biçimlerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu kısa yollar en genel manada geçmiş yaşam tecrübeleri ve inançlar bütünüdür. Hatta kriz vericilerin birçok konuda maksimum fayda getireni aramaktansa tatmin edici bir

seçeneği bulduklarında karar verme sürecini sonlandırdıklarını iddia etmektedir. Bilişsel kısa yollar temelinde yapılan seçimler bireysel konularla ilgili kararlarda geçerli olabilir. Fakat dış politika ilgili kararlarda kullanılmasının uygun olmadığını değerlendirmekteyim. Her ne kadar bilişsel yaklaşım, insan doğası ve psikolojisinin derinlemesine yapılan tahlilleri üzerine makul çıkarımlarda bulunsa da klasik rasyonel analizin hala belirli oranlarda geçerliliğini koruduğunu değerlendirmekteyim. Özellikle *çıkart* ve *maksimum fayda* gibi kavramların dış politik kararlarda olmazsa olmazı olduğunu düşünmekteyim. Bu çerçevede bir lider vereceği kararda iktidarda kalmayı amaç edinecektir. Bunun yanında mevcut karar problemi ile ilgili her türlü bilgiye en kısa zamanda sahip olamayacaktır. Sahip olduğu bilgileri de inançları, hayat tecrübesi, bilgi seviyesi ve değerleri çerçevesinde incelemeye tabi tutabilecektir. Bilişsel art alanında ne yatarsa yatsın karar verme sürecinde maksimum faydayı da elde etmeye çalışacaktır.

Son tahlilde PH karar verme metodunun özellikle *neden* sorusunun yanında *nasıl* sorusuna da cevap verebilecek bir analiz yöntemi olduğu kanaatine vardım. Bu doğrultuda PH karar verme metodunun çalışmamın başında belirlemiş olduğum: “İsrail’in 2006 Lübnan müdahalesi kararını ve müdahale şeklini belirleyen temel etken iç politik beklentilerdir.” hipotezimi test edebileceğim iyi bir karar verme analiz metodu olduğu tarafımda değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde İsrail politik sistemi ve İsrail Lübnan ilişkilerini krize kadar getiren olayların geçmişi incelenmiştir. İsrail politik sistemi, yapısal ve tarihi çerçevesinin ele alınmasından ziyade, İsrail karar verme mekanizmasına ve

sürecine etkileri yönünden bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu çerçevede ilk olarak İsrail seçim sistemi üzerinde durulmuştur. Tüm ülkenin tek bir seçim bölgesi olarak kabul edildiği tek dereceli doğrudan seçim yöntemi ve %2'lik seçilme barajı İsrail seçimlerinin hayli ilginç neticeler oluşturmalarına sebep olmuştur. Birçok demokratik ülkede olduğu gibi seçimlere giren parti sayısı doğal olarak yüksektir. İsrail özelinde seçim neticesinde parlamentoda koltuk kazanan parti sayısı da fazla olmaktadır. Bu sayede parlamentoya irili ufaklı, kimi zaman radikal pozisyonlu birçok parti girebilmektedir. Bu durum parlamentonun dağınık ve oldukça çok sesli bir yapıya bürünmesine neden olmaktadır. Bu yapının doğrudan bir diğer sonucu ise İsrail hükümetlerinin çok partili koalisyonlara dayalı olmasıdır. Söz konusu seçim sisteminin bir neticesi olarak kurulduğundan bu yana İsrail'de hiçbir parti tek başına hükümet olabilecek oy sayısına sahip olamamıştır. Hükümet koalisyon anlaşması adı verilen bir mutabakat çerçevesinde kimi zaman dünya görüşü birbirinden oldukça uzak birçok parti tarafından kurulduğu için hükümetin idamesi temel siyasi maksat olarak belirlemiştir. Bunun sonucu olarak herhangi bir krizde verilecek karar ile ilgili hesap edilen ilk husus koalisyonun devamına yapacağı etkidir. İktidardaki lider hem kendi partisi içindeki siyasiler hem de rakip partinin liderleri ile siyasi bir rekabete girmiş olduğu için her krizde iç politik dengeleri ve yansımaları hesap etmek durumunda kalmaktadır.

Seçim sistemi ve koalisyonlara dayalı hükümet yapısı ile ilgili incelediğim bilgiler ışığında tarafımda İsrail koalisyonlarının hayli kırılgan olduğu sonucuna varılmıştır. Koalisyon liderlerinin en asli görev ve kaygılarının koalisyonu ayakta tutmak isteği olduğu neticesine ulaşılmıştır. Eldeki krizle ilgili hareket

seçeneklerinden en rasyonel olanı yerine koalisyonun devamına zarar vermeyenin tercih edildiği görülmüştür. Koalisyonun devamı yönündeki iç politik beklentilerin belirleyici olduğu görülmüştür. Bu beklentinin İsrail iktidarlarının ülke güvenliğini ilgilendiren stratejik konularda karar alamamasına neden olduğu tespit edilmiştir. Çok sesli meclis ve hükümet yapısının İsrail demokrasisi için bir kazanç olduğu ortadadır. Fakat İsrail’de bu seçim sistemi ve koalisyon yapısı ile güçlü ve muktedir hükümetlerin oluşturulamayacağı sonucuna varılmıştır.

Bölümün ilerleyen kısımlarında İsrail’de özellikle kamuoyu gözetiminin oldukça ileri seviyede olduğuna yönelik bilgi ve derlemeler sunulmuştur. Kamuoyu her geliştmeyi yakından takip etmektedir. Çoğu zaman medya da siyasilerin kararlarında yönlendirici pozisyonda bulunabilmektedir. Ülkede çok sık kamuoyu yoklamaları icra edilmektedir. Aynı Şekilde siyasilere destek oranları sürekli gözlem altında tutulmaktadır. Bunun farkında olan siyasiler de bu anketleri ve kamuoyundaki duruşlarını yakından takip etmektedirler. Tüm bu özellikler ışığında İsrail liderlerinin dış politika ile ilgili kararlarda dahi i politik yansımaları hesaba katarak hareket ettikleri yönündeki değerlendirmemiz ortaya çıkmıştır. Bu bulgular PH metodun en temel varsayımlarından olan siyasi kaygıların karar verme faaliyetinin esası olduğu yargısını doğrulayıcı mahiyettedir. Bu bakımdan metodun İsrail’in almış olduğu kararlara açıklama kapasitesinin oldukça fazla olduğuunu değerlendirmem yanlış olmayacaktır.

Bölümün devamında yaptığım incelemede karar verme mekanizmasına ve sürecine etki eden en önemli unsurlardan birisinin ordu olduğu görülmüştür.

İstihbarat ve planlama kapasitesi, emir komuta zinciri, halkın gözündeki yüksek güvenilirliği ve eski mensuplarının sürekli siyasetin içinde yüksek mevkilerde olması gibi sebeplerin İsrail ordusunu karar verme sürecinde oldukça etkin bir taraf haline getirdiği anlaşılmıştır. Çoğu krizdeki olayları ve alternatif hareket tarzlarını analiz edip sunan tek kurum pozisyonundadır. Ordunun bu analiz ve plan üretme tekeli onu İsrail karar verme sürecinin en önemli oyuncularından birisi haline getirmiştir. Ordunun bu etkisi siyasilerle hem resmi hem de gayri resmi ilişkiler içerisinde olan generaller vasıtasıyla hissettirilmektedir. Bu nedenle İsrailli liderlerin herhangi bir dış politika krizinde hele de güvenlikle ilgili bir krizde kesinlikle ordunun görüşünün etkisinde kalmakta olduğu sonucuna vardım. Ordunun kamuoyu gözündeki yüksek yeri de dikkate alındığında siyasi liderler bu tür krizlerde ordu görüşü hilafında hareket etmeyi risk olarak görmüşlerdir. İsrail gibi ordunun siyasetteki etkisinin oldukça yoğun hissedildiği ve üstelik bu durumun halk tarafından pozitif bir değer kabul edildiği toplumda ordunun pozisyonu birçok kararı etkilemektedir.

Bu analizler ışığında İsrailli siyasi liderlerin herhangi bir dış politik krizde iç politik beklentiler olarak adlandırdığım koalisyonun devamı, ordunun pozisyonu ve kamuoyunun tutumu gibi etkenleri ön planda tuttuğunu gördüm. Herhangi bir krizin ekonomik, diplomatik, askeri, stratejik vb. yönlerinin iç politik beklentilerin ardından ele alındığını ve analiz edildiğini değerlendirmekteyim. Aslında bunu iki aşamalı bir süreç şeklinde tanımlamak daha doğru olacaktır. İç politik beklentiyi sağlamayan herhangi bir politikanın ikinci bir aşamaya geçmesi mümkün görünmemektedir.

İkinci bölümün diğer kısmında İsrail Lübnan ilişkilerinin geçmişi ele alınmıştır. 1970’li yılların başında FKÖ’nün Güney Lübnan’ı üs olarak seçip buradan İsrail’e saldırılar düzenlemeye başlamasıyla gerilen İsrail Lübnan ilişkileri 1978 yılında İsrail’in Güney Lübnan’a müdahale ederek bir kısmını işgal etmesiyle daha sıkıntılı bir hal almıştı. İsrail 1982 yılında daha kapsamlı bir müdahalede bulunmuştu. FKÖ bu müdahale sonucu bölgeden çıkarılmıştı. Tüm Güney Lübnan da İsrail tarafından işgal edilmişti. Bunun üzerine BM GK İsrail’in söz konusu bölgeden geri çekilmesini ve bir uluslararası barış gücünün bölgede güvenliği sağlamasını ön gören bir karar almıştı. Bu kararı kabul etmeyen İsrail, 1985 yılından itibaren bölgede güvenli bir alan oluşturarak işgaline devam etmiştir. Söz konusu işgale tepki olarak, bölgeden uzaklaştırılan FKÖ’nün yerine, İran ve Suriye destekli Şii örgüt Hizbullah kurulmuştu. Hizbullah direniş söylemi ve amacıyla ortaya çıkmıştı. Bölgede İsrail’e karşı mücadele etmeye başlamıştı. Burada bir miktar değerlendirme yapmanın faydalı olduğunu düşünmekteyim. İsrail müdahalesinin yan etkisi olarak adlandırabileceğimiz bu gelişme İsrail’i kısa vadede bir takım saldırılardan korumuştur. Fakat uzun vadede daha da zarar görmesine neden olmuştur. Bu hesapsız müdahale ve işgal, FKÖ’nün sadece yerini değiştirmiştir. İlave olarak bir de Hizbullah tehdidinin doğup büyümesine yol açmıştır. Daha da kötüsü Lübnan devletini zayıflatmıştır. Lübnan’ın kendi ülkesinin güney kısmında bir daha kontrolü ele geçirememesine sebebiyet vermiştir.

İşgalin zamanla beraberinde getirdiği personel ve malzeme kayıpları İsrail’de yoğun eleştiri almaya başlamıştır. Bu eleştirilerin oldukça artması neticesinde 2000 yılında İsrail Güney Lübnan’dan tek taraflı olarak geri çekilmiştir. Çekilme ile 12

Temmuz 2006 tarihi arasındaki zaman diliminde Hizbullah'ın kuzey sınırındaki saldırı ve asker kaçırma teşebbüsleri şiddetli tepkiler içermeyen soğukkanlı duruşlarla savuşturulmaya çalışılmıştır. Daha sonraları bu pasif ve ölçülü tepki temelinde gelişen politikaya çevreleme politikası adı verilmiştir. Tarafımca söz konusu politikanın Batı Şeria ve Gazze dışında şimdilik aktif bir başka cepheye sahip olmamak adına rasyonel bir yaklaşım olduğu sonucuna varılmıştır. Politikanın mimarı Başbakan Ehud Barak olup halefi Ariel Sharon tarafından da söz konusu politika titizlikle takip edilmiştir. Her ikisi de eski general olan iki politikacı İsrail'in ilave bir Lübnan cephesi açmaması gerektiği görüşünde olup her türlü Hizbullah provokasyonuna karşı itidal ile hareket etmiştir.

İki liderin her türlü Hizbullah provokasyonunda ordu ve kamuoyuna çevreleme kararının arkasında olduklarını göstermeleri dikkat çekicidir. Bu iki lideri aynı parantez içerisinde buluşturan husus aynı siyasi partiye mensup olmaları değildir. Otoriter, inandırıcı, karizmatik ve askeri geçmişleri başarılarla dolu olmasıdır. Bu özelliklerden ötürü İsrail kamuoyunun iki lidere olan güveni oldukça yüksektir. Aslında bu durum İsrail lider profilinin ve kamuoyundaki algısının belirleyici özelliği bakımından ipuçları vermektedir. Kamuoyu duruşunun liderin manevra alanını belirleyen önemli bir etken olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Buradaki kamuoyu duruşundan maksat kamuoyu algısıdır. Olumlu algı aynı zamanda popülerlik ve oy desteği anlamına gelmektedir. Özellikle asker veya güvenlik kökenli liderlerin radikal kararları kamuoyuna daha kolay kabul ettirdikleri sonucunu çıkarmam yanlış olmayacaktır. Bundaki en temel neden ise kendilerine duyulan güven duygusudur. Açıktır ki güven duygusundan maksat karakterine olan itimat

değildir. Buradaki maksat askeri geçmişinin sağladığı farz edilen güvenlik konularındaki yetkinliktir. Bu yetkinlik algısının oluşmuş olması yeterlidir.

İkinci bölümün son kısmında 12 Temmuz 2006 günü sabah saatlerinde gerçekleşen Hizbullah saldırısı sonrası olayların gelişimi sunulmuştur. 17 Temmuz günü Başbakan Olmert'in savaşın amaçlarını belirterek müdahaleye devam edecekleri sinyalini vermesine kadarki olayların gelişimi anlatılmıştır. 17 Temmuz itibariyle kamuoyu yoklamalarında Başbakanın destek oranının müdahale öncesinin yaklaşık iki katına çıktığı görülmüştür. Bu oran ışığında müdahale kararının “bayrak etrafında toplanma” etkisi yarattığı neticesine varılmıştır. Söz konusu zaman diliminde liderlerin söylemleri, asker-sivil ortaklaşa karar mekanizmasının işletiliş şekli ve alınan irili ufaklı kararlar hakkında bilgiler sunulmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda özellikle ordunun mevcut krizdeki karar verme sürecinde oldukça etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde PH karar verme analiz metodu mevcut krize uyarlanmıştır. Metot kapsamında İsraili araştırmacıların görüşleri incelenerek söz konusu kriz ile ilgili İsrail'in beş hareket alternatifinin bulunduğu değerlendirilmiştir. Bu alternatiflerin sayısının artırılabilceği göz ardı edilmemiştir. İsrail'in Hizbullah saldırısı karşısında; i) süregelen çevreleme politikası kapsamında müdahalede bulunmama, ii) çevreleme politikası kapsamında kısıtlı misillemede bulunma, iii) sadece hava harekâtı düzenleme, iv) sadece hava harekâtı düzenlerken Lübnan sivil altyapısının da vurulması, v) kapsamlı kara harekâtı düzenlenmesi biçiminde beş

karar alternatifinin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu alternatiflerin siyasi, askeri ve stratejik boyutlar açısından değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüştür.

PH metodu ilk ortaya atan araştırmacı olan Alex Mintz politikacıların başarı ve başarısızlığı siyasi açıdan değerlendirdiklerini ifade etmiştir. Mintz, iç siyasi kaygıların kararların altında yatan esas unsur olduğunu belirtmiştir.⁶⁹⁰ PH metodun bir diğer mimarı Steven Redd; politikacıların daha çok kendilerine olan kamuoyu desteğine odaklandıklarını iddia etmiştir. Redd, politikacıların liderliklerine yönelik tehditler ve politik olarak hayatta kalma ihtimalleri ile ilgilendiklerini savunmuştur.⁶⁹¹ PH ekolün bir diğer başat temsilcisi olan Nehemia Geva da aynı doğrultuda dış politika kararlarında siyasi boyutun önemli olduğunu vurgulamıştır. Geva, politikacıların kamuoyu desteği ve onayı doğrultusunda hareket ettiklerini belirtmiştir. Geva ayrıca politikacıların riskten kaçınarak kendilerini siyasi olarak sıkıntıya sokacak hareket tarzlarını ilk planda eleediklerini vurgulamıştır.⁶⁹²

PH metodun kabulünün ardından İsrail'in siyasi yapısını ele aldım. Bu yapının karar verme mekanizmasına etkisi yönünden incelediğim çalışmanın ikinci bölümünde iç politik beklentilerin önemi ortaya çıkmıştır. İsrail'in kendine özgü seçim sisteminin ve parlametosunun çok sesli yapısının iktidara gelmeyi zorlaştırdığı anlaşılmıştır. Çok partili koalisyonlara dayalı hükümet yapısının ve koalisyonların kırılganlığının iktidarı sürdürmeyi zorlaştırdığı görülmüştür. Ordunun karar verme sürecindeki yoğun etkisi ve siyasiler açısından kamuoyu desteğinin hayati olduğu saptanmıştır. İsrailli siyasi liderlerin herhangi bir dış politik krizde iç politik

⁶⁹⁰ Mintz, **How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective**, s.7.

⁶⁹¹ Redd, **Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: Experimental Evidence**, s.103.

⁶⁹² Mintz ve Geva, **a.g.e.**, s.84.

beklentiler olarak adlandırdığım koalisyonun devamı, ordunun pozisyonu ve kamuoyunun tutumu gibi etkenleri ön planda tuttuğu açıkça görülmüştür. Bu özellikler ışığında iç siyaset boyutunun İsraili liderlerin karşılaştıkları durumla ilgili ellerinde bulunan karar seçeneklerini değerlendirdikleri kritik, telafisiz boyut olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

PH metodun mimarları siyasi boyutun yanında askeri, stratejik, ekonomik, diplomatik vb. boyutları da karar alternatiflerini değerlendirmek üzere kullanmışlardır. İsrail açısından İkinci Lübnan Savaşı'na uzanan karar verme sürecinde siyasi boyutun yanında askeri ve stratejik boyutları kullanmanın gerekli olduğunu değerlendirdim. Askeri boyut açısından değerlendirme yapmak iki açıdan gerekliydi. Birincisi muhtemel bir kara savaşının doğal olarak beraberinde getireceği zayıatların İsrail kamuoyundaki yansımaları kararı doğrudan etkileyebilirdi. İkincisi İsrail ordusundaki yeni muharebe konseptleri müdahale şeklinin belirleyicisi olacaktı. Stratejik boyutu da iki açıdan ele almak gerekmektedir. İlk olarak bölge seviyesindeki güç dengeleri çerçevesinde ele almak gerektiğini düşündüm. Bir diğer husus ise İsrail'in kurulduğu günden bu yana izlediği caydırıcılık konseptiydi. Diplomatik açıdan değerlendirmeleri de stratejik boyutun altında ele aldım. Neticede karar analiz boyutlarını siyasi, askeri ve stratejik olarak üç başlık altında toplanmış oldu. Yukarıda da belirtildiği üzere, PH metodun da varsaydığı gibi, siyasi boyutu aynı zamanda kritik telafisiz boyut olarak tayin ettim.

Karar alternatifleri, değerlendirme boyutları ve telafisiz kritik boyutun tespit edilmesinin ardından PH karar verme metodunun iki aşamalı analiz sürecinin ilk

aşamasına geçtim. Mevcut karar alternatiflerini kritik boyut olarak belirlenen siyasi boyut kapsamında değerlendirdim. İç politik beklentilerin izah edileceği bu boyut aslında kararın ana mihverini belirleyen boyut oldu.

Kadima Partisinin lideri, eski general Ariel Sharon rahatsızlanarak Başbakanlık koltuğunu bırakmıştı. Bunun üzerine 2006 yılı ilkbaharında gerçekleştirilen genel seçimlerde Kadima'nın yeni lideri Ehud Olmert başa gelmişti. Siyasette yeni olmamasına rağmen savunma ve güvenlik geçmişi bulunmamaktaydı. Yeni kabinenin Savunma Bakanı Amir Peretz'in de Olmert gibi ne savunma ne de güvenlik konularına dair bir görevi olmamıştı. Her iki liderin göreve başladıkları sırada kamuoyundaki güven oranları oldukça düşük seviyelerdeydi. Ariel Sharon sonrasında yine Kadima iktidara gelmişti. Fakat onu iktidara taşıyan husus Ehud Olmert'in şahsı değildi. Ariel Sharon, Yom Kippur Savaşı'nın tek başına kaderini değiştirmiş bir halk kahramanıydı. En radikal kararlarının bile kamuoyunda bir ağırlığı mevcuttu. Dolayısıyla başarısızlık halinde kamuoyu bu durumu bir nebze olsa da tolere edebilirdi. Fakat aynı şeyleri Olmert için söylemek zordu. İsrail kamuoyu özellikle askeri başarısızlıklara karşı olağanüstü hassastı. Seçimlerin hemen sonrasında 25 Haziran 2006 tarihinde gerçekleşen Hamas saldırısı Olmert ve ekibi için ilk sınavdı. Bu krizin ele alınışı sırasındaki hata ve kusurlar Olmert ve Peretz ikilisini sıkıntıya sokmuştu. Basında sert eleştiriler yer almıştı. Bu olayın sıkıntısı atlatılmadan hemen kısa bir süre sonra 12 Temmuz saldırılarının gerçekleşmesi basın ve kamuoyundaki eleştiri düzeyini orantısız bir biçimde artırmıştı. İsrail liderleri tarafından da dikkatli bir biçimde takip edilen internet ortamında hükümet zayıf, pasif ve çekingen olarak görülmeye başlanmıştı. Bunun yanında ordu 12 Temmuz

saldırısına karşı çok şiddetli bir biçimde tepki verilmesinde ısrar etmiş ve daha hükümet yetkilileri ile bir toplantı icra etmeden İsrail kamuoyuna Lübnan'ın cezalandırılması gerektiği açıklamasını yapmışlardı. Dahası Genelkurmay Başkanı Dan Halutz müdahale ile ilgili ordunun tek bir seçeneği olduğunu belirtiyordu. Bu da şiddetli bir müdahaleydi. Hükümet yetkililerinin bu seçeneği onaylaması gerektiğinde ısrar ediyordu. Onaylamamaları halinde ordunun başka bir seçeneğinin bulunmadığını vurgulamıştı. Ordunun pozisyonu belliydi. Basının Olmert ve Peretz hakkındaki eleştirileri açıktı. Bu durum bir kamuoyu baskısının oluşmasına neden olmaktaydı. Kamuoyu eleştirileri ve ordunun katı tutumu karşısında bir müdahalede bulunmamanın siyasi faturasınının ağır olacağını değerlendiren Olmert'in pasif tepki temelindeki hareket alternatiflerini ilk planda elemiş olduğu sonucuna vardım. Bu kapsamda çevreleme politikası çerçevesindeki ilk iki hareket tarzının telafisiz siyasi boyutun kabul eşiğini geçemediği sonucunu elde ettim. Lübnan'ın sivil altyapısının vurulması hem içte hem dışta hükümeti sıkıntıya sokabilecekti. Bu açıdan hava harekâtı seçenekleri içerisinde sivil alt yapının vurulmasının Olmert yönetimi tarafından daha düşük bir tercih olarak görüldüğünü değerlendirdim. Kapsamlı bir kara harekâtı esnasında meydana gelebilecek yüzlerle ifade edilebilecek zayıatın kamuoyunda hükümeti zor durumda bırakacağı aşikardı. Bu bakımda Olmert için bu seçeneğin en az tercih edilen hareket tarzı olduğu sonucuna vardım. Neticede tarafımızca kritik ve telafisiz siyasi boyut çerçevesinden yaptığım analizde Olmert yönetimi için müdahalede bulunmama seçeneklerini kabul edilemez olarak değerlendirip eledim.

PH karar verme metodunun ikinci aşamasında telafisiz siyasi boyutun kabul eşiğini geçen seçenekleri askeri ve stratejik boyutlar açısından analiz ettim. Bu kapsamda hava harekâtı seçeneklerini ve kapsamlı kara harekâtı seçeneğini rasyonel bakış açısıyla analiz ederek maksimum faydayı vereceği hesaplanan tercih sırasını tespit ettim.

Olmert yönetiminin bakış açısından yaptığım analizde askeri açıdan savaşı kısa sürede bitirmesi beklenen seçenek tercih sebebiydi. Daha az zayıata sebep olacağı düşünülen ve daha hazırlıklı olunan hava harekâtı seçeneğini öncelikliydi. Lübnan sivil altyapısının vurulması seçeneği en çok fayda getirecek tercih olarak belirlenmişti. Alt yapının vurulmasının yaratacağı şok ve öfke Hizbullah'a karşı olumsuz duyguların oluşmasına sebep olacaktı. Aynı zamanda oluşan şok Hizbullah üzerinde çok kısa sürede yenilgi etkisi oluşturacaktı. Etki tabanlı hareket konsepti bunu gerektiriyordu. Dolayısıyla Lübnan sivil altyapısının vurulduğu bir hava harekâtı askeri açıdan en çok tercih edilen seçenektir. Kalan iki alternatifin tercih öncelik sırasında yine hava harekâtı öne çıkıyordu. Lübnan altyapısına dokunulmadan icra edilecek bir hava harekâtı ikinci öncelikli tercihtir. En az tercih edilen seçenek ise kapsamlı kara harekâtı olarak belirlenmişti. Zayıat riski fazlaydı. Belirsizliklere de gebe idi.

Stratejik boyut açısından yaptığım değerlendirmede ise İsrail'in aşındığı değerlendirilen caydırıcılık özelliğinin tekrar tesis edilmesi ön plana çıkmıştı. İran ve Suriye'nin Hizbullah üzerinden bir vekâlet savaşı icra etmesinin engellenmesi gerektiği düşünülmeliydi. Hizbullah tehlikesinin bertaraf edilmesi amaçlanmıştı. Bu

amaçlar ışığında bir tercih sırası belirlenecekti. İsrail'in uzun süreli bir harbi devam ettirebilecek milli güç unsurlarına sahip olmadığı açıktı. Kapsamlı bir harekât için yeterince hazırlık süresinin bulunmadığı da ortadaydı. Uluslararası kamuoyunun da daha önce eşi benzeri görülmemiş desteği altında hava harekâtı ve beraberinde Lübnan sivil altyapısının vurulması başat seçenek olarak tespit edilmiştir. Diğer seçenekler ise sırasıyla hava harekâtı ve kapsamlı kara harekâtı şeklinde belirmiştir.

Yaptığım analiz ve değerlendirmeler ışığında karar matrisi oluşturulmuştur. PH karar verme metodunun analiz yöntemi doğrultusunda tercih sırasına göre alternatiflere rakamsal ağırlıklar verilmiştir. Siyasi boyut açısından kabul edilmeyen karar alternatifleri değerlendirme dışında tutulmuştur. Kalan alternatiflerin siyasi, askeri ve stratejik boyutlardan aldığı rakamsal puanlar toplanmıştır. Elde edilen toplamlar üçe bölünerek her bir alternatifin ortalama puanı hesap edilmiştir. En yüksek ortalama puana sahip alternatifin her üç boyut bakımından maksimum faydayı sağlayacağı kabul edilmiştir. Bu kapsamda Lübnan sivil alt yapısının da vurulacağı şiddetli bir hava harekâtı seçeneği en fazla fayda getirecek olan alternatif olarak tespit edilmiştir.

İsraili liderlerin neden bu kararı benimsediklerinin yanında nasıl bir süreç neticesinde böyle bir karara vardıklarını anlamak açısından PH karar verme metodunun oldukça açıklayıcı olduğu sonucuna varılmıştır. İsraili liderlerin tercih ettiği karar alternatifinin PH analizi, bu kararın alınmasında siyasi hesapların esas olduğunu göstermiştir. Metodun iki aşamalı analiz yöntemi "İsrail'in 2006 Lübnan müdahalesi kararını ve müdahale şeklini belirleyen temel etken iç politik

beklentilerdir” şeklindeki hipotezimizi doğrulamıştır. İktidarda kalma arzusunun başat siyasi güdü olduğunu ve her türlü beklentinin önünde yer aldığını belirten PH sav bu çalışma tarafından da teyit edilmiştir.

Bu çalışmamızda 12 Temmuz -17 Temmuz zaman dilimi arasındaki irili ufaklı alınan birçok karar göz ardı edilerek çalışmanın dışında tutulmuştur. Temel olarak müdahale kararının alınması ve sürdürülmesi ekseninde bir analiz yapılmıştır. Müdahalenin maksimum kazancın elde edildiğinin değerlendirildiği ilk 48-72 saat sonrasında niçin durdurulmadığı, açıklanan savaş amaçlarının niçin gerçekçi bir yaklaşımdan uzak olduğu, 17 Temmuz sonrası küçük kapsamlı kara harekâtlarına girişmenin doğru olup olmadığı vb. kararlar analiz edilmemiştir. Bunun yanında Ağustos ayının ikinci haftasında icra edilen büyük kapsamlı kara harekâtı kararı da dâhil olmak üzere çalışmamıza dâhil edilmemiş olan bu irili ufaklı kararların her biri karar analizi bakımından bir başka çalışmanın konusu olabilecektir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Allison, Graham ve Zelikow, Philip, **Essence of Decision: Explaining The Cuban Missile Crisis**, İkinci Basım, New York, Addison-Wesley Longman, 1999.
- Arian, Asher, Nachmias, David ve Amir, Ruth, **Executive Governance in Israel**, New York, Palgrave, 2002.
- Arian, Asher, **Politics in Israel: The Second Republic**, İkinci Basım, Washington, CQ Press, 2004.
- Arkin, William M., **Divinig Victory Airpower in the 2006 Israeli-Hezbollah War**, Alabama, Air University Press, 2007.
- Azani, Eitan, **Hezbollah: The Story of the Party of the God**, New York, Palgrave Macmillan, 2009.
- Ben Meir, Yehuda, **National Security Decision Making: The Israeli Case**, Boulder, Westview Press, 1986.
- Birnbaum, Ervin, **The Politics of Compromise, State and Religion in Israel**, New Jersey, Associated University Press, 1970.
- Black, Ian ve Morris, Benny, **Israel's Secret Wars: A History of Israel's Intelligence Services**, New York, Grove Press, 1991.
- Braunstein, Myron L., **Depth Perception Through Motion**, New York, Academic Press Inc., 1976.
- Brom, Shlomo ve Elran, Meir, (der.), **The Second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007.

- Byrne, David ve Ragin, Charles C. (der.), **The SAGE Handbook of Case-Based Methods**, London, Sage, 2009.
- Clements, Frank A., **The Israeli Secret Services**, Transaction Publishers, 2007.
- Cordesman, Anthony H., **The Lessons of Israeli Lebanon War**, Washington, Center for Strategic International Studies, 2008.
- Efrat, Elisha, **The West Bank and Gaza Strip**, New York, Routledge, 2006.
- El-Gendy, Karim, **The Process of Israeli Decision Making: Mechanisms, Forces and Influences**, Beyrut, Al-Zaytouna Centre for Studies and Consultations, 2010.
- Farquhar, Scott C., **Back to Basics: A Study of the Second Lebanon War and Operation CAST LEAD**, Kansas, Combat Studies Press, 2009.
- Gallagher, Michael ve Mitchell, Paul, (der.), **The Politics of Electoral Systems**, New York, Oxford University Press, 2005.
- Geva, Nehemia ve Mintz, Alex, (der.), **Decision Making on War and Peace: The Cognitive-Rational Debate**, Boulder, Lynne Rienner, 1997.
- Harel, Amos and Issacharoff, Avi, **34 Days: Israel, Hezbollah, and the War in Lebanon**, New York, Palgrave Macmillan, 2008.
- Harel-Mizrahi, Michal ve diğerleri, **War to the Last Moment: The Israeli Media in the Second Lebanon War**, (çev.) Sharon Neeman, Keshev, 2008.
- Hogarth, Robin M., **Judgement and Choice: The Psychology of Decision**, New York, John Wiley and Sons, 1987.
- Kahana, Ephraim, **Historical Dictionary of Israeli Intelligence**, Maryland, Scarecrow Press, 2006.
- Keeney, Ralph L. ve Raiffa, Howard, **Decisions with Multiple Objectives**, New York, John Wiley, 1976.

- King, Gary, Keohane, Robert O. ve Verba, Sidney, **Designing Social Inquiry, Scientific Inference in Qualitative Research**, Princeton, Princeton University Press, 1994.
- Kimmerling, Baruch, **The Invention and Decline of Israeliness: State, Society and the Military**, Berkeley, University of California Press, 2001.
- Krasner, Stephen, **In Defence of the National Interest**, Princeton, Princeton University Press, ,1978.
- Lijphart, Arend, **Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries**, New Haven, Yale University Press, 1999.
- Lissak, Moshe ve Horowitz, Dan, **Trouble in Utopia, the Overburdened Polity of Israel**, Albany, 1989.
- Makovsky, David, **Engagement Through Disengagement: Gaza and the Potential for Renewed Israeli-Palestinian Peacemaking**, Washington, Washington Institute for Near East Policy, 2005.
- Maman, Daniel, Ben-Ari, Eyal ve Rosenhek, Zeev, (der.), **Military, State, and Society in Israel**, New Jersey, Transaction Publishers, 2001.
- Matthews, Matt M., **We Were Caught Unprepared: The 2006 Israeli-Hezbollah War**, Kansas, U.S. Army Combined Arms Center Combat Studies Institute Press, 2008.
- Metz, Helen Chapin, **Israel: A Country Study**, Washington, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 1990.
- Mintz, Alex, (der.), **The Political Economy of Military Spending in the United States**, London, Routledge, 1992.

- Mintz, Alex, (der.), **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, New York, Palgrave Macmillan, 2003.
- Mintz, Alex ve DeRouen Jr, Karl, **Understanding Foreign Policy Decision Making**, New York, Cambridge University Press, 2010.
- National Defense Research Institute, **All Glory Is Fleeting: Insights from the Second Lebanon War**, California, 2012.
- Neack, Laura, **The New Foreign Policy: Power Seeking in a Globalized Era**, Lanham, Rowman & Littlefield, 2008.
- Peri, Yoram, **Between Battles and Ballots**, Newyork, Cambridge University Press, 1985.
- Peri, Yoram, **The Israeli Military and Israel's Palestinian Policy**, Washington, United States Institute of Peace, 2002.
- Peri, Yoram, **Generals in the Cabinet Room: How the Military Shapes Israeli Policy**, Washington D.C., United States Institute of Peace Press, 2006.
- Sage, Andrew (der.), **Concise Encyclopedia of Information Processing in Systems and Organizations**, New York, Pergamon Press, 1990.
- Shahak, Israel and Mevzinsky, Norton, **Jewish Fundamentalism in Israel**, London, Pluto Press, 1999.
- Shakak, Israel, **Açık Sırlar**, (çev.) Ahmet Emin Dağ, İstanbul, Med Cezir Yayınları, 2003.
- Simon, Herbert, **Sciences of Artificial**, Cambridge, MIT Press, 1969.
- Singh, Priya, **Foreign Policy Making in Israel: Domestic influences**, Delhi, Shipra Publications, 2005.

- Sniderman, Paul M., Brody, Richard A. ve Tetlock, Philip E., **Reasoning and Choice Explorations in Political Psychology**, Cambridge, Cambridge University Press, 1991.
- Steinbruner, John, **The Cybernetic Theory of Decision**, Princeton, Princeton University Press, 1974.
- Suedfeld, Peter ve Tetlock, Philip E. (der.), **Psychology and Social Policy**, New York, Hemisphere, 1992.
- Swisher, Clayton E., **The Truth About Camp David: The Untold Story About the Collapse of the Middle East Peace Process**, New York, Avalon Publishing Group, 2004.
- Thomas, Gordon, **Gideon's Spies: The Inside Story of Israel's Legendary Secret Service The Mossad**, London, Jr. Books, 2008.
- Troen, S. Ilan ve Lucas, Noah, (der.), **Israel: the first decade of independence**, Albany, State University of New York Press, 1995.
- Tse-Tung, Mao, **On Guerilla Warfare**, (çev.) Samuel B. Griffith, New York, Dover, 2005.

MAKALELER

- Astorino-Courtois, Allison ve Trusty, Brittani, "Degrees of Difficulty: The Effect of Israeli Policy Shifts on Syrian Peace Decisions", **Journal of Conflict Resolution**, Vol. 44, No.3 (2000), s.359-377.
- Barnett, Michael, "Culture, Strategy and Foreign Policy Change-Israel's Road to Oslo", **European Journal of International Relations**, Vol.5, No.1 (1999), s.5-36.

- Bart, Roni, “The Second Lebanon War: The Plus Column”, **Strategic Assessment**, Vol.9, No.3 (November, 2006), s.16-17.
- Barzilai, Gad ve Russett, Bruce, “The Political Economy of Military Actions: The United States and Israel”, (der.), Alex Mintz, **The Political Economy of Military Spending in the United States**, London, Routledge, 1992, s.155-183.
- Barzilai, Gad ve Inbar, Efraim, “The Use of Force: Israeli Public Opinion on Military Options”, **Armed Forces & Society**, Vol.23, No.1 (Fall 1996), s.49-80.
- Below, Amy, “U.S. Presidential Decisions on Ozone Depletion and Climate Change: A Foreign Policy Analysis”, **Foreign Policy Analysis**, Vol.4, No.1 (2008), s.1-20.
- Biddle, Stephen ve Friedman, Jeffrey A., “The 2006 Lebanon Campaign And The Future of Warfare: Implications for Army and Defense Policy”, **Strategic Studies Institute, Pennsylvania, U.S. Army War College** (September 2008).
- Billings, Robert ve Marcus, Stephen, “Measures of Compensatory and Noncompensatory Models of Decision Behaviour: Process Tracing versus Policy Capturing”, **Organizational Behaviour and Human Performance**, Vol.31 (1983.) s.331-352.
- Billings, Robert S. ve Scherer, Lisa L., “The Effects of Response Mode and Importance on Decision-Making Strategies: Judgement versus Choice”, **Organizational Behavior and Human Decision Proceses**, Vol.41 (1988), s.1-19.
- Brom, Shlomo, “Political and Military Objectives in A Limited War Against A Guerilla Organization”, (der.) Shlomo Brom ve Meir Elran, **The Second Lebanon War Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.13-23.
- Brownstein, Lewis, “Decision Making in Israeli Foreign Policy: An Unplanned Process”, **Political Science Quarterly**, Vol.92, No.2 (Summer 1977), s.259-279.

- Brule, David J., "Explaining and Forecasting Leader's Decisions: A Poliheuristic Analysis of the Iran Hostage Rescue Decision", **International Studies Perspectives**, Vol.6 (2005), s.99-113.
- Brule, David J., "The Poliheuristic Research Program: An Assessment and Suggestions for Further Progress", **International Studies Review**, Vol.10, No.2 (June 2008), s.266-293.
- Christensen, Eben J. ve Redd, Steven B., "Bureaucrats versus the Ballot Box in Foreign Policy Decision Making: An Experimental Analysis of the Bureaucratic Politics Model and the Poliheuristic Theory", **Journal of Conflict Resolution**, (2004), s.69-90.
- Cohen-Almagor, Raphael ve Haleva-Amir, Sharon, "The Israel-Hezbollah War and The Winograd Committee", **Journal of Parliamentary and Political Law**, Vol.2, No.1 (2008), s.27-44.
- Dacey, Raymond ve Carlson, Lisa J., "Traditional Decision Analysis and the Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making." **Journal of Conflict Resolution**, (2004), s.38-55.
- Dawes, Robyn, "Social Selection Based on Multidimensional Criteria", **Journal of Abnormal and Social Psychology**, Vol.68 (1964), s.104-109.
- DeRouen Jr., Karl, "Presidents and the Diversionary Use of Force", **International Studies Quarterly**, Vol.44, No.2 (2000), s. 317-328.
- DeRouen Jr., Karl, "The Decision Not to Use Force at Dien Bien Phu: A Poliheuristic Perspective", **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, (der.) Alex Mintz, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s.11-28.

- DeRouen Jr., Karl ve Sprecher, Christopher, “Initial Crisis Reaction and Poliheuristic Theory”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol. 48, No.1 (February 2004), s.56-68.
- Dowty, Alan, “Israeli Foreign Policy and the Jewish Question”, **Middle East Review of International Affairs**, Vol.3, No.1 (March 1999), s.1-13.
- Eiland, Giora, “The Decision Making Process in Israel”, (der.), Shlomo Brom ve Meir Elran, **The Second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.25-35.
- Einhorn, Hillel, “The Use of Nonlinear, Noncompensatory Models As A Function of Task and Amount of Information”, **Organizational Behaviour and Human Performance**, Vol.6 (1970), s.1-27.
- Elran, Meir, “The Civilian Support in the second Lebanon War”, (der.) Shlomo Brom ve Meir Elran, **The second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.103-119.
- Evron, Yair, “Deterrence and It’s Limitations”, (der) Sholomo Brom ve Meir Elran, **Second Lebanon War Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.35-47.
- Farkash, Aharon Ze’evi, “Intelligence in the War: Observations and Insights”, (der) Sholomo Brom ve Meir Elran, **Second Lebanon War Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.77-86.
- Ford, J. Kevin ve diğerleri, “Process Tracing Methods: Contributions, Problems, and Neglected Research Questions”, **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, Vol.43 (1989), s.75-117.

- Freilich, Charles D., “National Security Decision-Making in Israel: Processes, Pathologies, and Strengths”, **Middle East Journal**, Vol.60, No.4 (Autumn 2006), s.635-663.
- Freilich, Charles D., “Israel in Lebanon, Getting It Wrong: The 1982 Invasion, 2000 Withdrawal and 2006 War”, **Israel Journal of Foreign Affairs**, Vol.6, No.3 (2012), s.41-75.
- Goertz, Gary, “Constraints, Compromises and Decision Making”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.48, No.1 (2004), s.14-37.
- Goertz, Gary ve Mahoney, James, “Scope in Case Study Research”, **The SAGE Handbook of Case-Based Methods**, (der.) David Byrne ve Charles C. Ragin, London, Sage, 2009, s.307-317.
- Goldberg, Giora, “The Growing Militarization of the Israeli Political System,” **Israeli Affairs**, Vol.12, No.3 (July 2006), s.377-394.
- Harris, William, “Bashar Al-Assad’s Lebanon Game”, **The Middle East Quarterly**, Vol.12, No.3 (Summer 2005), s.33-44.
- Hazan, Reuven Y., “Presidential Parliamentarism: Direct Popular Election of the Prime Minister, Israel’s New Electoral and Political System”, **Electoral Studies**, Vol.15, No.1 (1996), s.21-37.
- Hazan, Reuven Y. ve Diskin, Abraham, “The 1999 Knesset and Prime Ministerial Elections in Israel”, **Electoral Studies**, Vol.19, No.4, s.628-637.
- Heller, Mark A., “The international Dimension: Why so Few constraints on Israel?”, (der.) Shlomo Brom ve Meir Elran, **The second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.209-214.

- Henriksen, Dag, "A Misapplied and Overextended Example: Gen J. N. Mattis's Criticism of Effects-Based Operations", **Air & Space Power Journal** (September-October 2012), s.118-131.
- Hermann, Margaret G. ve Hermann, Charles F., "Who Makes Foreign Policy Decisions and How: An Empirical Inquiry", **International Studies Quarterly**, Vol.33, No.4 (December 1987), s.361-387.
- Herring, George C. ve Immerman, Richard H., "Eisenhower, Dulles, and Dienbienphu: The Day We Didn't Go to War", **The Journal of American History**, Vol.71, No.2 (September 1984), s.343-363.
- Inbar, Efraim, "Israeli National Security, 1973-96", **Annals of the American Academy of Political and Social Science**, Vol.555 (1998), s.62-81.
- Inbar, Efraim, "How Israel Bungled the Second Lebanon War", **Middle East Quarterly**, Vol. 14, Issue 3 (Summer 2007), s.57-65.
- James, Patrick ve Zhang, Enyu, "Chinese Choices: A Polyheuristic Analysis of Foreign Policy Crises, 1950-1996", **Foreign Policy Analysis**, Vol.1 (2005), s.31-54.
- Kaarbo, Juliet, "Power and Influence in Foreign Policy Decision Making: The Role of Junior Coalition Partners in German and Israeli Foreign Policy", **International Studies Quarterly**, Vol.40 (1996), s.501-530.
- Kahneman, Daniel ve Tversky, Amos, "Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk", **Econometrica**, Vol.47, No.2 (March 1979), s.263-292.
- Kahneman, Daniel ve Tversky, Amos, "Choices, Values and Frames", **American Psychologist**, Vol.39, No.4 (April 1984), s.341-350.

- Kaye, Dalia Dassa, “The Israeli Decision to Withdraw from Southern Lebanon: Political Leadership and Security Policy”, **Political Science Quarterly**, Vol.117, No.4 (2002-2003), s.561-585.
- Keller, Jonathan W. ve Yang, Yi Edward, “Empathy and Strategic Interaction in Crises: A Polyheuristic Perspective”, **Foreign Policy Analysis**, Vol.5 (2009), s.169-189.
- Kinne, Brandon J., “Decision Making in Autocratic Regimes: A Polyheuristic Perspective”, **International Studies Perspectives**, Vol.6 (2005), s.114-128.
- Kilroy Jr, Richard J., “Do Fences Make Good Neighbours? An Analysis of Israel’s Security Policy Choices”, **Contemporary Security Policy**, Vol.27, No.3 (December 2006), s.397-416.
- Kuperman, Ranan D., “The Impact of Internal Politics on Israel's Reprisal Policy during the 1950s”, **The Journal of Strategic Studies**, Vol.24, No.1 (March 2001), s.1-28.
- Kuperman, Ranan D., “The Effect of Domestic and Foreign Pressure on Israeli Decisions to Use Limited Military Force”, **Journal of Peace Research**, Vol.40, No.6 (November 2003), s.677-694.
- Lee, Jong R., “Rallying around the Flag: Foreign Policy Events and Presidential Popularity”, **Presidential Studies Quarterly**, Vol.7 (1977), s.252-256.
- Leeds, Brett Ashev ve Davis, David R., “Domestic Political Vulnerability and International Disputes”, **The Journal of Conflict Resolution**, Vol 41, No 6 (December 1997), s.814-834.
- Lemish, Dafna ve Barzel, Inbal, ““Four Mothers’ The Womb in the Public Sphere”, **European Journal of Communication**, Vol.15, No.2, s.147-169.

- Levy, Yagil, "How Casualty Sensivity Affects Civilian Control: The Israeli Experience", **International Studies Perspectives**, Vol.12 (2011), s.68-88.
- Levy, Jack S., "Prospect Theory and International Relations Theoretical Applications and Analytical Problems", **Political Psychology**, Vol.13, No.2 (1992), s.283-310.
- Lieberfeld, Daniel, "Parental Protest, Public Opinion, and War Termination: Israel's Four Mother's Movement", **Social Movement Studies**, Vol.8, No.4 (November 2009), s.375-392.
- Lissak, Moshe, "The Civilian Components of Israel's Security Doctrine: The Evolution of Civil-Military Relations in the First Decade", (der.) S. Ilan Troen ve Noah Lucas, **Israel: the First Decade of Independence**, Albany, State University of New York Press, 1995, s.575-591.
- Luft, Gal, "Israel's Security Zone in Lebanon-A Tragedy?", **Middle East Quarterly**, Vol.7, No.3 (September 2000), s.13-20.
- Malka, Amos, "Israel and Asymmetrical Deterrence", **Comparative Strategy**, Vol.29, (2008), s.1-19.
- Maoz, Zeev, "Framing the National Interest, The Manipulation of Foreign Policy Decisions in Group Setting", **World Politics**, Vol.43 (October 1990), s.77-110.
- Meir, Yehuda Ben, "Israeli Public Opinion and Second Lebanon War", (der.) Sholomo Brom ve Meir Elran, **The Second Lebanon War: Strategic Perspectives**, Tel Aviv, 2007, s.87-102.
- Mintz, Alex, "The Decision to Attack Iraq: A Noncompensatory Theory of Decision Making." **Journal of Conflict Resolution**, Vol.37, No.4 (December 1993), s.595-618.

- Mintz, Alex, “Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making”, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making: A Poliheuristic Perspective**, (der.), Alex Mintz, New York, Palgrave Macmillan, 2002, s.1-10.
- Mintz, Alex, “How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective”, **Journal Of Conflict Resolution**, Vol. 48, No. 1 (February 2004), s.3-13.
- Mintz, Alex, “Foreign Policy Decision Making in Familiar and Unfamiliar Settings”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.48, No.1 (February 2004), s.91-104.
- Mintz, Alex, “Applied Decision Analysis: Utilizing Poliheuristic Theory to Explain and Predict Foreign Policy and National Security Decisions”, **International Studies Perspectives**, Vol.6 (2005), s.94-98.
- Mintz, Alex ve Geva, Nehemia, “The Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making”, **Decision Making on War and Peace: The Cognitive-Rational Debate**, (der.) Nehemia Geva ve Alex Mintz, Boulder, Lynne Rienner, 1997, s.81-102.
- Mintz, Alex, Geva, Nehemia ve DeRouen Jr., Karl, “Mathematical Models of Foreign Policy Decision Making: Compensatory vs Noncompensatory”, **Synthese**, Vol.100, No.3 (1993), s.441-460.
- Mintz, Alex *et al.*, “The Effect of Dynamic and Static Choice Sets on Political Decision Making: An Analysis Using the Decision Board Platform”, **American Political Science Review**, Vol.91, No.3 (September 1997), s.553-566.
- Mor, Ben D., “Using Force to Save Face: The Performative Side of War”, **PEACE & CHANGE**, Vol.37, No.1 (January, 2012), s.95-121.

- Norton, Augustus Richard, "Hizballah and the Israeli Withdrawal from Southern Lebanon", **Journal of Palestine Studies**, Vol. 30, No.1 (Autumn 2000), s.22-35.
- Nossek, Hillel ve Limor, Yehiel, "Fifty Years in A 'Marriage Of Convenience': News Media and Military Censorship in Israel", **Communication Law and Policy**, Vol.6, No.1 (Winter 2001), s.1-35.
- Oppermann, Kai, "Delineating the Scope Conditions of the Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: The Noncompensatory Principle and the Domestic Salience of Foreign Policy", **Foreign Policy Analysis**, Vol.10 (2014), s.23-41.
- Ostrom, Charles W. ve Job, Brian L., "The President and the Political Use of Force", **American Political Science Review**, Vol.80, No.2 (June 1986), s.541-566.
- Parkinson, Brian R., "Israel's Lebanon War: Ariel Sharon and Operation Peace for Galilee", **Journal of Third World Studies**, Vol.24, No.2 (2007), s.63-84.
- Payne, John, Bettman, James ve Johnson, Eric, "Adaptive Strategy Selection in Decision Making", **Journal of Experimental Psychology**, Vol.14 (1988), s.534-552.
- Peri, Yoram, "Political-Military Partnership in Israel", **International Political Science Review**, Vol.2, No.3 (1981), s.303-315.
- Peri, Yoram, "Civil Military Relations in Israel in Crisis", (der.) Daniel Maman, Eyal Ben-Ari ve Zeev Rosenhek, **Military, State, and Society in Israel**, New Jersey, Transaction Publishers, 2001, s.107-136.
- *Pressman, Jeremy*, "The Second Intifada: Background and Causes of the Israeli-Palestinian Conflict", **The Journal of Conflict Studies**, Vol.23, No.2 (Fall 2003).

- Quattrone, George A. ve Tversky, Amos, “Contrasting Rational and Psychological Analyses of Political Choice”, **The American Political Science Review**, Vol. 82, No.3 (September 1988), s.719-736.
- Rahat, Gideon ve Hazan, Reuven Y., “Israel: The Politics of an Extreme Electoral System”, (der.) Michael Gallagher ve Paul Mitchell, **The Politics of Electoral Systems**, New York, Oxford University Press, 2005, s.333-352.
- Redd, Steven B., “The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.46, No.3 (June, 2002), s.335-364.
- Redd, Steven B., “The Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making: Experimental Evidence”, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, (der.) Alex Mintz, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s.101-126.
- Redd, Steven B., “The Influence of Advisers and Decision Strategies on Foreign Policy Choices: President Clinton’s Decision to Use Force in Kosovo”, **International Studies Perspectives**, Vol.6 (2005), s.129-150.
- Redd, Steven B. ve Mintz, Alex, "Policy Perspectives on National Security and Foreign Policy Decision Making", **Policy Studies Journal**, Vol.41, No.1, 2013, s.11-37.
- Renshon, Jonathan ve Renshon, Stanley, “The Theory and Practice of Foreign Policy Decision Making”, **Political Psychology**, Vol.29, No.4 (2008), s.509-536.
- Romm, Giora, “A Test of Rival Strategies: Two Ships Passing in the Night”, (der) Sholomo Brom ve Meir Elran, **Second Lebanon War Strategic Perspectives**, Tel Aviv, Meah Productions, 2007, s.49-60.

- Sathavisam, Kanishkan, “No Other Choice: Pakistan’s Decision to Test the Bomb”, **Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, (der.), Alex Mintz, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s.55-77.
- Sela, Avraham, “Civil Society, the Military, and National security: The Case of Israel’s Security Zone in South Lebanon”, **Israel Studies**, Vol.12, No. 1 (Spring 2007), s.53-78.
- Shalom, Zaki ve Hendel, Yoaz, “Conceptual Flaws on the Road to the Second Lebanon War”, **Strategic Assessment**, Vol.10, No.1 (June 2007), s.23-30.
- Shamir, Michael ve Arian, Asher, “Collective Identity and Electoral Competition in Israel,” **The American Political Science Review**, Vol.93, No.2 (June 1999), s.265-277.
- Shiffer, Zalman F., “The Debate Over the Defense Budget in Israel”, **Israel Studies**, Vol.12, No.1 (Spring 2007), s.193-214.
- Shlaim, Avi, “Conflicting Approaches to Israel's Relations with the Arabs: Ben Gurion and Sharett, 1953-1956”, **Middle East Journal**, Vol.37, No.2 (Spring 1983), s.180-201.
- Simon, Herbert A., “Human Nature in Politics: The Dialogue of Psychology With Political Science”, **American Political Science Review**, Vol.79, No.2 (June 1985), s.293-304.
- Sprecher, Chris ve DeRouen, Karl, “Israeli Military Actions and Internalization–Externalization Processes”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.46, No.2 (2002), s.244–259.
- Stein, Arthur A., “Conflict and Cohesion: A Review of the Literature”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.20 (1976), s.143-172.

- Steiner, Miriam, “The Search for Order in a Disorderly World: Worldviews and Prescriptive Decision Paradigms”, **International Organization**, Vol.37, 1983, s.373-413.
- Stern, Eric, “Contextualizing and Critiquing the Poliheuristic Theory”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol. 48, No.1 (February 2004), s.105-126.
- Suedfeld, Peter ve Tetlock, Philip E., “Psychological Advice about Political Decision Making: Heuristics, Biases, and Cognitive Defects”, **Psychology and Social Policy**, (der.), Peter Suedfeld ve Philip E. Tetlock, New York, Hemisphere, 1992, s.51-70.
- Taylor-Robinson, Michelle M. ve Redd, Steven B., “Framing and the Poliheuristic Theory of Decisions: The United Fruit Company and the 1954 U.S.-Led Coup in Guatemala”, **In Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making**, (der.), Alex Mintz, New York, Palgrave MacMillan, 2003, s.77-100.
- Turan, Namık Sinan, “Lübnan’da Ulusun İnşası ve Ortak Tınının Üretimi-Rahbani Kardeşler ve Feyruz”, **Ortadoğu Etütleri**, Cilt 3, Sayı 1 (Temmuz 2011), s.193-228.
- Tzabag, Shmuel, “Ending the Second Lebanon War: the Interface Between the Political and Military Echelons in Israel”, **Israel Affairs**, Vol.19, No.4, s.640-659.
- Waxman, Dow, “Between Victory and Defeat: Israel After The War with Hizballah”, **The Washington Quarterly**, Vol.30, No.1 (Winter 2006-07), s.27-43.
- Wilkenfeld, Jonathan, Lussier, Virginia L. ve Tahtinen, Dale, “Conflict Interactions in the Middle East, 1949–1967”, **Journal of Conflict Resolution**, Vo.16, No.2 (1972), s.135-154.
- Zisser, Eyal, “The Israeli-Syrian-Lebanese Triangle: The Renewed Struggle Over Lebanon”, **Israel Affairs**, Vol.15, No.4 (October 2009), s.397-412.

GAZETELERİN İNTERNET BASKILARI

- Alon, Gideon, “News in Brief”, **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news-in-brief-1.192979>, (08 Ağustos 2016).
- Alon, Gideon, “U.S. Blames Syria and Iran, Demands Soldiers' Release”, **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/u-s-blames-syria-and-iran-demands-soldiers-release-1.192909>, (01 Ağustos 2016).
- Alon, Gideon, Harel, Amos ve Benn, Aluf, “Hezbollah Attack Gov't Okays Massive Strikes on Lebanon; Israel Readies for Rocket Attacks in North”, **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/hezbollah-attack-gov-t-okays-massive-strikes-on-lebanon-israel-readies-for-rocket-attacks-in-north-1.192910>, (01 Ağustos 2006).
- Ashkenazi, Eli ve Harel, Amos, “IDF says Clashes on Border Over for Now”, **Haaretz**, 23 Kasım 2005, <http://www.haaretz.com/print-edition/news/idf-says-clashes-on-border-over-for-now-1.174911>, (26 Ocak 2015).
- Benn, Aluf, “We Need a Nasrallah”, **Haaretz**, 06 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/we-need-a-nasrallah-1.192310>, (06 Ağustos 2016).
- Butcher, Tim, “Soldier Kidnapped and Two Killed in Gaza Tunnel Attack”, **The Telegraph**, 26 Haziran 2006, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/israel/1522370/Soldier-kidnapped-and-two-killed-in-Gaza-tunnel-attack.html>, (28 Ocak 2015).
- Cohen, Gili, “Israel's Military Censor Takes on Dozens of Bloggers, Facebook Pages”, **Haaretz**, 04 Şubat 2016, <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.701462>, (02 Temmuz 2016).

- Eldar, Akiva, “Peace Talks With Syria Can Avert War With Lebanon”, **Haaretz**, 17 Ağustos 2010, <http://www.haaretz.com/print-edition/features/akiva-eldar-peace-talks-with-syria-can-avert-war-with-lebanon-1.30848> (08 Ağustos 2016).
- Erlanger, Steven, “With Israeli Use of Force, Debate Over Proportion”, **The New York Times**, http://www.nytimes.com/2006/07/19/world/middleeast/19israel.html?_r=1&, (13 Nisan 2016).
- Fattah, Hassan M. ve Erlanger, Steven, “Israel Blockades Lebanon; Wide Strikes by Hezbollah”, **The New York Times**, 14 Temmuz 2006, http://www.nytimes.com/2006/07/14/world/middleeast/14mideast.html?pagewanted=all&_r=0, (08 Ocak 2015).
- Harel, Amos, “11 Israelis Injured, at Least 4 Hezbollah Gunmen Killed in Failed Kidnap Attempt”, **Haaretz**, 22 Kasım 2005, <http://www.haaretz.com/print-edition/news/11-israelis-injured-at-least-4-hezbollah-gunmen-killed-in-failed-kidnap-attempt-1.174741>, (26 Ocak 2015).
- Harel, Amos, “Hezbollah Kills 8 Soldiers, Kidnaps Two in Offensive on Northern Border”, **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/hezbollah-kills-8-soldiers-kidnaps-two-in-offensive-on-northern-border>, (30 Temmuz 2016).
- Harel, Amos ve Stern, Yoav, “IAF Bombardment Closes Beirut Airport”, **Haaretz**, 14 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/iaf-bombardment-closes-beirut-airport-1.193008>, (08 Ağustos 2016).
- Harel, Amos ve Stern, Yoav, “Lebanon Police: 15 Die in IAF Strike on Van in South Lebanon”, **Haaretz**, 14 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/lebanon-police-15-die-in-iaf-strike-on-van-in-south-lebanon-1.193100>, (02 Ağustos 2016).

- Ilan, Shahar, “Knesset Approves Expanding Powers of National Security Chief”, **Haaretz**, 29 Temmuz 2008, <http://www.haaretz.com/news/knesset-approves-expanding-powers-of-national-security-chief-1.250729>, (30 Temmuz 2016).
- Khoury, Jack ve Harel, Amos, “IDF Retrieves Bodies of Four Tank Soldiers Killed in South Lebanon”, **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/idf-retrieves-bodies-of-four-tank-soldiers-killed-in-south-lebanon-1.192932>, (31 Temmuz 2016).
- Khoury, Jack *et al.*, “8 Soldiers Killed, 2 Snatched in Hezbollah Border Attacks”, **Haaretz**, 12 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/8-soldiers-killed-2-snatched-in-hezbollah-border-attacks-1.192833>, (01 Ağustos 2016)
- Leibovich-Dar, Sara, “The Hannibal Procedure”, **Haaretz**, 21 Mayıs 2003, <http://www.haaretz.com/the-hannibal-procedure-1.9412>, (02 Ocak 2015).
- Lewis, Bernard, “Israel’s Election System is No Good”, **The Wall Street Journal**, 01 Nisan 2009, <http://www.wsj.com/articles/SB123854102203575623>, (11 Temmuz 2016).
- McCarthy, Rory, “Israeli City Shaken by Hizbullah Rocket Attack”, **The Guardian**, 17 Temmuz 2006, <http://www.theguardian.com/world/2006/jul/17/syria.israel1>, (07 Ocak 2015).
- McCarthy, Rory, “Gaza: Israel's Previous Attacks”, **The Guardian**, 30 Aralık 2008, <http://www.theguardian.com/world/2008/dec/30/israelandthepalestinians-middleeast>, (27 Ocak 2015).
- Ravid, Barak, “Livni to War Probe: I Voted for One-day Lebanon IDF Operation”, **Haaretz**, 03 Haziran 2007, <http://www.haaretz.com/news/livni-to-war-probe-i-voted-for-one-day-lebanon-idf-operation-1.222126>, (02 Ağustos 2016).

- Rosner, Shmuel, “Condoleezza Rice: Cease-fire Won't Help”, 17 Temmuz 2006, **Haaretz**, <http://www.haaretz.com/news/condoleezza-rice-cease-fire-won-t-help-1.193185>, (01 Ağustos 2006).
- Samet, Gideon, “Needed: Leadership Worthy of the Times”, **Haaretz**, 30 Haziran 2006, <http://www.haaretz.com/needed-leadership-worthy-of-the-times-1.191853>, (08 Ağustos 2016).
- Shavit, Ari, “The June Crash”, **Haaretz**, 02 Temmuz 2016, <http://www.haaretz.com/the-june-crash-1.191930>, (08 Ağustos 2016).
- Schiff, Ze'ev, “National Security Council Urged PM to End Lebanon War on 4'th Day”, **Haaretz**, 05 Haziran 2007, <http://www.haaretz.com/news/national-security-council-urged-pm-to-end-lebanon-war-on-4th-day-1.222288>, (01 Ağustos 2016).
- Schiff, Ze'ev, “Analysis The Light Is Still Green”, **Haaretz**, 18 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/analysis-the-light-is-still-green-1.193295>, (31 Ağustos 2016).
- Sofer, Ronny, “Top NSC Officials Step Down,” **Yedioth Achronoth**, 9 Ekim 2007, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3447868,00.html>, (13 Temmuz 2016).
- Stalinsky, Steven, “Arab World Divided Over Hezbollah”, **The Sun**, 19 Temmuz 2006, <http://www.nysun.com/foreign/arab-world-divided-over-hezbollah/36281/>, (07 Ocak 2015).
- Stern, Yoav, “Nasrallah: Only Deal Will Free Kidnapped Soliders”, **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/nasrallah-only-deal-will-free-kidnapped-soliders-1.192897>, (01 Ağustos 2016).

- Stern, Yoav, “IDF Officer: Israel Has No Plans to Attack Syria”, **Haaretz**, 13 Temmuz 2006, <http://www.haaretz.com/news/idf-officer-israel-has-no-plans-to-attack-syria-1.192994>, (01 Ağustos 2006)
- Urquhat, Conal, “Lebanon Under Siege from Israel”, **The Guardian**, 13 Temmuz 2006, <http://www.theguardian.com/world/2006/jul/13/syria.israelandthepalestinians>, Erişildiği tarih: 08 Ocak 2015.
- “Dichter: I Got Wrong Idea Of IDF's Ability”, 21 Mayıs 2007, **Jerusalem Post**, <http://www.jpost.com/Israel/Dichter-I-got-wrong-idea-of-IDFs-ability>, (07 Ocak 2015).
- “Interview with Defense Minister Rabin”, **Yediot Achronot**, 26 Eylül 1986, <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/mfadocuments/yearbook7/pages/194%20interview%20with%20defense%20minister%20rabin%20in%20yediot.aspx>, (15 Temmuz 2016).
- “Israel Steps Up Lebanon Offensive”, **The Guardian**, 13 Temmuz 2006, <http://www.theguardian.com/world/2006/jul/13/israelandthepalestinians.syria>, (07 Ocak 2015).
- “Nasrallah: We Wouldn't Have Snatched Soldiers if We Thought It Would Spark War”, **Haaretz**, 27 Ağustos 2006, <http://www.haaretz.com/news/nasrallah-we-wouldn-t-have-snatched-soldiers-if-we-thought-it-would-spark-war-1.199556>, (08 Ağustos 2016).
- “Second Stage of Shalit Swap Complete As 550 Palestinian Prisoners Released”, **Haaretz**, 18 Aralık 2011, <http://www.haaretz.com/israel-news/second-stage-of-shalit-swap-complete-as-550-palestinian-prisoners-released-1.402168>, (03 Ağustos 2016).

- “Shulamit Aloni: Israel's Most Influential Woman Politician”, **Haaretz**, 26 Ocak 2014, <http://www.haaretz.com/opinion/.premium-1.570613>, (15 Temmuz 2016).
- “Two Kassams Land Near Ashkelon”, **The Jerusalem Post**, 27 Aralık 2006, <http://www.jpost.com/Israel/Two-Kassams-land-near-Ashkelon>, (27 Ocak 2015).

DİĞER İNTERNET KAYNAKLARI

- Chadwick, Andrew, “The 2006 Lebanon War: A Short History”, **Small Wars Journal**, 11 Eylül 2012, <file:///C:/Users/Erkan/Downloads/Small%20Wars%20Journal%20-%20The%202006%20Lebanon%20War-%20A%20Short%20History%20-%202012-09-11.pdf>, (31 Temmuz 2016).
- Cobban, Helena, “The 33-Day War”, 02 Kasım 2006, <http://bostonreview.net/cobban-33-day-war>, (15 Ocak 2015).
- Einav, Hagai, “Woman, Grandson Killed in Meron Rocket Attack”, **Ynet**, 14 Temmuz 2006, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3275609,00.html>, (07 Ocak 2015).
- Loewenstein, Jennifer, “Casualties Mount in New Israeli Attack on Gaza”, **Democracy Now**, 02 Kasım 2006, http://www.democracynow.org/2006/11/2/casualties_mount_in_new_israeli_attack, (27 Ocak 2015).
- Lambeth, Benjamin S., “Airpower and Strategy in Israel’s 2006 War against Hezbollah”, **Naval War College Review**, <https://www.usnwc.edu/getattachment/e8495921-aa3f-4c7b-a626->

[0ceb226b0677/Learning-from-Lebanon--Airpower-and-Strategy-in-Is.aspx](http://www.theage.com.au/news/world/israel-hezbollah-blame-each-other-for-clash/2005/11/22/1132421666090.html), (31 Temmuz 2016).

- O'Loughlin, Ed, "Israel, Hezbollah Blame Each Other for the Clash", **Theage**, 23 Kasım 2005, <http://www.theage.com.au/news/world/israel-hezbollah-blame-each-other-for-clash/2005/11/22/1132421666090.html>, (26 Ocak 2015).
- Sher, Hanan, "Facets of the Israeli Economy- The Defense Industry", **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 01 Haziran 2002, <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2002/Pages/Facets%20of%20the%20Israeli%20Economy-%20The%20Defense%20Industr.aspx>, (27 Haziran 2016).
- "World:Middle East Israeli General Killed in Lebanon", **BBC**, 01 Mart 1999, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/287941.stm, (21 Ocak 2015).
- "Israel Vows to Free Gaza soldier", **BBC**, 26 Haziran 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/5115890.stm>, (28 Ocak 2015).
- BM Güvenlik Konseyi 425 nolu Karar Metni, **Birleşmiş Milletler**, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/425%281978%29, (22 Ocak 2015).
- UNIFIL Mandate, **Birleşmiş Milletler**, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/425%281978%29, (14 Temmuz 2016).
- "Israeli Warplanes Hit Beirut Suburb", **CNN**, 14 Temmuz 2006, <http://edition.cnn.com/2006/WORLD/meast/07/13/mideast/index.html>, (08 Ocak 2015).

- “Israeli Warplanes Hit Beirut Suburb”, **CNN**, 14 Temmuz 2006,
<http://edition.cnn.com/2006/WORLD/meast/07/13/mideast/index.html>, (08 Ocak 2015).
- “Nasrallah: Soldiers' Abductions A Mistake”, **CNN**, 27 Ağustos 2006,
http://edition.cnn.com/2006/WORLD/meast/08/27/mideast.nasrallah/index.html?section=cnn_world, (08 Ocak 2015).
- “General Assembly Sixtieth Session Agenda Item 14, The situation in the Middle East”, **General Assembly Security Council**,
<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Lebanon%20S2006531.pdf>, (08 Ocak 2015).
- “France Condemns Israeli Attacks, Hezbollah Kidnapping” 12 Temmuz 2006, **Fox News**, <http://www.foxnews.com/story/2006/07/12/france-condemns-israeli-attacks-hezbollah-kidnapping/>, (07 Ocak 2015).
- “Israel Strikes Hizbullah After Shebaa Farms Attack”, **Israelfaxx**,
<http://www.israelfaxx.com/webarchive/2005/11/5fax1122.html>, (26 Ocak 2015).
- “Israeli Army Launches Offensive in Gaza”, **Israel today**, 28 Haziran 2006,
http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/8342/Default.aspx?archive=article_title, (28 Ocak 2015).
- “Intelligence Briefing on Nasrallah”, **Israel today**, 17 Temmuz 2006,
http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/8626/Default.aspx?archive=article_title, (28 Ocak 2015).
- “IDF Expects to Complete Operation in ‘Weeks’”, **Israel today**, 18 Temmuz 2006,
http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/8649/Default.aspx?archive=article_title, (28 Ocak 2015).

- “Livni Meets With Un Envoy”, **Israel today**, 18 Temmuz 2006,
http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/8650/Default.aspx?archive=article_title, (28 Ocak 2015).
- Dışışleri Bakanlığı Artalan Belgesi, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 24 Mayıs 2000,
<http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/MFADocuments/Yearbook13/Pages/117%20%20Foreign%20Ministry%20background%20paper%20on%20Lebanon-.aspx>, (22 Ocak 2015)
- Günlük Makalelerden Alıntılar, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 25 Mayıs 2000,
<http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/MFADocuments/Yearbook13/Pages/119%20%20Article%20by%20Foreign%20Ministry%20Director-General.aspx>, (22 Ocak 2015)
- “IDF Soldiers Abducted on Northern Border”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 07 Ekim 2000,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2000/Pages/IDF%20Soldiers%20Abducted%20on%20Northern%20Border%20-%202007-Oct-.aspx>, (22 Ocak 2015).
- “Statement by PM Barak and UN SG Annan following Their Meeting”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 10 Ekim 2000,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2000/Pages/Statement%20by%20PM%20Barak%20and%20UN%20SG%20Annan%20following%20th.aspx>, (22 Ocak 2015).
- “Basic Law: The Government (2001)”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 07 Mart 2001,
<http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2001/Pages/Basic%20Law-%20The%20Government%20-2001-.aspx>, (09 Temmuz 2016).
- “Two Soldiers Killed, One Missing in Kerem Shalom Terror Attack”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 25 Haziran 2006,

<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Two%20soldiers%20killed%20one%20missing%20in%20Kerem%20Shalom%20terror%20attack%2025-Jun-2006.aspx>,

(26 Ocak 2015).

- “Excerpt from Address by PM Ehud Olmert to the Board of Trustees of the Jewish Agency”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 26 Haziran 2006,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Address%20by%20PM%20Olmert%20to%20Jewish%20Agency%20Board%20of%20Trustees%2026-Jun-2006.aspx>, (27 Ocak 2015).
- “Idf Strikes at Targets in Gaza”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 28 Haziran 2006,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/IDF%20strikes%20at%20targets%20in%20Gaza%2028-Jun-2006.aspx>, (26 Ocak 2015).
- “Operation Summer Rain: IDF Enters Southern Gaza Strip to Secure Release of Abducted Soldier”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 28 Haziran 2006,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/IDF%20enters%20southern%20Gaza%20Strip%20to%20secure%20release%20of%20abducted%20soldier%2028-Jun-2006.aspx>, (26 Ocak 2015).
- “Special Cabinet Communique-Hezbollah attack”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 12 Temmuz 2006,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Special%20Cabinet%20Communique%20-%20Hizbullah%20attack%2012-Jul-2006.aspx>, (05 Ocak 2015).
- “Statement by FM Livni on Hizbullah Attack from Lebanon”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 12 Temmuz 2006,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Statement%20by%20FM%20Livni%20on%20Hizbullah%20Attack%20from%20Lebanon%2012-Jul-2006.aspx>

[20on%20Hizbullah%20attack%20from%20Lebanon%2012-Jul-2006.aspx](http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/PM%20Olmert%20-%20Lebanon%20is%20responsible%20and%20will%20bear%20the%20consequences%2012-Jul-2006.aspx), (06 Mayıs 2014).

- “PM Olmert: Lebanon Is Responsible and Will Bear the Consequences”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 12 Temmuz 2006,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/PM%20Olmert%20-%20Lebanon%20is%20responsible%20and%20will%20bear%20the%20consequences%2012-Jul-2006.aspx>, (03 Haziran 2015).
- “PM Olmert: Lebanon is Responsible and Will Bear the Consequences”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 13 Temmuz 2006,
<http://www.mfa.gov.il/mfa/pressroom/2006/pages/pm%20olmert%20-%20lebanon%20is%20responsible%20and%20will%20bear%20the%20consequences%2012-jul-2006.aspx>, (01 Ağustos 2016).
- “Address to the Knesset by Prime Minister Ehud Olmert”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 17 Temmuz 2006,
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2006/Pages/Address%20to%20the%20Knesset%20by%20PM%20Olmert%2017-Jul-2006.aspx>, (28 Ocak 2015).
- “17th Knesset Members”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, 04 Kasım 2008,
<http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/State/Democracy/Pages/17th%20Knesset%20Members.aspx>, (09 Temmuz 2016).
- “The Government of Israel”, **İsrail Dışışleri Bakanlığı**, t.y.,
<http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/State/Government/Pages/default.aspx>, (04 Temmuz 2016).

- “The Knesset: History&Overview”, **Jewish Virtual Library**,
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Politics/knesset.html>, (04 Temmuz 2016).
- “Israel Executive Branch: National Security Council”, **Jewish Virtual Library**,
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Politics/nsc.html>, (13 Temmuz 2016).
- “A Systemic Problem”, **The Economist**, 03 Nisan 2008,
<http://www.economist.com/node/10909941>, (04 Temmuz 2016).
- “President Bush and German Chancellor Merkel Participate in Press Availability”,
The White House, 13 Temmuz 2006, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/07/20060713-4.html>, (07 Ocak 2015)
- “Middle East”, G-8 Summit 2006 Saint Petersburg, 16 Temmuz 2006,
<http://www.g8.utoronto.ca/summit/2006stpetersburg/mideast.html>, (07 Ocak 2015).
- “HAMAS Rockets”, <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/hamas-qassam.htm>, (26 Ocak 2015).
- “The Address of the General Secretary of Hizballah, His Excellency Sayyid Hassan Nasrallah, to the Nation, the Lebanese People, the Resistance Fighters, the Zionists, and the Arab Leaders”, 15 Temmuz 2006,
<http://mrzine.monthlyreview.org/2006/nasrallah150706.html>, (08 Ocak 2015).

DİĞER KAYNAKLAR

- Bain, Alex, “Israel’s Flawed Electoral System: Obstacle to Peace and Democracy”,
Policy Brief, No.32, (February 2011).

- Ehud Barak ile Time Dergisinin Röportajı, “The Time Had Come to End a Tragedy” Röportajı, **Time Europe**, 06 Mayıs 2000, Vol.155, No.22.
- Göksel, Timur, “UNIFIL-Peace Keepers in the Line of Fire”, **Heinrich Böll Stiftung Middle East**, Beyrut, (August 2007).
- Hamanaka, Shingo, **Public Opinion and Deterrence: An Evolutionary Game Theoretic Study of the Israeli Policy toward Lebanon**, (The Japan Association of International Relations Annual Convention-Japon Uluslararası İlişkiler Kurumu Yıllık Toplantısı), Hokkaido, (29 Ekim 2010).
- Lee, R. Beach ve Terence, R. Mitchell, “Decision Making Research”, **Technical Report**, Seattle, University of Washington, (December, 1976). s.1-41.
- Malone, Linda A., “The Kahan Report, Ariel Sharon and the Sabra-Shatilla Massacres in Lebanon: Responsibility Under International Law for Massacres of Civilian Populations”, **Faculty Publications**, Paper.587, (1985).
- Shwed, Uri, **Unfortunate Performativity: The Polyheuristic Theory and Israeli Decision Making in July 2006**, (basılmamış sunum, International Studies Association 49’th Annual Meeting), San Francisco, 26 Mart 2008.

ÖZET

Varol, Erkan, Polihöristik Karar Verme Teorisi Çerçevesinde İsrail'in 2006 Lübnan Müdahalesi Kararı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç.Dr. Atay Akdevelioğlu, 235 s.

Bu çalışmanın esas amacı İsrail'in almış olduğu dış politika kararlarını anlamaya çalışmaktır. Özellikle bu kararların hem neden hem de nasıl bir süreç neticesinde oluşturulduğu hakkında fikir sahibi olmaya çalışmaktır. Bu maksatla bir dış politika krizindeki karar verme süreci Polihöristik karar verme teorisi metodu çerçevesinde analiz edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde Polihöristik karar verme metodunun ortaya çıkışı, gelişimi ve uygulamaları hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde yapılacak olan analize ışık tutması maksadıyla İsrail'in politik sistemi karar verme sürecine olan etkisi kapsamında incelenmiştir. İsrail-Lübnan ilişkilerini krize getiren süreç hakkında artalan bilgisi sunulmuştur. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde Polihöristik metot doğrultusunda 12 Temmuz süreci incelenerek analiz edilmiştir.

Bu analiz doğrultusunda İsrail'in 2006 Lübnan müdahalesi kararını ve müdahale şeklini belirleyen temel etkenin iç politik beklentiler olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. İsrail karar verme sürecinin koalisyon hükümetlerinin bütünlüğünün korunarak devam ettirilmesi kaygısından olumsuz etkilendiği neticesine ulaşılmıştır. Elde edilen bir diğer sonuç ise özellikle güvenlik ile ilgili konularda daha yoğun

hissedilmekle beraber karar verme sürecinde ordunun önemli bir etkisinin olduğudur. Yine aynı kapsamda caydırıcılık unsurunun İsrail yönetimi ve kamuoyu tarafından oldukça titizlikle korunmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Varol, Erkan, *Israel's 2006 Lebanon Intervention Decision in the Framework of Poliheuristic Decision Making Theory, Master's Thesis, Advisor: Yrd. Doç.Dr. Atay Akdevelioğlu, 235 p.*

The main purpose of this study is to try to understand Israel's foreign policy decisions. Trying to gain insight about both why they are made and the process by means of which they are made is especially intended. For this purpose, decision making process of a specific foreign policy crisis was examined through Poliheuristic decision making method.

In the first part of the study some basic information was presented concerning introduction of Poliheuristic decision making theory, it's progress and it's applications. In the second part of the study Israel's political system within the context of it's impact on decision making process was examined to shed light on following analyses. Some background information related to the process which brought about Israel-Lebanon affairs to a crisis situation was explained. In the third, which is also the last, part of the study, 12'th July process was examined through Poliheuristic method.

As a result of this analysis, it was revealed that the main factor determining response type of and decision of Israel's 2006 Lebanon intervention was domestic political expectations. Another result of this thesis showed that the concern of keeping and preserving integrity and continuation of coalition governments affects

decision making process negatively in Israel. It is also deduced that army has a significant influence on decision making process in Israel, in particular on security issues. Similarly, it is concluded that the preservation of Israeli deterrence is tried to be watched rigorously by both country leaders and public as well.

